

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Kudret Aslı OKŞAŞOĞLU

TURİZM ve ÇEVRE İLİŞKİLERİNDE BİLİNÇ DÜZEYİ:
KUNDU-ANTALYA BÖLGESİNDE BİR UYGULAMA ÇALIŞMASI

İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2006

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Kudret Aslı OKŞAŞOĞLU

TURİZM ve ÇEVRE İLİŞKİLERİNDE BİLİNÇ DÜZEYİ:
KUNDU-ANTALYA BÖLGESİNDE BİR UYGULAMA ÇALIŞMASI

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Can Deniz KÖKSAL

İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2006

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: TURİZM KAVRAMI	
1.1 Genel Olarak Turizm Kavramı	3
1.1.1 Turizmin Tanımı	3
1.1.1.1 Turizmin Özellikleri	5
1.1.1.2 Turizmin Sınıflandırılması	7
1.1.1.3 Turizmin Bileşenleri	10
1.1.2 Turistin Tanımı	12
1.1.2.1 Turistin Özellikleri	13
1.1.2.2 Turisti Cezbeden Unsurlar	14
1.2. Turizmin Tarihi ve Gelişimi	16
1.2.1 Turizmin Tarihi	16
1.2.2 Turizmin Gelişimi	21
1.2.2.1 Turizmin Gelişme Nedenleri	22
1.2.2.2 Turizmde Gelişmenin Etkileri	23
1.2.2.2.1 Gelişmenin Olumlu Etkileri	24
1.2.2.2.2 Gelişmenin Olumsuz Etkileri	29
1.3. Günümüzde Turizm Anlayışı	32
1.3.1 Türkiye’de Turizm Anlayışı	32
1.3.1.1 Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri	34
1.3.1.2 Türkiye’de Turizm Yatırımcılarını Özendiren Faktörler	35
1.3.1.3 Turizm Politikaları	37
1.3.1.3.1 Turizm Politikalarının Tanımı	37
1.3.1.3.2 Turizm Politikalarının Özellikleri	37
1.3.1.3.3 Turizm Politikalarının Hedefleri ve Türkiye’de Uygulanması	38
1.3.2 Dünyada Turizm Anlayışı	40
1.3.2.1 Dünya Ülkelerinde Turizm Faaliyetleri	40

1.3.2.2 Dünyada Turizm Gelirleri	43
2. BÖLÜM: ÇEVRE KAVRAMI	
2.1. Genel Olarak Çevre	46
2.1.1 Çevrenin Tanımı	46
2.1.2 Çevrenin Unsurları ve Doğal Çevrenin Tüketimi	47
2.1.3 Çevre Ahlakı	48
2.2. Çevre Ve İnsan	49
2.2.1 Çevrecilik Kavramının Tarihsel Süreci	49
2.2.2 İnsan Hayatında Çevrenin Önemi ve Yeri	50
2.2.3 Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre	51
2.3. Çevre Sorunları	53
2.3.1 Çevre Sorunlarının Nedenleri	53
2.3.2 Başlıca Çevre Sorunları	55
2.4. Türkiye ve Dünyada Çevre Kavramı	59
2.4.1 Türkiye’de Çevre Kavramı	59
2.4.1.1 Türkiye’nin Çevre Sorunları	61
2.4.1.2 Türkiye’de Çevre ile İlgili Kuruluşlar ve Faaliyetler	64
2.4.2 Dünyada Çevre Kavramı	67
2.4.2.1 Çevrecilik Konusunda Gönüllü Kuruluşlar	68
2.4.2.2 Dünya Çapında Çevresel Faaliyetler	69
2.4.2.2.1 Sanayileşmenin Getirdiği Faaliyetler	70
2.4.2.2.2 Diğer Faaliyetler	71
2.4.3 Çevreci Akımlar Sonucu Elde Edilen Olumlu Gelişmeler	73
3. BÖLÜM: TURİZM VE ÇEVRE İLİŞKİSİ	
3.1. Turizmin Gelişmesinde Çevre	75
3.1.1 Turizm Kaynakları ve Çevre	75
3.1.2 Turizm Olanakları ve Çevre	76
3.1.3 Çevreye Duyarlı Turizmin Gelişimi	77
3.2. Turizmin Çevresel Faaliyetlere Etkileri	80
3.2.1 Turizmin Çevreye Olumlu Etkileri	80
3.2.2 Turizmin Çevreye Olumsuz Etkileri	81
3.3. Turistlerin Çevre Sorunlarını Algılayışı	83
3.3.1 Eko turizm Kavramı	83

3.3.2 Eko turist Kavramı	85
3.3.3 Turistlerin Doğal Değerler Üzerindeki Etkileri	87
3.4. Türkiye'nin Turizm Politikalarının Çevreyle İlişkisi	88
3.4.1 Avrupa Birliği'nde Çevre ve Turizm İlişkisi	88
3.4.2 Çevre Politikalarının Yetersizliğinden Kaynaklanan Turizm Sorunları	90
3.4.3 Türkiye'de Turizmden Kaynaklanan Çevre Sorunları	91
3.4.4 Türk Turizmi Açısından Doğal Yapının Korunmasının Önemi	93
3.4.5 Çevre Eğitimi	94
3.5. Sürdürülebilir Turizm ve Fiziksel Planlama	97
3.5.1 Sürdürülebilir Turizm	97
3.5.2 Çevresel Etki Değerlendirme	99
3.5.3 Fiziksel Planlama Kavramı	103
3.5.4 Taşıma Gücü Kavramı	106
4. BÖLÜM: TURİZM VE ÇEVRE İLİŞKİLERİNDE BİLİNÇ DÜZEYİNİN ÖLÇÜLMESİ AMACIYLA KUNDU BÖLGESİNDE OTEL ÇALIŞANLARINA ve MÜŞTERİLERİNE YÖNELİK ARAŞTIRMA UYGULAMASI	
4.1. Araştırmanın Amacı	108
4.2. Kundu Bölgesinin Tanıtımı ve Araştırmanın Önemi	108
4.3. Araştırma Yöntemi	110
4.3.1 Örnek Kütle Seçimi ve Kısıtlar	110
4.3.2 Anket Sorularının Hazırlanması ve Verilerin Analiz Teknikleri	111
4.4. Anket Sorularının Değerlendirilmesi	112
4.4.1 Demografik Göstergeler	112
4.4.1.1 Çalışanların Demografik Göstergeleri	112
4.4.1.2 Otel Müşterilerinin Demografik Göstergeleri	114
4.4.2 Bilinç Düzeyinin Sektör Çalışanlarına Göre Algılanması	116
4.4.3 Bilinç Düzeyinin Otel Müşterilerine Göre Algılanması	130
4.4.4 Bilinç Düzeyi Yönünden Sektör Çalışanları ve Müşterilerinin Kıyaslanması	149
SONUÇ	152
KAYNAKÇA	155
EKLER	163
ÖZGEÇMİŞ	186

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. En Çok Turist Çeken İlk On Ülke	42
Tablo 1.2. Dünya Turizm Gelirlerinin Bölgelere Göre Oransal Dağılımı	44
Tablo 2.1: Çevre Sorunları ve Çözüm Yolları	56
Tablo 4.1. Ankete Katılan Otel Çalışanlarının Yaş Dağılımları	112
Tablo 4.2. Ankete Katılan Otel Çalışanlarının Cinsiyet Dağılımları	112
Tablo 4.3. Ankete Katılan Otel Çalışanlarının Eğitim Düzeyi	113
Tablo 4.4. Ankete Katılan Otel Çalışanlarının Turizm Sektöründe Çalışma Süresi	113
Tablo 4.5. Ankete Katılan Otel Çalışanlarının Görev Konumu	113
Tablo 4.6. Ankete Katılan Otel Müşterilerinin Cinsiyeti	114
Tablo 4.7. Ankete Katılan Otel Müşterilerinin Milliyeti	114
Tablo 4.8. Ankete Katılan Otel Müşterilerinin Yaşı	115
Tablo 4.9. Ankete Katılan Otel Müşterilerinin Eğitim Düzeyi	115
Tablo 4.10. Otelin Yatak Kapasitesiyle İlgili Göstergeler	116
Tablo 4.11. Müşterileri Otele Getiren Seyahat Acentelerinin Otel Temizlik İstekleri ile İlgili Göstergeler	116
Tablo 4.12. Müşterilerin Otel Dışına Çıkma Talebiyle İlgili Göstergeler	117
Tablo 4.13. Otelin Bulunduğu Çevrenin Bir Otel İnşaatı İçin Uygunluk Derecesine Dair Göstergeler	117
Tablo 4.14. Oteli Denetleyen Yetkili Kuruluşlara İlişkin Göstergeler	118
Tablo 4.15. Otelde Yapılan Çevreye Katkı Faaliyetlerine İlişkin Göstergeler	119
Tablo 4.16. Otele Gelen Müşteriler İçin Mavi Bayrağın Önemine Dair Göstergeler	120
Tablo 4.17. Otelde Çevre Temizliğiyle İlgili Yeterli Personelin Mevcudiyetine Dair Göstergeler	120
Tablo 4.18. Otel Çalışanları İçin Çevre Hakkında Bilinçlendirme Seminerlerinin Düzenlenme Periyoduna İlişkin Göstergeler	121
Tablo 4.19. Geçen Yılın Aynı Dönemiyle Kıyaslandığında Müşteri Sayısındaki Farka Dair Göstergeler	121
Tablo 4.20. Çöp Arıtma Yollarına Dair Göstergeler	122
Tablo 4.21. Otelin Yağ Tutucu Mevcudiyetine Dair Göstergeler	122
Tablo 4.22. Atık Su Deşarjına İlişkin Göstergeler	123

Tablo 4.23. Çevrede Bulunan En Yakın Arıtma Tesisi ile İlgili Yeterli Bilgi Mevcudiyetine Dair Göstergeler	123
Tablo 4.24. Otelde Yeniden Geri Dönüşüm Ayırımının Yapılmasına İlişkin Göstergeler	123
Tablo 4.25. Otelde Kullanılan Yakıt Türüne İlişkin Göstergeler	124
Tablo 4.26. Otellerin Bulunduğu Bölgeyi Olumsuz Etkileyen En Önemli Faktörlere İlişkin Göstergeler	125
Tablo 4.27. Müşterilerin Otel Seçim Nedenine Dair Göstergeler	126
Tablo 4.28. Çevreyle İlgili Olarak Çalışan Yetkili Kuruluşların Yaptırımları Hakkında Bilgi Mevcudiyetine İlişkin Göstergeler	126
Tablo 4.29. Çevre Eğitimine Dair Göstergeler	127
Tablo 4.30. Otelde Kullanılan Deterjan Seçimin Yöntemine İlişkin Göstergeler	128
Tablo 4.31. Madeni Yağların Değerlendirilmesine İlişkin Göstergeler	128
Tablo 4.32. Otelde Bitki Bakımı İçin Yapay Gübrenin ve Tarım İlaçlarının Kullanılmasına İlişkin Göstergeler	128
Tablo 4.33. Odalarda Ses Geçirmeyen Camların Mevcudiyetine İlişkin Göstergeler	129
Tablo.4.34. A.B. Çevre Kriterlerinin Otele Kolayca Uygulanabilip Uygulanamayacağına Dair Göstergeler	129
Tablo 4.35. Türkiye'yi Tercih Etme Sebeplerine İlişkin Göstergeler	130
Tablo 4.36. Tercih Edilen Konaklama Tesislerine İlişkin Göstergeler	131
Tablo 4.37. Kalınan Otelin Dışındaki Çevreyi Gezme İsteğine Dair Göstergeler	132
Tablo 4.38. Konaklanan Tesisinin Bulunduğu Yerin Turizm İçin Uygunluğuna Dair Göstergeler	132
Tablo 4.39. Antalya'yı Diğer Tatil Beldelerinden Farklı Kılan En Belirgin Özelliklere Dair Göstergeler	133
Tablo 4.40. Eko-Turizm Kavramına Dair Göstergeler	134
Tablo 4.41. Kitle Turizminin Çevreye Etkisine İlişkin Göstergeler	134
Tablo 4.42. Turizmin Yol Açtığı En Önemli Çevresel Problemlere İlişkin Göstergeler	135
Tablo 4.43. Turizmin Çevrenin Korunmasındaki Rolüne Dair Göstergeler	136
Tablo 4.44. Türk İnsanının Çevreye Duyarlılığına Dair Göstergeler	136
Tablo 4.45. İlgi Duyulan Turizm Çeşitlerine İlişkin Göstergeler	137
Tablo 4.46. Gelecekte Turizmin Yoğunlaşacağı Düşünülen Ülkelere Dair Göstergeler	138
Tablo 4.47. Otelin Tercih Nedenine Dair Göstergeler	139
Tablo 4.48. Tarımsal Drenaj Faktörünün Öneme Dair Göstergeler	140
Tablo 4.49. Geri Dönüşüm Faktörünün Önem Derecesine Dair Göstergeler	141

Tablo 4.50. Bataklıkların Korunması Faktörünün Önem Derecesine Dair Göstergeler	142
Tablo 4.51. Katı Atıklarda Kısıtlama Faktörünün Önem Derecesine Dair Göstergeler	143
Tablo 4.52. Atık Su Arıtımı Faktörünün Önem Derecesine Dair Göstergeler	144
Tablo 4.53. Nesli Tükenen Canlıların Korunması Faktörünün Önem Derecesine Dair Göstergeler	145
Tablo 4.54. Çevre Eğitim Seminerlerine Katılım Durumuna Dair Göstergeler	146
Tablo 4.55. Oteli Seçmeden Önce Temizliğiyle İlgili Özel Bir İstekte Bulunulmasına Dair Göstergeler	146
Tablo 4.56. Otel ve Çevresinde En Fazla Rahatsız Olunan Faktörlere İlişkin Göstergeler	147
Tablo 4.57. En Çok Tanınan Gönüllü Çevre Kuruluşuna Dair Göstergeler	148

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFAG	Akdeniz Foku Araştırma Grubu
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Center for Alternative Technology
CO2	Karbondioksit
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirme
ÇEKÜL	Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
ÇEVKO	Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı
DDK	Devlet Denetleme Kurumu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
ECEAT	European Center for Ecological and Environmental Tourism
EEB	European Environmental Bureau
EFI	European Forest Institute
EPA	Environmental Protection Agency
EPRA	European Platform of Regulatory Authorities
GC	Government of Canada
GEF	Global Environment Facility
GEN	Global Ecovillage Network
GSYH	Gayrisafi Milli Hasıla
IAEA	International Atomic Energy Agency
IFOAM	International Federation of Organic Agriculture Movements
IITF	International Institute of Tropical Forestry
IUFRO	International Union of Forest Research Organizations
IWPA	International Wood Products Association
KUYAB	Kundu Turizm Yatırımcıları Birliği
NABU	Naturschutzbund Deutschland
NATO	North Atlantic Treaty Organisation
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
REPO	Russian Environmental Protection Organisation
SO2	Kükürtdioksit
SPSS	Sosyal Bilimler için İstatistiksel Paket Program
STK	Sivil Toplum Kuruluşu

TC	Türkiye Cumhuriyeti
TÇV	Türkiye Çevre Vakfı
TEMA	Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TURMEPA	Turkish Marine Environment Protection Association
TÜDAV	Türk Deniz Araştırmaları Vakfı
UÇEP	Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı
UNDP	United Nations Development Programme
UNEP	United Nations Environment Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNIDO	United Nations Industrial Development Organisation
Vb	Ve başkaları
WOW	World of Wonders
WTO	World Tourism Organisation
WWF	World Wildlife Fund

ÖZET

Günümüzde, sürdürülebilir kalkınmanın ancak doğa ile uyum içerisinde, sağlıklı ve verimli bir çevrede gerçekleştirilebileceğinin bilincine varan ülkeler, kalkınma çalışmalarında çevreye verilebilecek zararları da birlikte değerlendirerek, bu konuda önlem almak zorunda olduklarını kabul etmeye başlamışlardır.

Çevre, turizmde etkili büyümeyi sağlayan temel ögedir ve turistler için çekim unsurudur. Turizmin en önemli kaynak kullanım alanı olan doğal varlıkları, tarihi ve kültürel varlıklar izlemektedir. Sürdürülebilir kalkınma ve kaynakların sürekliliğinin sağlanması, kaynakların koruma önlemleriyle birlikte kullanılmasına bağlıdır.

Bu çalışmanın amacı, Antalya'nın yeni bir turizm yüzü olan Kundu Bölgesi'nde faaliyet halindeki dört adet turistik tesisin, alt düzey, orta düzey, üst düzey yönetim kademesinde çalışan elemanlarının ve çeşitli milliyetlere mensup ziyaretçilerinin, turizm ve çevre ilişkilerinde bilinç düzeyini ölçmek ve bilinç düzeyindeki farklılıkları ortaya koymaktır. Bu amaca yönelik, çalışanlar için bir adet, otel müşterileri için dört dilde birer adet anket formu hazırlanmış olup uygulamaları yapılmıştır.

Anket sonuçları değerlendirildiğinde, çevre ve turizm bilincinin evrenselliği tekrar gün yüzüne çıkmıştır. Bireylerin farklı yönetim kademesinde çalışması veya farklı ülkelerin kültürünü alması, turizm ve çevre ilişkisindeki düşüncelerde farklılık yaratmamaktadır. Bu durum, dünyayı tehdit eden çevre sorunlarının turizm sektörü üzerine global etkilerinin, kişilerin bilinç düzeyini arttırdığının ifadesidir.

ABSTRACT

Nowadays, the countries, which are aware of the fact that sustainable development can only be achieved by a healthy, efficient environment and in harmony with nature, began to consider the damages given to the environment by the development studies and to improve policies in this respect.

Environment is the basic concept that sustains the effective growth in tourism and is an element attracting the tourists. As the main source of tourism, natural resources are followed by the historical and cultural wealths. Sustainable development and continuance of the resources are subject to their use in accordance with the protective measures.

Aim of this study is surveying the consciousness degrees linked with tourism and environment of employers in the under, middle and top level management positions and of guests from various countries at four touristic plants operating in the Kundu region as a new tourism face of Antalya and revealing the differences on the consciousness levels. To achieve this purpose, one questionnaire form for employers and one each questionnaire form in four different languages for the hotel guests have been prepared and applied.

After the evaluation of the analyse results, the universality of the tourism and environment consciousness is again appeared. The fact that the individuals work in different management positions and gain the cultures of different countries does not cause a disparity on the thoughts over tourism and environment. This case is a statement explaining that the global effects of environmental problems threatening the world on the tourism sector increases the consciousness level of people.

GİRİŞ

İnsanoğlunun, içinde bulunduğu uygarlık düzeyini ileriye taşımak için yarattığı olumlu gelişmeler, ne yazık ki doğanın hoyratça kullanılmasıyla mümkün olmuştur. Doğadan yararlanmayan, herhangi bir şekilde doğayı kullanmayan bir canlı türü yoktur. Gereksinimlerin temini için tüm varlığını cömertçe sergileyen tabiat, kullanılan her nesne gibi yıpranmaya mahkumdur. İnsan yaşamı çeşitli dengeler üzerine kurulmuştur. İnsanın çevresiyle oluşturduğu doğal dengeyi meydana getiren zincirin halkalarında meydana gelen kopmalar, zincirin tümünü etkileyip, bu dengenin bozulmasına sebep olmakta ve çevre sorunlarını oluşturmaktadır.

İnsanlar, tarım kültürüne geçtikten sonra çevreyi doğanın bir parçası olarak kabul etmek yerine gereksinimlerini karşılayacak bir kaynaklar topluluğu olarak benimsemişlerdir. Çevreye duyarlı olmayı gereksiz bir fantezi kılan bu düşünce yapısı, bugünkü medeniyet çağında doğanın tüketilerek yok olması ve çevrenin tahribatına davetiye çıkarmıştır.

İnsanın çevre üzerindeki yıkımının temelinde 19. yüzyılda sanayi devrimi ve onun etkileri vardır. Sanayi devriminin etkisiyle 1830'lara kadar bir milyar olan dünya nüfusu 2000 yılına ulaştığında altı milyarı bulmuş, üstelik bu altı milyar insan eski çağlarla kıyaslanmayacak kadar doğal kaynakları tüketmeye başlamıştır. Çünkü, sanayileşme ile gerçekleşen teknolojik gelişme de insanların refah düzeyini arttırmış, bu durum da insanların doğal kaynakları hızla tüketmesine yol açmıştır. Üstelik dünyada bir çok toplum aynı gelişme ve sanayileşme düzeyinde değildir. Sanayi devriminin çevre üzerindeki en büyük etkilerinden biri de şehirleşmeyi sağlamasıdır.

Ülkemizin ekonomisinde oldukça önemli bir konuma sahip olan turizm, insanoğlunun, çevresini etkilediği çeşitli yollardan yalnızca bir tanesidir. Turizmin çevreyi olumlu veya olumsuz etkilemesi yönünde çeşitli görüşler mevcuttur. Alışılmış tatil anlayışının değişimi ve turizm merkezlerinden uzaklaşma yönündeki eğilimler, dünyadaki ekonomik, siyasal, teknolojik gelişmelere paralel olarak, turizm tüketim kalıplarında son yıllarda gözlenen önemli değişimlerin göstergesidir.

Turizm, çevre kirliliğinden etkilenen bir özelliğe sahiptir ve çevre bozulmaları, turizmi geçim kapısı olarak gören ülkelerin turizm potansiyelini tehlikeye düşürmektedir. Kirlenen,

bozulan bir çevrede turizmin gelişmesi beklenemez. Etkili turizm, temiz bir çevrede tatil ortamı yaratmakla mümkün olmaktadır. Turizmi yoğun olarak barındıran ülkelerin çevreye olan duyarlılığı, turizm hareketinin çevreye olumlu katkılar kazandırmasını sağlar.

Turistik hareketlerin yoğunlaştığı dönemlerde, yeterli önlemler alınmamışsa, turizmin çevreye karşı olumsuz etkilerinden söz edilir. Turistik tesis ve ikinci konut inşaatları nedeniyle verimli tarım topraklarının ve ormanların yok edilmesi, bitki örtüsünün tahrip edilmesi, denizlerde istenmeyen kirlilik yaratılması, turistik tesis sayısında artışa paralel olarak ortaya çıkan hava ve gürültü kirliliği, canlı türlerin yaşam koşullarında oluşan zorunlu değişimler, faaliyetlere yetersiz kalan altyapı donanımları ve ekolojik unsurların aşırı kullanımı, turizmin çevre değerlerinin tahribatına yol açan etkilerindedir. Turizm faaliyetlerinin çevre üzerinde çeşitli olumsuzluklara sebep olması, binilen dalın kesilmesi anlamına gelmektedir. Turizmden kaynaklanan çevre bozulmalarının uzun dönemde yine turizm sektörüne büyük zararlarla dönmesi kaçınılmazdır. Çevre sorunlarının oluşumunda ve önlenmesinde hem devletin, hem de bireylerin ortak rolleri olduğu açıktır. Çevre konusunda devlete olduğu kadar, bireylere de görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumluluklar ve görevlerin yerine getirilebilmesi için eğitim gerekli ve zorunludur.

Bu çalışmada “turizm ve çevre” ilişkisi ele alınırken, sürdürülebilir bir turizm için turizm-çevre ilişkilerini değerlendirmek zorunluluğu olduğu vurgulanmıştır. Çevrenin korumasına yönelik tedbirlerin turizm için ne denli önemli olduğu anlatılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde turizm kavramı tanımlandıktan sonra turizmin gelişimi anlatılmış, günümüzde Türkiye’de ve Dünyada turizm anlayışı ifade edilmiştir.

İkinci bölümde, çevre kavramı Türkiye ve Dünya çerçevesinde tanımlanmış, çevre-insan ilişkisi ve çevre sorunları vurgulanmıştır.

Üçüncü bölümde ise turizmin çevre ile bağlantısı, eko-turizm kavramı ve sürdürülebilir turizm üzerinde durulup Türkiye’nin turizm politikalarının çevre ile ilişkisi anlatılmıştır.

Çalışmanın uygulama kısmını oluşturan son bölümünde ise Antalya’nın Kundu beldesini tanıtmış, turizm ve çevre ilişkilerinde bilinç düzeyinin ölçülmesi amacıyla Kundu Bölgesi’ndeki otel çalışanlarına ve turistlere uygulanan anketler yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM KAVRAMI

1.1 Genel Olarak Turizm Kavramı

1.1.1 Turizmin Tanımı

Geniş, karmaşık ve çok yönlü olan turizm kavramını tanımlamak oldukça güçtür. Sorun, turizmin öznesinin temelde insan olmasından ve sosyal, psikolojik, ekonomik, politik değişik bir çok faktörün bir araya gelmesinden kaynaklanmaktadır (Dinçer, 1993, s.103).

Turizm kavramının kökenini, Latince'de dönme hareketini ifade eden "tornus" sözcüğü oluşturmaktadır. İngilizce'deki "touring" deyimini ile "tour" deyimleri de bu sözcükten türemiştir. "Tour" dairesel bir hareketi, bazı site ve yörelerin ziyaretini, iş ve eğlence amacıyla yapılan yer değiştirme hareketini ifade eder. "Touring" deyimini ise, zevk için yapılan, eğitsel ve kültürel özellik gösteren seyahatler için kullanılır. Özetle "tour" hareket edilen yere dönmek şartıyla yapılan kısa ya da uzun süreli seyahatleri ifade eder (Akat, 1997, s.2-3). Turizm ve turistik kelimelerinin anlamını açıklamaya, tanımlamaya çalışırken dikkat edilecek ilk unsur; hareket ve geri dönüş olayıdır (Sezgin, 1995, s.3). Türkçe'de ise "Seyyah" kelimesi "turist", "seyahat" kelimesi ise "turizm" deyimlerinin karşılığıdır. Her ne kadar "turist", "turizm", "turistik" kavramları ilk kez İngilizler tarafından kullanılmışsa da ana dilimize bu deyimler, Fransızca'dan gelip yerleşmiş ve tutunmuşlardır (Özdemir, 1992, s.19).

Turizm kavramını değişik yönlerden tarif etmek mümkündür. Turizmin ilk tanımı 1905 yılında E. Guyar-Freuler tarafından yapılmıştır. Yazdığı bir kitapta Freuler modern turizmi "Gittikçe artan dinlenme ve hava değişimi ihtiyacına, doğal güzelliklerin aranmasına ve duyulan zevke, ticaretin ve endüstrinin gelişmesine, ulaştırma araçlarının mükemmelleşmesi

sonucu olarak insan topluluklarının çeşitli ilişkiler kurmalarına dayanan, çağımızın önemli bir olayıdır." şeklinde tanımlamıştır (Çoruh, 1979, s.8).

Bugüne kadar turizme dair en çok benimsenen ve sözü edilen tanım ise Prof. Dr. Walter Hunziker'in 1941 yılında yaptığı tanımdır. Bu tanıma göre Turizm: "para kazanma amacına dayanmayan ve devamlı kalış biçimine dönüşmemek kaydıyla, yabancıların bir yerde konaklamalarından ve bir yere seyahatlerinden doğan olay ve ilgilerin tümüdür" (Ürger, 1992, s.10).

Pearce (1985, s.25)'e göre ise turizm, eğlence ve dinlenme amacı ile seyahat eden kişilerin seyahat ve geçici konaklamaları sırasında meydana gelen ilişki ve olaylara verilen genel isimdir.

Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği ise turizmi şu şekilde tanımlamaktadır: "Turizm, yabancıların geçici ya da devamlı asli kazanç elde etme faaliyeti için yerleşmeye dönüşmemek şartıyla konaklamalarından doğan ilişkilerin ve olayların bütünüdür" (Özdemir, 1992, s.20).

Turizmi tanımlayan diğer bakış açıları ise şu şekildedir:

"Turizm, insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki doğal ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buralardaki, genellikle turizm işletmelerinin ürettiği ürün ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür" (Toskay, 1989, s.39).

"İnsanların boş zamanlarını değerlendirmek amacı ile devamlı oturdukları yerden başlayarak, gelir sağlamak ve politik faaliyetlerde bulunmamak koşulu ile özgür bir atmosfer içinde toplu ve bireysel olarak yaptıkları seyahatlerde gittikleri yerde en az bir gün, ya da bir geceleme yapan, bu süre içinde dinlenme, eğlenme, merak, spor, din, tedavi olma, kültür faaliyetlerine katılma, dost ve akrabaları ziyaret etme gibi amaçlardan en az birini gerçekleştirme, bu süre içinde ortaya çıkan ihtiyaçlar ile ilişkileri kendisine konu alan sosyal, ekonomik ve kültürel bir olay, bir hizmet endüstrisidir" (Özdemir, 1992, s.19). Bu tanımlamalar ile ortaya çıkan turizme ilişkin belirleyici özellikler şunlardır (Barutçugil 1988, s.15):

- Turizm, sürekli yaşanan, çalışılan ve doğal gereksinimlerin karşılandığı yerlerin dışında yapılan seyahatlerdir.

- Turizmde konaklama geçici bir süre içindir. Seyahat eden ve konaklayan kişi bir süre sonra sürekli yaşadığı yere geri döner.

- Seyahat eden ve geçici olarak konaklayan kişiler, genellikle turizm işletmeleri tarafından üretilen mal ve hizmetleri talep ederler ve tüketirler.

Turizm geliştikçe ve üzerinde yeni çalışmalar yapıldıkça, turizm kavramı daha karmaşık bir şekle bürünmüştür ve daha önce yapılmış olan kavramların doğruluğu ve geçerliliği tartışılır olmuştur. Turizmin değişik özelliklerine farklı bir şekilde önem veren kişiler, bugüne kadar birbirinden oldukça farklı tanımlar yaratmışlardır. Bu kişilerin, turizm konusuna birbirinden ayrılan bakış açıları ve unsurlara verdikleri değerlerin farklılığı, turizmin tanımlanmasında çeşitlilik yaratmıştır. Turizm için kesin ve herkes tarafından kabul edilen bir tanım yoktur.

1.1.1.1 Turizmin Özellikleri

Turizm olayının gelişmesi, genişlemesi, ulusal ve uluslararası önem kazanması kendi bünyesi içinde bir takım özelliklerin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. Turizm sektörü, ulaşım, sağlık, konaklama, haberleşme, eğlence gibi sektörlerden yararlandığı için karmaşık bir yapıya sahiptir.

Turizm sektörünün kendi bünyesinde gösterdiği özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Turizm bir hizmet sektörüdür. Turizmde üretilen mal ve hizmetler üretildikleri yerde tüketime sunulurlar. Turizm sektöründe müşteri, mal ve hizmetin üretildiği yerde tüketim de bulunur (Ürger, 1992, s.13).

- Turizm sektörü, yılın 365 günü ve günün 24 saati hizmet veren bir özellik taşır. Turizme yönelik hizmet üreten işletmelerde tatil, mevsimlik işletmeler dışında yoktur (Kozak, 2001, s.42).

- Sektörün üretiminin temel hammaddesi ülkenin doğal, tarihi, folklorik ve kültürel uygarlık değerleri olduğundan hammadde yönünden dışa bağımlılığı az olmakta ve serbest malları değerlendiren bir üretim tarzına sahip olmaktadır (Olalı, 1982, s.16).

- Turistik ürünün hazırlanması, sunumu, satışı ile tüketimi sürecinde aracılara, tüketimi kolaylaştıracak kişi ve kuruluşlara gerek vardır. Turist, niteliği bilinmeyen ve önceden denememez, görünmez bir turistik hizmet satın alır. Satın alınan ürün imajdır, tüketilen ve yaşanan deneydir. Deneyin yaşanması için ürünün sunumu sürecinde yardımcı kişilerin varlığı gerekir. Aracılar deney ve imajı yaşatır, ürünün tüketimine yardımcı olur (Yarcan, 1995, s.10).

- Turizm sektöründe üretilen ve pazarlanan ürün heterojen bir özelliğe sahiptir. Bu bölgedeki fiziksel, doğal, kültürel ve beşeri değerler bu bölgeyi ziyaret eden turistin zihninde bir bütün olarak yer almakta ve turistin tatil deneyiminin oluşmasına, bir bütün olarak katkıda bulunmaktadır. Bir yerde oluşan olumsuz bir deneyim turistlerin tatil konusundaki bütün izlenimlerini olumsuz yönde etkileyebilir. Bir kıyı turizm bölgesindeki otel işletmesini deniz ve kumsaldan ya da hizmeti sunmakla görevli personelden ayrı düşünmemek gerekir. Bu nedenle, bir turizm bölgesinde faaliyet gösteren tüm işletmeler, hizmetlerin niteliği gereği birbiriyle uyumlu olma, yakın bir işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma içinde bulunma zorunluluğu duyarlar (Kozak, 2001, s.43).

- Turizm sektöründeki turistik eğilimler sürekli değiştiğinden, sektörün üretim yapısı bu değişken şartlara göre dinamik bir nitelik arz etmektedir.

- Turizm sektörü, zorunlu ihtiyaçları gidermeye yönelik bir sektör değildir. Turizm sektöründe, mal ve hizmetlerin üretildiği veya hazır bulundurulduğu anda tüketilmesi veya satılması zorunluluğu vardır. Bekletmeye veya stok oluşturmaya izin vermeyen bir sektör niteliğindedir. Turizm sektörünün sunduğu mal ve hizmetler lüks olmaktadır (Olalı, 1982, s.16).

- Turizm olayına katılacak kişilerin karar vermeleri birçok dürtülerin etkisi ile oluşacağından, karar süresi uzun bir zamanı gerektirir. (Ürger, 1992, s.13).

Kavramsal olarak ise turizm olayının beş temel özelliği bulunmaktadır (Burkart ve Meldik, 1981, s.42-43) :

1- Turizm, bir dizi olay ve ilişkinin bir bütünüdür. Bu olay ve ilişkilerin biri tarafından belirlenemez.

2- Bu olay ve ilişkiler, çeşitli yerlere seyahat eden insanların bu hareketlerinden ve buralarda konaklamalarından kaynaklanır. Bu özellik, konunun bir dinamik boyutu olan seyahat ve bir de statik boyutu olan konaklama olduğunu ortaya koymaktadır.

3- Seyahat ve konaklama, normal olarak yaşanılan ve çalışılan yerlerin dışındaki yerlerde olmaktadır. Böylelikle, seyahat edilen ve konaklanan yerlerde buralarda yaşayan ve çalışan insanlarınkinden farklı faaliyetler ortaya çıkmaktadır.

4- Yer değiştirmeler, geçici ve kısa dönemli bir nitelik taşımaktadır. Seyahate çıkan kişinin birkaç gün, hafta ya da ay içerisinde geriye dönme niyeti bulunmaktadır.

5- Ziyaret edilen yerlerde kazanç sağlamaya yönelik çalışma söz konusu değildir. Ziyaret, iş bulmak ya da iş kurmak gibi amaçlarla ilişkili değildir.

1.1.1.2 Turizmin Sınıflandırılması

Çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahip olan turizm kavramının tam olarak anlaşılması için çeşitli kriterlere göre sınıflandırılması gerekir. Bu kriterler; turistin geldiği yer, turist sayısı, turizmin amacı, seçilen zaman, kapsanan süre ve turizmin sosyolojik niteliği olmak üzere altı başlık altında toplanabilir. Böyle bir sınıflandırma, bazı eksiklikleri bulunmakla birlikte, turizm olayını kavramayı kolaylaştırması açısından önemli yararlar getirmektedir ve şu şekildedir (Burkart ve Meldik, 1981, s.43-47):

a) Turistin Geldiği Yere Göre: Turistin geldiği yere göre turizm olayı, iç turizm ve dış turizm (uluslararası turizm) olmak üzere ikiye ayrılır:

- İç turizmde, sürekli yaşadıkları yerlerden ayrılan kişiler, kendi ülkeleri içindeki diğer bölgelere ya da kentlere seyahat etmektedirler. Pasaport ve vize gibi izin belgeleri, yabancı dil bilgisi ve döviz gerektirmeyen iç turizm, ulusal gelirin bölgeler arası dağılımına önemli bir katkı sağlar.

- Dış turizm ise yaşanılan ülke dışında bir ülkeye seyahati ifade eder. İç turizmle arasındaki en önemli fark; yabancı dil, döviz ve pasaport gibi bazı engeller doğurmasıdır. Dış turizm, ödemeler dengesi üzerindeki etkileri açısından kendi içinde, dış aktif turizm (yabancıların bir

ülkeye seyahati) ve dış pasif turizm (yerleşiklerin dış ülkelere seyahati) olmak üzere ikiye ayrılabilir. Dış aktif turizm ülkeye döviz girişi sağladığından ödemeler dengesi üzerinde olumlu, dış pasif turizm ise, döviz çıkışına yol açtığından ödemeler dengesi üzerine olumsuz etkiler doğurur.

b) Katılan Kişi Sayısına Göre: Katılan kişi sayısına göre turizm olayı bireysel, kolektif ve kitle turizmi olmak üzere üçe ayrılır:

- Bireysel turizmde, seyahat ve konaklama kişisel olarak gerçekleştirilir. Yani turizme bireysel katılım söz konusudur.
- Kolektif turizmde, seyahat ve konaklama belli bir grup veya örgüt tarafından yerine getirilir. Yani çeşitli sosyolojik grupların birlikte turizme katılmasıdır.
- Kitle turizmi ise insanların büyük topluluklar halinde turizme katılmasını temsil eder. Seyahat büyük ölçüde, konaklama ise tümüyle kolektif şeklindedir ve bireysel turizm şeklinin tam karşıtı durumundaki turizm olayını ifade eder.

c) Turizmin Amacına Göre: Turizmin genel amacı, katılımcıyı, günlük yaşamın monotonluğundan uzaklaştırıp, fiziksel, ruhsal ve kültürel açıdan olumlu yönde etkilemektir (Toskay, 1989, s.79). Zevk, sağlık, görev ve ticaret amaçlarıyla seyahat eden insanların amaçlarına, zamanla, günlük yaşantıdan uzaklaşmak, dinlenmek gibi amaçlar eklenmiştir.

- Sportif turizm, sporla ilgili kişilerin sportif karşılaşmalara, olimpiyatlara, turnuvalara vb. olaylara katılmak ve bu tip olayları izlemek amacıyla gerçekleştirdikleri turizm faaliyetleridir.
- Dinlenme turizmi, çalışma ortamında yıpranan insanın, tatil zamanlarında sağlığını yeniden kazanması için yaşadığı yer dışına gidip sakin ve dinlendirici ortamlar aramasıyla oluşan turizm şeklidir.
- Eğlence ve kumar turizmi, kişinin tatil zamanını eğlence ve kumarla geçirdiği turizm türüdür. Kişi bu amaçlarına, konakladığı yer içinde veya dışında ulaşabilir. Türkiye'de eğlence turizmi, uluslararası bir merkez haline tam olarak getirilemeyen İstanbul-Sulukule ile sınırlı kalmaktadır. Bununla birlikte, resmi olarak ifade edilen bir tür olmamasına rağmen, kumar turizmi; kumarhanecilik şeklinde Türkiye'de önemli bir konuma sahiptir. Buna rağmen 1998

yılıının Şubat ayında kumarhanelerin kapanmasıyla, bu amaç için ülkemize gelen turistlerin çoğunun, kumar turizmiyle ilgili diğer ülkelere kayması olası gözükmektedir.

- Din turizmi, kutsal sayılan mekanları ziyaret etmek veya mabetleri görmek amacıyla yapılan konaklamaların oluşturduğu turizmdir. Müslümanların hac ziyareti buna örnektir.

- Sosyal ve kültürel turizm, sosyal ilişkiler kurmak, kültürel inceleme ve araştırmalarda bulunmak amacıyla yapılan turizmdir.

- Politik turizm, ulusal ve uluslar arası politik ilişkiler nedeniyle politika ile ilgilenen kişilerin katıldıkları turizm hareketleri ve yaptıkları seyahatleri içerir.

- Aile turizmi, aile bağları bulunan yakınları ziyaret etmek amacıyla doğan turizm çeşididir.

- Bavul turizmi, kendi ülkelerindeki gümrük duvarlarını aşabilmek ve malı ilk elden alabilmek için ziyaretçilerin gittikleri ülkeden yüklüce miktarda ticari mal alarak, bavullar ile gümrükten geçirmeleri yolu ile yapılan turizm şeklidir.

- Av turizmi, avlanmak üzere seyahat eden insanların etkinliklerini kapsayan turizm çeşididir.

- Sağlık turizmi, insanların sağlık durumlarını iyileştirmek amacı ile gerçekleştirdikleri turizm türüdür. Sağlık nedeniyle turizme katılma belirtilen şu biçimlerin doğmasına yol açmıştır (Akat, 1997, s.23-24): Klimatizm, açık ve temiz havanın şifa verici etkisinden yararlanmak için dağ istasyonlarında ve deniz kenarlarında uygulanan bir tedavi yöntemidir. Buna "temiz hava tedavisi" yöntemi de denilmektedir. Termalizm, kaplıca, ılıca, içmeler gibi şifalı doğal su kaynaklarının sağlık kurallarına uygun bir biçimde tedavi aracı olarak kullanılmasıdır. Bilinen en eski tedavi ve güzellik yöntemlerinden biridir. Üvalizm, bazı yörelerin belli başlı ürünü olan meyve ve sebzelerle yapılan kür (tedavi) yöntemi ya da bu ürünlerin kullanımının bundan hoşlananlara sunulmasıdır.

- Eko-turizm, göreceli olarak tahrip edilmemiş ya da bozulmamış alanlara, yaban hayatını ve bitkilerini, aynı zamanda yörenin kültürel etkinliklerini görme, inceleme ve güzellikleri seyretme ve eğlenme gibi belirli bir amaçla yapılan seyahattir(Öztunalı, 2002, s. 7).

- Gençlik turizmi, ailesi ile birlikte oturan ve ekonomisi ailesine bağlı olan gençlerin katıldıkları turizm türüdür. Gençlik turizmi, genel turizmin aksine, pahalı ve gelişmiş bir üstyapı gerektirmektedir. Gençler kendileri için özel, indirimli, basit, sade ve başka gençlerle

buluşabilecekleri konaklama tesisleri istemektedirler. Ayrıca, gençler psikolojik yapıları nedeniyle harekete, maceraya ve değişime daha açıktırlar ve turistik hareketlere katılma düzeyleri diğer yaşlardan daha yüksektir (Doğan, 1992, s.7).

Yukarıda adı geçen turizm çeşitlerine kış turizmi, ipek yolu turizmi, yat turizmi, yayla turizmi, botanik turizmi, golf turizmi, orta yaş turizmi, üçüncü yaş turizmi gibi daha bir çok turizm türleri eklenebilmektedir.

d) Seçilen Zamana Göre: Seçilen zaman açısından ise yaz ve kış turizmi biçiminde sınıflandırılabilceği gibi turizm hareketlerinin yoğunluğuna bağılı olarak sezon-içi ve sezon dışı turizm biçiminde de ikiye ayrılabilir.

e) Kapsanan Süreye Göre: Kapsanan süreye göre turizm, hafta sonu tatili gibi bir veya iki günlük konaklamadan oluşan kısa vadeli turizm ve en az dört gecelik konaklamayı kapsayan uzun vadeli turizm olarak ikiye ayrılır.

f) Sosyolojik Niteliğine Göre: Turizm olayını gerçekleştiren kişilerin yaş gruplarına, mesleklerine, gelir düzeylerine, sosyo-kültürel özelliklerine göre sınıflandırılmasını içerir (Barutçugil, 1988, s.23). Gelir düzeyine göre, turizm şöyle gruplanır:

- Lüks turizm, gelir düzeyi yüksek kişilerin gerçekleştirdiği turizmdir.
- Sosyal turizm, olanakları kısıtlı kişilerin turizme katılmalarının sağlanması ile gerçekleştirilen turizmdir.
- Geleneksel turizm, geleneksel konaklama hizmetlerinden yararlanılarak, tüketim olanakları normal ve normal üstü ailelerin gerçekleştirdikleri turizmdir.

1.1.1.3 Turizmin Bileşenleri

Turizmin tanımından hareketle, insanların devamlı ikamet ettikleri yerler dışına seyahatleri, buralarda konaklamaları, turizm işletmelerinin ürettikleri mal ve hizmetleri satın almaları ve tekrar ikamet yerlerine dönmelerine kadar geçen süre içinde birbirinden farklı çok

sayıda mal ve hizmeti talep edeceklerini söylemek mümkündür. Bu durum, turizmde ürünü tanımlamayı ve ürünün özelliklerini genel hatlarıyla ortaya koymayı gerektirmektedir.

Turizm ürünü, turistin tatil seyahatine çıktığı andan itibaren yararlandığı ulaştırma, konaklama, beslenme, eğlenme, dinlenme vb. birçok hizmetlerin bir araya getirildiği bir bütündür (Ürger, 1992, s.164).

Konaklama, konaklanan her türlü yeri ve her türlü yeme içme hizmetini kapsar. Konaklanan yerler içine otel, motel, pansiyon gibi tatil alanlarından başka kamplar ve hatta karavan alanları girer.

Ulaştırma, turizm pazarlamasının en önemli unsurlarından birisidir. Turizm pazarlamasında üretilen mal ve hizmetler tüketicinin ayağına götürülemeyeceğine göre, turistlerin turistik ürünlerin üretildiği bölgeye getirilmesi söz konusudur. Bu nedenle, turizm pazarlamasında ulaştırma işlevi, ürünlerin tüketiciye dağıtılmasına yarayan bir mal ya da hizmetin ulaştırılması değil, doğrudan doğruya tüketicilerin (turistlerin) taşınması ile ilgili faaliyetleri içeren bir insan taşımacılığıdır (Denizer, 1992, s.96). Ulaşım bileşeni raylı, su yolu, karayolu ve havayolu ulaşımlarından oluşmaktadır.

Alışveriş kapsamında, hatıra eşyası, giysi, el sanatları vb. her türlü perakende mal alımları bulunur.

Turizmin diğer bileşeni ise iş ve ticareti, eğlenceyi, rekreasyon gezilerini, festivalleri vb. kapsayan faaliyetlerdir.

Toplam turizm ürününü; cazibe, faydalılık ve kolay elde edilebilirlik faktörlerinin bir bileşimi şeklinde de tanımlayabiliriz (Burkart ve Meldik, 1981, s.195). Yaptığımız bu tanım, turizm sektörünün geniş bir alana yayılmasından dolayı, turizm ürününün belirlenmesinin kolay olmadığını ortaya koymaktadır.

1.1.2 Turistin Tanımı

Turizm olayının öznesi insandır. Turizmin temelinde insanın "psikolojik tatmin duygusu" sağlaması yer alır. Turizm olgusuna yol açan, yön veren ve bu olgunun odak noktasını oluşturan insan turist sözcüğü ile tanımlanır.

Günümüze kadar turistin çeşitli tanımları yapılmış bulunmaktadır. Genel bir tanımla turist, turizm tanımındaki özelliklere uygun olarak belirtilen nedenlerin etkisi ile belirli bir süre için seyahat eden, ziyaret ettiği yerde yirmi dört saatten fazla kalan ya da ülkenin bir konaklama tesisinde en az bir geceleme yapan, mali gücü, zamanı ve maddi kapasitesi sınırlı olan, rahatına düşkün, geleneklerini koruyan, temizlik ve konfor arayan, maceraperest olmayan insandır (Akat, 1997, s.5).

Turistler, seyahatlerini ve geçici konaklamalarını kendi ülkelerinde ve yabancı bir ülkede gerçekleştirmelerine bakılarak yerli turist ve yabancı turist olarak ikiye ayrılabilirler. Ayrıca, kişileri turizm olayına katılmaya yönelten nedenler ve etkileyici faktörler açısından da turistlerin iki ana gruba ayrılmasında yarar bulunmaktadır. İlk grup, belirli bir yere gitmek zorunda olan kişilerdir. İşadamları, aile ve akrabalarını ziyarete gidenler ve ortak ilgi nedeniyle seyahat edenler bu gruba girerler. Seyahat kararı genellikle kendileri dışında alınır. Nereye ve ne zaman gidileceği de yine çoğunlukla başkaları tarafından belirlenir. Bu kişiler gidilecek yerin uzaklığından ve maliyetinden etkilenmezler. Özellikle iş seyahatleri talebi, fiyat karşısında esnek değildir. Diğer bir ifadeyle, eğer bu seyahatlerin yapılması gerekiyorsa uzaklığa ve maliyete bakılmaksızın gerçekleştirilir. Tatil turistleri olarak nitelenen ikinci gruptaki insanlar büyük ölçüde seçme özgürlüğüne sahip bulunmaktadırlar. Tasarruflarını ve boş zamanlarını turizm hareketine ayırma konusunda kararı kendileri verirler. Nereye ve ne zaman gidileceğine ilişkin kararı da verenler yine kendileridir. Tatil turizmi talebi, fiyat değişiklikleri karşısında çok duyarlıdır (Barutçugil, 1986, s.7-8).

Turist kavramının iyi anlaşılabilmesi için ilk önce turistin özelliklerinin iyi bilinmesi gerekir. Turistin özelliklerini vermeden önce bazı kavramlara açıklık getirmek faydalı olacaktır (Akat, 1997, s.5-6):

Yabancı Turist : Sürekli konaklama yerinin bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye iş, aile ziyareti, merak, din, kültür, eğitim-öğretim, spor, dinlenme, eğlence, dost ve akraba ziyareti nedenleri ile seyahat eden, her çeşit toplantılara (dini, politik vb.) katılmak üzere giden, gittiği ülkede 24 saatten fazla süre ile kalan ya da ülkenin konaklama tesislerinde en az bir geceleme yapan kişidir. Alt grupları şöyle tanımlanabilir:

a) Yabancı Ziyaretçi : Bir ülkeye gelen ve konaklama süresi 24 saati aşan ya da 24 saatten az olan tüm yabancı kişiler yabancı ziyaretçi olarak anılır.

b) Yabancı "Ekskürsiyonist" (Günübirlikçi - Transit yolcu) : Gittiği ülkede 24 saatten az kalan ya da ülkenin bir konaklama tesisinde bir geceleme yapmadan seyahat eden kişidir.

c) Turist Olmayan Yabancılar : Bir ülkeye birbirinden farklı nedenlerle gelen (göçebe, mülteci, konsolosluk temsilcisi, yabancı diplomatlar vb.), ancak turist ve günübirlikçi kabul edilmeyen yabancılarıdır.

1.1.2.1 Turistin Özellikleri

“Turist” kavramına dair yapılan açıklamalar ışığında, turistin genel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz (Akat, 1997, s.7):

- Turist, temel amacı psikolojik tatmin sağlamak olan, seyahati süresince mal ve hizmet üretimi ya da satışı yoluyla kazanç elde etmeyi düşünmeyen, ekonomik anlamda tüketici olan ve normal düzeyde bir mali güce sahip bulunan ancak zamanı sınırlı olan kişidir.
- Turist, gittiği yerden son derece memnun olarak dönmek isteyen kişidir.
- Turistlerin çoğu, macera peşinde değildir. Her işinin rast gitmesini bekler ve aksamalar onları çok rahatsız eder.
- Turistin zamanı çok değerlidir. En az zamanda en çok yeri görmek, en çok faydayı elde etmek, yeterince eğlenmek ve dinlenmek ister.

Turistler, sürekli yerleşme amacı olmaksızın dini inançları, sağlık nedenleri, sosyo-kültürel gereksinimleri, aile bağları, eğlenme ve dinlenme arzuları veya işleri gereği olarak

veya boş zamanlarını değerlendirerek amacıyla başka ülkelere seyahat eden insanlardır. Bilimsel, sportif, politik ve benzeri olaylara veya toplantılara katılmak amacıyla seyahat edenler de turist olarak kabul edilir (Barutçugil, 1989, s.16). Turistler için sayılabilecek bu özellikleri göz önünde bulundurarak şöyle bir tanımlama yapmak da mümkündür: "Turist; ülkemiz, beldemiz, kuruluşumuz ve çıkarlarımız için, mutlaka memnun etmemiz gereken konuğumuzdur" (Akat, 1997, s.7).

1.1.2.2 Turisti Cezbeden Unsurlar

Bir bölgenin veya bölge halkının oluşturduğu değişkenler kümesi, turizm için etkili çekicilik faktörleri yaratmaktadır. Türkiye'de turizm anlayışı, turizmin tamamlayıcı unsuru olan konaklamayı aslî unsur kabul etmekte, ana amaç olan unsurları ise tali unsurlar olarak görmektedir. Turisti öncelikle cezbeden şey, o ülkenin tarihî, kültürel, dinî ve doğal güzellikleridir. Bu motifler için gelen turistlerin konaklaması, sadece tamamlayıcı unsurlardır (www.tbmm.gov.tr, erişim: 08/03/2005).

Turistik değerlerin bir bölümü doğada bulunurken, bir bölümü yapay olarak insanlar tarafından yaratılmıştır. Bu iki farklı türdeki değerleri çekici yapan onların içindeki özelliklerdir. Bu özellikler, insanların bu yerleri ziyaret etmelerine neden olmaktadır. Bu ziyaretler sırasında verilen hizmetler de diğer turistik değerleri oluşturmaktadır. O halde, turistik ürün doğal ve yapay olabileceği gibi bir hizmet şeklinde de görülebilmektedir. Turist bütün bu değerlerden ziyareti boyunca yararlanır ve çoğunlukla bu değerleri bir "paket" şeklinde satın alır (McIntosh ve Gupta, 1980, s.105-107).

Turizm için elverişli doğal şartlar ülkenin turizm potansiyelini, başka bir deyişle "cazibesini" oluşturmaktadır. Doğal şartların büyük ölçüde görelî olması, toplam turist ürünü içindeki ağırlığını tespit etmeyi güç bir hale getirmektedir. Mevcut cazibenin turistik ürün haline gelebilmesi; büyük ölçüde, "faydalılığı" ve "kolay elde edilebilirliği" sağlayacak mal ve hizmetlerin geliştirilmesine bağlıdır. Bu durum, toplam turistik ürünleri meydana getiren halkaların başlangıçta birbirinden bağımsız görünseler de, aslında birbirlerinin tamamlayıcısı olduklarını ortaya koymaktadır (Kutluata , 1977, s.89-90).

Sanat, kültür, endüstri, ticaret, tarım, eğitim, tarih, din ve diğer bir çok faaliyet alanı turistlerin belli bölgelerde yoğunlaşmasında etkilidir. Bu faaliyetlerin bir kısmı şu şekilde incelenebilir:

a) Tarih: Her toplumun bir geçmişi olduğu ve geçmişteki olayların toplumun bugünü ve geleceğini etkilediği gerçeği göz önüne alındığında, turizm ile tarih bilimi arasında ilişkinin yakınlığı ortaya çıkar. Tarih bilimi toplumların yalnızca sosyal ve siyasi tarihlerini değil, aynı zamanda sanat ve medeniyet tarihlerini, kültürlerini de inceler. Turizmin, seyahat olayının oldukça eski bir tarihi de olduğu göz önüne alındığında, özellikle turizm bilimcileri için tarihin özel bir önemi vardır. Aynı zamanda tarihi kültür ürünleri, turistlerin başlıca ilgi alanı içerisindedir.

b) Kültürel ve Sosyal Tutumlar: Turizm, farklı sosyal ve kültürel yapılara sahip toplumların birbirleriyle ilişkiler kurmasına; farklı bilgi, görgü, gelenek ve kültür düzeyleri arasında bir etkileşim ve bunların sonucunda sosyal yapının, ahlak anlayışının ve giderek toplumsal davranış kalıplarının değişmesine yol açan bir sosyal olaydır. Turizm yalnızca bilgi ve anlayışın teşviki için kullanılmamakta, aynı zamanda seyahat pazarında ülkenin yabancılar arasında olumlu bir imajının geliştirilmesi için de kullanılmaktadır. Değişik uluslardan insanların birbirlerini tanımalarına imkan veren unsurlara kitaplıklar, müzeler, sergiler, müzik, tiyatro, radyo ve televizyon programları, inceleme turları, daha uzun inceleme ve araştırmalar için okullar, ortak film yapımı, konferanslar, kongreler, seminerler örnek olarak verilebilir (Mc Intosh 1985, s.143-147).

c) Endüstri ve Ticaret: Bir bölgenin endüstriyel özellikleri seyahat için önemli bir motivasyon aracıdır. Başta uluslararası turistler olmak üzere, turistlerin büyük bir bölümü bir ülkenin ekonomisi hakkında merak sahibidirler ve bu konu üzerine inceleme yapmak isteğine sahip olurlar. Ülke ekonomisine entelektüel bir merak duyan turistler, ziyarette bulunacakları ülkelerin endüstrisi, ticareti, ürettiği ürünler ve ekonomik temelleriyle ilgilenirler.

d) Tarım: Bir bölgenin tarım potansiyeli bir çok turistin ilgisini çekebilir. Bölgede gerçekleştirilen zirai faaliyetler, tavukçuluk, süt işletmeleri, verimli bağlardan şarap üretimi, taze meyve ve sebzeler, o bölge kültürünün turizm tanıtımında yer alabilmektedir.

e) Bilim ve Eğitim: Bir ülkenin vatandaşları, diğer bir ülkenin eğitim sistemi ile ilgilenebilir. Kolej ve üniversite kampusları turistlerin ilgisini çeken faktörlerdendir. Özellikle teknik,

endüstri, eğitim ve bilimsel alanlarda çalışan ziyaretçilerin diğer bir ilgi odağı olarak ziyarette bulunduğu ülkenin bilimsel faaliyetleri gösterilebilir.

f) Din: Eski zamanlardan beri seyahat için önemli başka bir motivasyon kaynağı da dinsel ziyaretlerdir. Çok sayıda insan, farklı dini inançların merkezi konumundaki bölgelere turistik gezi yapmayı tercih etmektedir. Dünyanın çeşitli bölgelerinde bulunan görkemli kiliseleri ve dini kuruluşları ziyaret eden turistlere rastlamak çok olağandır.

Turist, bir paket tur satın aldığı zaman bununla bir taraftan uçak koltuğu, otel odası, günde üç öğün yemek gibi bir dizi hizmeti; diğer taraftan da yabancı bir çevre ve alışık olmadığı coğrafik özellikleri kullanma ya da onlardan yararlanma hakkını satın almış olur. Örneğin, tarihi kalıntılar ve tropikal yerlere ek olarak; gidilen yörenin kültür mirası, konukseverliği gibi fiziksel varlığı olmayan diğer hizmetleri de satın almış olur. Doğal olarak bir tatilin planlanması, tatilin ümitle beklenmesi ve tatile çıkılması da gezinin kendisi kadar zevk veren bir durumdur. Tatil dönüşü yaşananları anlatmak, fotoğraf ve filmlere bakmak ise ayrı bir tatmin unsurudur. Görüldüğü gibi turist ürünü, çekicilikleri kendi içinde olan ve büyük ölçüde psikolojik bir olaydır. Bu nedenle sık sık “tatil satmak, rüya satmaktır” denir (Holloway, 1989, s.11).

1.2 Turizmin Tarihi ve Gelişimi

1.2.1 Turizmin Tarihi

Turizm olgusunu tam anlamıyla kavrayabilmek ve değerlendirebilmek için, turizmin geçmiş yüzyıllardaki durumunu ve tarihsel gelişimini bilmek gerekir. Bu gereklilik, turizm olgusunun bugününü anlayabilmek için olduğu kadar, geleceğe ilişkin tahminler yapabilmek açısından da önemlidir.

Turizmin tarihçesinden söz ederken, insanlık tarihindeki, medeniyetlerin gelişmesinde rol oynayan büyük seyahatlerden söz etmemek mümkün değildir. Coğrafi keşiflerin temelinde de muhtemelen insanoğlunun seyahat etme merakı ve zevki yatmaktadır. Turizmin seyahatle çok

yakın ilişkisi vardır. Turizmi, bu seyahati mümkün kılan araçlardan ve turistlerin konaklamasına imkan veren tesislerden ayrı düşünmeye imkan yoktur. Savaşlar, fetih hareketleri, dinsel güçler insanların başka ülkelerle daha fazla ilgilenmelerine, çeşitli nedenlerle oturdukları yerlerden başka yerlere gitmelerine yol açmıştır. Turizmin ilk çağlardan günümüze tarih içindeki gelişimi aşağıdaki başlıklar altında toplanmaktadır:

a) İlkçağlarda Turizm: Turizm, günümüzdeki anlamını II. Dünya Savaşından sonra kazanmıştır. Ancak, tarih boyunca var olduğu kabul edilmektedir. İnsanın, en ilkel şartlarda bile çoğu zaman tehlikelerden kaçmak güdüsü ile uzun mesafeler kat edebildiğinin otaya çıkması, özellikle yer değiştirme hususunun, oldukça eski tarihlere uzandığının ispatı olarak alınmalıdır. Ayrıca, milattan önce 4000 yılında Sümerlerin yazıyı, parayı ve tekerleği ilk kez bulması ve buna bağlı olarak ticaretin gelişmesini sağlamaları seyahat çağının başlamasına neden olmuştur (Şahin, 1990, s.66-67). Dolayısıyla turizm olgusunun başlangıcı; yazıyı, parayı ve tekerleği ilk bulan, ticareti başlatan ve ticari ilişkilerde parayı ilk kullanılan Sümerlere, yani MÖ. 4000 yılına kadar geriye götürülebilir. Fenikelilerin de büyük bir olasılıkla bugünkü anlamda ilk gezginler olduğu söylenebilir. Çoğunlukla ticaret amacıyla yola çıkan bu denizci insanlar, çok ve çeşitli yerler dolaşmışlardır. Benzer şekilde, Çin ve Hindistan'da da ilk kez geziler genellikle ticari amaçlı olmuştur.

MÖ. 3000 yılında Mısır, ünlü piramitleri ve tapınakları nedeniyle gezginlerin yoğun ilgisini çeken bir ülke olmuştur. Eski Mısır'da ve Babil Krallığında gezginler için yolların güvenlik altına alındığı, konaklama ve dinlenme amacıyla evlerin ve bahçelerin inşa edildiği bilinmektedir. Kutsal kitaplarda bu dönemlerdeki tüccarlara, gezginlere ve kervanlara ilişkin çeşitli bilgiler bulunmaktadır.

Eski Yunan'da MÖ. 700'lü yıllarda olimpiyat oyunlarının başlaması, dünya turizm tarihi içerisinde önemli bir olay olarak kabul edilir. Bu oyunlara katılmak ve izlemek amacıyla yapılan ilk seyahatler sportif turizmin başlangıcı sayılabilir. Anadolu'da Efes Demokratik Şehir Devleti'nin MÖ. 334 yılında kurulmasından başlayarak yoğun bir ilgi çektiği ve yalnızca tek bir mevsimde 700.000 kişi tarafından ziyaret edildiği bilinmektedir.

İlkçağlarda en fazla seyahat eden insanlar Romalılar olmuştur. Romalıların zevk için seyahat eden ilk turistler olduğu kanaati literatürde yaygındır. Gerçekten, Roma İmparatorluğu vatandaşları, daha doğrusu Romalı asiller Mısır'a, Yunanistan'a, Anadolu'ya yaygın olarak seyahat etmişlerdir.

b) Ortaçağda Turizm: Roma İmparatorluğu'nun V. yüzyılda çöküşü, zevk amacıyla seyahatin de çöküşüne neden olmuştur. Yukarıda anlattığımız ilk çağların tersine, orta çağda, Avrupa'nın karanlık döneminde yalnızca maceracı insanlar seyahat edebilmişlerdir. Seyahatin zevkle herhangi bir ilgisi kalmamıştır. Bu dönemin en önemli seyahatleri Haçlı Seferleri içinde gerçekleştirilmiştir. Ortaçağın sonlarına doğru, çok sayıda dindar Hıristiyan dinsel amaçlarla Avrupa'daki kutsal yerleri ve emanetleri görmek üzere dolaşmaya başlamışlardır. Seyahatler zevk veren niteliğe giderek yeniden kavuşmuştur. Ortaçağın bilinen ünlü gezginleri arasında Batı'da Marco Polo'nun, İslam dünyasında da İbn Batuta'nın isimlerini özellikle belirtmek gerekir (Barutçugil, 1986, s.15-16).

Turizm sektörünün en önemli araçlarını oluşturan hizmet kuruluşlarından birisi olan konaklama tesislerinin (otel, motel, kamping vb.) ilk örneklerinden birisinin Avrupa'da doğduğu söylenmektedir. Ortaçağda Alp Dağlarını aşarak hacca gidenlerin konakladıkları tesislere, o zamanlar "Hospis" denirdi. Misafirhane anlamına gelen "Hospis" kelimesi zamanla "Hotel" kelimesi halini almıştır. Türkçe'ye okunuşuyla giren "Otel" sözcüğünün kökünde barınma, konaklama ve konuk etme anlamlarının yattığı söylenebilir (Sezgin, 1995, s.18).

c) Rönesans Döneminde Turizm: Ortaçağ'dan kalma tutucu, dinsel ve özellikle devlet yönetiminde hakim olan tek kişinin egemenliğine dayalı totaliter fikirler, "Yeniden Doğuş" anlamına gelen "Rönesans" hareketleri sonucu değişmeye başlamış, bu nedenle; bilimde, sanatta, dinsel inanışta ve yönetim şekillerinde yeni arayışlar ortaya çıkmıştır. Bunlara örnek verecek olursak; 1492 yılında İspanyol denizci Kristof Kolomb'un gemi ile uzun yolculuklardan sonra Amerika Kıtasına ulaşması aynı şekilde Portekizli denizci Macellan'ın 1519 yılında başlayan dünya seyahatidir. Bu seyahatler, bilinmeyen yörelerin bulunmasına yol açtığı gibi, insanların; görmek, tanımak, merak etmek nedeniyle yapmış oldukları yolculukların temelini oluşturan en önemli tarihi olaylardır.

d) Yeni ve Yakın Çağda Turizm: Yeni çağ olarak bahsedilen, 18. ve 19. yüzyılda özellikle endüstri devriminin yapılması, demiryolu ağlarının kurulması ve Avrupa ve Amerika'da demiryolu seyahatlerinin başlamasına neden olmuştur. Coğrafi keşifler, dünya üzerinde yeni yerleşim alanlarının bulunması, insanların bu yeni bulunan topraklara göç etmeleri gibi hareketlere neden olmuştur. Yeni göçler, yeni kentlerin oluşmasına yardımcı olurken, bu

kentlerde sürekli oturan insanların, diğer kentlere ticaret dışında da, örneğin, sanatsal, bilimsel ve politik nedenlerle de gidip gelmeye başlamaları sonucunu doğurmuştur. Böyle olunca, başka merkezlere gitmek isteyenlerin, gidecekleri yerler ile ilgili önceden bilgi alma ihtiyacı da belirmiş ve ilk kez 1672 yılında Fransa'da bir gezi rehberi düzenlenmiştir. Bu amaçla hazırlanan rehber, sadece Fransız'lar için değil, Fransa'ya başka ülkelerden gezi için gelenlere de yardımcı olmaya başlamıştır. En önemlisi, bu rehber ile birlikte artık "tur" sözcüğü, o dönemde, ilk kez, Paris merkez olmak üzere, başka yörelere de yolculuk anlamına gelmektedir.

"Tur" sözcüğü, ilk kez İngiltere'de kullanılmaya başlanmıştır. Ancak orada, sadece İngiltere'den Avrupa'ya yapılan yolculuklar için söylenmiştir. Hatta o kadar ki, İngiltere dışına gidenleri ülke içinde yolculuk edenlerden ayırmak için, dışarıya gidenlere turist denilmesi, "turist" sözcüğünün de ilk kez ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan yeni yeni terimler de dünyanın artık turizme hazırlanmakta olduğunu göstermektedir (Akat, 1997, s.11-13).

1789 yılında Fransa'daki ihtilalden sonra Yeniçağ kapanıp Yakınçağ'a girilmiştir, İlk çağlarda başlayan ticari ve askeri amaçlı yolculuklar Yeniçağ'la birlikte turistik özellikler de kazanmış, ya da başka bir deyişle, insanlar artık gezmek amacıyla da yolculuk etmeye başlamışlardır. Yakınçağ'da ise daha özgür bir ortamın varlığı ve Endüstri Devrimi'nin gerçekleşmesi turizmin itici gücü olmuştur. 1830'larda demiryolu taşımacılığının gelişmesi ve buhar gücü ile çalışan gemilerin hizmete girmesi, zevk amacıyla seyahatin geniş kitleler arasında yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır. Seyahatin ucuzlaması, düşük gelir gruplarının da turizm olayına katılmasına ve büyük bir seyahat talebinin doğmasına yol açmıştır (Mc Intosh ve Gupta, 1980, s.15).

1841 yılında İngiltere'de Thomas Cook'un Leicester'den 12 mil uzaklıktaki Loughborough kentinde düzenlenen bir festivale 570 kişilik bir grubu götürmesi, ticari amaçla yapılan ve reklam yoluyla halka duyurulan ilk toplu tren seyahati olarak kabul edilir. Bunun doğal sonucu olarak da Thomas Cook, ilk turizm seyahat organizatörü olarak bilinir. 1840 yılında Londra'da ilk seyahat acentasını açan J. Cook'un firması hızla büyümüş ve günümüzün en büyük turizm şirketlerinden biri olmuştur (Mc Intosh ve Gupta, 1980, s.5).

Amerika kıtasındaki ilk seyahatler ise, genellikle doğal kaynaklar bakımından zengin yeni yerleşim bölgeleri bulmak amacıyla Doğu'dan Batı'ya doğru at sırtında yapılan

yolculuklardır. Bu seyahatler, daha sonraları yolların gelişmesiyle birlikte atlı arabalarla yapılmaya başlanmıştır. 1848'de Amerika'da başlangıçta posta taşımacılığı amacıyla kurulan "American Express Company", kitle turizminde önemli bir gelişme olarak kabul edilir. Dünyada ilk düzenli gemi işletmeciliğinin, 1838'de Newyork'tan İngiltere'ye 68 yolcu ile sefer yapan "Great Western" ile başladığı kabul edilir. Bundan dört yıl sonra ünlü "Cunard" gemicilik işletmesi kurulmuştur. Bu yıllardan başlayarak turistik amaçlı gemi ile seyahat büyük ilgi görmüş ve bu ilgi I. ve II. Dünya Savaşları yıllarındaki duraksamalarla 1950'lere kadar sürmüştür (Barutçugil, 1986, s.17).

e) Günümüzde Turizm: İçinde bulunduğumuz 20. yüzyılda, turizm açısından büyük önem taşıyan bir olay 1920'lerde otomobil çağının başlamasıdır. Bu olay insanların hareketliliğini önemli ölçüde arttırmıştır. Turizm amacıyla yapılan seyahatlerde otomobilden yararlanma, tüm beklentilerin ötesinde bir gelişme göstermiştir. Denizyolu ve demiryolu önemini, özellikle uzak mesafeler arasındaki seyahatlerde bir süre daha olsun koruyabilmiştir. 20. yüzyılın başlarında en büyük ilgiyi toplayan seyahatler, Avrupa ve Amerika arasında büyük transatlantiklerle yapılan seyahatler olmuştur. Yine bu dönemde Paris-Venedik-İstanbul arasında "Orient Express" ile yolculuk; çoğunlukla zenginlerin ve aristokratların ilgi gösterdiği bir seyahat olmuştur.

Yirminci yüzyılda yaşanan iki dünya savaşı, bir taraftan ekonomik ve sosyal refahı, seyahat özgürlüğünü ve güvenliğini azaltarak turizmi olumsuz yönde etkilerken diğer taraftan da ulaştırma araçlarında ve özellikle havacılık teknolojisinde önemli ilerlemeler yaratarak seyahatleri geliştirici yönde etkiler doğurmuştur.

21. yüzyıla girdiğimiz şu günlerde, 20. yüzyılı değerlendirecek olursak, turizmin bu yüzyılda geçmişe göre ulaşabildiği en üst noktaya geldiği belirtilebilmektedir. Kişi başına düşen gelirin artış göstermesi, verimlilik artışı, şehirlerdeki nüfus artışı, kitle haberleşme araçlarının yaygınlaşması, ulaştırma araçlarında görülen gelişmeler, reklamların insanların seyahat isteklerini arttırması turizme olan talebin de artmasına neden olmuştur.

Günümüz turizm olayının değişen ve gelişen diğer iki önemli boyutu da konaklama işletmeleri ve tur organizatörleri olmaktadır. Bu yüzyılın başlarında çoğunlukla zengin ve aristokrat kişilerin zevklerine ve taleplerine uygun olan oteller, günümüzde kitle turizminin koşullarına uygun, büyük kapasiteli ve standart hizmet sunan konaklama işletmelerine dönüşmüşlerdir. Tur organizatörlerinin gruplar için düzenlediği "paket turlar" ise günümüzde

turizm olayının tipik bir yönüdür. Kişiler tek olarak yapabileceklerinden çok daha ucuza tüm ayrıntıları önceden belirlenmiş grup seyahatlerine giderek artan bir ilgi göstermekte ve bunun sonucu olarak da bu hizmeti sunan işletmeler hızla gelişmektedir (Barutçugil, 1986, s.13-14).

1.2.2 Turizmin Gelişimi

Birinci dünya savaşına kadar lüks bir gereksinim olarak kabul edilen, 1960lı yıllara kadar da kültürel bir hareket olarak kendini gösteren turizm, günümüzde artık zorunlu ihtiyaçlar arasında kabul edilmeye başlamıştır. Nitekim son 40-50 yıl öncesine kadar zevk ve yeni yerler görmek için yapılan seyahatler ancak zenginler ve zamanı bol olan kişiler tarafından yapılmaktaydı. Bugün ise turizm, sanayileşmiş ülkelerde bir çok kişi için yaşam biçimi ve bir tüketim şekli haline gelmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gezi ve eğlence amacıyla yapılan seyahatlerin sayısı giderek artmış ve 1970'lerin başından bu yana bir çok sanayileşmiş ülkede seyahat yoğunluğu %50'yi geçmiştir. Diğer bir deyişle, bu ülkelerde nüfusun yarısı, gerek ülke içinde, gerekse yabancı ülkelerde yılda en az bir defa seyahat etmektedir (İlkin ve Dinçer, 1991, s.5).

Turizm, dünyanın en hızlı gelişen faktörlerinden biridir. Dünyada turizm faaliyetinin yıllık büyüme hızı 1980-2000 döneminde %6,8 gibi yüksek bir artış göstermiştir. Toplam uluslararası ticaret hacmi içerisinde turizm payı, bu gelişme eğilimine bağlı olarak, bu dönemin sonunda %15 gibi yüksek bir rakama ulaşmıştır. 1990'ların sonuna gelindiğinde hizmetler sektörü içinde turizm birinci sıraya oturmuştur. Geçtiğimiz 30 yıl içerisinde turizmde araştırma-planlama çalışmalarına ve yatırımlara önemli entelektüel ve maddi kaynaklar ayrılmış, kuramsal ve uygulama düzlemlerinde önemli birikim ve deneyim oluşmuştur. Bu birikim, yeni araştırmalar ve değerlendirme çalışmaları ile sektörün tamamında, genel ulusal politika ve hedeflerle makro hedeflerin ve bunların uygulama stratejilerinin sağlıklı ve gerçekçi biçimde belirlenmesine olanak verecektir (www.vizyon2023.tubitak.gov.tr, erişim: 16/03/2005).

1.2.2.1 Turizmin Gelişme Nedenleri

Sanayi uygarlığının gelişmesi sonucunda ortaya çıkan ve turizmi geliştiren faktörler genel olarak şu şekilde açıklanabilir (Hacıoğlu, 1987, s.12):

- Sanayileşen ülkelerde gelirlerin artması ve gelirlerin kişiler arasında dengeli dağılımı
- II. Dünya Savaşı'ndan sonra insanların gezme isteğinin artması
- İnsanların daha çok boş vakte sahip olması ve gezme isteklerinin yoğunlaşması
- Nitelikleri geliştirilmiş ve daha konforlu ulaştırma araçlarının kullanıma sunulması
- Konaklama alanlarının çeşitliliği ve yaygınlığı
- Reklam ve tanıtım faaliyetlerinin etkinliği
- İkinci konut edinme eğiliminin artması
- Hafta sonu tatilleri, ücretli izinlerin yaygınlaşması
- Kişilerin satın alma güçlerinin artması
- Belirli turistik yörelerin ilgi çekmesi
- Kitle iletişim araçlarının çoğalması
- Toplumdaki sosyal değişmeler ve tatil fikrinin yaygınlaşması
- Paket turların ortaya çıkması ve kabul görmesi

II. Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda, özellikle 1960 sonrasında uluslararası turizmin gerek turist varışları, gerekse turizm gelirleri açısından sürekli ve kesintisiz artışı gelişen bir çok ülkenin sürekli büyüyen bir endüstriye ilgi duymasına neden olmuştur. Ülkelerin uluslararası turizm endüstrisine ilgi duymalarının nedenlerini şöyle sıralayabiliriz (Manisalı, 1987, s.9):

- Uluslararası turizm talebinin sürekli artması
- Uluslararası turizmin döviz darboğazı sorunlarına çözüm getirebilmesi
- Uluslararası turizmin ekonomik engellerden, tarife ve kotalardan daha az etkilenmesi
- Turizm endüstrisinin istihdam etkisi yaratması
- Turizmin sosyal ve kültürel yaşantıyı etkilemesi

1.2.2.2 Turizmde Gelişmenin Etkileri

Türkiye 24 Ocak 1980 dönüşümünden sonra, turizm sektöründe önemli atılımlar gerçekleştirmiştir. Seksenli yıllarda turizm Türkiye ekonomisinde en gözde alt sektörlerden biri haline gelirken; bu gelişmenin sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri önemli boyutlara ulaşmıştır.

1983 yılı, Türk turizmi için canlanma döneminin başlangıcı olarak kabul edilebilir. O yıldan günümüze kadar geçen süre içinde, ülkemizde turizm; hem turist sayısı hem de turizm gelirleri yönünden önemli sayılabilecek artışlar göstermiştir. 1983 yılından günümüze kadar geçen dönemde; turist sayısı yıldan yıla ortalama %20'lik artışlarla 1.6 milyon kişiden 9.6 milyon kişiye yükselmiştir. Yine aynı dönemde turizm gelirleri yıldan yıla artarak 411 milyon dolardan yaklaşık 8 milyar dolara ulaşmıştır. Turizm gelirlerimizin ihracatımıza oranı, 1983 yılında %7.2 iken; 2006 yılında yaklaşık %25'ler seviyesine yükselmiştir (www.tuik.gov.tr, erişim: 03/04/2006).

Turizmin, döviz akışıyla ödemeler dengesine, fazla işgücünü barındırma özelliği ile istihdama, katma değer etkisi ile ekonomik gelişme destek sağlaması nedeniyle, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için önemi büyüktür.

Turizm, ziyaret edilen ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamında önemli değişikliklere sebep olmuştur. Uluslararası ilişkilerde sürekli olarak gelişen boyutlara ulaşan turizm, toplumların kaynaşma ve işbirliği yapmasında anlamlı bir etkidir. Turizm

faaliyetlerinin gelişmesi, bu faaliyetlere katılan kamu ve özel sektörlerin işbirliği içinde bulunmalarının gerekli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Turizmde gelişmeler, hükümetleri, turizme yeterli ilgiyi göstermeye yöneltmiştir. Ayrıca, gelişme, ülkeler arasındaki coğrafi konum, iklim, ekonomik, sosyal ve kültürel yapılar arasındaki derin farklılıklar nedeniyle, her ülke için geçerli olabilecek bir örgüt yapısı yerine, ulusal turizm örgütlerinin kurulması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Böylece, turizm zenginliklerini değerlendirecek, ulusal değerlere saygı ile bunların artan kullanımı arasındaki gerekli dengeyi sağlayacak, topluma verimli ve nitelikli bir turizm hizmeti sunabilecek, turizmde gelişmelere uyum gösterebilecek örgütlerin işleyişlerinin sağlanması zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı hedefleyen ülkeler, turizme büyük önem vermektedir. Siyasi düşünce, sosyal, ekonomik yapısı ne olursa olsun, kendi doğal güzelliğini ve nimetlerini paylaşmak isteyen insanların sayısı her geçen gün artmaktadır, yani turizm gelişmektedir. Turizmde gelişme sağlanırken, bu gelişme, olumlu ve olumsuz sonuçları da beraberinde getirmektedir.

1.2.2.2.1 Gelişmenin Olumlu Etkileri

a) Turizmin Ödemeler Dengesine Etkisi : Bir ülkenin ödemeler dengesi bilançosu o ülke bireyleri ve işletmeleri ile yabancı ülke bireyleri ve işletmeleri arasında yapılan tüm ekonomik işlemlerin sistematik bir şekilde tutulan kaydı olarak tanımlanmaktadır (Jonnard, 1998, s.55).

Turizm, özellikle gelişmekte olan ülkeler tarafından şiddetle ihtiyaç duyulan döviz girdisi sağlayan, istihdam olanakları yaratarak işsizliğin azaltılmasına katkıda bulunan bir ekonomik faaliyet olarak kabul edilmektedir. Öyle ki, Türkiye'nin de içinde bulunduğu kimi ülkeler turizmi başlı başına bir ekonomik gelişme aracı olarak kabul etmişler ve yetersiz ekonomik kaynakların önemli bir bölümünü turizmin gelişimine ayırmışlardır. Örneğin, 1991 yılında Türkiye'de yapılan toplam sabit sermaye yatırımlarının %4'ü turizm alanındaki sabit sermaye yatırımları oluşturmaktadır (Karabulut ve Düzgünoğlu, 1999, s.61).

Dış turizm gelirleri özellikle gelişmekte olan ülke ekonomileri için çok önemlidir. Çünkü, Turizm gelirleri dış ülkelere alınan ekonomik yardımlara göre çok önemli üstünlüklere

sahiptir. Politik ve ekonomik kısıtlamalardan uzaktır ve herhangi bir baskı aracı olarak kullanılamaz. Diğer taraftan turizm, tarımsal ürün ve hammadde dışsattımından da çok daha fazla bir üstünlüğe sahiptir. Her şeyden önce turizm mal ve hizmetlerinin fiyatları, gelişmekte olan ülkelerin geleneksel dış satım ürünlerinin fiyatlarına oranla çok daha fazla kendi denetimi altındadır. Ayrıca, gelişmekte olan ülkenin dışsattımı için bir çeşitlendirme olanağı yaratmakta ve döviz gelirlerindeki büyük dalgalanmaları ortadan kaldırmaktadır. Genellikle turizm, yarattığı her birim döviz için diğer endüstrilere oranla daha az dış girdi, yani döviz çıkışı gerektirir. Dolayısıyla, turizm dövizlerinin daha büyük bir kısmı imalat endüstrilerinin geliştirilmesinde veya dış borçların kapatılmasında kullanılabilir (Barutçugil, 1986, s.34).

Turist çeken ülke için görünmeyen dışsattım, turist gönderen ülke içinse görünmeyen dışalım olan turizm, hem turist gönderen hem de turist çeken ülkelerin ödemeler dengesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Turizm para akımları açısından genellikle turist gönderen bölgede kazanılan ve tüketim dışı kalan yada tasarruf edilen paranın gidilecek yörede harcanması olarak tanımlanır. Uluslararası düzeyde bu durum örneğin, Almanya da kazanılan paranın Türkiye’de harcanması anlamına gelmektedir (İçöz ve Kozak, 1998, 186).

Ülke vatandaşlarının turist olarak yurt dışına çıkmaları, ülkede bulunan döviz miktarının azalması anlamına gelmekte ve dolayısıyla ödemeler dengesini olumsuz yönde etkilemektedir. Öte yandan yabancıların turist olarak ülkeye gelmeleri ülkeye döviz kazandırmakta ve ülkenin ödemeler dengesini olumlu etkilemektedir. Turizmin bir ülkenin ödemeler dengesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olmasının nedenleri hiç şüphesiz sadece o ülkeye giriş-çıkış yapan turistlerin sayısına ve harcadıkları döviz miktarına bağlı değildir. Çünkü turizm olayı gerçekleşirken, gerek ev sahibi ülkeler turizm sektörünü canlandırmak ve yabancı girişini artırmak amacı ile birtakım turizm amaçlı tanıtma ve reklam, yurt dışında turizm amaçlı birtakım yatırım vb. gibi faaliyetler yapmaktadırlar. Turist gönderen ülkelerde yine ev sahibi ülkeler de çeşitli turistik yatırımlar ve birtakım özel tüketim malları dışsattımı gerçekleştirirler. Bu karşılıklı turizmle bağlantılı ekonomik ilişkiler sonucu turist gönderen ve turist çeken ülkeler arasında ek döviz giriş ve çıkışları olmaktadır (İçöz, 1987, s.30). Dolayısıyla turizmin ödemeler dengesine katkısını bütünüyle ortaya konması yukarıda belirtilen kalemlerin de dikkate alınmasıyla olası olmaktadır.

Turizmin ödemeler dengesi üzerindeki çift yönlü etkisini bir başka yazar şu şekilde dile getirmektedir (Birkan, 1995, s.26): “Turizm her ülke için mutlaka çift yönlü trafiği olan bir konudur. Her ülke mutlaka dışarıya turist gönderdiği gibi dışarıdan da turist kabul eder. Bu

nedenle turizm gelir-gider dengesi, dış ödemeler dengesinde önemli bir rol oynar. Gelişmekte olan ülkeler için turizm endüstrisini geliştirerek turizm gelirlerini artırmak, diğer konularda ihtiyaç duyulan ithal mallarının dış ödemeler dengesinde yarattığı farkı gidermek bakımından çok önemlidir”.

b) Turizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı : Gelişmekte olan birçok ülke açısından turizmin çekici yönlerinden en önemlisi, ekonomik yararlılığını daha kısa sürede gösterebilmesidir. Bir turizm yatırımının getiri sağlamadan önceki hazırlık dönemi, diğer sektörlerdeki yatırımlara oranla çok daha kısadır. Turizm, başarılı bir tanıtım kampanyasından bir ya da iki yıl sonra, büyük gereksinim duyulan döviz girdisini sağlayabilen, gelir ve istihdam artışı yaratabilen bir sektördür. Özellikle, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmalarını gerçekleştirmede karşılaştıkları en büyük sorun olan döviz darboğazının aşılmasında, turizm sayesinde elde edilen dövizler bir çıkış yolu olabilmektedir. Ayrıca turizm harcamaları ve turizm amaçlı yatırımlar da, çoğaltan katsayısıyla orantılı olarak ekonomiye bir canlılık kazandırmaktadır (Tutar, 1990, s.126).

Turizm, gelir ve refahın ülkeler arasında ve ülke içinde yeniden dağılımını sağlar. Uluslararası turizm hareketlerinin gelişmesi, gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere doğru bir gelir akımı doğurur. Belirli turizm çekiciliklerinin gelişmekte olan ülkelere ve bölgelerde yoğunlaşması ve ayrıca emek-yoğun faaliyetlerin turizmde önemli bir yer tutması, gelir ve refahın bölgeler ve toplum kesimleri arasında dengeleyici yönde yeniden dağılmasını sağlar.

Turizmin ister iç, ister uluslararası olsun temel ekonomik önemi; gidilen yerin normal sakinlerine, ziyaretçi harcamalarının kazandırdığı gelir olarak özetlenebilir. Her yıl turizm akımları yoluyla gelişmiş ekonomilerden diğer ekonomilere büyük miktarlarda değer aktarımı yapılır. Ev sahibi ülke ve yöreler için ziyaretçi harcamaları, bir gelir ve geçim kaynağıdır. Turizmin asıl önemli ekonomik etkisi; kendi ülke ya da yörelerinde buldukları zamanlardakinden daha büyük oranlarda harcama eğiliminde olan ziyaretçilerin, gittikleri yerlerde yarattıkları satın alma gücünde yatar. Turist harcamalarının yarattığı gelir akımı, paranın yeniden harcanması yoluyla ziyaret edilen turistik yerin ekonomisini bütünüyle etkiler.

Turizm, birçok ülkede en geniş istihdam olanakları yaratan bir sektördür. Dünyada yaklaşık 260 milyon insanı istihdam etmektedir. Başka bir ifadeyle; dünyadaki her 16 işçiden

biri turizm sektöründe çalışmaktadır. Tüm uluslararası sermaye yatırımlarının yaklaşık %7'si turizm alanına yapılmaktadır ki, bu da 166 milyar dolar vergi geliri yaratmak suretiyle kamu gelirlerine anlamlı katkılar sağlamaktadır (Erdoğan, 1996, s.184).

c) Turizmin Çevrenin İyileştirilmesi Yönünde Etkisi: Turizmin çevre üzerindeki etkilerinin büyük kısmı doğanın sunduğu verilerin sergilenmesi veya sunulması ile gerçekleşmektedir. Buna karşın gerçekleşen turizm faaliyetleri fiziksel çevre üzerinde çeşitli şekillerde etki göstermektedir. Bu etkiler doğal ve tarihi çevrenin tahribatı şeklinde olabileceği gibi, onların kazanılmasına yönelik ciddi önlemlerin alınması şeklinde olumlu yönde de olabilmektedir (Akdoğan ve Kozak, 1996, s.79).

Turizm mevcut tarihi yöre, anıt ve yapıların restorasyonu ya da iyileştirilmesi yönünde itici bir güçtür. Turizm bu yönüyle tarihi öneme sahip alanların korunmasına olumlu yönde katkıda bulunmaktadır. Turizm bu yöreleri çekim ögesi olarak kullanmaktadır. Örneğin, Türkiye’de Efes Antik kenti vb., eski mimari yapıların restorasyonu, geleneksel ev tiplerinin korunması turizmin olumlu etkileri olarak sayılabilir.

Turizm eski yapıların yeni kimlikleriyle bugün de yaşamalarını sağlayacak düzenlemeleri özendirir. Eski hanlar, kışlalar, sarnıçlar, kaleler restore edilerek otel, restoran vb. tesislere dönüştürülmektedir. Ülkemizde Turing ve Otomobil Kurumu’nun İstanbul’da restore ederek kullanıma açtığı Soğukçeşme Sokağı, Yerebatan Sarayı, Malta Köşkü, Sarı Köşk, Pembe Köşk, Hıdiv Kasrı ile Antalya Kale içi yapıları turizmin bu yöndeki olumlu etkileri sayılabilir.

Turizm çevrenin korunmasına hız verilmesini sağlar. Turizmin para kazandığı en önemli meta çevre olduğundan turizmin hizmetine sunmak amacıyla pek çok ülkede ulusal parklar, koruma alanları, doğal ve tarihi değerler bulunmaktadır.

Turizm çevrenin korunmasına ilişkin önlemlere planlama ve yönetsel bir boyut eklenmesini sağlar. Çünkü uluslararası turizm talebinin artırılabilmesi ve bu talebin sürekli kılınabilmesi, çevresel değerlerin varlıklarını sürdürmelerine bağlıdır. Bu amaçla alınan önlemlerin boyutları ve nitelikleri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir (Akdoğan ve Kozak, 1996, s.79).

Görüldüğü gibi turizm, bazı hallerde, çevrenin korunmasına ve iyileştirilmesine yardımcı olmaktadır. Ancak turizm ve çevre ilişkilerinde olumlu tablo, az sayıda örnekle sınırlıdır.

d) Kültürel Yakınlaşmada Turizmin Rolü : Seyahat etmenin temelinde insanoğlunun yeni ve değişik bölgeleri ve kültürleri tanıma, dinlenme, eğlenme gibi istekleri yatmaktadır. İnsanların bir yöreden diğer bir yöreye yaptıkları yer değiştirme hareketleri ne amaçla olursa olsun turizm olayını doğurmaktadır. Turizm sektörünün bu durumundan ötürü çeşitli ülke halkları arasında kültürel bir alış veriş ve yakınlaşma oluşmaktadır. Ülke halkları, seyahat ettikleri ülkede, çeşitli sebeplerle o yörenin halkı ile yaptıkları temaslarda karşılıklı ekonomik, siyasal, kültürel bilgi alış verişinde bulunmaktadır.

Yabancı ülkeye giden turistler, kendi kültürlerini ziyarette buldukları ülkenin insanlarına aktarırken, aynı zamanda o ülkenin kültüründen de etkilenmektedirler. Turizmin neden olduğu bu durum sayesinde dünya üzerinde bir kültür birliği oluşmaktadır ve ülkeler arası kültürel yakınlaşmalar giderek artmaktadır. Kültürel etkileşimde, kültürel özellikleri güçlü olmayan ülkeler, bu yönden güçlü olan ülkelerin daha fazla etkisinde kalmaktadırlar.

Ülkemiz gibi kalkınma aşamasında olan ülkeler açısından kültürel yakınlaşmaların önemi büyüktür. Bir ülke için, kültürel özellikleri çok farklı olan diğer bir ülkenin kültürünü benimsemek oldukça zordur ve bu etkileşim çelişiklere neden olabilir. Kültürel değişiklik, ani ve çok büyük boyutlarda olmadığı sürece gelişmekte olan ülkelerin yararına değildir. Bu yaklaşımı benimseyen ülkeler, yabancı ülkelerle daha kolay iletişime girebilmekte ve değişik ülkeleri daha kolay kabul edebilmektedir.

Yapılan gezilerle insanlar değişik kültürel ve sanatsal etkinlikleri tanıma ve değerlendirme fırsatı bulmaktadırlar. Böylece insanlar, dünya görüşleri arasındaki farkları daha net ortaya koymaktadırlar. Diğer taratan, kültürel ve sanatsal karşılaştırmalar, yeni kültür ve sanat değerlerinin filizlenmesine olanak vermektedir.

e) Turizmin Politikaya Etkisi : Bir ülkedeki politik sistemler, dış turizmi yönlendirici bir etkiye sahiptirler. Çünkü, farklı politik çevre bireylerinin turist olarak başka bir politik çevrenin ortamına bireysel ya da kolektif biçimde girmesi, uzun vadede turist kabul eden ülkenin kapalı politik çevre yapısını zorlayabilir. Bu zorlamalar, hem turist kabul eden hem de turist yollayan ülkeler arasında politik yumuşamaya sebep olabilir. Kültürel yakınlaşma, kültür farklılıklarından doğan tepkileri azalttığından politik yumuşamaya da yardımcı olmaktadır.

Totaliter rejimler genellikle, ülke vatandaşlarının kendi siyasal düzenlerinden farklı ülkelere seyahat etmelerine ciddi kısıtlamalar getirmektedir. Aslında bu ülkeler, dış turizm hareketlerine de ciddi sınırlamalar getirmektedir. Köklü değişimler olmasa bile, asgari düzeyde serbest politik çevre ortamı turizm sayesinde oluşabilir.

1.2.2.2.2 Gelişmenin Olumsuz Etkileri

Turizm sektöründe yeterli yatırım yapılır ve bu yatırımların gerçekleşmesine olanak verecek finansman kaynakları yaratılır ise, sektör gelişir. Bu gelişme ile birlikte döviz gelirleri en üst düzeye çıkartılır ve turizmin neden olduğu döviz çıkışları düşük seviyede tutulmuş olur. Turizmin sağlayacağı başta ekonomik olmak üzere sosyal, siyasal avantajlar yanında, turizm olgusunu oluşturan insan ve sermaye hareketlerinin, ülkenin ekonomik ve sosyal yaşantısı, kültürel ve doğal çevresi üzerine yapacağı olumsuz etkiler de değerlendirmeye alınmalıdır.

Turizmin çevre üzerine yaptığı olumsuz etkiler çalışmanın ileriki aşamalarında ele alınacağı için aşağıda sadece kısa tanımlarla yetinilecektir.

a) Turizmin Ekonomik Bakımdan Olumsuz Sonuçları : Turizmin ülke ekonomisi üzerinde, önemli faydalarının yanında, bazı sakıncaları da olabilmektedir. Dış ülkelere bağımlılığın artması, fiyat artışlarının körüklenmesi, yerli halkın küçük bir kesiminin ülkenin turizm zenginliklerinden yararlanabilmesi bu sakıncalardan bazılarıdır. Ayrıca, turistlerin ithal malı tüketmeleri, bu tür tüketime yerli halkı özendirmeleri, turistik yatırımlarda ithal malzemelerin kullanılması ve yabancı sermayeli turistik işletmelerin yabancı personelinin ücret ve kar transferi yapması gibi nedenlerle ülke dışına döviz çıkışı da olabilmektedir. Makro İktisat teorisinde milli gelir-harcama akımından "sızıntı" olarak adlandırılan bu durum, ev sahibi ülkenin net döviz kazancının görüldüğü ya da umulduğu kadar yüksek olmaması sonucunu doğurabilmektedir.

Turizm, gerek alt yapı ve üst yapı yatırımları ve gerekse tatil merkezlerine yönelen turistik akımlar nedeniyle ülkeye döviz girdileri sağlıyor olsa da, toplumun bir kesimi için, tüketim mallarının pahalılaşması, arsa ve konut fiyatlarının yükselmesi, yani ekonomik sorunların ağırlaşmasını beraberinde getirebiliyor demektir.

Turizm, bazen dış kaynaklarla finanse edilen yatırımların sadece yatırımı finanse eden ülke turistlerine tahsis edilmesi veya sadece yabancılara satış yapan mağazaların kurulması suretiyle ekonomik, sosyal, politik düzeyde yeni bir sosyal eşitsizlik şekilde ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik bakımdan turizmin önemli bir tehlikesi, mevcut kaynaklar bakımından aynı koşullara sahip olan rakip ülkeler karşısında çekebileceği potansiyel turist piyasasının aşırı bir şekilde tahmin edilmesinden doğar. Çünkü böyle bir durumda, gelişmekte olan ülkenin esasen kıt olan parasal kaynaklarını, kısa vadede gerçekleştireceğini tahmin ettiği turistik menfaatler için turizm sektörüne tahsis etmesi, alternatif maliyetleri yükseltirken alternatif kazançları azaltır. Bu, Prof. Capart'ın dediği gibi "kısa görüşlü bir politika, her ne pahasına mal olursa olsun, müstacel menfaatlerin topluma çok pahalıya mal olması ile bitmesi demektir" (Olalı, 1982, s.326).

b) Dengesiz Gelişme : Başlangıç döneminde turizmin çekiciliğine kapılan bir çok girişimci, gerçek ihtiyaçların üstünde yatırıma girerek kıt kaynakların uygunsuz biçimde kullanılmasına neden olmaktadır. Belli bölgelere gereğinden fazla yapılan yatırımlar, turistik yörenin çekiciliğini azaltmakta ve yörenin plansız gelişimine neden olmaktadır. Oysa mevcut tesislerden yararlanma oranının artırılması ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi, isabetli yatırımlar yapılması dengesiz gelişmeyi ve kaynak israfını önleyecektir.

Her ülkede yabancı turizm talebinin büyük bölümünü tatilci kitle turistleri oluşturmaktadır. Kitle turizmi, güneş-deniz-kum olarak bilinen doğal kaynakları, özellikle kıyı kaynaklarını kullanır. Talep ve konaklama arzı birbirini karşılıklı etkileyerek kıyıların turizm amaçlı kullanımını arttırmaktadır. Talep ve talebin sonucu olarak gelişen fiyat artışı ile yeşil alanlar, daha az verimli tarım alanları turizm amaçlı kullanıma tahsis edilmektedir (Kartal, 1980, s.3). Diğer taraftan, iç turizmin gelişmesine paralel olarak kıyı bölgelerinde yazlık ev edinmek isteyen yerel nüfusun sayısı da giderek artmaktadır. Özellikle ikinci konutlar denilen yazlık evlere olan talep artmakta, bu da öngörülemeyen fiyat artışına sebep olmaktadır (Tekeli, 1981, s.205).

Turizm planlamasında, hassasiyet genel eğitim düzeyi ile yakından ilişkilidir. Akademik seviyede tartışılarak şekillendirilmeyen genel turizm planlamaları, başarı elde etme ve hedefe ulaşma şansını tamamen ortadan kaldırmaktadır. Bu konuda etken olmaması gereken

faktörlerin müdahalesi durumunda, turistik bölge planlarının özü kaybedilmekte ve plan istenmeyen bir biçime dönüşmektedir.

c) Fiziksel Çevrenin Bozulması ve Kirletilmesi : Turistik çekiciliğe sahip doğal ve kültürel varlıklar, turizm sektörünün hammaddesini oluşturmaktadır.

Turizm etkileri, tüm önlemlere rağmen fiziksel çevreyi tahrip etmektedir. Bunun başlıca nedeni kitle turizmi nedeniyle çevresel değerlerin bozulmasıdır. Örneğin, ülkemizin turizm çekim bölgelerinin başında gelen Kapadokya'da bulunan kiliseler kitle turizmine açılmalardan dolayı her geçen gün orijinalliğini yitirmektedir. Bu bozulma insanların konuşmaları, fotoğraf makinelerinin flaşları, aşırı yük binmesi gibi pek çok olumsuz nedenden kaynaklanmaktadır. Havaalanı, marinalar ve diğer tatil komplekslerinin kurulması toprakları aşındırmaktadır. Aşırı ziyaretçi akımı doğal çevre yapısını tahrip ederken, hayvan türlerini dışlayarak ekosistemi bozmakta ve çöp ve gürültü fazlalığı yapmaktadır. Su ve toprak kaynakları, turizmin gelişim trendine göre yönlendirilmektedir.

d) Kültürel Bozulma : Turizm, yurtiçi (yerel) kültürel değerlerin ve sanat yapılarının kazanç amacıyla suni bir şekilde yeniden oluşturulmasını teşvik edebilir. Kültürün ticari bir turist atraksiyonuna dönüşmesi, doğal konukseverliğin kötüye kullanılması toplumun yerel değer ve kimliğini tahrip edebilir.

e) Fiyat Artışları : Turistik mal ve hizmet fiyatlarındaki ani yükselmeler, turizmin olumsuz etkilerindedir. Fiyatlardaki bu yükselmenin çeşitli nedenleri olabilmektedir. Fiyat yükselmesi; tüketimdeki artıştan meydana gelebilir, üretim maliyetinin yükselmesinin sonucu olabilir, talepteki ve üretim maliyetindeki artışın ortak etkisinden doğabilir, dış turizm bilançosunun durumu sonucu ortaya çıkabilir ya da yatırım- talep dengesizliği sonucu ortaya çıkabilir.

1.3 Günümüzde Turizm Anlayışı

1.3.1 Türkiye’de Turizm Anlayışı

Türkiye, planlı döneme geçtiğinden beri turizm ülkede popüler bir endüstri olmuştur. Ülkenin döviz darboğazı ve işsizlik gibi başlıca sorunlarına turizmin çözüm getireceği beklenmiş ve sektörün son yıllarda gösterdiği büyük gelişmeyle turizm, Türk ekonomisinin ve dolayısıyla kalkınmanın önemli unsurlarından biri olmuştur.

Türkiye’de turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri 1940’lardan sonra fark edilmiş, 1963 yılından 1980’li yıllara kadar, zamanla gelişme eğilimi göstermiştir. Türkiye’ye yönelik yabancı turizm talebinin dünya ortalamasının üstünde olduğu 1980 sonrası ise Türk turizmi için bir dönüm noktası olmuştur. Turizm bu yıllardan sonra ekonomik, sosyal ve çevresel yönleri ile birlikte ele alınmaya başlanmıştır. Çünkü Türkiye’de elde edilen sayısal büyüklüklerin sahip olduğumuz doğal ve tarihi zenginliklerin karşılığı olmadığı görülmüştür. Bunun için yasal düzenlemeler yapılarak turizm teşvik kanunları çıkartılmış, vergi ve gümrük muafiyetleri özel döviz tahsisleri verilmiştir. Bu önlemlerle büyük gelişmeler sağlanmış 1984-1990 yılları arasında turizm ortalama %12.1 büyüyen bir sektör olmuştur (Turizm Bakanlığı,1998, s.57) .

Turizmin lokomotif görevi üstlenerek kalkınmada oynadığı rol, devlet politikalarının belirlenmesinde göz ardı edilmemiştir. Sektör, 1985’den sonra ekonominin geneli içinde üstüne düşeni fazlasıyla yerine getirmiştir. Son yıllarda, global olarak yaşanan mali kriz ve durgunluk turizm sektörünü de etkilemiş ve bu durum devletin kalkınma politikaları içinde ağırlıklı olarak yerini almıştır.. 2003 yılı itibarıyla turizm gelirlerinin GSYH içindeki payı %5.5 iken, turizm gelirlerinin ihracata oranı %28.2dir (www.tursab.org, erişim: 30/05/2005).

2003 yılında dünyada dolaşan turist sayısı 694 milyon kişi olup, bir önceki yıla göre %1,2 oranında azalmıştır. Türkiye’nin dünya turizmi içindeki payı %2,0 dır. 2003 yılı Türkiye Turizmi, Irak krizine rağmen %5,84’lük artışla iyi bir turizm yılı olarak gerçekleşmiştir. Bu kapsamda, 2003 yılında Türkiye’ye en çok ziyaretçi gönderen ülke sıralamasına göre

Almanya 3.332.451 ziyaretçi sayısı ile birinci (%23,75), 1.281.407 ziyaretçi sayısı ile Rusya Federasyonu ikinci (%9,13), 1.091.404 ziyaretçiyle İngiltere üçüncü (%7,78) sıradadır. İngiltere'yi Bulgaristan, Hollanda, İran, Fransa, Yunanistan, Avusturya, İsrail, Belçika ve Ukrayna izlemektedir.

2004 Ocak-Aralık aylarında ülkemizi ziyaret eden yabancı sayısı geçen yılın aynı aylarına göre %24,86'lık bir artışla 17.517.610 olmuştur. OECD ülkelerinden gelen ziyaretçi sayısında %24,57'lik artış olmuş, Doğu Avrupa'dan gelen ziyaretçi sayısında ise %27,40'lık artış kaydedilirken, ülkemize gelen yabancıların %61,19'u (10.806.760) OECD, %27,61'i (4.836.286) Doğu Avrupa ülkelerindedir.

2004 yılı bütününde ülkemize en çok ziyaretçi gönderen ülke sıralamasında Almanya % 22,74 (3.983.939) ile birinci, Rusya Federasyonu %9,16 (1.605.259) ile ikinci, İngiltere %7,92 (1.387.817) ile üçüncü sıradadır. İngiltere'yi Bulgaristan, Hollanda, İran, Fransa, Yunanistan, Avusturya, Belçika, Azerbaycan, İtalya, İsrail, Ukrayna ve A.B.D izlemekte olup, genel profilde belirgin bir değişiklik olmamıştır. 2004 yılı on iki ayında ülkemize gelen toplam 17.517.610 yabancı ziyaretçinin 691.727 (%3,94) adedi gününbirlikçidir.

2005 Ocak-Nisan aylarında ülkemizi ziyaret eden yabancı sayısı geçen yılın aynı aylarına göre % 27,17 'lik bir artışla 3 853 079 olmuştur. OECD ülkelerinden gelen ziyaretçi sayısında % 27,85 'lik , Doğu Avrupa'dan gelen ziyaretçi sayısında da % 20,44 'lük bir artış kaydedilmiştir. Ocak- Nisan aylarında ülkemize gelen yabancıların % 54,83' ü (2 112 541) OECD, % 30,46' sı (1 173 840) Doğu Avrupa ülkelerindedir.

2005 yılı dört ayında ülkemize en çok ziyaretçi gönderen ülke sıralamasında Almanya % 22,93 (883 512) ile birinci, Bulgaristan % 11,82 (455 257) ile ikinci, İran % 5,75 (221 428) ile üçüncü sıradadır. İran'ı Rusya Federasyonu, Hollanda, Yunanistan, Fransa, Azerbaycan, İngiltere, Gürcistan, İsviçre, A:B:D., İsrail, Avusturya ve Suriye izlemektedir. 2005 yılı ilk dört ayında ülkemize gelen toplam 3 853 079 yabancı ziyaretçinin 75 437 (% 1,95) gününbirlikçidir (www.kultur.gov.tr, erişim: 28/05/2005). Görüldüğü gibi, Türk turizmi son yıllarda uluslararası turizme uyum sağlayacak şekilde bir gelişme göstermekte ve ekonominin karşılaştığı darboğazların aşılmasında da en önemli politikalarından biri olma yolundadır.

1.3.1.1 Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri

Turizm, günümüzde döviz girdisini artırıcı ve istihdam sağlayıcı özellikleriyle ulusal ekonomiye katkıda bulunan, uluslararası kültürel ve toplumsal iletişimi sağlayıcı ve bütünleştirici etkisi ile dünya barışının korunmasında büyük payı olan bir sektördür. Türk ekonomisinin de vazgeçilmez temel taşlarından birisi olan turizm, bugünkü dış ticaret açığına, enflasyona ve işsizliğe çare arayan hükümetlerin önemle üzerinde durduğu bir konudur. Uluslararası turizmin sürekli ve kesintisiz artışı, gelişen birçok ülkenin devamlı büyüyen bu endüstriye ilgi duymasına neden olmuştur. Türkiye gibi gelişen bir ülkenin pazar payı almak üzere uluslararası turizm endüstrisine ilgi duymasının nedenleri ise kısaca şöyle belirtilebilir (Manisalı ve Yarcan, 1987, s.9):

- Turizm talebi her geçen gün hızla artmaktadır
- Turizm döviz darboğazı sorunlarına çözüm getirebilmektedir
- Turizm endüstrisinin gelişme maliyetleri düşük olabilmektedir
- Turizm ekonomik kısıtlamalardan, tarife ve kotalardan daha az etkilenmektedir

Türk ekonomisinin genel trendi hem hizmet ve hem de sanayi sektörlerinde üretimin ve talebin genişlemesi yönündedir. Bu nedenle turizm, ekonominin genel trendine uygun olarak gelişmektedir. Türkiye'nin geleneksel tarım ve sanayi ürünleri ihracatından, gerekli döviz gereksinimini bütünüyle kapatacak bir gelişme beklemek, kısa ve orta vadede gerçekleşmesi zor bir olasılıktır. İşçi dövizleri ve dış finansman girdileri ise her zaman istenen boyutlara ulaşamamaktadır. Bundan dolayı dış aktif turizmin, Türkiye için önemli döviz girdisi sağlayabileceği görülmektedir. Çünkü turizmde bir ülkenin mal ve hizmetlerini müşterinin ülkesine kadar göndermek zorunluluğu yoktur. Böylelikle, ihracı mümkün olmayan servet ve hizmetler bir döviz kaynağı haline getirilebilmektedir.

1980 yılında yabancı başına ortalama harcama 253,6 Dolar iken, bu rakam 2003 yılında 702,5 Dolar'a çıkmıştır. 1980 yılında turizmden elde edilen 326.654.000 Dolar'lık toplam gelir, 2003 tarihinde 13.203.100.000 Dolar'a fırlamıştır. Turizm gelirlerinde dış ticaret

açıklarını kapama payı 1996'da %27,7 iken, 2003 yılında %56,6 olmuştur. Turizme yapılan yabancı sermayenin toplam yabancı sermaye içindeki payı 1997 yılında %14.3 seviyesinde iken, 2003 yılında %3,5 değerine düşmüştür.

1993-2001 tarihleri arasında turizmin doğrudan istihdamın genel istihdam içindeki payı 1995 yılında %3,42 iken, 2001 yılında %5,10'a yükselmiştir(www.tursab.org.tr, erişim: 30/05/2005).

Turizmin ulusal gelir içindeki payı 1984 yılından itibaren önemli ölçüde artmış, 1994 yılından sonra da ortalama %3 düzeyinde seyretmiş ve 2001 yılı itibariyle %6 olarak gerçekleşmiştir. Uygulamada, turizmin ulusal gelire olan etkisi hesaplanırken sadece dış turizm hesap edilmiş, iç turizm hesap edilmemiştir. İç turizmin de ulusal gelire eklendiği düşünülürse %3'lük bu oran daha yüksek seviyelere çıkacaktır (Yarcan, 1996, s.44).

1.3.1.2 Türkiye'de Turizm Yatırımcılarını Özendiren Faktörler

Türkiye'de turizmin geliştirilmesi amacıyla 12 Mart 1982 tarihli 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu çerçevesinde yatırımcıları özendirici bir dizi önlemler geliştirilmiştir. Bunlardan başlıcaları şu şekilde özetlenebilir(www.kulturturizm.gov.tr, erişim: 30/05/2005):

- Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezleri içerisinde yer alan yıkanmaya mahsus şifalı sıcak ve soğuk maden suları, verilmiş ve kullanılmakta olan haklar ile tapuda müseccel haklar saklı tutulmak üzere, bu Kanun hükümlerine göre turizm yatırımcılarına verilir.
- Yabancı bayraklı yatlar bakım, onarım, kızaklanma ve kışlamak amacı ile, Türkiye'de iki yıla kadar kalabilirler. Bu süre Bakanlar Kurulunun belirleyeceği esaslara göre uzatılabilir. Özellikleri Denizcilik Müsteşarlığı ve Bakanlıkça müştereken belirlenecek Türk bayraklı yatlar; Türk ve yabancı uyruklu kişilere gezi, spor ve eğlence amacıyla kullanılmak üzere kiraya verilebilir.

- Ormanlarda yer alacak turizm yatırımı belgeli tesislerin, 6831 sayılı Orman Kanununun Ek-3 Üncü maddesinin (c) fıkrası uyarınca ödemek zorunda oldukları bedel, tahsis tarihini takip eden üçüncü yıldan itibaren, beş yıl vade ve beş eşit taksitte alınır.
- Turizm belgeli yatırım ve işletmeler elektrik, gaz ve su ücretlerini o bölgedeki sanayi ve meskenlere uygulanan tarifelerden en düşüğü üzerinden öderler.
- Belgeli yatırım ve işletmelerin telefon ve teleks taleplerine ilişkin her türlü işlem ve tahsis öncelikle yapılır.
- Belgeli işletmelerde, Bakanlık ve İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen izinle yabancı uzman personel ve sanatkârlar çalıştırılabilir. Ancak bu şekilde çalıştırılan yabancı personelin miktarı toplam personelin %10'unu geçemez. Bu oran Bakanlıkça % 20'ye kadar artırılabilir. Bu personel işletmenin faaliyete geçmesinden 3 ay öncesinden itibaren çalışmaya başlayabilir. 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun 12nci maddesi kapsamına giren belgeli işletmelerde 21 yaşından küçük kişilerin çalıştırılabilmeleri o yerin en büyük mülki amirinin izni ile mümkündür.
- Turizm kredileri öncelikle kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezlerinde yapılacak yatırımlara tahsis edilir.
- T.C. Turizm Bankası Anonim Şirketi kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezlerindeki belgeli yatırımlara tahsis edilmek üzere, yabancı kaynaklardan döviz kredileri alabilir.
- Belgeli işletmeler ile belge kapsamındaki yardımcı hizmet satış yerleri Bakanlıkça verilen belgede belirlenen çalışma süresi içinde resmi tatil, hafta sonu ve öğle tatillerinde de faaliyetlerine devam ederler.-Turizm Bakanlığı, yurt dışı reklam ve fuar gibi turizm pazarlama işleri için yılı ödeneğinin %50'sini geçmemek ve Maliye Bakanlığının uygun görüşünü almak kaydıyla gelecek yıllara sari taahhüt ve sözleşmeler yapmaya yetkilidir. Bakanlık bütçesinde yer alan tanıtma amaçlı ödeneklerden yıl sonu itibariyle kullanılmayan tutarları, ertesi yıl bütçesine aynı amaçla kullanılmak üzere devren ödenek kaydetmeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.
- Belgeli yatırım veya işletmeyi aynı amaç ve niteliklerinin korunması şartıyla devir alanlar, teşvik hükümlerinden Bakanlığın izni ile aynen yararlanırlar.

1.3.1.3 Turizm Politikaları

Turizmin bir çok ekonomik alanı ilgilendiren bir faktör olması ve çeşitli özellikleri ile önem taşıması, bir politika kapsamında ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Turizm, kaynak kullanımının yanında kaynak yaratması sebebi ile milli kaynaklara dayalı bir sektör olarak da politika düzeyinde ele alınmalıdır.

1.3.1.3.1 Turizm Politikalarının Tanımı

Turizm politikası, bir ülkede genel ekonomik politika çerçevesinde, bir yandan turizm endüstrisini optimal şekilde geliştirmek ve yönlendirmek, turizm alanından en yüksek geliri sağlamak gibi ekonomik hedeflere, diğer yandan da kültürel, sosyal ve ekolojik nitelikler taşıyan ekonomi dışı hedeflere ulaşmak için yönetimler tarafından çeşitli araçlar kullanılarak alınan gerekli önlemlerin, yapılan müdahale ve denetimlerin tümüdür (Olalı, 1982, s.31). Turizm politikası, turizmin durumunu belirler ve mevcut koşulların iyileştirilmesine yönelik önlemler geliştirir; uygulanacak olan müdahale ve önlemlerin yapacağı etkileri araştırır; turizmin geliştirilmesi için yeni hedef ve araçlar ortaya koyar.

1.3.1.3.2 Turizm Politikalarının Özellikleri

- Turizm politikası kurumsaldır: Turizm politikasını belirleyen ve şekillendiren tüketicilerdir. Tüketiciler dışında, arz ve talebi çeşitli yönlerde etkileyen farklı organlar da vardır. Tüm bu karar organları, turizm politikasının elemanlarıdır.

- Turizm politikası dinamiktir: Turizm politikasındaki kuramsal verilerde bir değişiklik meydana geldiğinde turizm politikasının içerik ve hedefleri de değişir.

- Turizm politikası çok yönlüdür: Turizm, ekonomik, sosyal, kültürel, ekolojik ve teknolojik etkenlerin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Turizm ile ilgili sorunlara çok yönlü yaklaşımla çözüm üretmek gerekir.

- Turizm politikası akılcıdır: Turizm politikası geliştirilirken, saptanan hedeflere ulaşmak için kullanılan teknikler akılcı ilkelere dayanmalıdır.

1.3.1.3.2 Turizm Politikalarının Hedefleri ve Türkiye’de Uygulanması

Turizm politikasında ana hedefler, turizm endüstrisinin yönlendirilmesi, iç ve dış turizmin geliştirilmesi, ülkenin insanların tatil ihtiyaçlarının karşılanması ve turizm alanından en yüksek gelirin sağlanmasıdır. Turizm politikasında ana hedeflerin tamamlayıcısı durumunda olan ara hedefler ise, ekonomik içerikli hedefler, sosyal içerikli hedefler, çevresel içerikli hedefler, kültürel içerikli hedefler ve siyasal içerikli hedefler olmak üzere beş grup altında toplanabilir (Usta, 1988, s.186).

Turizm Planlaması, 1970’lerden bu yana Türkiye’nin kullanmaya başladığı bir araçtır. Önceleri yabancı uzmanlara yaptırılmış olan birkaç planlama çalışması ve Kemer Bölgesinin planlandığı “Güney Antalya Projesi” deneyiminden sonra, 1975’te Turizm Bankası bünyesinde kurulan “Fiziksel Planlama Gurubu” ile tüm ülke çapında ciddi ve kapsamlı bir şekilde Türkiye’nin Planlanması çalışmalarına başlanmıştır.

Bugün için sektörde şartların çoğu baştan aşağıya değişmiştir. Özlenen verimlilik ve etkenlik olmasa da Sektörün mevcut gelişme ölçekleri ve dinamikleri Planlama sürecini her geçen gün daha güç bir konuma getirmektedir. Değişen şartlar kapsamında daha da zor bir engel; Son yıllarda devletin küçülme ve aktif ekonomiden el çekme politikasıdır. Nitekim, Turizm Bakanlığı sonradan yapılan yasa değişiklikleri ile kendisine verilen “Turizm Alanı İlanı ve Kamulaştırma” gibi yetki silahlarını yaygın ve etkili bir şekilde kullanmamaktadır.

Planlama statik bir çalışma değil; dinamik ve sürekli bir yapı gerektirir; Mevcut durumda; “Turizmin Devlet Politikası olarak benimsenmesi” kavramına dayalı bir bütünsel planlama ve devlet-özel sektör uyumlu işbirliği-dayanışma ortamına ihtiyaç olduğu kesin olarak benimsenmektedir. Planlamanın amaç değil bir araç olduğundan hareketle, temel amacın sektörün gelişmesinin temini olduğu temel gerçeğine en kısa yoldan erişilmesinin yol ve yöntemleri bulunmalıdır. Bu şekilde kurulacak bir planlama modelinin de, kesintiye uğratılmaksızın sürekli olarak piyasa şartlarında verimli bir şekilde çalışmasının baştan hedeflenmesi gerekmektedir (www.turizm gazetes i .com, erişim:02/06/2005). Turizm Planlamasında bugün atılması gereken adımları özetlemek gerekirse;

- 1- Geçmişten de dersler alarak günümüz şartlarına uygun sağlam Planlama Modellerini hızla tartışarak geliştirmek, asgari müştereklerde buluşarak uygulamaya sokmak.
- 2- Devlet ve Özel Sektör ikilemi içinde karşılıklı rolleri tereddütlere yer bırakmayacak şekilde yerine oturtmak, gerçekçi olmayan tutum ve beklentiler içinde kısır döngülere düşmemek.
- 3- Yerel Yönetimleri ve Sivil Toplum Kuruluşlarını doğrudan Turizm Sektörünün vazgeçilmez birer aktörü olarak aktif bir şekilde Planlama sürecine ve Sektöre katılımlarını sağlamak.

Turizm Master Planının hızla çalışılması ve uygulamaya sokulmasında sonsuz yarar vardır. Zira;

- Kaydedilen Plansız gelişmeler sektörde ekonomik randıman düşüklüğüne yol açmaktadır,
- Sektörde yer alan alt sektör aktörleri, aralarındaki koordinasyonu gerçekleştirememektedir,
- Sektördeki gelişmeler, ciddi çevresel eksiklikler ve zararlar yaratabilmektedir,
- Turizmin bileşkenlerinde ciddi aksaklıklar ve sosyal zararlar ortaya çıkmaktadır,
- Bölgesel kalkınma ve sosyo-ekonomik etkilerinde dengesizlikler oluşmaktadır.

1.3.2 Dünyada Turizm Anlayışı

Dünya turizmi, 1980'li yılların başında görülen bir duraklamadan sonra yeniden bir büyüme sürecine girmiştir. Zaman zaman yaşanan duraklamalara rağmen turizmin gelişme hızı, hemen her zaman dünya ticaret hacminden daha hızlı bir artış göstermiştir.

Uluslararası turizm pazarına yeni ülkeler girmektedir. On-onbeş yıl kadar önce turizm pazarında adı geçmeyen bazı Ortadoğu ülkeleri ve Japonya, bugün turist gönderen ülkeler olarak büyük önem kazanmışlardır. Turist gönderen ülkeler arasında ilk on sırayı, gelişmiş ülkeler almaktadır.

Avrupa turizmi, özellikle kısa mesafeli seyahatlerde ve komşu ülkelere yönelik olarak yoğunlaşırken ABD'de iç turizm büyük ağırlık taşımaktadır. Uzakdoğu, Latin Amerika ve Afrika ülkeleri açısından ise uzun mesafeli seyahatler yoğunluk kazanmaktadır.

Gelişmiş Batı ülkelerinde, tüketim kalıpları değişmekte; lüks araba ve eşyalardan uzaklaştığı gibi, lüks turizm hareketlerine katılım da azalmaktadır. Kişiler yaşadıkları yere yakın ve sakin yerleşim bölgelerindeki ikinci evlerinde tatil geçirmeyi daha çok tercih etmektedirler. Dünya turizminin günümüzdeki bir diğer özelliği de, alışılmış turizm merkezlerinden uzaklaşma yönünde bir eğilim görülmesidir (Barutçugil, 1986, s.16-19).

1.3.2.1 Dünya Ülkelerinde Turizm Faaliyetleri

Avrupa kıtasından uluslararası turizm hareketlerine katılanların %87'ye yakın kısmı Avrupa kıtasındaki başka ülkelere turist olarak gitmektedir. Bu açıdan özellikle Güney ve Batı Avrupa cazibe alanları olarak ilgi görmektedir. Gelişmiş ülkelerin yoğun olarak bulunduğu Avrupa ve Kuzey Amerika'nın dışındaki bölgeler ise, turist gönderme yönünden pek önemli bir yer tutmamakta ve turizm gelirlerinden az bir pay almaktadırlar (İlkin ve Dinçer, 1991, s.11).

Dünya Turizm Örgütünün (World Tourism Organization) hazırladığı bir rapora göre, 2020 yılında turist sayısının dünya genelinde 1.6 milyar civarında olacağı tahmin edilmektedir. Dünya turizm pastasının parasal büyüklüğünün ise 2 trilyon dolar civarında olacağı beklenmektedir. Türkiye, 21. yüzyıla turizmde bir milyon yatak kapasitesi, yılda 25 milyon turist ve 15 milyar dolar gelir vizyonu ile girerken, dünya turizm sektörü 2020 yılında 2 trilyon dolarlık dev bir pastayı paylaşmak için kıyasıya rekabete konu olacaktır. Bu rapora göre; 2020 yılında Türkiye, turizm pastasından en çok pay alan ilk on ülke arasına giremeyecektir (WTO, Tourism 2020 Vision, 1996, s.3-5).

Afrika kıtası, dünyanın ekonomik yönden en az gelişmiş bölgelerinden birisidir. Bu yüzden, bu kıtada her yönüyle alt ve üst yapı gelişmemiştir. Turizm sektörü açısından olaya baktığımızda ise, doğal yaşamın diğer yerlere göre bozulmaması dolayısıyla daha çok ekoturizme yönelik turizm hizmeti sunulduğunu görürüz. Afrika Kıtasındaki önemli turizm ülkeleri Güney Afrika Cumhuriyeti, Tunus, Mısır ve Fas'tır. Bu ülkeler genellikle tarihi eserleri, doğal yaşamı ve kendine özgü yaşam tarzlarından dolayı turist akınına uğramaktadırlar.

Asya kıtası, yüz ölçümü bakımından diğer kıtalardan daha büyüktür. Aynı zamanda nüfus olarak da diğer kıtalardan daha fazla nüfusa sahiptir. Bu özelliklerinin yanında Asya kıtası, tarih boyunca bir çok medeniyete beşiklik ettiği için kültürel ve tarihi yönden çok zengin bir kıtadır. Bu kıta, kendine has dinleri ve kültürleri, egzotik yaşam biçimi ve tarihi zenginlikleri ile Avrupa ve Amerikalı turistlerin yoğun ilgi gösterdiği bir yerdir. Asya ülkeleri, uluslararası turizm pazarında Türkiye'ye doğrudan rakip olan ülkeler değildir. Asya'nın turizm açısından önemli ülkeleri sırasıyla: Çin, Hong Kong, Malezya, Tayland, Singapur ve Endonezya'dır.

1492 yılında keşfedilmesinden bu yana Amerika kıtası, yeni dünya diye anılmaktadır. Yeni dünya olmasına rağmen, ekonomik ve kültürel yönden dünyanın en gelişmiş bölgelerini içinde bulundurmaktadır. Bu kıtada, ABD ve Kanada, gelişmiş sosyal yaşamı, kozmopolit kültürü, güçlü altyapısı ve geniş coğrafyasının sunmuş olduğu olanaklar nedeniyle turist akınına uğramaktadır. Bunun yanında Meksika ve Arjantin, daha çok eğlence ve deniz turizmi sayesinde turist çekmektedir.

Tablo 1.1: En Çok Turist Çeken İlk On Ülke

ÜLKELER	Ziyaret Eden Turist Sayısı (Milyon Kişi)
Fransa	75,1
İspanya	53,6
Amerika Birleşik Devletleri	46,1
İtalya	37,1
Çin Halk Cumhuriyeti	42,0
İngiltere	28,0
Avusturya	19,4
Meksika	20,6
Almanya	20,1
Hong Kong	22,0

Kaynak: (www.turizm gazetesi.com, erişim: 02/06/2005)

1.3.2.2 Dünyada Turizm Gelirleri

Dünya Turizm Örgütü verilerine göre, 2002 yılında uluslararası turizm hareketleri bir önceki yıla göre %1,4 artış göstererek 702 milyon kişi, aynı şekilde turizm gelirleri de %2,4 artarak 474 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Dünya turizminin ağırlık noktasını ülkemizin de yer aldığı Avrupa Bölgesi oluşturmaktadır. Avrupa'dan sonra en önemli pay Doğu ve Asya/Pasifik bölgesine aittir. Bu iki bölge dışında en büyük paya sahip 3. bölge ise Güney ve Kuzey Amerika bölgesidir. Buradan, dünya turizminin ekonomik yönden gelişmiş ve gelir düzeyi yüksek üç bölge arasında yoğunlaştığı söylenebilir. Nitekim turist akımları da karşılıklı olarak bu üç bölge içinde gerçekleşmektedir (Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., 2004, s.4).

Turist sayısı açısından en fazla payı 77 milyon turist ve %10,9'luk pay ile Fransa alırken, İspanya %7,4 , ABD %5,9, İtalya %5,7, Çin %5,2 ile en çok turist çeken ilk beş ülke olmuştur. 2002 yılında ABD, 66.5 milyar dolar pazar büyüklüğü ve %14 Pazar payı ile global turizm pazarında lider olmuştur. ABD'yi 33.6 milyar dolar ile İspanya, 32.3 milyar dolar ile Fransa, 26.9 milyar dolar ile İtalya ve 20.4 milyar dolar ile Çin izlemiştir. 2002 yılı itibariyle dünyada en çok turist alan ülkeler sıralamasında Türkiye 13,2 milyon turist ve %1,8'lik payla 16. sırada, en çok turizm geliri elde eden ülke sıralamasında ise 9 milyar dolarlık gelir ve %1,9'luk pay ile 12. sırada yer almıştır.

Tablo 1.2: Dünya Turizm Gelirlerinin Bölgelere Göre Oransal Dağılımı

BÖLGELER	2002	Pay (%)	2003	Pay (%)
Dünya	702.6	100	694	100
Avrupa	399.8	56,9	401.5	57,8
Kuzey Avrupa	46.4	6,6	47.1	6,8
Batı Avrupa	141.1	20,1	139.1	20,0
Orta Avrupa	65.2	9,3	68.3	9,8
Güneydoğu/Akdeniz	147.0	20,9	147.0	1,2
Asya-Pasifik	131.1	18,7	119.0	17,2
Asya/Kuzeydoğu	73.6	10,5	67.2	9,7
Asya/Güneydoğu	42.2	6,0	35.7	5,1
Okyanus	9.6	1,4	9.4	1,4
Güney Asya	5.9	0,8	6.8	1,0
Amerika	114.9	16,3	112.4	16,2
Kuzey Amerika	81.6	11,6	76.1	11,0
Karayipler	16.1	2,3	17.3	2,5
Orta Amerika	4.7	0,7	4.9	0,7
Güney Amerika	12.5	1,8	14.2	2,0

Afrika	29.1	4,1	30.5	4,4
Kuzey Afrika	10.3	1,5	10.8	1,6
Sahra/Afrika	13.8	1,9	19.8	2,8
Ortadoğu	27.6	3,9	30.4	4,4

Kaynak: (www.turizm gazetesi.com, erişim: 02/06/2005)

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVRE KAVRAMI

2.1. Genel Olarak Çevre

2.1.1 Çevrenin Tanımı

Çevre kavramını çeşitli şekillerde tanımlamamız mümkündür. Çevreyi içine alan bazı tanımlar şu şekilde yapılmıştır:

Çevre; insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamdır. Çevre, bir organizmanın var olduğu ortam yada şartlardır ve yeryüzünde ilk canlı ile birlikte var olmuştur. Sağlıklı bir yaşamın sürdürülmesi ancak sağlıklı bir çevre ile mümkündür (www.cevreorman.gov.tr, erişim: 04/02/2006).

Çevre, canlıları çevreleyen, onları etkileyen ve onlardan etkilenen tüm faktörlerin toplamıdır (Yücel, 1988, s.27).

Canlı varlıkların hayati bağlarla bağlı oldukları, etkiledikleri ve etkilendikleri mekan birimlerine o canlının veya canlılar topluluğunun yaşam ortamı veya çevre denir. İnsan merkezli çevrede insanların biyolojik ve kültürel ihtiyaçları karşılanmaktadır. Onun için canlıları özellikle de insanı etkileyen ve ondan etkilenen dış şartların tamamı şeklinde bir tanım yapmak daha anlamlı olabilir (Görmez, 1997, s.10).

2.1.2 Çevrenin Unsurları ve Doğal Çevrenin Tüketimi

Çevre, insanı etkileyen toplumsal, fiziksel, kimyasal ve biyolojik tüm sistemleri kapsamaktadır. Çevre olgusu genel anlamda fiziksel çevre ve toplumsal çevre olarak ele alınabilir. Fiziksel çevre, içinde yaşanılan fiziksel ortam; toplumsal çevre ise, insanın ekonomik, toplumsal ve siyasal sistemdeki ilişkileridir. Fiziksel çevre doğal ve yapay çevre olarak iki gruba ayrılır. Çalışmanın ana noktası olan doğal çevre, insanın kendi oluşumuna katkıda bulunmadığı çevredir. Yapay çevre ise insanın bilgi ve kültür birikimine dayanarak doğal çevreden aldığı kaynakla yarattığı çevredir (www.cankaya.gov.tr, erişim: 10/02/2006).

Bütün canlılar gibi, insan da doğa ile etkileşimde bulunarak varlığını sürdürür. Diğer canlı türlerinden farklı olarak yalnızca insan, doğa ile etkileşimde araya kültürünü koyar (Oskay, 1997, s.7).

Doğal çevre, günümüzde tehlikelerle karşı karşıyadır. Bu tehlikeler arasında göllerin, körfezlerin, akarsuların, sanayi ve evsel atıklarla dolması; egzoz gazlarını sonucunda oluşan ve dünyanın hızla ısınmasına sebep olan atmosfer kirliliği; ozonun doğal yapısını bozan gaz sızıntıları; canlı türleri sayısında dengesiz artış; kitle imha silahlarının kullanılması, sayılabilecek örneklerden sadece bazılarıdır.

Yenilenemeyen kaynaklar olan petrol, kömür, doğalgaz, güneş, jeotermal enerji her geçen yıl azalmaktadır. Optimal kaynak stok düzeylerinin korunması amacıyla ülkelerin hazırlamış oldukları sürdürülebilir kalkınma modelleri, kaynak kullanımının engellenmesinden ziyade kaynakların rasyonel kullanımının sağlanmasını hedeflemektedir.

İyi çevre, hiç el değmemiş doğal olan çevre demek değildir. İyi çevre, doğal yapısı korunarak bakımı yapılmış olan çevredir. İnsanda olduğu gibi doğanın da bakıma ihtiyacı vardır. İnsan da ekosferde yaşayan bir canlıdır ve diğer canlılar gibi, ekoloji kurallarının kapsamı içerisindedir. Bu çerçevede insanın doğaya en çok zarar veren canlı olması düşündürücüdür.

2.1.3 Çevre Ahlakı

Çevre ahlakı, insan eylem ve davranışlarının insanlar ve insanların dışındaki canlı varlıklar üzerindeki etkilerini ahlaki yönden inceleyen bir araştırma alanıdır. Çevre ahlakı kendi içerisinde iki alt gruba ayrılabilir:

Biyo-merkezli çevre ahlakı (Biocentric environmental ethics): Bu alanda insan eylem ve davranışlarının insanlar dışında başka canlılar üzerindeki etkileri analiz edilmektedir.

Antropo-merkezli çevre ahlakı (Anthropocentric environmental ethics): Bu alanda ise insan eylem ve davranışlarının başka insanlar üzerindeki etkileri analiz edilmektedir.

Çevre ahlakı, insanların havaya, suya, toprağa ve üzerinde yaşayan tüm canlı varlıklara zarar vermeyecek ve doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanımını sağlayacak davranış ve eylemlerde bulunmaları gerektiğini savunur. Çevre ahlakı, ekosistemin, halen yaşayan ve gelecekte yaşayacak olan insanların ve diğer canlıların korunması üzerinde durmaktadır. Bu nedenle, çevre ahlakını aynı zamanda “ekolojik ahlak” olarak da adlandırabiliriz (www.tuketiciler.org, erişim:12/02/2006).

Türkiye Çevre Vakfı Orta Asya ve Karadeniz Gönüllü Kuruluşları Konferansı’nda (1999, s.91-92), çevre ahlakı ile ilgili şu açıklamalara yer verilmiştir:

- “Maddi kaynaklar ile enerji kaynakları tükenbilir kaynaklar olup bunların boşa harcanmaması gerekmektedir. Sürdürülebilir çevre ahlakı, atıkla neticelenen kaynak kullanımından kaçınma isteğini kastettiği gibi, değerli kaynakların boşa harcanmasının, her birey, aynı zamanda da bütün toplum için zararlı ve ahlaka aykırı olduğu gerçeğinin kabul edilmesidir(Arthur Purcell).
- “... Maddi değerlerin üretimi ve tüketimi devamlı surette artmamalıdır; hiçbir kişi veya ulus, diğerlerinin zararına, dünyanın tükenen kaynakları üzerine hak sahibi olmamalıdır. Herkesin ihtiyacı için yeterli miktar mevcuttur. Ama, hiç kimsenin açgözlülüğü için kaynak yoktur (M.K. Gandhi). ”

Yenilenemeyen doğal kaynakların gereksiz kullanımından kaçınılması, gittikçe tükenmekte olan dünyanın ömrünü biraz olsun uzatabilme açısından önemli bir rol oynamaktadır.

2.2 Çevre ve İnsan

2.2.1 Çevrecilik Kavramının Tarihsel Süreci

Doğal kaynakların korunması ve sürekliliğın sağlanması, bu kaynaklardan en verimli düzeyde yararlanmayı zorunlu kılmaktadır. Ülkelerin, çevreyi umursamadan sorumsuzca tahrip etmeleri, beraberinde tüm canlıları tehdit eden çevre sorunlarını da getirmiştir. Kalkınma adına yapılan bu tehdit, tabi ve kültürel kaynakları tahrip etmeyen, çevreyi ön plana alarak kalkınmayı hedefleyen bir anlayış olan “sürdürülebilir kalkınma” kavramını gündeme getirmiştir.

Çevre koruma politikalarının ABD’deki temelleri 1960’lı yıllara dayanmaktadır. Yazar Rachel Carson, doğanın kimyasal maddelerle, özellikle de tarımda kullanılan pestisitlerle nasıl kirletildiğini büyük yankılar uyandıran “Silent Spring” (Sessiz İlkbahar) adlı kitabında anlatmıştır. Kimya sanayii temsilcileri, kitabın yarattığı etkiyi bastırmaya çalışsalar da, kitap en çok satanlar listesinde yer almıştır. Bu dönemde çevre koruma örgütü EPA’yı da içeren çeşitli çevre ve doğa koruma dernekleri ve örgütleri de kurulmuştur (Kaplan, 1999, s.103).

Çevre sorunlarına ilişkin faaliyetler her ne kadar önceki yıllarda da mevcut olsalar da, küresel ölçekte sürdürülebilir kalkınma yolunda çevre koruma ve kalkınma, bütünleşik biçimde ilk defa 1971 yılında İsviçre’nin Founex şehrinde yapılan bir uzmanlar panelinde ele alınmıştır. Toplantı sonrası yayımlanan raporda çevre ile ilginin, sanayileşmiş ülkelerin üretim ve tüketim yapısından kaynaklandığını ancak dünyadaki çevre sorunlarının yoksulluğun ve az gelişmişliğin de bir sonucu olduğundan söz edilmiştir (Karbuz, 2002, s.9).

Avrupa'da çevre politikalarının gelişmesi 1971 yılındaki panelin devamı niteliğindeki 1972 yılında Stockholm'de yapılan Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı ile başlamıştır. Doğa ve çevre sorunlarını global düzeyde ilk ele alan bu toplantı Birleşmiş Milletler'in daveti ve 103 ülke temsilcisinin katılımı ile 16 Haziran 1972 tarihinde Stockholm'de yapılmıştır. Bu toplantının ardından 3-14 Haziran 1992 tarihleri arasında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde *Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı* düzenlenmiştir. Kısaca, Rio Deklarasyonu olarak bilinen ve 27 ilmeden oluşan bildirge Stockholm konferansında ele alınan doğa ve çevre sorunlarını çok daha geniş perspektiften ele almış, strateji ve eylem planları geliştirilmiştir(www.tuketiciler.org, erişim:12/02/2006).

Japonya'da ise çevre bilinci, somut ve ciddi zararların meydana gelmesiyle gerçekleşmiştir. Cıva ve kadmiyum zehirlenmeleri nedeniyle binlerce ölüm yaşanmış; yine, büyük kentlerde ve sanayi alanlarında hava kirliliği sınır değerleri çok aştığı için, örneğin Tokyo polisi gaz maskesi dağıtmak zorunda kalmış. Yüz binlerce Japon kronik bronşit ve akciğer hastalıkları nedeniyle hastaneye kaldırılmıştır.

1970'li yıllara kadar uluslar arası politikaların gündemini ekonomi, serbest ticaret ve askeri güvenlik konuları oluştururken ,artık küresel çevre sorunları da artan oranda uluslar arası düzeyde politika konusu olmuştur.Özellikle sınır ötesi çevre kirliliği, küresel iklim değişikliği, ozon tabakasının incilmesi, uluslar arası suların korunması gereği, çevre korumanın uluslar arası rekabete etkileri nedeni de eklenince, çevre politikaları uluslar arası sistemde ön plana çıkmış uluslar arası duruma getirilmiştir (www.geocities.com, erişim: 20/02/2006).

2.2.2 İnsan Hayatında Çevrenin Önemi ve Yeri

Ekosistem içerisinde iradesiyle hareket edebilen tek canlı türü olan insanda varolduğundan itibaren yaşam mücadelesini sürdürebilmek ve doğaya hakim olabilmek isteği hakimdir.

İnsanların, jeolojik etken olarak rol oynadığı ve teknik yöntemleri kullanarak değiştirdiği ortam anlamına gelen doğal çevre (Çelebi, 1994, s.29) olaylarının akışına müdahale etmesi, bu ortamın değişmesine ve bu değişimin yıkıcı yönde ilerlemesine neden olmaktadır.

İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin vazgeçilmez nitelikte oluşu, çevre kavramının günümüzde kazandığı boyutlar, çevrenin ulusal düzeyde olduğu kadar, uluslararası düzeyde de yeni yaklaşımlarla ele alınması gereğini ortaya çıkarmıştır.

Anayasamızın 56. Maddesinde "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşın ödevidir" denilmektedir. Bu doğrultuda çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi konusunda devlete ve vatandaşlara çeşitli görevler düşmektedir. Ülkemizde bugün ortaya çıkan sorunların ana nedenlerinden birisi. bilgi edinme ve bilinçlenmede karşılaşılan eksikliklerdir. Çevre bilincine sahip olmayan bir insan, yaşadığı dünyayı kendisinden sonra başkalarının da kullanacağını idrak edemez. Halbuki çevre, bize geçmişten kalan bir miras değil; korunması, geliştirilmesi ve gelecek nesillere en güzel şekilde devredilmesi gereken bir emanettir(www.cevreorman.gov.tr, erişim: 04/02/2006).

İnsanların neden olduğu sel baskınları, kuraklık, deniz kirliliği gibi olaylar, bizden önceki kuşağın doğal yapıyı tahrip etmesinin bir sonucudur. Çevre sorunlarına karşı günümüz insanların duyarlılığı, gelecek kuşakların bu sorunlardan daha çok zarar görmesine neden olacaktır.

2.2.3 Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre

Çevrenin ve insan yaşamının korunmasına ilişkin bir hakkın tanınması, son 20-30 yılda duyarlı bir düşünce olarak ortaya çıkmıştır. Geleneksel insan hakları araçları ile önlenemeyen çevreye yönelik ihlallerin aşılmasında çevre hakkı, insan haklarında evrimi sağlayan önemli bir özellikli hak türü olarak ortaya çıkmıştır.

Uluslararası alanda, çevre hakkının dile getirildiği ilk toplantı Birleşmiş Milletler Çevre ve İnsan Konferansı (Stockholm, 1972) olmuştur. Konferansın, çevre sorunlarına yönelik politika arayışlarında bir milat olduğu bilinen bir durumdur. Çevre hakkı açısından önemi ise, “İnsan, onurlu ve iyi bir yaşam sürmeye olanak veren nitelikli bir çevrede, özgürlük, eşitlik ve yeterli yaşam koşulları temel hakkına sahiptir.” (m.1) ilkesinin yer aldığı bildirinin kabul edilmesinden ileri gelmektedir. Bu konferansın sonrasında, gerek Birleşmiş Milletler ortamlarında, gerekse de diğer uluslararası platformlarda (Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi gibi) çevre hakkı kavramının yeniden tanımlandığı ya da politikalarla içselleştirildiği gelişmeler yaşanmıştır.

Çevre hakkının konusu, çevrenin korunması ve geliştirilmesidir. Bu açıdan, çevre hukuku ve hakkının konusu, çevre kavramının tanımı ile açıklığa kavuşturulmuştur. Buradan hareketle, çevre hakkının konusu olarak aşağıdaki öğeler sıralanabilir (www.sendika.org, erişim: 23/02/2006):

- İnsan
- Hayvanlar ve Bitkiler
- İnsan ve Diğer Canlılarla Etkileşim İçinde Bulunan Cansız Varlıklar
- Canlı ve Cansız Varlıkların İlişkilerini Düzenleyen Ekosistem
- Bireyler
- Kamusal ve Özel Kuruluşlar ile Topluluklar
- Devletler ve Haklar
- Gelecek Kuşaklar

İnsanlar arasındaki dayanışmayı gerçekleştirmek ve ortak değerlerin dayanışma yoluyla korunması, geliştirilmesi amacıyla UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) yeni insan hakları oluşturma çabası içine girmiştir. Bu çabalar sonucu, barış hakkı, gelişme hakkı, halkların kendi kaderini belirleme (self-determinasyon) hakkı ve çevre hakkının da içinde bulunduğu “dayanışma hakları” üçüncü kuşak haklar olarak belirlenmiştir. Dayanışma haklarının kaynaklandığı sorunlar, “tüm insanlığın yan yana geldiği takdirde çözebileceği, yoksa tek tek insanların yada ülkelerin üstesinden gelemeyeceği sorunları” oluşturmaktadır.

Çevre hakkı, diğer dayanışma hakları gibi belirli bir topluluk halinde yaşam anlayışını dile getirir. Toplumsal yaşama katılanların tümünün çabalarını birleştirmesiyle gerçekleşebilir. Dayanışma hakları, insanlar arasındaki dayanışma ve birlikte hareket etmeyi geliştirmeye yönelik olup İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin idealini gerçekleştirmeyi de doğal olarak amaçlamaktadır. Çevre hakkı sahipleri, çevrelerindeki “olumsuz” etkilerden korunma, “olumlu” etkileri de isteme olanağına sahiptirler (www.basbakanlik.gov.tr, erişim:23/02/2006).

Bergama Halkı'nın, Bergama Köylüleri'nin Bilim ve Hukuk alanında kazandıkları zafer sonucunda; siyanürlü altın işletmeciliğine karşı verilen mücadele, evrensel ölçülerde bir başarı kazanmıştır. Ancak, mahkeme kararına rağmen Normandy firmasının faaliyetlerine devam etmesi, Çevre Hukuku ve Çevre Hakkı kavramlarının uygulama alanını sorgulamamıza neden olmaktadır. Çamlıhemşin, Çan, Mobil Santraller, zehirli atık gemileri,ormanların ve tarım alanlarının talanı ve benzeri birçok olayda durum aynıdır. Bu durumda, ya plansızlık ve kurlsızlık ya da bilim ve hukuk gibi iki seçenek ortaya çıkmaktadır. Bu soruların yanıtı, çevre hakkı kavramının da yaşamla buluşmasını tanımlayacaktır (www.sendika.org, erişim:23/02/2006).

2.3. Çevre Sorunları

2.3.1. Çevre Sorunlarının Nedenleri

“Çevre sorunları”; insanlar tarafından oluşturulan yapay çevrenin sağlık şartlarına uygun olmayışı ve doğal çevre üzerine olumsuz etkileri, doğal kaynakların yanlış ve aşırı kullanımı ile hızla tüketilmesi, çevrenin tahrip edilmesi sonucu meydana gelmektedir. Çevre sorunlarının temelinde, insan çevre ilişkisindeki olumsuz değişimler vardır. Nüfus artışı, sanayileşme ve kentleşme, yeryüzündeki bitki ve hayvan varlıklarının hızla tüketilmesine, hava, su ve toprağın niteliğinin düşmesine, kısaca ekosistemde olumsuz bir değişmeye neden olmaktadır.

İnsanlar dahil tüm canlı varlıkların, doğanın temel unsurları olan su, toprak ve hava üzerinde olumsuz faaliyetlerden etkilenmesinden ortaya çıkan çevre sorunları “çevre kirliliği” denilen kavramı yaratmaktadır.

Çevre kirliliğinin temel nedeni 19. y.y.da başlayan ve hızla gelişen sanayileşmedir. 20. y.y.da ise doğal çevrenin hızla değişmesine ve yeni bir sosyal çevrenin doğmasına neden olmuştur. Bu büyük dönüşümün nedeni, sanayileşmenin iki önemli özelliği olan, kitle için üretim ve teknolojik gelişmedir (İlkin ve Alkın, 1991, s.1).

İnsanlar hürriyetin bir aracı olarak teknolojiyi geliştirmeye çalışmışlardır. Teknolojik ilerlemeyle birlikte fiziksel olarak yok edilmeleri mümkün olmayan doğayla bütünleşmeyecek inorganik maddelerin üretimi ve tüketimi, önemli oranda çevrenin kirlenmesine sebep olmuştur.

Diğer bir yandan nüfustaki düzensiz artış, beraberinde çevre sorunlarını getirmiştir. Sanayileşme-kalkınma hareketleri nüfusun devamlı artması karşısında yetersiz kalmakta, hammaddeler hızlı bir şekilde tüketilmekte ve ekonomik sorunlar ortaya çıkmaktadır. Nüfusun beslenmesi için tabiattan daha fazla hammadde talebi olmaktadır. Ekonomik gelişmeyle nüfus artışının paralel olmaması durumunda meydana gelen nüfus artışı çevrenin bozulması ve kirlenmesine yol açmaktadır.

Kentleşme olayı da çevre sorunlarına ortam hazırlayan bir olaydır. Kentleşme her şeyden önce demografik bir durumdur. Bu bağlamda kent kavramının ifade ettiği anlam, kent sayısı ile kentsel nüfus miktarındaki artışlardır .Kentleşme,nüfusun kent merkezlerin toplanması şeklindeki nüfus hareketidir.

Kentleşme eğilimlerine baktığımızda kentleşme hızı; itici, iletici ve çekici güçlerin etkisinde olan bir nüfus hareketidir. İtici etmenler, genellikle nüfusu hayvancılık ve tarımdan köy dışına iten etmenler olarak görülmektedir. İletici etmenler, köyden kopan insanların şehre gelmeleri ve büyük merkezlere yerleşmelerini sağlamaktadır. Çekici güçler ise, köyünden ayrılan veya ayrılmaya hazır durumda bulunanları büyük şehirlere doğru çeken iktisadi ve sosyal olaylar olarak ortaya çıkmaktadır. Gerçekten de, kırsal bölgelerin iticiliği ve çalışma alanlarının bulunmaması kent hayatındaki teknoloji ve modernizm kırsal kesimde yaşayan insanlar için özlenen bir hayat olmakta ve bu durumlardan da yararlanmak için kentlere göç etmektedirler. Kent hayatı, hızlı nüfus artışıyla beraber büyümenin getirdiği ihtiyaçları karşılayamazsa önemli çevre sorunları ile karşı karşıya kalır.

Bugün devam eden yapılaşmalarda dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kırsal alan, kente su ve besin sağlama yanında, kentsel alanlarda atık alanı olarak kırsal alanları sömürmekte ve kentsel alanlar; kirlenme yanında, politik-ekonomik, kültürel göç ve kirlenme alanı olmaktadır.

Çevre kirliliği ile insanların görgü kuralları doğru orantılıdır. Toplumun televizyon, gazete gibi kitle iletişim araçlarıyla eğitilmesi gerekir (www.msb.gov.tr, erişim: 28/02/2006).

2.3.2 Başlıca Çevre Sorunları

Daha önceleri su ve hava kirlenmesi olarak görülen ve daha çok sanayi bölgelerinde rastlanan çevre sorunlarının, toksik atıklardan, ozon tabakasının incelmeye, tabiattaki biyolojik zenginliğin yok olmasına, yani bazı canlı türlerinin bir daha dönmemesine yok olmasına, iklim değişikliklerine, deniz ve okyanusların kirlenmesine kadar uzandığı görülmektedir. Dahası bu sorunlar sadece zengin ve gelişmiş ülkeleri değil, gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkeleri de aynı derecede etkilemektedir.”Bölgesel Çevre Sorunları”, daha çok ortaya çıktıkları bölgedeki eko sistemleri ve dolayısıyla insanları tehdit eden sorunlardır. En önemlileri ise, eko sistemlerin tahribi ve biyolojik zenginliğin kaybolmasıdır. “Mahallî Çevre Sorunları”, daha çok ortaya çıktıkları yerleri tehdit eden sorunlar olup başlıcaları: atık maddeler (çöpler), sanayi ve kimyasal atıklar ve zehirli atıklardır (Özdemir, 2001, s.8).

Cepel, “Doğa Çevre Ekoloji ve İnsanlığın Ekolojik Sorunları” adlı çalışmasında başlıca çevre sorunları ve çözüm yollarını şu şekilde tabloştürmüştür:

Tablo 2.1: Çevre Sorunları ve Çözüm Yolları (Cepel, 1992, s.248)

Sorun	Etki Şekilleri	Çözümler
Hava Kirlenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Zehirli maddelerle zehirlenme • Sera etkisi • Asit yağışlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Hava temizleme teknolojisinin (filtrelerin) uygulanması • Doğal enerji kaynaklarından yararlanma
Su Kirlenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • İçme suyu kıtlığı • Besin zincirinin zehirlenmesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Arıtma tesisleri • Yeniden kullanıma sokma
Toprak Kirlenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Ürün azalması • Doğal alan kaybı 	<ul style="list-style-type: none"> • Biyolojik savaşım • Teknik tarım uygulaması • Yerleşim planlanması • Islah
Nüfus Patlaması	<ul style="list-style-type: none"> • Beslenme mekan sorunları • İşsizlik 	<ul style="list-style-type: none"> • Nüfus ve aile planlaması • Eğitim
Endüstrileşme	<ul style="list-style-type: none"> • Çevre kirlenmesi • Doğal kaynakların tüketilmesi • Enerji sorunları 	<ul style="list-style-type: none"> • Dengeli endüstrileşme • Doğal koruyucu teknoloji-eko teknoloji-geliştirme, çevre ekonomisi uygulaması

Sanayi devriminin olumsuz sonuçlarından en önemlileri kaynakların tüketilmesi ve büyük ölçekli teknoloji üretimidir. Hava, su, toprak gibi bol kaynaklar sınırlı bir sermayeye

dönüşmüştür. Teknolojinin olumlu kanıtları inkar edilemez ancak olumsuz sonuçları da aşıkardır. Bu sonuçlardan biri nükleer silah üretimidir. Sanayileşme tarım topraklarının hızla yok olmasına, sanayi ürünlerinin atıkları ve fabrika atıkları büyük su kirliliğine neden olmuş, bu ise su ürünlerinin yok olması sonucunu doğurmuştur (Görmez ,1991, s.16).

İngiliz bilim adamı Thomas Robert Malthus'un 1798-1803 yılları arasında yazdığı gibi nüfus geometrik olarak artmakta, yiyecek miktarı ise aritmetik olarak artmakta, dolayısıyla böyle bir eğilim çevre üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır. Diğer yandan, gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelere yaptıkları çevre kirliliğine yol açan mal ithalleri gittikçe artmaktadır. Ani kentleşme, kentlerde konutların çoğalmasına, yetersiz altyapıya, insan sağlığına aykırı yerleşim merkezlerinin oluşmasına, hastalık ve ölüm oranlarının artmasına neden olmaktadır (Özpençe ve Özen, 2004, s.127).

Havada bulunan kükürt dioksit, azot monoksit, karbon monoksit gazları ve hidrokarbonlar ile parçacıkları hava kirliliğine neden olan kirleticilerdir. Fabrika bacalarının, motorlu araçların, ısınma neticesi oluşan durumlar havayı kirletmiş, sonuçta insanlar hava kirliliği ile baş başa kalmıştır.

Toprağın yüzeyine ve içerisine bırakılan her türlü sıvı, gaz ve katı halindeki zararlı maddeler, toprağın kimyevi yapısını bozmaktadır. Bununla beraber yanlış arazi kullanımı ve tarım tekniği de toprağın dengesini sarsmaktadır. Orman varlığının azalması sonucu toprağın sel suları ve rüzgar ile aşınması ve kaybı neticesinde tanımlanan erozyon önemli bir sorundur. Fakat bugüne kadar toprağın kirlenmesi biçimi olarak erozyon görülmüştür. Şehirleşme neticesinde oluşan sıvı evsel ve endüstriden kaynaklanan katı atıkların toprağa gömülmesi ile bu atıkların gelişmiş ülkelere alınarak gelişmemiş ülkelere gönderilmesi de önemli bir toprak kirliliğidir. Madencilik faaliyetleri sonucu topraktan çıkarılan hammaddeler de toprağın dengesini bozmaktadır (www.msb.gov.tr, erişim: 28/02/2006). Son yıllarda iklim değişimleriyle ortaya çıkan çölleşme de toprak kirliliğinin önemli sonuçlarından biridir.

Su kirliliği, su kaynaklarının kullanımını bu kaynakların kalitesini düşürecek biçimde, içine demir, gübreleme, zirai mücadele aracı olan tozlar, granüller, çeşitli türdeki pestisidler ve selüsyon yağları gibi organik, inorganik, radyoaktif ve biyolojik maddelerin karışmasıyla ortaya çıkmaktadır. Gemilerin denize vermiş oldukları atıklar da deniz ürünlerinin yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda yerleşim yerlerinin atıkları olan kanalizasyon ve evsel sıvı atıklar da suları kirletmektedir.

Sismik hareketler, fırtınalar, toprak kaymaları, seller, yangınlar, kuraklıklar, böcek istilaları ve salgın hastalıklar gibi doğal etmenler de çevreyi olumsuz etkilemektedir.

Madenlerin üretimi ve işlenmesi sırasında çevre sorunları görülmektedir. Açık ocak madenciliğinde maden cevheri çıkartıldıktan sonra arazinin olduğu gibi bırakılması erozyona sebebiyet vermektedir. Bunun yanında sıyrılan toprak ve hafriyatın depolanarak akarsulara dökülmesi veya belli alanlara yığılması; maden zenginleştirme tesislerinde biriken kirli hava; madenlerin ocaktan çıkartılması sırasında kullanılan suyun doğaya verilmesi; radyoaktif madenlerin yaydığı radyasyon çevre kirliliği yaratmaktadır.

Termik santrallerinde kullanılan soğutma suyu, termal ve radyoaktif kirlenmeye yol açmaktadır. Yüksek gerilim hatları gürültü kirliliği yaratmakta, enerji nakil hatları ise konumlarıyla doğal görüntüyü olumsuz etkilemektedir.

2002 tarihli, Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği'nin tanımı doğrultusunda, gürültü kontrolü, herhangi bir ses kaynağından yayılan gürültü niteliğine sahip sesleri, kabul edilebilir düzeye indirmek, akustik özelliğini değiştirmek, etki süresini azaltmak, hoş giden veya daha az rahatsız eden bir başka ses ile maskeleyerek gibi yöntemlerle zararlı etkilerini tamamen veya kısmen yok etmek için yapılan işlemleri ifade etmektedir. Gürültü kontrolü; gürültü kaynağında, gürültünün yayıldığı çevrede ve gürültüden etkilenen kişilerde olmak üzere üç elemanda yapılabilir. Getirilecek önlemlerin, istenilen sınır değerleri sağlaması, diğer standartlar açısından da kabul edilebilir ve uygulanabilir olması ve ekonomik olması gerekir.

Toplumu rahatsız eden psikolojik ve fizyolojik gürültü kaynaklarını gürültüyü meydana getiren faktörlere göre genel anlamda dört ana grupta toplanabilir. Bunlar ise, trafik gürültüsü, endüstri gürültüsü, inşaat gürültüsü ve konut alanlarında oluşan gürültülerdir.

İnsan yaşadığı çevre içerisinde düzenli bir görüntü ile karşı karşıya kalmak ister. Bu görüntü tabii bir görüntü olabileceği gibi insanların yapay yolla oluşturduğu görüntü de olabilir. Ormanların oluşturduğu ağaç topluluğu, yağışların oluşturduğu ve meydana getirdiği taş oluşumları görüntü güzelliği olabileceği gibi insanların kendi gayretleriyle tabiattan da yararlanarak yapmış oldukları görüntü güzelliği de olabilir. İnsanların yaşadığı yerlerde özellikle büyük şehirler de çevre güzelliklerinin ihmal edilmesi insanlar üzerinde psikolojik hastalıklar oluşturmaktadır(www.msb.gov.tr, erişim: 28/02/2006).

Üçüncü bölümde detaylı bir şekilde ele alınacak olan turizm de çevreye yarar sağladığı kadar doğal ve fiziksel çevrenin aşırı kullanımı ile kirlilik oluşturmaktadır.

2.4 Türkiye ve Dünyada Çevre Kavramı

2.4.1 Türkiye’de Çevre Kavramı

Türkiye’de çevresel sorunların ortaya çıkışı, 1970’lerin başında deniz, su ve hava kirlenmesi konularıyla başlamış olup bu sorunlar, aşırı nüfus artışı, sanayi bölgelerinde denetim yetersizliği, plansız kentleşme gibi nedenlerle devam etmiştir.

Türkiye’de 1970’li yıllardan itibaren İzmir, İzmit Körfezlerinin ve Haliç’in kirliliği; Tuzgözü kirliliği; özellikle Ankara şehrini etkileyen hava kirliliği; Simav Çayı’nda rastlanan bor kirliliği; mevcut sanayi kuruluşlarının kirlletici teknolojilerden yararlanması ve atık gazlarını havaya bırakması ile oluşan hava kirliliği; Kemalpaşa Deresi’nde gözlenen arsenik kirliliği gibi sorunlar dizisinin etkisiyle konuya hem devletin ilgisi artmış, hem de çevreci sivil toplum örgütleri çoğalmaya başlamıştır. DPT bünyesinde "Çevre Sorunları Daimi Danışma Kurulu" oluşturulması, Çevre Müsteşarlığının kurulması, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı biçimindeki sivil toplum örgütlenmeleri bu gelişmelerin en önemlilerindedir.

Türkiye’de çevre politikaları 1970’li yıllara kadar; Belediye Yasası, Umumi Hıfzısıhha Yasası, Belediye Yapı ve Yollar Yasası, Orman Yasası, Yeraltı Suları Hakkında Yasa, Gecekondu Yasası, Su Ürünleri Yasası ve Eski Eserler Yasası gibi metinlerle belirlenmiştir. Bu metinlere 1980’li yıllardan itibaren; Çevre Yasası, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası, Boğaziçi Yasası, İmar Yasası, Milli Parklar Yasası, Kıyı Yasası, özel çevre koruma bölgelerinin yönetimine ilişkin 383 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gibi yasal düzenlemeler eklenmiştir.

Türkiye, bu hukuksal düzenlemeler arasında bulunan; Akdeniz’in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi, Akdeniz’de Gemilerden ve Uçaklardan Boşaltma veya Denizde Yakmadan Kaynaklanan Kirliliğin Önlenmesi ve Ortadan Kaldırılması Protokolü,

Akdeniz'in Kara Kökenli Kaynaklarından ve Faaliyetlerinden Dolayı Kirlenmeye Karşı Korunması Protokolü, Akdeniz'de Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokol gibi sözleşme ve protokollere 22 Ağustos 2002 günlü Resmi Gazetede yayımlanan uluslar arası antlaşma ile katılmıştır(DDK, 2003, s.6).

2003 yılına ait “Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Tematik Paneli”nde çevre ve sürdürülebilirlik alanında Türkiye'nin güçlü ve zayıf yanları ile tehdit ve fırsatları şöyle açıklanmıştır:

Güçlü Yanlar: Doğal kaynakların ve çevrenin tamamen kirlenmemiş durumda olması, genç nüfusun fazla olması ve bu kesimde çevre konusundaki duyarlılığın ve bilinçlenmenin yetersiz olmakla birlikte başlamış olması, çevre kirlenmesini önleme yönünde çalışabilecek yeterli bilimsel ve teknik insan kaynaklarının varlığı

Zayıf Yanlar: Çevre konularına yeterli önemin verilmemesi, doğal kaynakların hızla kirleniyor olması, çevre yatırımları ile ilgili mevcut kaynakların amaca uygun kullanılmaması, çevre ile ilgili veri ve bilgilerin sistematik olarak kayıt altına alınmamış olması, kayıt altındakilerin de veri toplama, doğrulama, değerlendirme ve bilgiye dönüştürme açılarından belirli bir standarda sahip olmaması, çevre politikalarının olmaması

Tehditler: Çevre ile ilgili konuların özel uzmanlık ve bilgi birikimi ile uygulamada deneyim isteyen bir dal olduğunun algılanmamış olması, çevre sorunlarının devlet politikasında yer almıyor olması, toplumda ve özellikle kirleticilerde otoriteye (idareye) karşı güvensizlik ve bu yöndeki problemlerin çözülmeyeceğine dair inancı, denetimin olmaması, kaynak oluşturma ve tahsisinde yatırım maliyetlerine dair büyük yanılgıların olması, kontrol edicinin kirleticiye oranla bilgi birikimi, deneyim ve mali kaynaklar itibariyle güçsüz ve yetersiz olması

Fırsatlar: Jeopolitik açıdan stratejik bir coğrafyaya sahip olması nedeniyle Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma alanında gerçekleştirilen ve gerçekleştirilecek olan pek çok uluslararası bölgesel çalışma ve oluşumun içinde bulunma şansı, Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları, Avrupa Birliği 6. Çerçeve Programları'nda üye ülkeler ile eş statüde araştırma ve teknoloji geliştirmeye yönelik çalışmalar yapabilme olanağı

2.4.1.1 Türkiye'nin Çevre Sorunları

Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 2004 yılında yayınlamış olduğu "Türkiye Çevre Atlası" raporuna göre, Türkiye'de; kentsel çevre, doğal kaynaklar, deniz ve kıyı kaynakları, doğal ve insan kaynaklı tehlikeler ve öncelikli coğrafi alanları kapsayan durum ve eğilimler, konular ve nedenler ile her bir sorunlu alan için seçenekler sıralanacak olursa çevre profili şu şekilde özetlenebilir:

a) Hava kirliliği

Türkiye'nin evsel kullanım için tüketilen ana enerji kaynakları petrol, linyit ve odundur ve en çok bunlar hava kirliliğinden sorumludur.

Türkiye'de hava kirliliği genel olarak; kalitesiz yakıtların ısıtmada kullanıldığı konutlardan, çeşitli endüstriyel tesislerden, motorlu araçlardan ve atmosferik şartlardan kaynaklanmaktadır. Ülkemizde linyit rezervlerinin zengin olmasına rağmen, düşük vasıflı olması ve hiçbir iyileştirme işlemi yapılmadan ısıtıcılarda kullanılması, bunun yanında yakma tekniklerine uygun olmayan yöntemlerle sanayide ve konutlarda yakılması, hava kirliliğinin en önemli sebeplerinden birini oluşturmaktadır.

Sanayiden kaynaklanan hava kirliliği temelde; yanlış yer seçimi, yeterli teknik tedbirler alınmadan katı atık, gaz ve tozların atmosfere bırakılması, yanlış, eski veya eksik teknolojilerin seçiminden kaynaklanmaktadır.

Kentlerde yoğun nüfus artışı sonucu oluşan plansız çarpık kentleşme, ısıtmada kullanılan yakıtın niteliği, yapı biçimi ve ölçülerindeki değişimler, kent trafik yoğunluğu, bu alanda hava kirliliği oluşturan önemli sebeplerdir.

Son yıllarda bu nedenlerden kaynaklanan hava kirliliği başta; Kütahya, Muğla (Yatağan), Kayseri, Erzurum, Denizli, Uşak, Yozgat, Çanakkale (Çan), Edirne, Balıkesir, Diyarbakır ve Sivas illerinde önemli boyutlardadır.

Yakıt kalitesinin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülürken, 1987 yılında Rusya'dan alınan ve Bulgaristan üzerinden Türkiye'ye bağlanan doğalgaz projesi ile İstanbul,

Kocaeli, Bursa, Eskişehir ve Ankara gibi büyük ve önemli kentlerde, gerek evsel ısınmada, gerekse sanayide kullanım yaygınlaştırılmış olup, yeni projelerden Rusya-Karadeniz-Samsun ve İran-Doğubeyazıt-Erzurum doğalgaz boru hatları da tamamlanmak üzeredir.

b) Su Kirliliği

Denizlerin alıcı ortam olarak kullanılmalari, taşımacılık, turizm amacıyla kullanımı, atık maddelerin arıtılmadan veya kısmen arıtılarak alıcı ortama verilmesi, deniz kazalarından meydana gelen özellikle petrol akıntıları, akarsulardan denizlere ulaşan evsel, endüstriyel ve tarımsal atıklar denizlerin kirlenmesine sebep olmaktadır.

Kıyılarımızdaki kirlilik düzeyi Avrupa ülkelerine göre daha azdır. Ancak kirlilik düzeyinin yüksek olduğu bölgelerimiz de vardır. İstanbul Boğazı, İzmir, İzmit, Gemlik, Mudanya, Bandırma, Ayvalık, Marmaris Körfezleri, Marmara Denizi, Akdeniz Taşucu İskenderun arasında kalan kıyı şeridi kirlilik yükü fazla olan bölgelerdir.

Karadeniz ise, kıyılarda kentleşme, turizm ve sanayileşme sonucunda bir ölçüde kirlenme mevcuttur. Karadeniz'deki kirliliğin yaklaşık % 12'si Türkiye'den % 88'i ise Karadeniz'e kıyısı olan diğer ülkeler ve Tuna Nehrinin taşıdığı kirlilikten kaynaklanmaktadır.

Su kirliliği görülen akarsu ve göllerimizden bazılarını şöyle sıralayabiliriz: Sakarya Nehri, Meriç-Ergene Nehri, Nilüfer Çayı, Susurluk Çayı, Gediz-Nif Çayı gibi akarsularımız, Sapanca Gölü, Manyas Gölü, İznik Gölü, Eber Gölü, Karamuk Gölü, Burdur Gölü, Ulubat Gölü, Akşehir ve Tuz Gölü başta olmak üzere çeşitli nedenlerle kirlenmiş bir çok yer üstü sularımız mevcuttur.

c) Gürültü Kirliliği

Gürültü kirliliği yapısı gereği kentsel olan ayrı bir sorun alanı oluşturmaktadır. Türkiye'de trafik aşırı gürültünün kaynaklarındadır. Bunu inşaat işlerinden, sınai gürültüden, hava trafiğinden ve demiryolu trafiğinden kaynaklanan gürültü izlemektedir.

Aşırı gürültü ile ilgili kilit noktalar: mevcut gürültü yönetmeliğinin uygulanmaması, aşırı gürültünün yarattığı risklerle ilgili olarak toplumun fazla bilinçli olmaması, gürültü çıkarılmasının kontrol edilmemesi, öncelikli gürültü kirliliği sorunlarının belirlenmesi ve önlenmesi için gerekli yerel kapasitenin olmaması, daha yüksek düzeyde yol gürültüsüne maruziyete neden olan kötü planlanmış trafik akışıdır.

d) Doğal Kaynakların Kirliliği

Türkiye'de toplam arazi yüzeyinin yaklaşık % 79'u çeşitli şiddette toprak erozyonuna maruz bulunmaktadır. Bu oran işlenen arazinin % 73'ü için geçerlidir. Öncelikli tarım arazilerinin yaklaşık % 68'i erozyona eğilimlidir. Akarsu yatağı erozyonu 57.1 milyon hektarlık alanı etkilerken, rüzgar erozyonu 466.000 hektarlık bir alanı da bozmaktadır. Sonuç olarak yılda yaklaşık 500 milyon ton toprak erozyonla taşınmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'deki en önemli ve en acil çevre sorunlarından biri erozyondur.

Ürün artışını amaçlayan tarım politikaları bir yanda tarımsal üretimin kompozisyonunu değiştirmiş ve öte yanda tarımsal girdi kullanımının genişlemesi ve yoğunlaşmasına neden olmuştur. Bu önemli değişikliklerin her ikisi de çevre sorunlarına yol açmıştır. Kimyasal gübre ve pestisit kullanımının artışı doğrultusunda, tarım makinelerinde de yapısal köklü değişiklik yaşanmıştır. Ancak, bu girdilerin etkin ve kontrollü kullanılması için gösterilen çabalar tam anlamıyla başarılı olmamıştır. Bu gelişmelerin ve karşı önlemlerin alınmaması sonucunda; Türkiye'deki tüm ekili arazinin % 83'ü çeşitli çevre sorunları ile karşı karşıyadır. Tarımsal girdilerin bu etkilerine ek olarak; tarım arazilerinin tarım dışı amaçlarla kullanılması, endüstriyel kirliliğin artması vb. tarım arazisi kullanım potansiyelini azaltırken tarım topraklarının sorunlarını her geçen gün arttırmaktadır.

Amaç dışı arazi kullanımının önlenememesi tarım arazilerinin miras yoluyla aşırı bölünmesi, yanlış arazi kullanımı, hatalı toprak işleme, toprağı ve suyu yok edeceğinden açlık tehlikesini hızlandırması söz konusudur.

Türkiye'nin üç tarafını çevreleyen denizler genellikle birbirinden farklıdır. Bu yapı su alışverişini kısıtladığından kirlenmiş nehirlerle denizlere boşaltılan atık suları seyreltmek veya doğal dönüşümle temizlenmesi oldukça zor olmaktadır. Ayrıca, bu kısıtlamalardan dolayı, su kütlelerinin dikey karışımı belli derinliğin altında kalmakta ve bu durum kirleticilerin katman içinde yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Kıyı yerleşimleri ve yoğun deniz trafiğinden dolayı Akdeniz kıyısı kirlenmeye oldukça duyarlıdır. Tarım atıkları da önemli bir kirlilik kaynağıdır. Ege Denizi, Akdeniz'in beş havzasından biridir. Ege'ye atık su boşaltımı kıyı boyunca belli başlı 50 noktada ve bazı evsel kanalizasyon atıklarının boşalttığı yerlerde olmaktadır. Karadeniz'in kirlilik yükü, hem doğal nedenlerden hem de Türkiye'de dahil olmak üzere çeşitli ülkelerden gelen nehirlerin taşıdığı atıklardan dolayı nispeten yüksektir.

Marmara Denizi de diğer denizlerle bağlantısını sağlayan boğazların yapısal özelliğinden dolayı özel bir takım hidrodinamik özellikler sergiler. Yüzeyin 25-30 metre altındaki suların oksijen doymuşluğu % 20 ile % 30 arasında değişmektedir ve bu da Karadeniz'den gelen kıyı deşarjları ve organik maddelerin çözülmesinde sorun yaratmaktadır.

e) Diğer Çevre Sorunları

Türkiye’de son yıllarda özellikle büyük şehirlerde ve turistik yörelerde katı atık ve artıklar bir çevre kirliliği olarak gündeme gelmektedir.

Kimyasallar diğer bir çevre sorunudur. Çeşitli yollarla tabiata verilen kimyasal maddeler tüm canlılar üzerinde ciddi boyutlara varan olumsuz etkiler meydana getirmektedir.

Yeşil alanların, şehirlerin nüfus artışına göre geliştirilmemiş olması da ayrı bir çevre sorunu olup, Türkiye’de kişi başına düşen yeşil alan payı, dünya standartlarının çok gerisindedir. Ayrıca şehirlerde kırsal kesimden göç ile gelen hızlı nüfus artışından doğan konut ihtiyacı ise, altyapısız ve plansız yapılaşmayı doğurmakta ve bu durum çarpık kentleşme beraberinde kanalizasyon, içme suyu temini, çöp ve yeni çevre sorunları meydana getirmektedir.

Şehirlerimizde çöp toplama ve depolama sahalarının seçimi plansız ve gelişigüzel yapılmakta, geri kazanılacak bir çok kağıt, cam, plastik, teneke vb. malzemeler yeteri kadar ayrılmamakta, depolama alanlarında büyük sorunlar yaşanmaktadır.

2.4.1.2 Türkiye’de Çevre ile İlgili Kuruluşlar ve Faaliyetler

Ülkemizde çevre ile ilgili kurumsal yapı oluşturma çabaları 1970’li yıllarda başlamıştır. Bu dönemde, çevre konusunda yetkili kamu kuruluşları ve yerel yönetimler arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla ilk olarak bir “Çevre Sorunları Koordinasyon Kurulu” oluşturulmuştur. 1978 yılında ise çevrenin korunmasına yönelik temel politikaların belirlenmesi, konuyla ilgili plan ve projelerin hazırlanması, bunların uygulanmasında ilgili bakanlık ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanması amacıyla “Başbakanlığa bağlı Çevre Müsteşarlığı” kurulmuştur.

8 Haziran 1984 tarihli ve 222 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Çevre Müsteşarlığı kaldırılarak Başbakanlığa bağlı, tüzel kişiliği haiz, katma bütçeli bir kuruluş olarak “Çevre Genel Müdürlüğü” kurulmuştur. 29.10.1989 tarihinde ise Çevre Genel Müdürlüğü tekrar Çevre Müsteşarlığı’na dönüştürülmüştür. Çevre Müsteşarlığı’nın diğer kurum ve kuruluşları bu konuda koordine edebilecek yapıda bir üst birim konumunda bulunduğu bu dönemde, çevre ile ilgili diğer bir kurum olarak 19 Ekim 1989 tarihli ve 383 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Başbakanlığa bağlı, tüzel kişiliği haiz Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı kurulmuştur.

21 Ağustos 1991 tarihli ve 443 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Çevre Müsteşarlığı daha etkili bir kurumsal yapı oluşturmak isteğiyle Çevre Bakanlığına dönüştürülmüştür.

443 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile çevrenin korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi, ve çevrenin iyileştirilmesi için prensip ve politikalar belirlemek, arazi kullanım kararlarına uygun olarak tespit edilen alanlarda; koruma ve kullanım esaslarını saptamak, ekonomik kararlarla ekolojik kararların bir arada düşünülmesine imkan veren rasyonel doğal kaynak kullanımı sağlamak üzere çevre düzeni planlarını hazırlamak; ülke şartlarına uygun olan teknolojiyi ve çevre standartlarını belirlemek; çevresel etki değerlendirmesi çalışmasını yürütmek; çevre konusunda görev verilmiş özel ve kamu kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyon sağlamak; çevre uygulamalarına etkinlik kazandırmak için sürekli bir eğitim programı uygulamak, Çevre Bakanlığının başlıca görevleri arasında sayılmıştır. Bu görevleri yerine getirmek üzere;

1. Çevre Kirliliğini Önleme ve Kontrol Genel Müdürlüğü,
2. Çevre Koruma Genel Müdürlüğü,
3. Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü,
4. Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı,
5. Finansman Dairesi Başkanlığı,
6. Çevre Eğitimi ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Bakanlığın ana hizmet birimleri olarak teşkil edilmiştir.

Çevre Bakanlığı kuruluşunu müteakiben öncelikle 30 ilde İl Çevre Müdürlüğü'nü kurmuş, aynı zamanda merkez teşkilatının güçlendirilmesini sürdürürken, 2001 yılı başlarında ise, 81 ilde İl Çevre Müdürlüklerinin kurulmasını tamamlamıştır.

Görüldüğü üzere çevre ile ilgili kurumsal yapı oluşturma çalışmalarının başladığı yıllardan itibaren çevre örgütüne ilişkin bir karmaşa yaşanmıştır. Önce Çevre Müsteşarlığı kurulmuş, sonra kaldırılarak Çevre Genel Müdürlüğü oluşturulmuş, arkasından Çevre Genel Müdürlüğü kaldırılarak Çevre Müsteşarlığının yeniden kurulmasına karar verilmiştir.

Çevre Müsteşarlığı yeniden kurulduktan sonra çevre ile ilgili ayrı bir kurum olarak Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı kurulmuştur. En son olarak ise Müsteşarlık 443 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kaldırılarak 21.08.1991 tarihinde Çevre Bakanlığı kurulmuştur. Daha sonra ise 4856 sayılı kanun ile Çevre ve Orman Bakanlığı kurulmuştur. Yapılanmada gerçekleşen bu sık değişiklikler aradan geçen 20 yıla yakın zamana rağmen kurulan çevre örgütlerinin kurumlaşmasına imkan tanımamıştır.

Çevre sorunlarını çözmek amacıyla mevzuatta ve kurumsal yapının oluşturulmasında bazı ilerlemeler kaydedilmiş, DPT-Çevre Bakanlığı işbirliği ile Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı (UÇEP) hazırlanmıştır. Temiz bir çevreye yönelik toplumsal duyarlılığın artırılmasına yönelik gayret sarf edilmektedir.

Şu an Çevre ve Orman Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu 90 adet yönetmelik, 8 adet kanun, 16 adet tebliğ, 7 adet Bakanlar Kurulu Kararı, 4 adet genelge, 2 adet usul ve esas vardır.

Resmi kurumların dışında ülkemizde birçok ulusal sivil toplum kuruluşu mevcuttur. Bunlara örnek olarak Doğal Hayatı Koruma Derneği, Doğal Hayatı Koruma Vakfı, Greenpeace Akdeniz Kampanya Ofisi, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı(ÇEKÜL), Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı (TEMA), Deniz Temiz Derneği (TURMEPA), Türk Deniz Araştırmaları Vakfı (TÜDAV), Akdeniz Foku Araştırma Grubu(AFAG), Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı (ÇEVKO) verilebilir.

2.4.2 Dünyada Çevre Kavramı

Çevre sorunlarının uluslararası düzeye yansması birçok zorunluluğun bir sonucunda olmuştur: İlk olarak, Avrupa ve Kuzey Amerika'yı etkileyen geniş alanlı hava kirliliği, kükürt dioksit ve azot dioksit emisyonlarının denetiminin zorunlu bir hal alması, ozon tabakasının incelmesinin ortaya çıkarılması ve 1986 da Viyana Sözleşmesi ve ardından 1987'de Montreal Protokolü ile uluslar arası düzeye taşınması, Kuzey Denizi, Baltık Denizi ve Akdeniz'de kirliliğin artması ve bunu koruma çabaları ile uluslararası düzeye taşımıştır.

Çevre sorunlarını küresel düzeyde ele almanın önemli nedenleri bulunmaktadır. Birincisi, Bölgesel yada küresel Nitelikteki ortak çevre mallarının, hızlı ve geri getirilemez bir biçimde tüketilmesidir. İkincisi, çevreye verilen zararların ve çevre kirliliğinin artık sınır tanımamasıdır. Üçüncü neden dünya pazarlarının çevre soruları açısından uluslar arası duruma gelme özelliği sergilemesidir. Öte yandan çevre korumaya ilişkin getirilen kuralların ve ölçümlerin uluslar arası ticarete rekabet koşullarını etkilemesi de önem taşımaktadır. Son olarak, çevreden ve doğal kaynaklardan yararlanma ve bunlara ve bunlara zarar verme durumunda, maliyetlere katlanmak konusunda, adaletli bir paylaşım sağlamak istenmektedir (www.geocities.com, erişim: 20/02/2006).

Tüm dünya ülkelerine bakıldığında tespit edilen başlıca çevre sorunları şunlardır: Endüstriyel ülkeler karbondioksit yaparak çevreyi önemli ölçüde kirletmektedirler; Çevre kirliliği, bilinçsizce ve plansızca avlanma vs. nedenler dolayısıyla biyolojik türlerin giderek azaldığı görülmektedir; Dünyada her yıl ormanların azaldığı gözlemlenmektedir; Endüstriyel atıklar sonucu denizler, nehirler kirlenmektedir; Özellikle büyük şehirlerde motorlu taşıtlardan çıkan zehirli gazlar çevreyi ve insan sağlığını tehdit edecek boyutlara ulaşmıştır; Bazı ülkelerde ısınma amacıyla kullanılan kömür vs. yakıtlar hava kirliliği sorununu ortaya çıkarmaktadır; Plansız şehirleşme, yapılaşma ve göç gibi sorunlar dolayısıyla çevre kirliliği her geçen gün daha da artmaktadır; Sahil yerlerinin plansız – programsız yapılaşmaya açılması ve kaçak yapılarla göz yumulması doğanın katledilmesi anlamına gelmektedir; Topraklarını “milli koruma” altına alan ülke sayısının çok fazla olmaması da doğa ve çevrenin tahrip edilmesine neden olmaktadır; Öte yandan, topraklarının bir kısmını “milli koruma” alanı içine almış olan ülkelerde ise bakımsızlık ve ilgisizlik, bu alanlardan arzu

edilen şekilde yararlanılmasını engellemektedir; Sanayileşme ile enerji kullanımı doğru orantılıdır. Enerji tüketiminin artması da ister istemez doğa ve çevre sorunlarını gündeme getirmektedir; Sanayileşme ve şehirleşme sonucunda sera gazlarının artması neticesinde atmosfer ısınmakta, bu da iklimlerde önemli değişikliklere neden olmaktadır. Aşırı sıcaklık, aşırı soğuk, buzulların erimesi, seller vs. gelişmeler, iklimbilimcilere göre sera gazlarının artması neticesinde ortaya çıkmaktadır; Yeryüzündeki aşırı ultraviyole ışınlar dolayısıyla ozon tabakasının her geçen gün giderek incelendiği görüşü bilim adamlarınca öne sürülmektedir. Sanayileşme ile birlikte kullanılan çeşitli gazlar ozon tabakası üzerinde olumsuz etkiler ortaya çıkarmaktadır (www.tuketiciler.org, erişim: 12/02/2006).

2.4.2.1 Çevrecilik Konusunda Gönüllü Kuruluşlar

Doğa koruma ve ekolojik yaşam konusunda çalışan Avrupa Çevre Ajansı, Uluslararası Ekolojik Tarım Hareketleri Federasyonu (IFOAM), Eko Tarım Turizmi Avrupa Merkezi (ECEAT), Gaia Trust, GEN ekoköyler iletişim ağı, CAT (Center for Alternative Technologies – Alternatif Teknolojiler Merkezi), Fair Trade Organisation (Asil Ticaret Kurumu), Living Earth Foundation, BirdLife International, Greenpeace, WWF International (World Wildlife Foundation), European Environmental Bureau (EEB), Friends of the Earth International, Transport and Environment, Friends of Nature International, Çevre Haberleri Merkezi, World Forestry center, Common Fund for Commodities (CFC), World Bank / WWF Forest Alliance, International Union of Forestry Research Organizations (IUFRO), International Wood Products Association (IWPA), International Institute of Tropical Forestry (IITF), European Forestry Institute (EFI) gibi uluslar arası sivil toplum kuruluşları ile Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonu, Birleşmiş Milletler (BM), BM Çevre Programı (UNEP), Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO), Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA), OECD, NATO gibi uluslar arası çevre kuruluşları, ulusal, uluslar arası ve bölgesel düzeyde çevre sorunlarının saptanması, önlenmesi ve giderilmesine yönelik her türlü önlemin alınması; uygulamaların yapılması; denetlenmesi konularında amaç birliği içinde çalışmaktadırlar.

Son 40 yılda çevreye olan ilgide uluslar arası düzeyde önemli ölçüde artış gözlenmektedir.1960'lı yılların sonlarında Roma kulübü tarafından Massachusetts Teknoloji

Enstitüsüne hazırlattırılan Limits to Growth(Büyümenin Sınırları) adlı rapor dünyada geniş yankılar uyandırmıştır.Bu araştırmanın kesin sonuçları şunlardır: Dünya nüfusu bugünkü hızla devam ederse, sanayileşme ve ekonomik büyüme hızı temposunu korur ise, insanlığı besleyecek yeni gıda kaynakları ve üretim mekanizmasını sürdürmeye olanak sağlayacak yeni doğal kaynaklar bulunmaz ise, çevrenin kirlenme ve bozulmasına çare bulunmaz ise, insanlığın yeryüzündeki ömrü yalnızca yüzyıldan ibaret kalacaktır (Rapor 1972 yılında yayınlanmıştır). Bu raporun ışığında sıfır büyüme önerilmektedir.Arjantin Bariloche Vakfı tarafından 1976 yılında hazırlattırılan “Yoksulluğun sınırları” Roma Kulübü’nün tam karşısında yer almış ve gelişmenin daha öncelikli olduğunu savunmuştur.Bütün gelişmiş ülkeler göz önüne alınacak olursa özellikle Japonya böyle bir süreçten geçmiş daha sonra ekonomik olarak imkanları iyileşince çevresel tedbirleri daha anlamlı ve gerçekçi uygulama imkanı bulmuştur.Aksi düşünülecek olursa Azgelişmiş ülkeler gelişmeleri ya olmayacak yada çok gecikecektir. Daha sonra ilk ciddi adım BM tarafından 5-16 Haziran 1972 tarihleri arasında Stockholm’de toplanan ve 113 ülkenin temsilcisini bir araya getiren “İnsan ve Çevresi Konferansı”dır.Konferansın sonunda yayınlanan deklarasyonda sağlıklı bir çevrede yaşamının yani çevre hakkının bir insan hakkı olduğu belirtilmiştir.

Bu raporlar dışında uluslar arası düzeyde çeşitli raporlara rastlanılmaktadır.Ve hepsindeki temel vurgu ancak uluslar arası işbirliği ile çözüm bulunabileceğidir.1979 “Avrupa Topluluğu Hava kirliliğini Önleme Sözleşmesi, Çevre kalite Konseyi’nin hazırladığı “Global 2000”ve “Global Future”, Uluslar arası Doğa Koruma Birliği’nin “World Conservation Strategy”, OECD “Economik and Egological Interdependence”, 1984 Dünya Kaynaklar Enstitüsünün “The Global Possible” 1987 Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu “Ortak Geleceğimiz” adlı raporlar sayılabilir (www.geocities.com, erişim: 20/02/2006).

2.4.2.2 Dünya Çapında Çevresel Faaliyetler

Dünyanın mevcut şartları altında sürdürülebilir bir gelişmenin sağlanabileceği konusunda hala çok iyimser olunması oldukça zor görünmektedir. Bu açıdan konuya yaklaşıldığında başarılı sonuçlar elde edilebilmesi için ilk planda 1992 zirvesinde amaçlanan uluslararası anlayışı, taahhüdün pekiştirilmesi, bu konuda gerekli finanssal kaynakların yaratılması ve özellikle gelişmiş ülkelerin finanssal açıdan önemli desteklerinin sağlanması şarttır. Bu konu

21. Yüzyılda Birleşmiş Milletler Teşkilatının en önemli misyonu olarak kabul edilmelidir. İnsanlığın tarihte gerçekleştirdiği ilk büyük devrim olan tarım devrimi binlerce yıl almıştır. İkinci devrim olan sanayi devrimi birkaç yüzyıl içinde yapılmıştır. Şu an insanlığın yapması gereken en büyük devrim çevre devrimidir, fakat bu devrimin yapılabilmesi için önümüzde en fazla birkaç on yıllık süre kalmıştır.

Dünyanın durumu (State of the World) 2001 raporunda açıkça belirtildiği üzere dünyanın çevresel açıdan durumu kötüden daha kötüye doğru hızla gitmektedir. Şayet nüfus artışı azaltılamaz, iklim dengelenemez ise çevresel değişiklikler dünyada önce kıt kaynakların yetersizliği nedeniyle çok ciddi bir ekonomik bunalımı ve beraberinde de düzeltilemez bir çevresel felaketi getirecektir. Görülen gerçek odur ki kişilerin ve bazı sivil toplum kuruluşlarını iyi niyetle, maliyetleri azaltmak amacıyla veya imaj yaratmak amacıyla başlattıkları ve sürdürdükleri çevresel faaliyetler dünyanın içinde bulunduğu çevresel felaketi önlemek açısından kesinlikle yeterli değildir. Çevresel açıdan “sürdürülebilir” bir dünya yaratmak için bu bireysel çabaların yanında uluslararası çok ciddi ve kararlı ittifakların mevcudiyeti ve kararlı uygulamaları mutlaka gereklidir (www.turizmdebusabah.com, erişim: 08/03/2006).

2.4.2.2.1 Sanayileşmenin Getirdiği Faaliyetler

Sanayileşmenin getirdiği çevre kirliliği ve tüketicilerin çevreye duyarlı ürünlere yönelmesi, 1970 yılından sonra dünyada çevre örgütlerinin kurulması sürecini hızlandırmıştır.

Sanayileşmeyle ulusal geliri ve yaşam düzeyini yükseltmek hedefi, gelişmekte olan birçok ülke tarafından bugün öncelikli olarak ele alınmaktadır. Teknolojinin hızla gelişmesiyle bir yandan yaşam koşulları değişirken, diğer yandan çevre değerleri kaybolmaya, yok olmaya başlamıştır. Ancak bu teknolojik gelişmelerin çevreyle uyumlu olması halinde, teknolojik tedbirlerle desteklenmesiyle çevrenin korunması mümkündür (www.byegm.gov.tr, erişim: 08/03/2006).

AB, NATO, OECD, UNEP, UNIDO gibi kuruluşlar kendi içlerinde oluşturdukları alt birimlerle çevre konusunda kararlar almışlardır. Ekonomiyle çevreyi bağdaştırmak için çok büyük masraflar yapan Almanya “eko-teknik” (çevre sorunu ortaya çıkarmayan ekonomik

işletme) sisteminde uzmanlaşmış ve bu yöntemle ürettiği malların başına “eko” sözcüğü eklemiştir. Bu sistem, tüm ülkeler tarafından kabul görmektedir (TOBB, 1991, s.36).

Doğal dengeyi en çok bozan, hava ve su kirlenmesinde en büyük kaynak olan ve dünyanın birikimini en hızlı tüketen sanayileşme, ulaşım, ısınma ve tüm alanlarda ihtiyaç duyulan enerjiyi yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılamaya çalışmak, çevre ile ilgili yapılan olumlu faaliyetlerdendir. İsrail tüm sıcak su ihtiyacının % 65'ini, Güney Kıbrıs % 90'ını K. Avustralya % 40'ını güneş ısıtması ile karşılamaktadır.

Türkiye Çevre Atlası'nın verilerine göre Brezilya başta olmak üzere Güney Amerika'da şekerli atıklar alkol üretiminde değerlendirilmekte ve alkoller petrol yerine sıvı yakıt olarak taşıtlarda kullanılmaktadır. Japonya buğday ve mısır tüketiminin %70'ini, odunun %50'sini, soyanın %75'ini, petrolün %98'ini ithal etmekte, bu ürünlerin atıklarını da tam değerlendirmektedir. Aynı Japonya 1974 yılında tüm kullandıkları maddelerin %16'sını yeniden kullanırken, dört yıl içinde bu oranı üçe katlamış, 1978 de %48'ini yeniden kullanmaya başlamıştır. Bugün geri dönüşümlü kullanım oranı çok daha yükselmiştir. Kağıt üretiminde yeri dönüşüm oranı %90'ı geçmiştir. Özellikle atık kağıtların değerlendirilmesinde dünya ölçüsünde çok yüksek oranlara ulaşılmıştır. Tayvan 1992 yılı kağıt üretiminin %98'ini, Danimarka %97'sini, Meksika %81'ini ve Tayland %80'ini atık kağıttan karşılamıştır. Kağıt üretimi için dünyada her yıl 4 milyar civarında ağaç kesildiği hesaplanmaktadır. Yine tüm dünyada her yıl 950 000 ton organik klorlu madde 900 000 ton SO₂ ve 20 000 ton kloroform kullanıldığı ve atıldığı, yalnız, ABD'nin yılda 300 000 ton kağıt tükettiği düşünülürse kağıdın yeniden kullanılmasının sağladığı yarar daha iyi anlaşılır. Ağaç yerine atık kağıt kullanılmasıyla %20-30 arası enerji %40 su tasarrufu sağlanır. Hava kirliliği %85 su kirliliği %76 önlenir.

2.4.2.2.2 Diğer Faaliyetler

Çevre ile alakalı ilk konular uluslar arası düzeyde Stockholm Deklarasyonu ile gündeme getirilmiştir. Bu konferans, Birleşmiş Milletlerin çevre alanındaki çalışmalarının temelini oluşturmuş, konferansın başlama tarihi olan 5 Haziran, her yıl "Dünya Çevre Günü" olarak

kutlanmaya başlanmıştır. Bu deklarasyonda, çevre kirliliğinin önüne geçilebilmesi için ülkeler arası yardımlaşmanın ve iletişimin gerekliliği kabul görmüştür.

1992 yılında Rio de Janeiro'da toplanan Birleşmiş Milletler üyeleri, "Çevre ve Kalkınma Üzerine Rio Deklarasyonu" nu kabul ederek onaylamıştır. Rio toplantısı sonunda kabul edilen metinlerden biri Agenda 21'dir. Gündem 21, dünya genelinde ve ulusal - yerel yönetimler düzeyinde Birleşmiş Milletler'in Kalkınma Programı adlı örgütü (UNDP) eliyle yönetilmiştir. Yine Rio çerçevesinde öngörülen, her ülkenin kendi "Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı"nı hazırlaması ise, yine Birleşmiş Milletlerin bir örgütü olan ve 1972 Stockholm Konferansı'nın ardından kurulmuş bulunan BM Çevre Programı (UNEP) tarafından izlenmiştir.

Rio çerçevesinde geliştirilen girişimlerin finanssal kanalı, devrede Dünya Bankası'nın yer almasını sağlamıştır. UNDP, UNEP ve Dünya Bankası'nın yakın işbirliği, GEF (Global Environment Facility) adlı bir yeni yapının doğmasında somutlaşmıştır. GEF, azgelişmiş ülkelere dönük projeler gerçekleştirmekte, ancak 32 üyeden oluşan meclisinde 18 üye bu ülkelerden gelirken 14 üye gelişmiş ülkelerden gelmektedir. Üç yılda bir tüm üye ülke temsilcilerinin katıldığı GEF asamblesinde 166 üye ülke bir araya getirilmektedir.

Hem UÇEP hem Ulusal Gündem 21, çöp hizmetlerine ilişkin stratejiler geliştirme işini de üstlenmişlerdir. Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası çöp sorununa, "atık yönetimi yaklaşımı" temelinde bakmaktadır. Temel vurgu atık önleme üzerinde olmakla birlikte, geliştirilen formüller bertaraf aşamasına ilişkindir. Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası stratejisinin başlıca özellikleri şunlardır: Bertaraf tesisi yapımı hızlandırılmalı, tesisler yaygınlaştırılmalıdır; Bertaraf tesislerinin yapımı ve işletilmesi özelleştirilmelidir; Bertaraf dışında temizlik hizmetlerinin özelleştirilmesi desteklenmelidir; Temizlik hizmetleri ücrete bağlı hale getirilmeli ve fiyatlandırılması hedeflenmelidir.

29-31 Mayıs 2000'de İsveç'in Malmö kentinde toplanan Çevre Bakanları'nın Malmö Bildirgesi'ne göre, dünya ekonomisinin küreselleşme eğilimi "yeni yaklaşımlar ve ana aktörlerle yeni tip işbirlikleri" yapmayı gerektirmektedir. Birleşmiş Milletler, 2000 yılı başında kurduğu Global Compact (GC) adlı yeni örgütü bunu gerçekleştirecek çerçeve olarak savunmaktadır. GC, Birleşmiş Milletler ile 50 transnasyonal şirketin bir araya gelmesi ile oluşturulmuş, 100 büyük transnasyonal şirket ve 1000 kadar dünya genelinde iş yapan şirketin "ortak" olduğu bir yapıdır. Bu şirketler arasında Nike, Shell, Daimler-Chrysler, Deutsche

Bank, ABB, Ericsson, BP Amoco, Dupont, Cr dit Suisse, vb. küresel dev Şirketler yer almaktadır (www.yerelnet.org.tr, erişim:16/04/2006).

2.4.3 Çevreci Akımlar Sonucu Elde Edilen Olumlu Gelişmeler

Yeni yasalar ve çabalar sonucunda teknoloji, çevreye daha uyumlu hale getirilmektedir.  evre ile ilgili geliştirilen yöntemlerle olumlu neticeler alınmaktadır.

Dünyanın en ünlü tanker faciası 1989'de Alaska'da olmuştur. Exxon Valdez adlı tanker Alaska'nın ıssız bir kıyasına oturmuŐ, delinen gövdesinden denize 25 bin ton ham petrol dökmüŐtür. Teknoloji sayesinde sağlanan seferberlikle meydana gelen facia olumlu bir Şekilde sonuçlanmıştır.

Henüz dünya genelinde çok yaygın olmayan " evre-borç takası" uygulaması, ülkenin dış borçlarından bir kısmının çevreci bir kuruluş tarafından ödenmesini vaat etmektedir. Bu kuruluş, ödemeyi üstlendiği miktarın belli bir yüzdesini ülkenin borcu olan ülkeye ya da uluslar arası kredi kuruluşuna ödemeyi vaat ettikten sonra geri kalan borcun miktarı kadar bir parayı da ülkede,  evre ile ilgili faaliyetlere harcamayı taahhüt etmekte, bu iÇin takibini ise gönüllü  evre kuruluşları üstlenmektedir (Ural, 1990, s.223).

 evre Hekimleri Derneği'nden Dr. mit Şahin ile Green Peace (Yeşil Barış)  rg t 'nden Banu D kmecibaŐı 2005'teki Türkiye'de " evre"yle ilgili olumlu gelişmeleri Şu Şekilde vurgulamıŐtır (www.savaskarsitlari.org, erişim: 20/04/2006):

Kyoto Protokolü'n n yürürlüğe girmesi: Kyoto Protokolü'n n 16 Şubat 2005'de yürürlüğe girmesi görece olumlu bir gelişme olmakla birlikte küresel ısınmanın durdurulması yolunda önemli bir adım atıldığını söylemek o kadar kolay değildir.  nk , en büyük CO2  reticisi olan Amerika Birleşik Devletleri(ABD) sürece katılmamaktadır. Sürece katılan ülkeler de öngörülen emisyon indiriminin yararlılık konusunda umut vermemektedir.

Ulla Gemisi: İskenderun Körfezinde 2004'de batan Ulla gemisinin içinde bulunan ve "Krom 6" içeren atığın yapılan eylemlerin de etkisiyle çıkarılmasına karar verilmesi olumlu bir ilerlemedir ve bu olayda çevrecilerin katkısı önemlidir.

Yenilenebilir enerji yasasının Mecliste kabul edilmesi: Rüzgar ve güneş enerjisi yatırımlarını özendirmek için yeterli olmasa ve eksiklerle dolu olsa da en azından bu yatırımları mümkün kılması açısından bir ilk adım olarak değerlendirilmelidir.

Büyük markaların yavaş yavaş üretimlerinde kullandıkları tehlikeli kimyasallara son vermeye başlaması: Bu konudaki Avrupa Birliği (AB) yönetmeliği, aslında birkaç yıldır üzerinde çalışılan ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) yoğun bir şekilde üzerinde uğraştığı bir yönetmeliktir. Kimyasalların denetimi, kontrolü, kayıtlandırılması, üretimi gibi çok önemli aşamalara ciddi sınırlamalar getirmiştir.

Stockholm Konvansiyonu'nun ilk büyük Taraf Devletler toplantısının (ÇOP1) Uruguay'da gerçekleşmesi: Birleşmiş Milletlerin bilinen en tehlikeli kimyasallar olarak sınıflandırdığı kalıcı organik kirleticilerin kaynağında son verilmesine yönelik, Türkiye dahil 150'den fazla ülkenin imzaladığı bu uluslararası anlaşma 2004'te yürürlüğe girmiştir. Bu çok olumlu bir gelişmedir ama halen Meclis onayından geçmemesi üzücüdür.

Çevre konusunda olumlu gelişmelerin bir kısmı özet olarak şu şekildedir: ekonomisi turizme dayanan ülkeler, geçerli çevre politikaları üretmektedirler; çevreci teknolojilerle üretilmiş ürünlere, tüketicilerin ilgisi artmıştır; kesilen ağaçların yerine yenilerinin dikilmesi gerekliliği doğmuştur; atmosferdeki kurşun oranı %90 azalmıştır; hava kirliliği önlemleri alan ülkelerin sayısı artmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİZM VE ÇEVRE İLİŞKİSİ

3.1 Turizmin Gelişmesinde Çevre

3.1.1 Turizm Kaynakları ve Çevre

Turizm endüstrisinin kullandığı kaynaklar, doğal, insan yapısı ve sosyo-kültürel kaynaklar adı altında toplanabilir. Kullanıldığı zaman yarar sağlayan doğal varlıklar doğal kaynaktır. Örneğin bir dağ, jeolojik oluşum sonucu meydana gelmiş doğal bir varlıktır. Eğer bazı yerlerinde taş ocağı varsa dağın o bölümü bir doğal kaynak oluşturmaktadır.

Güneş ve rüzgar enerjisi gibi enerji kaynakları sürekli ve koşulsuz olarak kullanılabilen yenilenebilir kaynaklardır. Tarım ekolojisinde bulunan toprak, bitki örtüsü –ormanlar, flora ve fauna-yaban hayatı ve su eko-sistemleri gibi diğer kaynaklar uygun kullanım koşullarında yenilenebildiği halde, uygun olmayan kullanımlarla tüketilebilirler. Yenilenebilir kaynaklar, güneş, tarımsal topraklar, su kaynakları, jeotermal enerji, ormanlar, diğer flora ve faunaları kapsar. Yenilenemeyen kaynaklar arasında madenler, fosil yakıtlar ve yerel turistik, tarihi ve kültürel yerler bulunmaktadır.

Yenilenemeyen kaynaklar arasında madenler, fosil yakıtlar ve yerel turistik, tarihi ve kültürel yerler bulunmaktadır. Yenilenemeyen kaynaklar tarımda doğrudan kullanılmamalarına rağmen kırsal ekonomi üzerinde bir bütün olarak olumlu ve olumsuz etkileri olmaktadır. Bu kaynaklarla bağlantılı ekonomik faaliyetler tarım gelirlerinin artırılmasına yardımcı olur ve gerek tarım gerekse tarım dışı kırsal kesimin yararlanabileceği yerel altyapı ve sosyal yapı yatırımlarına katkıda bulunurlar (www.afyontarim.gov.tr, erişim: 28/04/2006).

Turistler, güneş-deniz-kum gibi doğaya bağlı kaynakları tüketirler. Doğal kaynaklar, turizm endüstrisi tarafından kullanılan en önemli kaynaklardır. Yerleşim yerlerinin dengesiz dağılımı ve sanayinin kontrolsüz gelişimi gibi faktörler, turistik kaynakların yitirilmesine neden olmaktadır.

İnsanların, doğayı değiştirerek oluşturdukları kaynaklar, insan yapısı kaynaklardır. Arkeolojik değerler, anıtlar ve müzeler gibi insan yapısı kaynaklar, turistik çekim öğelerini oluşturmaktadır.

Sosyo-kültürel kaynaklar, insan topluluklarının kültürünü, gelenek ve göreneklerini içerir. Bir ülkenin sosyo-kültürel kaynaklarının varlığı, turistik talebi arttırmaktadır.

3.1.2 Turizm Olanakları ve Çevre

Varlığını tamamen çevre ve insan üzerine kurgulayan turizm endüstrisi için turizmde sürdürülebilirlik, ancak uzun dönemli olmak stratejisi ile anlam kazanabilmektedir. Aksi takdirde, bugünkü kuşakların dahi artık yararlanamadığı turizm kaynaklarından gelecek kuşaklarında yararlanması mümkün olamayacaktır. Ayrıca, turizmin doğal çevre elemanlarına olan bağımlılığı; turizm endüstrisinin dikkatli bir biçimde planlanmasını ve yönetimini gerektirmektedir.

Turistik ürünü çevresel unsurlara dayandırarak yeşil öğeyi ön planda tutan özel sektör girişimcileri sürdürülebilir turizmden kazanç sağlayabilmektedirler. Çevre; hava ,su, toprak, yer altı, yerüstü zenginlikleri, bitki-hayvan çeşitliliği ve insanlar arasındaki ilişkiler olduğuna göre, turizm ile doğa ve kültürel çevre arasındaki ilişkiler, çevresel faktörlerin turizm üzerindeki ve turizmin de çevresel faktörler üzerindeki etkileri, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ile turizm endüstrisi arasındaki ilişkiye ışık tutmaktadır (Çavuş ve Tanrısevdi, 2000, s.153).

Bir bölgenin turizme açılabilmesi ve bu yönde ilerleme kaydedebilmesi için altyapı, yerel hizmet ve ulaştırma sorunlarını çözmüş olması gerekmektedir.

Yerleşim yerlerinde ikamet eden insanların yararlandıkları, kanalizasyon sistemi, ulaşım şebekesi, enerji , su ile ilgili tesisler; otoparklar; spor, rekreasyon, kongre tesisleri; haberleşme sistemleri; hayvanat bahçesi, umumi tuvaletler, plajlar, büfeler gibi altyapı hizmetleri ve ulaştırma sistemine ait altyapı tesislerini kapsayan fiziksel altyapı imkanları, turizmin gerçekleştirilebilmesinin en önemli şartıdır. Fiziksel altyapısı tamamlanmamış bir yörenin turistik çekiciliğinin olması mümkün değildir.

Konaklama tesisleri ve turistik donanımlardan oluşan üstyapı da turistleri çeken diğer faktördür. Bir ülkeyi ziyaret eden turistlere sunulacak olan turizm olanakları, turizmin o ülkedeki pazar payını etkileyen önemli bir unsurdur.

3.1.3 Çevreye Duyarlı Turizmin Gelişimi

Eski çağlarda, turizm, insanların kirletilmemiş bir doğada dinlenmesini sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Fakat, zamanla turistik amaçlarla, ekolojik denge alt üst edilmeye başlanmıştır.

Çevrenin korunmasında turizmin fiziksel planlamasının önemi çok büyüktür. Çevre kirliliğinin önemli sebebi çevreye duyarlı turizm planlamasının yapılmamasıdır. Turizm fiziksel planlamasında sürdürülebilir turizmin geliştirilmesi için mekanın en rasyonel şekilde kullanılması gerekmektedir.

Çevre korunmasında turizmin rolü, Dünya Turizm Organizasyonu'nun Manila Bildirgesi (WTO, 1980) ile, ortaya konmuştur. Bu bildirmede; "Turizm kaynaklarının kontrolsüz bırakılmamasına, turizm gereksinimleri karşılanırken turizm alanlarında yaşayan nüfusun sosyal ve ekonomik yaşantısına, turist çeken tarihi ve kültürel alanlarda doğal kaynaklara zararlı olacak faaliyetlerde bulunulmamasına, bütün turizm kaynaklarının insanoğlunun mirası olduğuna" değinilmiş ve uluslararası ölçekte doğal ve kültürel kaynakların korunmasının geniş kapsamlı turizm planlamasının amacı olduğu belirtilmiştir.

Manila bildirgesinden sonra Dünya Turizm Organizasyonu (WTO) ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ortaklaşa bir bildirme yayınlamışlardır (WTO-UNEP,1982). Bu

bildirgede; Turizm gelişmesinin sağlanması için insanoğlunun çevresini oluşturan elemanların korunması, geliştirilmesi, kalitesinin artırılmasının temel koşul olduğu; bunun karşılığında turizmin rasyonel yönetimi ile kültürel ve fiziksel çevrenin gelişmesine, yaşam kalitesinin yükselmesine katkıda bulunabileceği” görüşü ileri sürülmüştür.

Ulusal ve bölgesel ölçekte turizm planlamasında salt koruma yerine, sürdürülebilir kalkınma teknikleri, WTO ve UNEP’in 1983 yılında düzenlediği “çevre atölye” çalışmasında şu şekilde ifade edilmiştir: Bölge planlaması, bölgeleme (zoning) stratejileri kullanarak çevresel amaçlarını elde etmek için en iyi araçtır. Bölgeleme stratejileri ve düzenlemeler, turizm faaliyetlerinin tek bir alan içinde yoğunlaşmasını veya farklı alanlara yayılmasını sağlamak için kullanılabilirler. Bunun sonucunda sıkı koruma ölçütleri ile karar verilmiş aşırı baskılar ortadan kalkabileceği gibi, doğayı koruyan, doğal önceliklere saygılı arazi kullanımı kararları alınabilir.

Turizm faaliyetlerinde, doğal ve sosyokültürel çevrenin uyumlu ilişkiler içinde olması gerekir. Bir yandan turist kabul eden ülkeler, diğer yandan turistlerin sorumluluğunda olan alanlar, WTO 1985 toplantısında şu şekilde ele alınmıştır (Karaaslan ve Özelçi, 1996, s.363):

- “İnsanoğlunun mirası olan doğal, sosyal ve kültürel özellikleri içeren “turizm çevresi” bugün ve gelecek nesiller için korunmalıdır”
- “Günübirlik veya uzun süreli turizmin gerçekleştiği alanlarda o yöre halkının kendi turizm kaynaklarından kolayca yararlanması sağlanmalıdır”
- “Yerli halkın kendi kültürüne, dinine, gelenek ve göreneklerine uygun davranış biçimlerini turistlerden beklemek hakkı olabilir”
- “Böyle bir anlayışın ve saygının sağlanabilmesi için turistlerin;
 - Yöre halkının dinsel ve geleneksel davranış biçimleri, yerel tabuları, kutsal yerleri,
 - Korunması gereken sanatsal, arkeolojik ve kültürel değerleri,
 - Korunması gereken doğal yaşam ve kaynaklar hakkında, bilgilendirilmeleri gerekir”

- “Turistlerin davranış biçimleriyle ve iyi ilişkileri sayesinde hem ulusal hem de uluslararası düzeyde barışın devamına katkıda bulunacağı bilinmelidir.
- “Günübürlük veya uzun süreli turizm faaliyetlerinde turistler mevcut politik, sosyal, ahlaki, dini kurallara ve yönetmeliklere uymak durumundadırlar. Turistler,

-sosyal, kültürel, doğal hayata saygı göstermek ve

-başkalarını rahatsız etmekten çekinmek zorundadırlar.”

Turizmin gelişmesi için ilkelerin oluşturulduğu ve “turizm planlaması” üzerinde önemle durulduğu Hugue Bildirgesi (WTO) 1989 yılında yayınlanmıştır. Turizm ve çevre arasındaki temel ilişkilerin ortaya konduğu bu bildirmede: “Bozulmamış doğal, kültürel ve fiziksel çevrenin, turizmin gelişimi için temel koşul olduğu, bunun karşılığında rasyonel bir turizm yönetimi ile yaşam kalitesinin gelişmesine olduğu kadar kültürel ve fiziksel çevrenin korunması ve geliştirilmesine önemli katkıda bulunacağı”, görüşü benimsenmiştir.

1989 yılında yayınlanan Hugue bildirgesinden sonra, sürdürülebilir kalkınmada turizm planlaması uluslararası platformda gittikçe önem kazanmaktadır. Globe (İş ve Çevre İçin Küresel Olanaklar) konferanslar serisinin 1990 yılında Kanada Vancouver’de gerçekleştirdiği “Tourism Stream of Globe’90” başlıklı toplantısında Sürdürülebilir Turizm Kalkınmasının Stratejileri belirlenmiştir. Belirlenen çerçevede, hükümetler, turizm sanayisi, örgütler ve turistler tarafından ele alınacak özel eylemlerin neler olması gerektiği, ortaya konmuştur. Globe’92’de ise çevre sorunlarının çözümüne pratik çözüm yolları aranarak, küresel sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması konusu gündeme getirilmiştir.

Bugün başta Dünya Turizm Örgütü (WTO), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) olmak üzere, dünyada ve Türkiye’de değişik kuruluşlar ve akademik çevreler konuyu farklı açılardan ele alarak incelemekte, çevre ve turizm konularını sürekli gündemde tutmaktadırlar (Karaaslan ve Özelçi, 1996, s.363).

3.2 Turizmin Çevresel Faaliyetlere Etkileri

3.2.1 Turizmin Çevreye Olumlu Etkileri

Turizm,doğal ve yapısal kaynakların korunması,yeniden yapılandırılması ve güçlendirilmesine yardımcı olur. Uluslararası düzeyde kabul görülen kalite standartları ile doğal kaynaklara erişimi sağlar.Yerel insanların elde edebilecekleri, kaliteli fiziksel çevre düzenlemeleri teşvik eder. Geçmiş asırlardan kalan kullanılmamış, kıymeti düşmüş –örneğin, demiryolları, ardiye, liman, barınakların- kullanımı için ekonomik mantık yaratır ki, bu varlıklar (yapıtlar) çağdaş toplumca pek fark edilmemektedir.

Turizm eski yapıların yeni kimlikleriyle bugün de yaşamalarını sağlayacak düzenlemeleri özendirir. Eski hanlar, kışlalar, sarnıçlar, kaleler restore edilerek otel, restoran vb. tesislere dönüştürülmektedir. Ülkemizde Turing ve Otomobil Kurumu'nun İstanbul'da restore ederek kullanıma açtığı Soğukçeşme Sokağı, Yerebatan Sarayı, Malta Köşkü, Sarı Köşk, Pembe Köşk, Hidiv Kasrı ile Antalya Kaleiçi yapıları turizmin bu yöndeki olumlu etkileri sayılabilir.

Turizm çevrenin korunmasına ilişkin önlemlere planlama ve yönetsel bir boyut eklenmesini sağlar. Çünkü uluslararası turizm talebinin arttırılabilmesi ve bu talebin sürekli kılınabilmesi, çevresel değerlerin varlıklarını sürdürmelerine bağlıdır. Bu amaçla alınan önlemlerin boyutları ve nitelikleri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir (Akdoğan ve Kozak, 1996, s.79).

Turizmin gerek döviz kazandırma gerek turistik yatırım ve tüketim harcamalarının çarpan mekanizmasıyla gerekse vergi kaynağı olma özelliği ile ekonomide gelir yaratıcı etkisi olduğu herkeşçe bilinmektedir. Bu etki aynı zamanda kısa sürede ve düşük maliyetlerle istihdamı arttırıcı ve bölgelerarası dengesizliklerin giderilmesine ilişkin olumlu etkiler de yaratmaktadır. (Özbey, 1995, s.25).Gelecek nesiller için koruma amaçlı gelir oluşturur. Küçük firmalar için yararlanma ve fırsatlar ortaya çıkarır. Sadece turizm faaliyetleri için değil, diğer destekleyici faaliyetler için de teşvik yaratır. Yerel insanların yaşam standartlarını, başka şekilde elde edilmesi güç olan vergi ve döviz gelirleriyle yükseltir. Restoran, spor tesisleri, yerel taşıma

faaliyetlerini, yerel insanların kullanımına sunarak yaşam kalitesini yükseltir. Turizm, sanat, folklor, festival, tiyatro kalitesini yükseltir. Faaliyetleri destekler ve bunların sürdürülmesi için kaynak yaratır. Yerel sanat ve elişleri için piyasa oluşturur. Belirli bölgelerin yerel kimliklerini güçlendirir, yerel gururun arttırılmasını sağlar. Çevresel değerlendirmeyi hem ziyaretçilerin hem de yerli halkın anlaması için ortam yaratır (Middleton ve Hawkins, 1988,s.76).

3.2.2 Turizmin Çevreye Olumsuz Etkileri

Turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkileri daha fazla ve belirgindir. Turizm yönünden önem taşıyan alanlar, bir daha faydalanılması mümkün olmayacak şekilde elden çıkarılmaktadır.

Turistik yerleşim doğal çevreyi tahrip etmekte ve fiziksel dengeyi bozmaktadır. Kıyılardaki konaklama tesisleri, yüzme havuzları, yat limanları, dağ yolları, teleferik vb. tesisler hem doğal görünümü değiştirmekte, hem de tarihi ve arkeolojik değerlerle uyumsuzluk yaratmaktadır. Doğal çevrede en önemli bozulma erozyonla olmaktadır. Flora ve faunada belirli türlerin kaybolması sıkça rastlanan bir durumdur. Fethiye’de deniz kaplumbağalarının soyunun tükenmesi bu doğal erozyonun bir sonucudur. Kullanım farklılıklarından yada aşırı kullanımdan doğan erozyon ya da değerlerin tümünden yok oluşuna örnek olarak da Pamukkale’de yeşilleşen traverten ve her yıl tahrip olan Göreme Mağaraları gösterilebilir.

Özellikle altyapısı olmayan kıyılarda atık suların alıcı ortama deşarj edilmesi; sulardaki canlıların avlanma sürecinin hızlanması sebebiyle besin kaynağının tüketilmesi; gezi amaçlı teknelerden boşaltılan atıklar; şişe ve kutu artıklarından süzülen maddeler ile suda zor çözülen deterjanların kullanımı, turizmle ilgili su kirlenmelerine sebebiyet veren nedenlerdir.

Turizm, tarihi SİT alanlarının piknik artıklarında olduğu gibi maddesel olarak kirlenmesine neden olmaktadır. İçme suyu, kanalizasyon, arıtma, çöp toplama ve imhası gibi teknik altyapı donanımlarının yapı paralelinde gerçekleştirilememesi durumunda da insan

sağlığını tehdit edici boyutlarda su, hava ve toprak kirliliği ortaya çıkmakta, turizm siteleri kirlenmekte, bitki ve hayvan türleri giderek yok olmaktadır (Özhan, 1991, s.172).

Gelişmekte olan ülkelerin turistik bölgelerinde en yaygın bozulma etkeni kentleşmedir. Kontrol edilmeyen yasadışı yerleşmeler, kıyıların gelişigüzel işgal edilmesi, üstyapı ve altyapı olanaklarının, konutların inşası ile yaşanan arazi kaybı çevre kalitesini bozan en önemli etmendir. Doğal karakteri ve yeşili zengin vadiler boyunca veya manzarası olan doğal korniş alanlar boyunca görülen yapılaşma turistik değerleri yok etmektedir.

Yerel yönetimler, kıyıların turistik yoğunluğu karşısında, yol-su-elektrik-kanalizasyon gibi hizmetlerin sağlanmasında yetersiz kalmaktadır. Trafik tıkanlıkları kimi zaman kentsel ve bölgesel trafik sıkışıklığına ve kazalara neden olmaktadır. Turistik alanlarda normal trafiğe ek olarak rekreasyonel araç kullanımı, tur otobüsleri ve turistlerin araçları nedeniyle egzozlardan çıkan gazlar hava kirliliğine yol açmaktadır. Ayrıca, kıyı tesislerinde görülen yoğunlaşma, yaz aylarında yüksek doluluğun, diğer aylarda ise düşük kapasite ile çalışmanın gerçekleşmesine, sezon dışında boş konaklama tesislerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Diğer bir yandan, turistin gereksinimlerini karşılayan eğlence yerleri, kafe, bar, lokanta gibi turistik yan tesislerin yüksek sesle müzik yapması ve gezinti alanlarında meydana gelen kalabalıklaşma sonucu insanlardan ve araçlardan kaynaklanan gürültü, rahatsız edici olmakla beraber gürültü kirliliğine yol açmaktadır.

Turistik arz-talep arasındaki dengesizlik, mevsimlik enflasyona sebep olmaktadır. Turistik mal ve hizmetlerin kalitesinde düşme görülmektedir. Bununla birlikte, sezon içinde tatil fiyatlarının yüksek oluşu, tatile çıkamayanların sayısını arttırmakta, bu durum da sosyal huzursuzluğa neden olmaktadır.

Turist topluluğu ile yerel halkın kültürel bütünlüğü olmadığından, bölgede çeşitli eylemlerin oluşması yerel halka yabancılaşmaya yol açmaktadır. Turistik eylemlerin yerel yaşama olumsuz etkileri bazı doğal parçaların özel kullanıma geçerek halka kapatılması yoluyla da olmaktadır.

Geçici süreyle bir bölgeye gelen turistin o yeri benimsemesi beklenemez ancak eğitilmiş ve görel olarak yüksek gelirli olan turistin çevreye karşı sorumlu olarak davranması beklenir. Ancak yangın çıkarma, aşırı gürültü üretici faaliyetler, çöple kirlenim, yasak avlanma ve tarihi eser kaçakçılığı gibi birçok zararlı etkenin kaynağı olmaktadır (Kılınçaslan, 1996, s.179).

Tarihi çevre ve kültürel varlıklarda bozulma, turizm sebebiyle kaçak, aşırı ve mimari zevkten yoksun yapılaşma; yoğun turistik faaliyetler; inşaat sektörünün olaya ekonomik açıdan yaklaşması ve turizm-çevre değerlerini dikkate almaması; insanların yılın belli aylarında söz konusu değerlere ilgisinin artması; hava kirliliği sonucu ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 1988, s.21).

Özetle, Sanayileşme, nüfus artışı ve teknoloji ekseninde meydana gelen sorunlar mevcuttur. Kaynakların tüketimi, doğanın etkilenmesi, altyapı sorunlarının ortaya çıkması, artan turizm faaliyetleri sonucu ortaya çıkan kirlilik ve atıklar, bunların arıtımı ve yok edilmesi için fiziksel altyapı ve kapasite yetersizlikleri, tatlı su kaynaklarının aşırı kullanımı, ormanların yok edilmesi, kıyı ve plajların zarar görmesi, toprak erozyonu, biyolojik çeşitliliğin tahribi, kültürel mirasın zarar görmesi, hava ulaşımının ve kalabalığın yarattığı ses kirliliği, turizm sektörünün yarattığı başlıca olumsuz çevresel etkilerdir.

3.3 Turistlerin Çevre Sorunlarını Algılayışı

3.3.1 Eko-Turizm Kavramı

Eko-turizm; 'Eğlenmeyi, doğayı ve kültürel kaynakları anlayarak korumayı destekleyen, düşük ziyaretçi etkisi olan ve yerel halka sosyo-ekonomik fayda sağlayan bozulmamış doğal alanlara çevresel açıdan sorumlu seyahat ve ziyarettir' olarak tarif edilmektedir. Kırsal alanda; doğal ve/veya tarihi çekiciliklerin belli bir ölçüde bulunduğu yörelerde ana ekonomik uğraşısı tarım olan nüfusun, tarımsal faaliyetlerini sürdürmekle birlikte ziyaretçi konaklayabilecek şekilde yönlendirilerek küçük turizm işletmeciliği yapması sağlanarak alternatif turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Eko-turizm kavramı güçlü bir doğa bağlantısını ve sosyal sorumluluk sağduyusunu birlikte ele almaktadır. Eko-turizm, diğer tanıma göre doğal

ve kültürel çevreyi, çevreyi koruyarak ve fakat halkın refahını gözeterek, sorumluluk yoğun bir seyahattir. Ekonomik ve ekolojik verimliliği bir arada taşıyan bir üründür (www.cevremiz.8k.com, erişim:02/05/2006).

Eko-turizm, doğayı koruma özelliğinin yanı sıra, bir yandan ürün farklılaştırması yaratarak daha büyük ve gelişen pazara girilmesini sağlarken bir yandan da dış tanıtımda prestijin artmasını sağlar. Dışsal olarak yeni pazarlar (dönüşümlü mallar; kağıt-cam sanayi, suda çözünen sabunlar, çöp öğütücüsü, düşük voltajlı ampul, elektrik, kalorifer yada çeşmenin otomatik kapanması gibi enerji kullanımını azaltıcı önlemler içeren sanayiler) yaratır. Aynı zamanda otel endüstrilerinin gelirlerin %5'ni enerji harcamalarında kullandıkları düşünülürse maliyetlerin de azaltılmasında önemli bir unsurdur.

Eko-turizm ile yaratılmış olan gelir yerel halka doğrudan akar. Oysa geleneksel turizm talebi büyük çaplı organizasyonlara ve gelişmiş kaynaklara doğrudur. Bu nedenle yerel halkın gelişme dışında kalan bölgelerine ekonomik fayda akışı yoktur (www.Jasper1.stanford.edu, erişim: 02/05/2006).

Eko-turizm politika ve stratejilerinin temel hedefleri şu şekilde belirtilir: turizm alanında doğal görünümün korunması, arazi kullanımı estetik ve peyzaj; toprak kirliliğinin, rüzgar ve su erozyonunun önlenmesi; su, hava ve deniz kirliliğinin önlenmesi; atıkların minimuma indirilmesi ve alanların doğaya zarar vermeden yok edilmesi; doğa, ekosistem ve biyolojik çeşitliliğin korunması; enerji tüketiminin azaltılması ve rasyonelleştirilmesi; sosyo-kültürel değerlerin korunması; gürültü ve ışık kirliliğinin önlenmesi (Sevgör, 2001, s.4).

Bugün hala kavramsal tartışmaların sürdürülmesine karşın, Golf, Dağ, Mağara, Yayla, Yat, Sağlık- Kaplıca, Kültür-Ortinoloji (Kuş Gözetleme)-Botanik (Bitki İnceleme), Kamp Karavan Turizm şekilleri en yaygın ekoturizm biçimleri olarak kabul edilmektedir. Sürdürülebilir Turizm ve Çevre Duyarlılığını yansıtan bu uygulamalara dünyadan birçok örnek verebiliriz. Bugün dünyaca ünlü birçok oteller zinciri işletmelerinde, milli park ve vahşi yaşam ortamlarında ve uluslararası antlaşma ve işbirliklerinde, kampanyalarda bu felsefenin uygulamalarını görmek mümkündür. (Çavuş, 2000, s.156) Örneğin; Costa-Rica, ülkenin çeşitli ekolojik varlıkları, milli parkları ve vahşi yaşam ortamlarının ticarileşmesi karşısında ekoturizm anlayışını geliştirerek günümüzde ülke genelinde eko-sistemin bütünlüğüne zarar vermeyecek bir ortam yaratmayı başarmıştır. Belize, Ekvator, Meksika, Nepal ve Ruanda gibi

ülkeler de Costa-Rica örneğini izlemişlerdir. Ancak, bu olumlu çabaların dünyadaki kirliliğin boyutları düşünüldüğünde gelecek için yetersiz olduğu söylenebilir.

Tüketilmeme özelliğine sahip vahşi yaşam kaynaklarının turizm açısından yeniden değerlendirilmesinin çok önemli bir ekonomik potansiyeli olduğu ve bu tür turizmin eğer iyi bir biçimde yönetilirse uzun dönemde vahşi yaşam koşullarını korumada iyi sonuçlar vereceği gösterilmektedir. Bu, doğal yerleşim koşullarının ortaya çıkardığı tehditlerin yol açtığı bozulma nedeniyle giderek azalan vahşi yaşam kaynaklarının olduğu durumlarda (Türkiye-Manyas Kuş Cenneti), özellikle önemlidir.

Eko-turizmin yaratacağı ekonomik kazançlar bu rasyoneli ortaya koyabilir. Bu turizmin sürdürülebilir olması için iyi bir biçimde yönetilmesi gerekmektedir. Milli Parklar ve Vahşi Yaşam Hizmet Birimlerinin yanısıra turizmle ilgili tüm birimler bu düşünceleri dikkate alarak yönetim stratejileri oluşturmalıdırlar(Örnek: Avustralya- Queensland Milli Parkları) (Wilson, 2001, s.279).

3.3.2 Eko-turist Kavramı

Eko-turizm kavramı ile beraber eko-turist kavramı da gündeme gelmiştir. Aynı zamanda eko-turistin tanımı üzerinde de farklı görüşler ortaya çıkmıştır (Kerstetter, Hou & Lin, 2004, s.491).

Eko-turistler ile kitle turisti arasındaki en temel ayırım eko-turistlerin daha çok “doğa için gelmiş” olmasında yatar.

Teorik olarak eko-turist çevreye duyarlı olan turisttir. Çevresel bakımdan hassas turistler daha az tüketici ve daha az çevre üzerinde kirletici etkilere sahip olmaktadır. Fakat eko-turizm destinasyonu olarak bilinen bir yere giden her turistin çevreye duyarlı olacağı da beklenemez. Eko-turizmde doğanın kıymetini bilme, doğayı seyretme, bozmadan kullanma, doğayla iç içe olma, doğadan bir şekilde zevk alma gibi amaçların teorik olarak belirlenmesi, eko-turizm faaliyetlerinin bu amaçlar doğrultusunda yapıldığı anlamına gelmez. Operatörlerin ve eko-turizm adı altında seyahat edenlerin hepsinin çevreye duyarlı olduğu beklenemez. Yapılan araştırmalar bu bağlamda da önemli farklılıkların olduğunu göstermektedir. Doğa temelli

turizm faaliyetlerinde bulunan turistler davranış, amaç, çevre duyarlılığı ve eko-turizm hakkında bilgi ve yönelim bakımlarından homojen bir grup oluşturmazlar. Genel doğa temelli turistler ile eko-turistleri de ayırt etmek oldukça zordur (Priskin, 2003, s.499). Özellikle daha çok hizmet ve rahatlık bekleyen yumuşak (veya sığ) eko-turizmle birlikte kitle turizminin altyapısı doğal alanlara taşınmaktadır. Örneğin Weaver'ın görüşüne göre (2001, s.105) bu bir tezat teşkil etmeyebilir, fakat bunun anlamı doğal olanın yapay düzenlemelerle yeniden biçimlendirilmesi ve doğal olandan uzaklaşmadır. Kuş gözlemi yapan eko-turistler çevreye çok duyarlı olabilirler, fakat diğer eko-turistlerin böyle olacağının herhangi bir garantisi yoktur (Richins ve Weiler, 1995, s.32).

Ekolojik bir turist için, fiziksel olarak hareketli olmak, yeni ve basit hayat tarzlarıyla tanışmak, kendileriyle benzer ilgi alanlarına sahip insanlara rastlamak, kültürel aktivitelerde bulunmak önemli dürtülerdir. Ekolojik turistler bu özellikleriyle vahşi ve el değmemiş bir doğa içerisinde genellikle ulusal ve bölgesel parklarda yaşamayı tercih etmekte, bunlar hakkında bilgi edinmek, öğrendiklerinin fotoğrafını çekerek yaşadıklarını bunlarla belgelemek, yeni şeyler öğrenmek istemektedirler. Bu tip turistlerin en az ilgilendikleri konular ise, kumar oynamak, eğlenmek, gece hayatı, büyük şehirler, boş oturma ve alışveriş ile dinlenme yerleridir (Eagles, 1994, s.69).

Doğa, kültür ve macera ile ilgilenen turistlerin konaklama arzuları ile ilgili araştırmalar, çok çeşitli konaklama tercihleri olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışmalar çoğunlukla daha samimi, kırsal ve yerel konaklamayı, otel ve motellerden daha çok tercih ettiklerini göstermektedir. Aynı zamanda çevreye duyarlı faaliyetler aramaktadırlar. Bununla beraber bazı yerlerde bu talepler karşılanamamaktadır. Yönelim daha geniş ve uluslararası otel türü lüks konaklama ya da vahşi doğada modern konaklama yerleri yönünde olmaktadır (Wight 1997). Turistlerin önemli bir kısmı çevresel sürdürülebilirlik yerine daha çok "tecrübeleme" ve "bilme" amaçlı olarak seyahat etmektedirler. Kerstetter, Hou ve Lin'in yaptıkları incelemenin sonucuna göre (2004), örneğin, insanların % 60'ı çevreyi tecrübeleme ve bilme amaçlı macera turizmi yapmaktadır. Örneğin Nepal hükümeti yerel halk ve ziyaretçilerin doğrudan etkileşimini kısıtlamak ve sınırlı yerel kaynaklar üzerindeki etkiyi önlemek için kampli trekçileri teşvik etmektedir (Wallace ve Pierce, 1996, s.873).

3.3.3 Turistlerin Doğal Değerler Üzerindeki Etkileri

Turistlerin belli zamanlarda belli mekanlarda yoğunlaşması çevre üzerindeki tahribatı arttırmaktadır. Turizm adına yağmalama olarak adlandırılabilen bu tahribat, bu alanlardan bir daha yararlanmayı imkansız hale getirmektedir.

Turistlerin doğal çevre üstüne etkilerini minimize etmenin en geçerli yolu zaman ve mekan içinde turistik yoğunlaşmanın önlenmesidir.

Zamansal yığılmanın önlenmesi, animasyon faaliyetleri ve turizm işletmelerinin donatımının geliştirilmesi; ücretli tatillerin yeniden düzenlenmesi; okul tatillerinin yeniden düzenlenmesi; konaklama işletmeleri ile sosyal turizm bireyleri arasında bağlantı kurularak turistlerin kış aylarında ülkeye çekilmesi; ilgi çekici fiyat politikalarının uygulanması; sosyal etkinliklerin bir bölümünün turistik talebin düşük olduğu dönemlere kaydırılması; pazarlama ve reklam politikalarının geliştirilmesi ile gerçekleştirilebilir.

Mekansal yığılma ise, değişik turizm arzına cevap verecek yeni yörelerin, bölgelerin, mekanların geliştirilerek turizme açılması; turizm akımının turistik yoğunlaşmanın çok olduğu yaz mevsiminden kış mevsimine kaydırılması; kırsal turizmin teşvik edilmesi; turizm arzının zenginleştirilmesi; turistlerin, kamp, karavan, çadır turizmine teşvik edilmesi ile gerçekleştirilebilir.

3.4 Türkiye'nin Turizm Politikalarının Çevreyle İlişkisi

3.4.1 Avrupa Birliği'nde Çevre ve Turizm İlişkisi

Avrupa Birliği'nde çevre politikası geliştirilmesinin en temel sebeplerinden biri çevre kirlenmesinin siyasal sınırları tanımaması olgusudur. Çevre kirliliğinin bir ülkeden diğerine kolaylıkla yayılması, Avrupa Birliği'ne üye ülkeleri, ellerindeki imkanları bu konuda da ortaklaşa ve dayanışma içinde kullanmaya itmiştir. Ayrıca, çevre kirlenmesi ile mücadelenin kapsamlı araştırmalar, kirlenmenin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasının da kapsamlı çabalar gerektirmesi, bu alanda gerekli harcamaları paylaşma, işbirliğine ve işbölümüne gitme ihtiyacını arttırmıştır (www.europa.eu.int, erişim: 06/05/2006).

Avrupa Birliği Çevre Politikasının temel hedefleri, çevrenin korunması, kollanması ve çevre kalitesinin yükseltilmesi ; doğanın ve doğal kaynakların, ekolojik dengeye zarar verecek şekilde isletilmelerinden sakınılması ve bunların akılcı bir şekilde yönetilmelerinin temin edilmesi; insan sağlığının korunması ; kalkınmaya, kalite gereksinimleriyle uyum içinde, özellikle de çalışma şartlarının ve yaşam çevresinin geliştirilmesine yön verilmesi; kent planlaması ve toprak kullanımında çevresel etkilerin daha fazla dikkate alınmasının sağlanması; topluluğun dışındaki devletler, özellikle de uluslararası örgütlerle küresel çevre problemlerine ortak çözümler aranmasıdır (Budak, 2000, s.38).

Avrupa'daki kültürlerin ve geleneklerin zenginliği, Avrupa Birliği'ni (AB), pazarın % 53'üyle dünyanın en büyük turizm bölgesi yapar. AB GSYH'sinin % 5.5'i turizmden elde edilir. Turizm ile ilgili faaliyetlerde istihdam edilen 9 milyon kişiyle, ki bu rakam toplam AB istihdamının % 6'sını temsil eder, turizm özellikle az gelişmiş ve çevre bölgelerde önemli bir iş yaratma kaynağıdır (www.europa.eu.int, erişim: 06/05/2006).

1970 ve 1980'li yıllarda bazı Birlik ülkelerinde turizmin kontrolsüz gelişimi nedeniyle yaşanan olumsuz deneyimler, bu durumun sorgulanmasına ve sürdürülebilir turizm kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması, genellikle denizi olan ve güneşli bölgelerdeki yoğun ancak kalıcı olmayan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek temiz çevre koşullarının korunmasına bağlıdır. 2020 yılına kadar uluslararası turizmin %3.1 oranında artmasının beklendiği Avrupa kıtasında, Birlik politikalarının bu konuya yönelik hedefleri şu şekilde sıralanmıştır: kitle turizminin yönetiminin iyileştirilmesi, kıyı ve dağlık alanların korunması, turistlerin çevre bilincinin yükseltilmesi, turizm hizmetlerinin çevre üzerinde daha az etkiye yol açacak şekilde iyileştirilmesi. Birlik, sürdürülebilir turizm konusunda bazı pilot projelere destek vermekte, habitatların ve su kalitesinin korunması ile atıkların ortadan kaldırılması yoluyla turizme yarar sağlayacak çevresel önlemlerin uygulanmasında üye ülkelerle birlikte çalışmaktadır.

Avrupa Birliği'nin Beşinci Çevresel Eylem Programı, turizmi, çevre için potansiyel bir tehdit olarak belirlemiştir. Buna göre, Topluluk çevre politikası, turizm sektörüyle genel olarak ilgilidir ve deniz suyunun kalitesini sağlamaya, havayı kirleten emisyonları azaltmaya veya kentsel çevreyi iyileştirmeye yönelik tedbirleri içerir.

Kitle turizminin daha iyi planlanması ve yönetilmesi, sürdürülebilir turizm kalkınması ve turistlerde çevre bilincinin artırılması, AB'nin ilgilendiği temel konulardır. Uygulamada bu, AB finansmanı yoluyla uygulanmıştır: Yapısal Fonlar çerçevesinde, turizm sektöründe bir proje geliştirmek için destek arayan herkes, en iyi çevresel seçenekleri hesaba katmalıdır. Bu fonlar, çevresel bakımdan sürdürülebilir turizm şekillerinin gelişmesine olumlu katkı yapabilir. Özellikle de kaliteli bir doğal çevrenin turistler için cazip unsurlardan biri olduğu kırsal alanlarda. Ayrıca, mevcut mevzuata göre, turizmi doğrudan etkileyen bazı kamu veya özel sektör projeleri için çevresel etki değerlendirmeleri de yapılmalıdır (www.europa.eu.int, erişim: 06/05/2006).

3.4.2 Çevre Politikalarının Yetersizliğinden Kaynaklanan Turizm Sorunları

Kalkınma hamleleri içinde olan ülkemizde turizmin geliştirilmesinde, yatak kapasitesinin artırılması, kalifiye hizmet ve eleman hesapları yapılırken, altyapı kapasitesi ve doğal kaynaklara yapılan baskılar göz ardı edilmektedir. Özellikle son yıllarda, uluslar arası turizm hareketi çevre kirlenmesi konusunda aşırı duyarlılık içindedir. Ülkemiz kaynaklarının %80'ninin hali hazırda temiz olduğu ve Akdeniz'in en temiz ve Turizme elverişli sahillerin Türkiye olduğu bilinmektedir. Çevre kirliliği konusunda duyarlı uluslar arası turizm hareketinin diğer Akdeniz ülkelerinden Türkiye'ye yönelmesi kaçınılmazdır. Bu açıdan bakıldığında, 108 km'si doğal kumsallardan oluşan 328 km'lik kıyı bandımızın temiz kalması için özen gösterilmelidir. Bu anlamda özellikle mahalli yönetimlere büyük görev düşmektedir. Çünkü denize ulaşan kirleticilerin en önemlisi kara kökenli olanlardır. İlimiz batı yakasında bulunan belde ve belediyelerin büyük kısmı deniz kıyısındadır ve bunların alt yapı ve arıtma tesisi konusunda yetersiz olduğu da bilinmektedir. Bu belediyelerin atık suları direk veya dolaylı olarak denize gitmektedir. Tatil sitelerinde bulunan atık su arıtma tesisleri yetersizdir. Yerleşim yerlerinden kaynaklanan atık sular için en iyi çözüm toplu arıtmaya geçilmesidir. Bu yapılamadığı takdirde deniz kirliliğinin önlenmesi mümkün olmayacaktır.

Çevre ve turizm politikalarını belirli amaçlara ulaşmak için yararlanılan araçlar seti olarak değerlendirecek olursak, Türkiye'de şimdiye kadar geçen sürede etkin bir politikanın uygulanmadığını görürüz. Örneğin, devlet eliyle yapılmakta olan teknik altyapı yatırımlarının karşı karşıya bulunduğu kaynak yetersizliğine çevre olarak özel sektör yatırımlarından daha yüksek oranda altyapı katılım payı alınması ve Çevre Kanunu'ndaki kirleten öder prensibine işlerlik kazandırılması düşünülürken, Turizmi Teşvik Yasası'nda turistik tesislere elektrik, su, hava gazı ücretlerinin en düşük tarife üzerinden uygulanması öngörülmektedir.

Yurdumuzun ikinci büyük sahil şeridinde sahip bölgemizde var olan büyük turizm potansiyelini geliştirmek yok olmasını önlemek için;

- Bölgesel düzeyde, doğal değerler envanteri tanımlanmalıdır.

- Çevre master planı yapılarak ekolojik veriler bazında belirlenecek yöreler koruma altına alınmalıdır.
- Yöresel ekolojik taşıma kapasiteleri belirlenmeli mevcut arazi kullanım planları tavan kapasitelerine göre revize edilmelidir.
- İkinci konut yapımına caydırıcı önlemler alınmalı, mevcutların turizme açılması sağlanmalıdır.
- Alt yapısı olmayan yerlere inşaat izni verilmemelidir.
- Çevre bilincini geliştirici kampanyalar düzenlenmeli, bu kampanyalar öncelikle çeşitli düzeylerde kamu yöneticilerini, turizm yatırımcı ve işletmeci çevrelerini hedef almalı, gelecek kuşakların bu bilince sahip kılınmasını sağlamak üzere ilk ve orta öğrenim programlarında gerekli düzenlemeler sağlanmalıdır (www.mtso.org.tr, erişim: 08/05/2006).

3.4.3 Türkiye’de Turizmden Kaynaklanan Çevre Sorunları

Türkiye’de gerçekleştirilen turizm aktiviteleri özellikle Ege ve Akdeniz kıyılarında ağırlık kazanmış sert turizm doğrultusunda gelişmiştir. Türkiye’de turizm sektörünün çevreye etkisini inceleyecek olursak (Yalçındağ, 1994, s.6) : Türkiye’de kıyı ve ören ağırlıklı turizm alanlarında, geçtiğimiz 10-15 yıl içerisinde yaşanan sorunlardan ve bunların temel iki nedeninden söz edilebilir: Planlama ve plan uygulama çalışmalarında istenen etkililik düzeyine ulaşamaması, kıyı ve ören ağırlıklı toplu turizmde doğa ve çevre bakımından koruma/kullanma dengesinin istenen ölçüde gerçekleştirilmesini önlemiştir. Toplu turizmde, turist kendi ülkesindeki istek ve beklentilerini gittiği yere taşır, dolayısı ile yeni çevrede değişikliklere neden olmaktadır. Bu nedenle de toplu turizm “sert turizm-hard tourism” olarak anılmaktadır (İnceoğlu, 1992, s.40).

Turizmin çevre sorunları ile bağlantısı kurulduğunda, turizmden kaynaklanan çevre sorunlarının ana nedeni olarak, büyük grupların oluşturduğu ve daha çok paket turlarla düzenlenen kitle turizmi görülmektedir. Katılan grupların büyüklüğü ve çevreye yapacağı etkiler bakımından dikkate alındığında bunu doğru olarak nitelendirebiliriz. Ancak, bireysel turizm ve grup turizmi de sonuçta bir alan içerisinde kitlelere ulaşmaktadır. Benzer şekilde, küçük gruplar halinde yapılan eko-turizm etkinliklerinin de çevreye olumsuz etkiler yapacağı kaçınılmazdır. Ayrıca, küçük gruplar halinde yapılan eko-turizm etkinliklerinin talep artışı karşısında kitle turizmine dönüşüp dönüşmeyeceği de önemli bir sorundur. Araştırmacıların önemli bir bölümüne göre, turizmde çevre üzerine olumsuz etkiyi, sadece turistlerin sayısına ve karakterine bağlamak da yanlıştır. Turizmde çevreye olumsuz etkiler oluyorsa, bunun nedeni kullanım sayısı yanında ve ondan daha çok önemli olarak, kullanılan yerdeki endüstriyel örgütlenme ve iş yapış biçimi, kullanılan yerde ve o yere götürülen teknolojinin ve ürünlerin yapısıdır (Erdoğan, 2003,s.17).

Turizm, birçok toplumsal, siyasal ve ekonomik olgulara ve kültürel değerlere duyarlı bir sektördür. Ayrıca turizm tüketim kalıplarında esneklik oranı oldukça düşüktür. Bir başka deyişle belli tüketim alışkanlıkları bir anda moda olabilmekte, bunun tam tersi de kolaylıkla ve hızla yaşanabilmektedir. Bu olgunun bir ölçüde deniz, kum, güneş ağırlıklı toplu turizm açısından günümüzde yaşanmaya başlandığı söylenebilir (Gür, 1998, s.178).

İleri düzeyde çevre etkisine uğramış ve kaynaklarını tüketme noktasına gelmiş yerler olarak: Pamukkale, Bodrum, Marmaris, Side, Antalya, Kuşadası, Dalyan, Side, Antalya, İstanbul; Orta derecede fiziki etkinin olduğu ve bozulmanın yeni görüldüğü yerler olarak Fethiye, Köyceğiz, Didim, İçmeler, Alanya, Belek; Henüz gelişmenin erken aşamalarında ve minimal etki görülen yerler olarak; Kayaköy, Hisarönü, Ovacık, Selçuk, Dalaman, Sarıgerme, Çıralı (Karaaslan, 1996, s.363), Türkiye’de turizm- çevre ilişkilerine verilmesi gereken önemi açıkça yansıtmaktadır.

3.4.4 Türk Turizmi Açısından Doğal Yapının Korunmasının Önemi

Türkiye, ilgi çekici jeolojik yapısı, yağış ve ısı dağılımında görülen karakteristik iklim koşullarıyla aynı gün içinde dört mevsime ait belirtilerin bulunabildiği ender bir ülkedir (Gürpınar, 1990, s.37).

Doğal güzellikleri korumanın bir maliyeti vardır. Kıyıları betonlaştıran modern görünümlü otellerin inşasının engellenmesi buna bir örnektir. Buna karşılık, doğal güzellikleri korumanın getireceği gelir ve diğer faydalar, ibreyi doğa korumacılığı yönüne itmektedir.

Doğal çevrenin korunması ile ilgili bir politika Türk turizmi açısından büyük önem taşımaktadır (Olalı, 1990, s.401), çünkü:

- Turizm olgusu artık Akdeniz, Marmara ve Ege’de bir doyum noktasına ulaştığı rakamlar ve düşüncelerle ortaya konulmaktadır. Oysa Trakya ve Ege Bölgeleri Türkiye’nin turist depolarına en yakın yerlerdir. Bu bölgelerde bulunan doğal kaynaklar kaybedildikçe Türkiye daha uzak bölgeleri turizme açmak zorunda kalacak, bu ise mesafe bakımından Türk turizminin sahip olduğu bu avantajını kaybetmesine neden olacaktır.

- Yeni yerlerin turizme açılması isteği bu bölgelerde bir takım alt-üst yapı için kaynak kullanımını gerektirir. Eğer istenilen sonuç alınamaz ise muhtemelen parasal kaynaklar daha verimli bir alanda kullanılabilecekken israf edilmiş olur.

- Gelecek dönemlerin turizmi için gerekli olan turizm potansiyel kaynakları zamansız olarak turizme açılmakla gelecek adına turizm riske sokulmuş olacaktır.

Türkiye, coğrafi konumu, kültürel zenginliği ve doğal çevresiyle turistlerin aradığı tüm özelliklere sahip olmasına rağmen bu özellikleri ön plana çıkaramamasından dolayı, yabancı ziyaretçilerin arayışları farklı ülkelere kaymaktadır.

3.4.5 Çevre Eğitimi

Çevre eğitimi; toplumun tüm kesimlerinde çevre bilincinin geliştirilmesi, çevreye duyarlı, kalıcı ve olumlu davranış değişikliklerinin kazandırılması ve doğal, tarihi, kültürel, sosyo-estetik değerlerin korunması, aktif olarak katılımın sağlanması ve sorunların çözümünde görev alma olarak tanımlanabilir (Türkiye Çevre Atlası, 2001, s.452).

Hızla artan nüfus, çarpık kentleşme, yok olan kaynaklar, enerjinin sınırlılığı, çevrenin kirlenmesi derken, insanlarımızın geleceği öylesine karamsar bir tablo çizmektedir ki bu durumda çevrenin, daha çok tartışılacak bir konu olmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Türkiye’de yapılan kamuoyu araştırmaları, özellikle Ankara, İzmir, İstanbul gibi büyük şehirlerde yaşayanların en çok şikayet ettikleri konu çevrelerinin pisliğidir ikinci sıra şikayet konusu ise trafik sorunudur (Ural, 1991, s.47).

Çevre eğitimi; örgün eğitim, yaygın eğitim ve hizmet içi eğitim olmak üzere üç ana başlık altında toplanabilir. Örgün eğitim sisteminin içinde yer alan her türlü seviyedeki okullarda öğretim programlarında yer verilen sosyal ve tabii bilimler, insan ve çevre ilişkileri, doğal kaynaklar ve kullanımı ile ilgili konularda ulaşılmak istenen amaç; çevre bilincine erişmiş ve bu konuda bilgiyle yüklenmekten çok, çevreye duyarlı ve olumlu davranışlar kazanmış fertler yetiştirmektir. Örgün eğitimde hedef kitle, okul öncesi (ana okul-kreş) öğretim, ilköğretim, orta öğretim (lise ve dengi okullar), yüksek öğretimdir.

Çevre bilinçlendirilmesinde yaygın eğitimin amacı, çevrenin insan temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için doğal kaynakların rasyonel olarak kullanımı, gelişigüzel kullanılmasının doğurduğu tükenme ve kirliliğin önlenmesi, çevrenin kendi kendini yenileme yeteneğini koruyabilmesi için kararlılığın sağlanması yönünde insanlarda olumlu davranış değişikliği meydana getirmektir.

Hizmet içi eğitim halk ile doğrudan ve dolaylı olarak ilişki içinde bulunan idari mekanizmada yer alan kişilerin üst seviyeden başlayarak, yerel yönetim düzeyine kadar çevre konusunda eğitimlerine önem verilmelidir. Kamu kuruluşlarında her kademedeki yöneticilere, özel sektör yatırımcıları, yöneticileri ve yerel kuruluşların yöneticilerinden başlayarak en alt düzeyde çalışanlara kadar herkese çevre eğitimi verilmelidir. Hizmet içi eğitimde hedef kitleler kamu personeli, eğiticiler, politika ve yöneticilerdir.

Ülkemizde eğitim düzeyinin düşük olması, kişilere sorunlarla ilgili ve çözüm yolları arama bilincinin kazandırılmaması nedeniyle, bugün toplumumuzun büyük bir kısmında çevrenin korunması ilgilenmeye değmeyen bir konu olarak algılanmaktadır. Çevrenin öneminin günümüzde hızla artması nedeniyle çevre eğitiminin ana okullarından başlatılarak ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında da sistemli ve düzenli bir şekilde devam etmesi önemli sonuçlar kazandıracığı düşüncesiyle 14.10.1999 tarihinde Çevre Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında “Çevre Eğitimi Konularında Yapılacak Çalışmalara İlişkin İşbirliği Protokolü” imzalanarak yürürlüğe konulmuş ve protokol çerçevesinde;

a) Okul öncesi ve ilköğretim çağındaki çocuklarda çevre bilincinin geliştirilmesi amacıyla uygulamalı çevre eğitimine ağırlık verilmesi,

b) Ortaöğretim kurumlarında öğretmen ve öğrencilerde çevre bilincinin geliştirilmesi için çevre eğitimine yer verilmesi,

c) Ortaöğretim kurumlarında Milli Eğitim Bakanlığınca uygun görülen programlarda Çevre Dersinin haftada bir saat olmak üzere zorunlu ders olarak ders programlarında yer alması,

d) Mesleki Teknik Eğitim Programlarında olduğu gibi Çıraklık Eğitim Programlarında da çevre konularına yer verilmesi,

e) Ülke genelinde tüm öğretmen ve öğrencilerin çevre konusunda bilgilendirilmelerinin sağlanması amacıyla çevre eğitimine yönelik hizmet içi eğitim kurslarının düzenlenmesi konularında çalışmalar başlatılmıştır.

Çevre eğitiminde temel hedef; toplumun tüm kesimlerini çevre konusunda bilgilendirmek, bilinçlendirmek, olumlu ve kalıcı davranış değişiklikleri kazandırmak ve bireylerin aktif katılımlarını sağlamaktır. Bu hedefe ulaşabilmek için öngörülen çözüm önerileri ise şu şekilde sıralanmaktadır:

Çevre bilincinin kazandırılmasında en büyük etken olan çevre eğitimi toplumun tüm kesimlerine ulaşacak şekilde yaygınlaştırılmalıdır. Çevre eğitimi her yaş ve meslekteki kişilere belirli bir program dahilinde verilmelidir. Okul öncesinden başlamak üzere uygulamalı çevre eğitimine ağırlık verilmeli, çocuklara çevreyi tanıtıcı, tabiatı sevdireci mesajların yanı sıra çevre sorunlarının yarattığı tehlikeler de anlaşılır bir biçimde vurgulanmalıdır. İlköğretim okullarında uygulamalı çevre eğitimine ağırlık verilerek 4. sınıftan itibaren çeşitli derslerde ünite bazında çevre konularına ağırlıklı olarak yer verilmelidir. Ortaöğretim kurumlarında Milli Eğitim Bakanlığınca uygun görülen programlarda çevre dersinin haftada bir saat zorunlu ders olarak ders programlarında yer alması sağlanmalıdır. Yükseköğretim kurumlarında çevre mühendisliği eğitimi sadece mühendislikle sınırlı kalmamalı, diğer disiplinlerle takviye edilmesi sağlanmalı, ayrıca hukuk, iktisat, tıp, diğer sosyal bilimler eğitiminde de çevre konularına önem verilmelidir. İlgili kamu kuruluşlarında çalışan personele hizmet içi eğitimin verilmesi sağlanmalıdır. Kitle iletişim araçlarıyla çevre eğitiminin yaygınlaştırılmasına önem verilmeli, TV ve radyo programları ve basın yoluyla geniş halk kitlelerine çevre eğitimi verilmesi için işbirliğinin güçlendirilmesi sağlanmalıdır. Kamuoyunda çevre konularında dikkati çekmek ve aktif katılımı sağlamak amacıyla çeşitli kampanyalar ve yarışmalar düzenlenmelidir. Çeşitli kurs, seminer, panel, sempozyum, açık oturum ve benzeri toplantılar düzenlenerek kamuoyunun bilinçlenmesi sağlanmalıdır. Çevre eğitimi, her çevrede verilmeli, uygulamaya yönelik olmalı ve her ortam çevre eğitimi için araç olarak kullanılmalıdır. Çevre korumasında pek çok ülkede uygulanan çevre dostu malların üretimi ülkemizde de yaygınlaştırılmalı, bu ürünlerin kullanımı desteklenmeli, mavi nokta, yeşil bayrak gibi uygulamaların yaygınlaştırılması teşvik edilmelidir (Türkiye Çevre Atlası, 2001, s.452-457).

3.5. Sürdürülebilir Turizm ve Fiziksel Planlama

3.5.1 Sürdürülebilir Turizm

Sürdürülebilir turizm, insanın etkileşimde bulunduğu ya da bulunmadığı çevrenin bozulmadan veya değiştirilmeden korunarak, kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamı sürdüren sistemlerin sürdürüldüğü ve aynı zamanda tüm kaynakların ziyaret edilen bölgedeki insanların ve turistlerin ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlarını doyuracak şekilde ve gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri biçimde yönetildiği bir kalkınma şeklidir.

Sürdürülebilir turizm kavramı turizm ile çevre arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. Turizmin doğal çevre elemanlarına olan bağımlılığı; turizm endüstrisinin dikkatli bir biçimde planlanmasını ve yönetimini gerektirmektedir. Turistik ürünü çevresel unsurlara dayandırarak yeşil ögeyi ön planda tutan özel sektör girişimcileri sürdürülebilir turizmden kazanç sağlayabilmektedirler. Sürdürülebilir kalkınma ile turizm arasındaki ilişkiler çevresel değerler üzerinde odaklanmaktadır.

Çevre; hava, su, toprak, yeraltı, yerüstü zenginlikleri, bitki-hayvan çeşitliliği ve insanlar arasındaki ilişkiler olduğuna göre, turizm ile doğa ve kültürel çevre arasındaki ilişkiler, çevresel faktörlerin turizm üzerindeki ve turizmin de çevresel faktörler üzerindeki etkileri, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ile turizm endüstrisi arasındaki ilişkiye ışık tutmaktadır (Cavuş ve Tanrısevdi, 2000, s.153).

17-18 Ekim 2002 tarihlerinde gerçekleştirilen 10. Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi'nde sürdürülebilir turizmin genel ilkelerini şöyle belirtmiştir (Çakılcıoğlu, 1996, s.27):

- Talebe göre değil, arza göre turistik düzenlemelerin yapılması

- Önceliklerin yerel halka verilmesi
- 12 Ay turizm
- Toplu taşıma
- Toplumsal katılım
- Temiz enerji kullanımı
- Eylem durumunda dinlenme
- Gerçek yaşamın sahnelenmesi
- Mevcut yapı stokunun kullanımı
- Toplumsal ve kültürel kimliğin korunması
- Turizm yatırımlarının esnek, gelişmeye açık ve uzun vadeli olması

Bu ilkeler doğrultusunda sürdürülebilir turizmin amaçlarını da şu şekilde ifade etmiştir:

Ana amaç- Turizm olayını, çevreye, topluma, tarihsel, doğal ve kültürel varlıklara zarar vermeden, bölge ekonomisine ve toplumsal yaşantıya sürekli katkıda bulunacak biçimde geliştirmek

Alt amaç 1- Tarihsel, doğal ve kültürel varlıklar ile çevreyi ve toplumu korumak

Alt amaç 2- Tarihsel, doğal ve kültürel varlıkları turizme kazandırmak

Alt amaç 3- Turizmi çeşitlendirmek ve mevsimlere yaymak

Alt amaç 4- Turizm gelirlerini arttırmak

Alt amaç 5- Ulaşım olanaklarını kolaylaştırmak

Alt amaç 6- Altyapı ve hizmet sorunlarını çözmek

Alt amaç 7- Turizm sektöründeki işgücünün niteliğini ve niceliğini arttırmak

Alt amaç 8- Turizm sektöründeki yatırım olanaklarını geliştirmek

Alt amaç 9- Turizm amaçlı tanıtım ve pazarlama etkinliklerini arttırmak

Sürdürülebilir turizmin gerçekleşmesi için kamu ve özel sektörün kullanabileceği belli başlı araçlar şunlardır:

Kamu sektörü için: Çevre ve doğal kaynakların kullanımında koruyucu, tepkici, akılcı, uygulanabilir, eğitici düzenlemeler ve ölçme metotlarını geliştirmek; Yapı ve inşaat ve diğer altyapı özellikle ulaşım düzenlemeleri; Danışma merkezleri, reklam gibi yöntemler kullanarak talep etkileyici önlemler; Turizmle ilgili diğer sektörlerle bağlantılı iş alanlarındaki, çoğulcu-destekli aktiviteler ve diğer ticaret araçları (WTO, 1998, s.94-95, 115-117).

Özel sektör için: Ürün kalitesine yönelik politikalar, kamu sektörüyle işbirliği içinde çevre koruma düzenlemeleri ve bunu fiyat politikası yardımıyla etkin bir şekilde fiyatlarına yansıtması, Enformasyon-tutundurma politikaları, dağıtım, yer, erişimde ve personel eğitiminde enformasyon teknolojilerini kullanmaya yönelik politikalar (Handszuh, 2001, s.6-7)

Sürdürülebilir turizm, ekonomik yönden verimli, toplumsal yönden sorumlu ve çevresel yönden sorunları olmayan bir turizm çeşididir. Turizm konusunda göreceli olarak gelişmemiş bölgelerde, öneri yöntem doğrultusundaki çalışmalarla turizmin sürdürülebilir kılınması olasıdır.

Turizm açısından az gelişmiş, ancak taşıdığı doğal ve kültürel değerler açısından zengin potansiyel içeren bölgelerde, "Sürdürülebilir Turizm" genel toplum kalkınmasında bir araç olarak kullanılabilir. Sürdürülebilir bir kalkınma için Sürdürülebilir Turizm bir araç olarak kullanılabilir (www.kentli.org, erişim: 19/05/2006).

3.5.2 Çevresel Etki Değerlendirme

ÇED (Çevresel Etki Değerlendirmesi) 11 Ağustos 1983 tarih ve 18132 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Çevre Kanunu'nun 10. maddesi gereğince; gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ya da olumsuz etkilerinin

belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları kapsar.

Gerçekleştirmeyi planladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler ÇED Yönetmeliği'nde belirtildiği üzere bir Proje Tanıtım Dosyası (PTD) veya Çed raporu hazırlarlar. Çed raporunda çevreye yapılabilecek tüm etkiler göz önünde bulundurularak, çevre kirlenmesine neden olabilecek atık ve artıkların ne şekilde zararsız hale getirilebileceği ve bu hususta alınacak önlemler belirtilir.

Çevresel Etki Değerlendirmesi, belirli bir proje veya gelişmenin, çevre üzerindeki önemli etkilerinin belirlendiği bir süreçtir. Önerilen projeye getirilen çeşitli alternatiflerin ÇED çalışması kapsamında incelenmesi, çevresel faydaları artırırken, proje sahibinin maliyetlerini azaltabilecek başka seçenekler de sunabilir. Halkın katılım süreci sayesinde, ilgili taraflar, proje sahibi ve kamu kurum kuruluşları arasında güven duygusu oluşturur ve katılımcı tabiatı sayesinde de ÇED süreci, o ülkenin genel demokratik sürecine katkıda bulunur.

Bir çevresel etki değerlendirme yönetiminde şu noktalara dikkat edilmelidir: temel sorunlar üzerine odaklanma, uygun kişi ve grupları dahil etmek, proje ile ilgili kararlarla bilgileri birleştirmek, etkilerin azalması için temiz seçeneklerin sunulması, karar vericilere yararlı olması açısından bilgileri form halinde sağlamak (www.etcaritma.com, erişim:19/05/2006).

Ülkemizde, ÇED'e dair genel hükümler, 25318 sayılı 16 Aralık 2003 tarihili "ÇED Yönetmeliği" nce şu şekilde belirlenmiştir.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Sürecinin Başlatılması ve Komisyonun Kuruluşu: Proje sahibi, dilekçesi ekinde proje tanıtım genel formatı esas alınarak hazırlanmış dosya ile Bakanlığa başvurur. Bakanlık, başvuru dosyasındaki bilgi ve belgeleri uygunluk bakımından inceler. Uygun hazırlanmadığı anlaşılan dosya tamamlanmak üzere proje sahibine iade edilir. Proje sahibi, eksikliklerini tamamlayıp dosyayı yeniden Bakanlığa sunar. İnceleme sonucunda dosyanın uygun hazırlandığına karar verilmesi halinde Bakanlık tarafından başvuru dosyasındaki bilgiler dikkate alınarak, ilgili kurum ve kuruluş temsilcileri, Bakanlık yetkilileri ile proje sahibi ve/veya temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulur. Bakanlık, proje sahibinden başvuru dosyasını komisyon üyelerinin sayısı kadar çoğaltmasını ister. Bu fıkrada

öngörülen işlemler üç işgünü içinde tamamlanır. "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gereklidir" kararı verilen projeler için, proje sahibi bir dilekçe ekinde bu karar ve proje tanıtım dosyası ile Bakanlığa başvurur. Bu dosya başvuru dosyası olarak işlem görür. Bakanlık bu dosyayı inceler ve belirlediği komisyon üyelerinin sayısı kadar çoğaltılmasını proje sahibinden ister. Bakanlık başvuru dosyasının bir kopyasını Halkın Katılımı Toplantısı ve Kapsam belirleme toplantısının tarihini ve yerini belirten bir yazı ekinde komisyon üyelerine gönderir ve komisyonu ilk toplantıya çağırır. Komisyona Bakanlık temsilcisi başkanlık eder ve komisyonun sekreteryaya hizmetleri Bakanlıkça yürütülür.

Halkın Katılımı Toplantısı: Komisyonun Kapsam belirleme toplantısından önce, halkı yatırım hakkında bilgilendirmek, projeye ilişkin görüş ve önerilerini almak üzere proje sahibi tarafından projenin gerçekleştirileceği yerde Bakanlık ile mutabakat sağlanarak belirlenen tarihte, halkın katılımı toplantısı düzenlenir. Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinden önce proje sahibi tarafından, halkı bilgilendirmek amacıyla anket, seminer vb. çalışmalar yapılabilir. Komisyon üyeleri, kendi isteklerine bağlı olarak Kapsam belirleme toplantısı öncesinde proje uygulama yerini inceleyebilir, kendilerine iletilen tarihe göre halkın katılımı toplantısına katılabilirler. Halkın katılımı toplantısı çalışmaları ile ilgili sekreteryaya hizmeti, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından yürütülür.

Komisyonun, Kapsam ve Özel Format Belirleme Toplantısı: Komisyonun, kapsam ve özel format belirleme amaçlı ilk toplantısında Proje sahibi, proje hakkında komisyonu bilgilendirir. Bakanlık ve/veya taşra teşkilatı Halkın Katılımı Toplantısı hakkında komisyonu bilgilendirir. Ayrıca halkın katılımı toplantısına katılmış bulunan komisyon üyeleri de görüş ve önerilerini bildirirler. Komisyon tarafından formata ilave edilmesi ya da formattan çıkarılması gereken hususlar tespit edilir. Halkın Katılımı Toplantısındaki görüş ve öneriler de dikkate alınarak özel format ile Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunu hazırlayacak çalışma grubu belirlenir.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun Bakanlığa Sunulması: Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu, proje sahibi tarafından bir dilekçe ekinde Bakanlığa sunulur. Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun özel formata uygunluğu ve belirlenen çalışma grubunda yer alması gereken meslek uzmanlarınca hazırlanıp hazırlanmadığı hakkındaki inceleme Bakanlık tarafından üç işgünü içinde sonuçlandırılır. Özel formata uygun olduğu tespit edilen Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu, proje sahibi tarafından yeterli sayıda çoğaltılarak Bakanlığa sunulur. Bakanlık, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunu incelemek

ve değerlendirmek üzere yapılacak toplantının tarihini ve yerini belirten bir yazı ekinde raporu komisyon üyelerine gönderir.

Komisyonun Çalışma Usulü ve Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun İncelenmesi: Komisyon Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunu, ilk inceleme değerlendirme toplantısından sonraki on işgünü içinde inceler ve değerlendirir. Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunda önemli eksiklik ve yanlışların görülmesi durumunda komisyon, bunların giderilmesini proje sahibinden veya ilgili kurumlardan ister. Bu durumda, inceleme değerlendirme çalışması durdurulur. Eksiklikler tamamlanmadan veya gerekli düzeltmeler yapılmadan komisyon çalışmalarına devam edilemez. Komisyon tarafından, inceleme değerlendirme toplantıları sırasında Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu ve eklerinin yeterli ve uygun olup olmadığı, yapılan incelemelerin, hesaplamaların ve değerlendirmelerin yeterli düzeyde veri, bilgi ve belgeye dayandırılıp dayandırılmadığı, projenin çevreye olabilecek etkilerinin kapsamlı bir şekilde incelenip incelenmediği, çevreye olabilecek olumsuz etkilerin giderilmesi için gerekli önlemlerin tespit edilip edilmediği, halkın katılımı toplantısının usulüne uygun yapılıp yapılmadığı, halkın katılımı toplantısında üzerinde durulan konulara yeterince çözüm getirilip getirilmediğine ilişkin inceleme ve değerlendirmeler yapılır.

Nihai ÇED Raporları ve İlgili Dokümanların Bakanlığa Sunulması: Proje sahibi inceleme değerlendirme toplantılarının sona erdirilmesinden sonraki beş iş günü içinde aşağıdaki belgeleri Bakanlığa sunar.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu veya Olumsuz Kararı: Bakanlık, komisyonun rapor hakkındaki çalışmalarını dikkate alarak beş işgünü içinde proje için "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" ya da "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumsuz" kararı verir, bu kararı proje sahibine ve ilgili kurum ve kuruluşlara yazılı olarak bildirir. Valilik, alınan kararı gerekçeleri ile beraber uygun araçlarla yöre halkına duyurur. Çevresel Etki Değerlendirmesi gerekli değildir kararı verilen proje için 5 yıl içinde yatırıma başlanmaması durumunda Çevresel Etki Değerlendirmesi gerekli değildir kararı geçersiz sayılır.

Yatırımın İzlenmesi ve Kontrol Edilmesi: Proje sahibi veya yetkili temsilcisi, "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" veya "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararını aldıktan sonra ilgili mevzuat uyarınca aldığı diğer izin ve ruhsatlar ile yatırımın başlangıç, inşaat, işletme ve işletme sonrası dönemlerine ilişkin izleme raporlarını Bakanlığa

iletmekle yükümlüdür. Bu bilgiler Bakanlık tarafından halkı bilgilendirmek üzere Valiliğe gönderilir.

Yönetmeliğe Aykırı Uygulamaların Durdurulması: Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" ya da "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı alınmadan yatırıma başlandığının tespit edilmesi durumunda, Valilik tarafından yatırım durdurulur. "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" ya da "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı alınmadıkça durdurma kararı kaldırılmaz. "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararı ya da "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı verildikten sonra, proje sahibi tarafından Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyasında taahhüt edilen hususlara uyulmadığının tespit edilmesi durumunda söz konusu taahhütlere uyulması için Bakanlıkça da uygun görülmesi halinde Valilikçe bir defaya mahsus olmak üzere süre verilebilir. Bu süre sonunda taahhüt edilen hususlara uyulmaz ise yatırım durdurulur. Yükümlülükler yerine getirilmedikçe durdurma kararı kaldırılmaz.

3.5.3 Fiziksel Planlama Kavramı

Turizm planlaması, turizmin insan refahına ve çevresel kaliteye potansiyel katkılarının optimizasyonunu amaçlayan, temelini araştırma ve değerlendirmenin teşkil ettiği bir süreçtir şeklinde tanımlanabilir (Simmons, 1994, s.99).

Fiziksel planlamada önce amaç ve hedefler belirlenir. Turizmde fiziksel planlamada genel amaç, insanlara turizm faaliyetlerinde bulunacakları ortamların hazırlanmasıdır. Değişik tipteki turizm faaliyetleri için (kış sporları, kıyasal kullanımlar, kaplıcalar, eğlence merkezleri gibi) fiziksel planlama ile ilgili uygun ortamlar hazırlanırken, yörenin özellikleri önem kazanır. Bu noktada yöresel özellikler dikkate alınarak, insanla doğal, tarihi ve kültürel değerler arasındaki ilişkide koruma-kullanma dengesinin sağlanması hedeflenmelidir. Bu bir optimizasyon olayıdır. İnsanların sebep olduğu faaliyetler belli bir noktadan sonra doğa üzerinde bozucu etkiler yaratmaya başlar. Böyle bir noktaya gelinmeden koruma-kullanma arasındaki dengeyi sağlamak, insan ile doğal, tarihi ve kültürel kaynaklar arasındaki optimum uyum noktasını bulmakla mümkün olabilir. Turizmde fiziksel planlamanın genel hedefi de bu noktayı bulmaktır (Özer, 1990, s.59-60).

Turizm planları, fiziksel gelişme ve pazarlama üzerinde yoğunlaşma eğilimindedir. Bununla beraber gelişmekte olan ülkelerin resmi turizm organizasyonları, sosyal, kültürel ve çevresel koşullarla ilgili olarak daha fazla sorumluluk almak zorundadırlar. Buna ek olarak turizm planlarından başarılı sonuçlar elde etmek için turizmin etkileri üzerinde durmak gerekmektedir.

Bir yönetim aracı olarak turizm planlamasının kullanılması, ikinci dünya savaşı sonrasında seyahat endüstrisinde görülen hızlı büyümenin sonucunda ortaya çıkmıştır ve nispeten yeni bir gelişmedir. Çok sayıda turizm planlaması dar bir bakış açısı ile, turizm destinasyonunun fiziksel gelişimi ve pazarlaması üzerinde yoğunlaşma eğilimindedir. Turizm planlamasındaki bu eğilim, belki de, zihinlerin ekonomik getirilerin maksimizasyonu yönünde yoğunlaşmasının bir sonucudur. Tarihi değerlerin ve kültürel zenginliklerin korunması gibi ekonomik olmayan hedeflerin ikinci planda tutulması problemin esasını teşkil etmektedir (Choy, 1991, s.245).

Turizmde fiziksel planlama, doğal kaynakların koruma kullanma dengesinin sağlanmasında kullanılan başlıca araç olmaktadır. Turizm olayına, doğal, tarihi ve kültürel kaynakların sürekliliğinin sağlanması yönünde baktığımızda fiziksel planlama kararları da koruma-kullanma dengesini sağlayıcı olacaktır (Özer, 1990, s.59).

Turizm planlaması için, pek çok engel ve bu engellerden kaynaklanan çok sayıda problem mevcuttur. Çok sayıda insan da, prensip olarak planlamaya karşıdır ve bu durum belirgin bir biçimde serbest girişim sistemi içerisinde ortaya çıkmaktadır. Bu tespit, özellikle Kuzey Amerika gibi, turizm planlaması olmaksızın turizm bakımından gelişme gösteren bölgeler için geçerlidir. Turizm planlamasına kuşku ile bakılmasına sebep olan hususları aşağıdaki biçimde sıralamak mümkündür (Mill ve Morrison ,1992, s.365-366).

1- Çok sayıda iş adamı turizm planlamasına kendi faaliyet alanlarına müdahale eden bir girişim gözüyle bakmaktadırlar ve turizm planlamasının avantajları hakkında ciddi şüphelere sahiptirler

2- Maliyet faktörü turizm planlamasının önündeki ikinci engeldir. Etkili bir turizm planlaması için ayrıntılı kaynak analizleri ve pazar araştırmalarının yapılması gerekir ve bu durum kaçınılmaz bir biçimde bir ya da iki grup tarafından fon oluşturulması anlamına gelebilir.

3- Üçüncü engel endüstrinin karmaşık (kompleks) bir yapıya sahip olması ve çeşitliliğidir. Çok sayıda hükümet departmanı turizm sektörünü doğrudan etkileyen faaliyetler gerçekleştirmektedir.

4- Turizm sektörü az sayıdaki büyük işletmeler ve çok sayıdaki daha küçük boyutlu işletmeler tarafından karakterize edilmektedir.

Planlı turizmde görülen diğer problemler; işletme faaliyetlerinin mevsimlik olması ve endüstrideki nispeten yüksek mülkiyet devir oranlarıdır.

Planlamacıların planlama çalışmaları sırasında bazı hususları göz önünde bulundurmamaları da istenen sonuçlara ulaşılmasını engelleyebilir. Planlamacılar geniş çaplı ekonomi, pazar ve kaynak araştırmalarına ve maliyet ve gelişme tahminlemelerine konsantre olurken (dikkatlerini bu noktalar üzerinde yoğunlaştırırken) şu hususlara daha az dikkat etmektedirler; Uygun arazi kontrolü (bu gerçekleştirilmez ise arazi spekülasyonları ortaya çıkabilir), alternatif destinasyonlar arasındaki muhtemel rekabet ve bu rekabetin sonuçlarının değerlendirilmemesi, planların gelişen koşullara uyumu ve son olarak turizm endüstrisinin unsurları ve bu unsurların ev sahibi (planlamanın gerçekleştirildiği) ülkenin sosyo - ekonomik politikalarına entegrasyonudur. Bu problemler, turizm gelişimindeki karşılıklı dayanışma ve ülkenin sosyo - ekonomik planları göz önünde bulundurulursa çözümlenebilir (Foster, 1985, s.38-39).

Planlamada dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi de, planlama yapıldığı dönemdeki iç ve dış çevre değişkenlerinin zaman içerisinde değişip değişmediklerinin sürekli denetlenmesidir. Hukuki, dini ve ahlaki kurallar önemli dış çevre değişkenlerindedir. Bunlar içerisinde özellikle dini ve ahlaki kurallarının değişebileceğinden söz etmek pek doğru olmamaktadır. Bununla beraber, hukuksal nitelikteki kuralların kısa süreler içerisinde değişmeleri (temel nitelikte olanların bir kenara bırakılması şartıyla) olasıdır. Planlama çalışmalarında, bu durumun göz önünde bulundurulması faydalı sonuçlar verebilir.

3.5.4 Taşıma Gücü Kavramı

Turizm amacıyla kaynakların aşırı derecede kullanımı, doğal, tarihi ve kültürel varlıkların yok olmasına sebep olur. Kullanım yoğunluğu, turizm kaynağının taşıyabileceğinden çok fazla olduğu zaman turistlere yönelik çekim özelliği de azalmış olur.

Turistik yörelerde oluşabilecek çevresel bozulmaların önceden kestirilebilmesi için bu ortamların başlangıç koşullarını belirleyen kararlı haldeki antropojen yükleri aşan etkilere karşı dirençlerin bilinmesi gerekir. Bu amaçla “taşıma gücü” kavramı geliştirilmiştir(Uslu, 1991, s.31).

Taşıma gücü kavramı, çevresel, sosyal ve fiziksel taşıma gücü olmak üzere üç gruba ayrılır:

Çevresel taşıma gücü: Çevresel taşıma gücü, kullanımı hedeflenen çevresel ortamın gerek kullanıcılarının gerekse söz konusu eko sistemin sağlığını bozmadan bu ortama yüklenebilecek kullanım şekil ve yoğunluğunu belirler (Uslu, 1991, s.32). Örneğin ülkemizde, turizmin daha yoğun olduğu kıyı kesimlerinde atık suların denize, tam olarak arıtılmadan deşarj edilmesi denizin kendine ait popülasyonlarının hızla değişimine yol açar. Bu değişim, su altı yaşamıyla ilgilenen turist için negatif bir durumdur. Plansızlığın ürünü olan kıyı dolguları ve arazi kazanma olayları da doğa dengesini bozmaktadır. Kullanım miktarının, taşıma gücünü aşması sonucu turistik yörelerde ciddi kayıplar yaşanmaktadır.

Sosyal taşıma gücü: Günümüz insanı, modern yaşam biçimlerinin bir sonucu olarak, çok kalabalık kentlerde yaşamak zorundadır. Dinlenebilmek, çalışma gücü ve verimini tekrar kazanabilmek için tatil yapmak ve bu tatili mümkün olduğunca büyük kentlerden uzakta doğaya yakın bir ortamda yapmak istemektedir. Diğer yandan kitle turizmi, mümkün olduğu kadar fazla sayıda turisti belirli bir yöreye doldurarak, bunlardan maksimum karı elde etmeyi amaçlamaktadır. Bunun sonucunda, kalabalık ortamlardan bunalmış olan bireyler, kendilerini tatil yörelerinde günlük yaşamlarındakine benzer ortamlarda bulmaktadırlar (Uslu, 1991, s.33). Bunun yanında, turizm, yerel halkın örf, adet ve yaşam alışkanlıklarında olumsuz değişikliklere sebep olmaktadır. Bu durum “kültürel kirlenme” olarak nitelendirilebilir.

Fiziksel taşıma gücü: Sağlıklı bir turistik gelişme, belirli bir yörede mevcut olan doğal ve insan eliyle yapılmış fiziksel kaynaklarla sınırlıdır. Burada önemli olan, turistik bölgedeki altyapı olanaklarının geliştirilmesiyle, mevcut fiziksel kaynaklardan daha etkili bir şekilde yararlanılabilmesidir. Turistik gelişmenin sınır koşullarını oluşturan fiziksel kaynakları şu şekilde sıralayabiliriz (Uslu, 1991, s.35): arazi, su kaynakları, atık su altyapısı, katı atık bertarafı, ulaşım altyapısı ve enerji altyapısı. Turistik talebin mevsimselliği ve değişkenliği, fiziksel kaynaklarının taşıma güçlerinin değerlendirilmesinde önemli rol oynar. Bu kavramlara yeterince önem verilmediği takdirde, mevsimsel turistik yığılmalar sonucunda ülkelerde sıkıntı yaşanacağı kesindir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TURİZM VE ÇEVRE İLİŞKİLERİNDE BİLİNÇ DÜZEYİNİN ÖLÇÜLMESİ AMACIYLA KUNDU BÖLGESİNDE OTEL ÇALIŞANLARINA VE MÜŞTERİLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

4.1 Araştırmanın Amacı

Dünya turizmine katılan insanların sayısı arttıkça meydana gelen ekolojik çevre üzerinde olumsuz gelişmeler, insan hayatını tehdit eder konuma gelmiştir. Çevre krizlerinin etkisiyle hızla tüketilen doğal kaynaklar, kalkınma ile çevrenin birbirine tercih edilemeyeceği gerçeğini ortaya çıkarmıştır.

Günümüzde yaşanan çevre sorunları, turizm sektörünü klasikleşmiş turizm anlayışının dışına çıkmaya itmiştir. İnsanlar, turizm taleplerini kendileri ortaya çıkartmaktadır; turizmciler ise bu taleplere cevap verme arayışı içine girmektedir.

Tüm bu gelişmelerden hareketle, araştırmamızın amacı, Antalya Kundu Bölgesi'nde faaliyet gösteren beş yıldızlı otellerde yönetici konumunda çalışan turizmcilerin ve bu otellere gelen farklı milliyetlere mensup ziyaretçilerin, çevre ve turizm ilişkileri hakkındaki düşüncelerini öğrenmek ve bu konuya ilişkin bilinç düzeyleri arasında bir farklılığın olup olmadığını tespit etmektir.

4.2 Kundu Bölgesi'nin Tanıtımı ve Araştırmanın Önemi

Antalya Merkez, Kundu (Özlü) Köyü sahilinde, Aksu-Acısü dereleri arasında bulunan "*Kundu Turistik Tesisler Bölgesi*", Antalya'nın doğusunda, Antalya Havalimanına 20 km uzaklıktadır ve fıstık çamı ormanı ile çevrili olan 1.5 km'lik kıyı şeridi boyunca kurulmuştur.

Bölgede, şu anda dördü açık, biri inşaat aşamasında, biri yatırımda ikisi proje safhasında olan 8 otel, 18 delikli 1 Golf Sahası ile yine proje safhasında olan 1 Eğlence Kompleksi bulunmaktadır. Türk Cumhuriyetleri'ne verilen 2 tahsisin inşaatı tamamlandığında 7 Otel, 1 Golf Sahası ve 1 Eğlence Kompleksi'nden oluşan ortalama 10.000 yatak kapasiteli bir turizm bölgesi olacaktır.

Kundu Bölgesi'nde dört adet işler durumda turistik tesis mevcuttur. WOW Topkapı Palace Oteli, MNG Holding'e ait 2000 yatak kapasiteli, beş yıldızlı bir oteldir. WOW Kremlin Palace Oteli de Topkapı Palace Oteli'nin sahip olduğu niteliklere sahiptir. Venezia Palace Oteli, Palmiye A.Ş.'ye ait olup 1100 yatak kapasitesine sahiptir. Antbel A.Ş.'ye ait olan IC Green Palace Oteli, 1100 yatak kapasiteli, beş yıldızlı Kundu Bölgesi otelleri arasında yer almaktadır.

Ayrıca, Kundu'da, AST A.Ş.'ye ait, 1800 yatak kapasiteli, inşaat aşamasında olan İstanbul and İstanbul Palace Oteli, yatırım aşaması durumunda MNG Holding'in bünyesinde, 2000 yatak kapasiteli Beyaz Saray Oteli ve beraberinde bir adet golf sahası, proje aşaması durumunda 1000 yatak kapasiteli Kırgızistan ve 1000 yatak kapasiteli Azerbaycan Türkiye Cumhuriyetleri, proje aşaması durumunda MNG Holding bünyesinde Yedi Harikalar Kenti (İskenderiye Feneri, Artemis Tapınağı, Rodos Heykeli, Mouseleum, Giza Piramidi, Babil Asma Bahçeleri ve Zeus Tapınağı'ndan oluşan bir eğlence kompleksi) tamamlanma aşamasındadır.

Çalışmaya konu olan Kundu Bölgesi, barındırdığı bunca güzelliğin yanında karşı karşıya olduğu çevre sorunlarıyla da gündemde yerini almaktadır. Kıyıdaki tesislerin hemen arkasında başlayan ikinci konutlar, siteler vs, bu bölgenin bir turizm alanı olmasını zorlaştırmaktadır. Bölge, plansız olarak gelişimini sürdürmektedir. Plansızlığa ek olarak, tüm çevre görüntüsünü bozan ve bu bölgedeki otellerin konseptine ve hatta yat turizmüne bile uygun olmayan bu bölgeye liman yapılması düşünülmektedir. Bu güzide bölgede sadece yat turizmüne hizmet verecek bir liman yapılması, öncelikle deniz, çevre ve görüntü kirliliği yaratacaktır. Teknelerin yüzeyindeki kirlilik bile açık deniz rüzgarının etkisi ile bu doğa harikası kumsallarımızı çirkinleştirecektir. Bu bölgenin sahil yapısı ve doğası yat turizmi ve yat limanına uygun değildir. Antalya şehrine en yakın turistik bölge olarak bu bölgede yat limanı projesi konusunda ısrar edilmesi, bugüne kadar yapılan milyonlarca dolarlık yatırımların atıl hale gelmesine sebep olacaktır. Bundan Antalya halkı ve esnafı da olumsuz etkilenecektir. Bölge turizmimiz ciddi anlamda gelir ve katma değer kaybına uğrayacaktır.

Kundu kumullarını oluşturan malzeme inşaat işlerinde “sıfır numara” adı verilen ve sıva işlerinde kullanım alanı bulan ince taneli kumdur. Bu nedenle kumul tepeleri yıllardan beri kum ocağı olarak kullanılmaktadır. Yerel yönetimin aldığı birtakım yasaklayıcı önleme karşın kum alımı kaçak olarak sürmektedir. Bu durum kumullara zarar verdiği gibi üzerindeki ormanı ve gerisindeki tarım alanlarını da olumsuz etkilemektedir.

Kundu Bölgesi’nde tarımsal alanların ortasından geçen kıyı bandı kullanımları, Kundu Yerleşim Bölgesi ve havaalanı bağlantısını sağlayacağı düşünülen ulaşım aksı, tarım alanlarının tarım dışı kullanımını tetikleyici niteliktedir.

Bölgede yer alan turistik tesislerin bir kısmı, kanalizasyonla ilgili alt yapı tamamlanmadan inşa edildikleri için atıklarını Kopak Çayı’na deşarj etmektedir. Kopak Çayı’na deşarj edilen atık sular, hem kötü kokular yayılmasına hem de çevrenin kirlenmesine neden olmaktadır. Bu kirlilik şu anda denize ulaşmamaktadır, ancak bir önlem alınmadığı takdirde Kundu- Lara Bölgesi’nde deniz suyu kirliliği ve Antalya’nın isminin lekelenmesi kaçınılmaz olacaktır.

Literatürde yapılan araştırmalar incelendiğinde, “çevre ve turizm ilişkisinde bilinç düzeyi ölçme” konusuna, uygulama faaliyetleri yönünden yeterince değinilmediği görülmektedir. Kundu’nun, daha önce, hakkında çevre ve turizm konusunda herhangi bir uygulama çalışması yapılmamış, çevre kirliliği ile karşı karşıya olan yeni bir turistik tesisler bölgesi olması açısından çalışmamız ilklerden birisi olma özelliğini taşımaktadır.

4.3 Araştırma Yöntemi

4.3.1 Örnek Kütle Seçimi ve Kısıtlar

Araştırmanın evreni, Antalya Kundu Bölgesi’nde faaliyet gösteren WOW Topkapı Palace, Kremlin Palace, Venezia Palace ve IC Green Palace otellerinde yönetici konumunda çalışan toplam 100 birey ile bu otellere turistik amaçlı ziyarete gelen Türk, Avrupalı,

Amerikalı, Rus ve Ortadoğulu toplam 280 bireydir. Çalışanlara uygulanan anketlerden 96 tanesi, otel müşterilerine uygulanan anketlerden 266 tanesi eksiksiz olarak geri dönmüştür.

Araştırma kapsamında anket uygulanması, WOW Topkapı Palace, Kremlin Palace, Venezia Palace ve IC Green Palace otellerinde yönetici konumundaki çalışanlara 24/04/2006 ve 18/05/2006 tarihleri arasında uygulanmıştır. Otelere gelen farklı milliyetlere yönelik anket çalışması, 02/02/2006 ve 31/05/2006 tarihleri arasında uygulanmıştır.

Anket formlarının tamamı yüz yüze görüşme yöntemiyle doldurulmuştur. Çalışan kişiler tek tek makamlarında ziyaret edilmiş, anket sorularını cevaplandırmaları istenmiştir. Otel müşterilerine uygulanan anketler, otellerin çeşitli departmanlarına teslim edilmiş, otellere müşteri geldikçe uygulamaları yapılmıştır.

4.3.2 Anket Sorularının Hazırlanması ve Verilerin Analiz Teknikleri

Araştırmada veri toplama işlemi anket vasıtası ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan anket formu (Ek-1 ve Ek-2) iki farklı şekilde düzenlenmiştir. İlki otel çalışanlarına yönelik, diğeri ise otel müşterilerine yönelik düzenlenmiş formdur. Çalışanlara yönelik anket formunda açık uçlu ve kapalı uçlu toplam 30 adet soru mevcuttur. Otel müşterilerine yönelik anket formunda ise açık uçlu ve kapalı uçlu olmak üzere toplam 22 adet soru mevcuttur. Sorular, İngilizce, Almanca ve Rusça'ya çevrilerek farklı milliyetlere uygulanmıştır. Ankete katılan bireylerin farklı düşüncelerine yer verebilmek amacıyla "diğer" adı altında boş seçenekler bırakılmıştır. Sorulara kaçamak cevap verilmesini en aza indirmek amacıyla anlaşılması zor olan sorulardan kaçılarak, genelden özele doğru bir sıra takip edilmiştir.

Anket verilerinin analizinde, istatistik paket programlarından SPSS 10.0 (Statistical Package for Social Sciences) kullanılmıştır. Araştırmada yer alan demografik özellikleri içeren sorulara frekans analizi uygulanmış ve daha sonra anket uygulanan farklı görev konumlarında çalışanların ve değişik ülke gruplarına mensup bireylerin, çevre-turizm ilişkilerinde bilinç düzeyleri arasında farklılık olup olmadığını ortaya koyabilmek için ki-kare yöntemi kullanılmıştır.

4.4 Anket Sorularının Değerlendirilmesi

4.4.1 Demografik Göstergeler

4.4.1.1. Çalışanların Demografik Göstergeleri

Tablo 4.1. Ankete Katılan Otel Çalışanlarının Yaş Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
25-29	23	24,0	24,0	24,0
30-34	29	30,2	30,2	54,2
35-39	22	22,9	22,9	77,1
40+	22	22,9	22,9	100,0
Toplam	96	100,0	100,0	

Ankete katılan otel çalışanlarının %30,2'si 30-34 yaş aralığında olup çoğunluğu oluşturmaktadır. 25-29 yaş aralığı ise %24 ile ikinci sıradadır. 40 yaş ve üzeri ile 35-39 yaş aralığı ise eşit frekanslara sahip olup %22,9 luk payla en düşük frekanslı grupları oluşturmaktadırlar.

Tablo 4.2. Ankete Katılan Otel Çalışanlarının Cinsiyet Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bayan	35	36,5	36,5	36,5
Erkek	61	63,5	63,5	100,0
Toplam	96	100,0	100,0	

Otelde yönetici konumunda çalışan bireylerin %63,5 lik kısmını erkekler oluştururken geriye kalan %36,5 luk kısmını bayanlar oluşturmaktadır. Erkek ve bayan dağılımları arasında ciddi bir yüzdellik fark mevcuttur.

Tablo 4.3. Ankete Katılan Otel Çalışanlarının Eğitim Düzeyi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Orta-Lise	9	9,4	9,4	9,4
Meslek okulu- On lisans	28	29,2	29,2	38,5
Üniversite ve üzeri	59	61,5	61,5	100,0
Toplam	96	100,0	100,0	

Yönetici konumunda çalışanların %61,5 u üniversite ve üzeri düzeyde eğitim görürken, %9,4 lük kısmı orta ve lise düzeyinde eğitim seviyelerine sahiptir.

Tablo 4.4. Ankete Katılan Otel Çalışanlarının Turizm Sektöründe Çalışma Süresi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1-5	19	19,8	19,8	19,8
6-10	23	24,0	24,0	43,8
11-15	22	22,9	22,9	66,7
16-20	16	16,7	16,7	83,3
21 ve üzeri	16	16,7	16,7	100,0
Toplam	96	100,0	100,0	

Ankete katılan yöneticilerin %24'ü 6-10 yıl arası kıdeme sahiptir. 11-15 yıllık turizm geçmişine sahip olan %22,9 luk bölümü, 1-5 yıllık geçmişe sahip olan %19,8 lik grup izlemektedir. Kıdemleri 16-20 yılları arası ve 21 yıl ve üzeri olan yönetici gruplarının frekansları eşit olup yüzdeler payı %16,7 dir.

Tablo 4.5. Ankete Katılan Otel Çalışanlarının Görev Konumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Üst Düzey Yönetici	23	24,0	24,0	24,0
Orta Düzey Yönetici	56	58,3	58,3	82,3
Alt Düzey Yönetici	17	17,7	17,7	100,0
Toplam	96	100,0	100,0	

Anket uygulanan bireylerin %58,3'ü orta düzey yönetici olup çoğunluğu oluşturmaktadır. %17,7 lik en az frekansa sahip dilimi ise alt düzey yöneticiler teşkil etmektedir.

4.4.1.2 Otel Müşterilerinin Demografik Özellikleri

Tablo 4.6. Ankete Katılan Otel Müşterilerinin Cinsiyeti

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bayan	132	49,6	49,6	49,6
Erkek	134	50,4	50,4	100,0
Toplam	266	100,0	100,0	

Ankete katılan otel müşterilerinin %49,6 lık bölümünü bayanlar oluştururken geriye kalan kısmını erkekler oluşturmaktadır. Bayan ve erkek dağılımı yüzdeleri birbirine çok yakındır.

Tablo 4.7. Ankete Katılan Otel Müşterilerinin Milliyeti

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Türk	111	41,7	41,7	41,7
Avrupalı	91	34,2	34,2	75,9
Amerikalı	13	4,9	4,9	80,8
Rus	41	15,4	15,4	96,2
Ortadoğulu	10	3,8	3,8	100,0
Toplam	266	100,0	100,0	

Türkler %41,7 lik yüzdelerle payla anket uygulanan müşterilerin büyük çoğunluğunu oluştururken, Avrupalılar %34,2 lik payla ikinci sırada yer almaktadır. Avrupalıları, sırayla Ruslar, Amerikalılar ve Ortadoğulular izlemektedir.

Tablo 4.8. Ankete Katılan Otel Müşterilerinin Yaşı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
20-24	31	11,7	11,7	11,7
25-29	41	15,4	15,4	27,1
30-34	47	17,7	17,7	44,7
35-39	56	21,1	21,1	65,8
40 +	91	34,2	34,2	100,0
Toplam	266	100,0	100,0	

Anket uygulanan müşterilerinin yaş dağılımları incelendiği zaman, 40 yaş ve üzeri müşteriler %34,2 lik payla çoğunluğu oluşturmaktadır. 20-24 yaş aralığı ise %11,7 ile anket sorularını cevaplayan müşterilerde rastlanan en az frekanslı gruptur.

Tablo 4.9. Ankete Katılan Otel Müşterilerinin Eğitim Düzeyi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul-orta-lise	33	12,4	12,4	12,4
Meslek okulu-önlisans	84	31,6	31,6	44,0
Üniversite ve üzeri	149	56,0	56,0	100,0
Toplam	266	100,0	100,0	

Anket sorularını cevaplayan müşterilerin %56 lık dilimini, üniversite ve üzerinde eğitim görmüş bireyler oluştururken, ilkokul-orta ve lise düzeyinde eğitim görmüş ziyaretçiler %12,4 ile en az paya sahiptir.

4.4.2 Bilinç Düzeyinin Sektör Çalışanlarına Göre Algılanması

Tablo 4.10. Otelin Yatak Kapasitesiyle İlgili Göstergeler

	Görev Konumu			Toplam	
	Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici		
Otelinizde yatak kapasitesi yeterli mi?	Evet	19	52	16	87
	Hayır	4	4	1	9
Toplam		23	56	17	96

Otellerde çalışan orta düzey yöneticilerden 52 si, üst düzey yöneticilerden 19 u ve alt düzey yöneticilerden 16 sı otellerindeki yatak kapasitesinin yeterli olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.11. Müşterileri Otele Getiren Seyahat Acentelerinin Otel Temizlik İstekleri ile İlgili Göstergeler

	Görev Konumu			Toplam	
	Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici		
Seyahat acenteleri otel temizliği ile ilgili özel istekte bulunuyorlar mı?	Evet, her zaman	3	13	0	16
	Evet, ara sıra	8	16	7	31
	Evet, çok nadiren	8	21	6	35
	Hayır	4	6	4	14
Toplam		23	56	17	96

Anket sorularını cevaplayan 96 yöneticinin 35 i seyahat acentelerinin otel temizliğiyle ilgili isteklerinin çok nadiren olduğunu belirtirken, 14 ü hiçbir zaman olmadığını belirtmiştir. Bu soruya her zaman yanıtını veren alt düzey yöneticisi bulunmamaktadır.

Tablo 4.12. Müşterilerin Otel Dışına Çıkma Talebiyle İlgili Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Müşterileriniz otel dışına çıkmayı talep ediyorlar mı?	Evet, her zaman	1	3	0	4
	Evet, ara sıra	10	19	5	34
	Evet, çok nadiren	7	24	11	42
	Hayır	5	10	1	16
Toplam		23	56	17	96

Otel yöneticilerinin çoğunluğunu oluşturan 42 birey, müşterilerin çok nadiren otel dışına çıkmayı talep ettiklerini belirtirken, 16 sı müşterilerin otel dışına çıkmayı talep etmediklerini söylemektedir.

Tablo 4.13. Otelin Bulunduğu Çevrenin Bir Otel İnşaatı İçin Uygunluk Derecesine Dair Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Otel çevresinin, bir otel inşaatı için uygun olduğuna inanıyor musunuz?	Evet, mükemmel bir yer	6	17	3	26
	Evet, ortalama bir yer	14	22	9	45
	Hayır, uygun değil	3	17	5	25
Toplam		23	56	17	96

Yöneticilerin 45 i otel çevresinin, bir otel inşaatı için ortalama bir yer olduğunu düşünürken, bu çevrenin mükemmel bir yer olduğunu düşünen ve çevreyi otel inşaatı için uygun görmeyen bireylerin sayıları birbirine çok yakındır.

Tablo 4.14 Otel Denetleyen Yetkili Kuruluşlara İlişkin Göstergeler

			görev konumu			Toplam
			üst düzey yönetici	orta düzey yönetici	alt düzey yönetici	
denetleyen kurumlar	turizm bakanlığı	Kisi sayısı	18	38	14	70
		Yanıtlayanlar içindeki payı	25,7%	54,3%	20,0%	100,0%
		Görev konumları içindeki payı	22,2%	20,8%	25,0%	21,9%
	çevre orman bakanlığı	Kisi sayısı	21	46	14	81
		Yanıtlayanlar içindeki payı	25,9%	56,8%	17,3%	100,0%
		Görev konumları içindeki payı	25,9%	25,1%	25,0%	25,3%
	belediye	Kisi sayısı	17	41	11	69
		Yanıtlayanlar içindeki payı	24,6%	59,4%	15,9%	100,0%
		Görev konumları içindeki payı	21,0%	22,4%	19,6%	21,6%
il sağlık md	Kisi sayısı	21	50	12	83	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	25,3%	60,2%	14,5%	100,0%	
	Görev konumları içindeki payı	25,9%	27,3%	21,4%	25,9%	
sivil toplum kurumları	Kisi sayısı	4	8	5	17	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	23,5%	47,1%	29,4%	100,0%	
	Görev konumları içindeki payı	4,9%	4,4%	8,9%	5,3%	
Toplam	Kisi sayısı	81	183	56	320	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	25,3%	57,2%	17,5%	100,0%	
	Görev konumları içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

H_0 = Farklı görev konumlarında çalışan yöneticilerin, oteli denetleyen yetkili kuruluşlara dair bilinç düzeylerinde fark yoktur.

H_1 = Farklı görev konumlarında çalışan yöneticilerin, oteli denetleyen yetkili kuruluşlara dair bilinç düzeylerinde fark vardır.

$$k_i^2=2,821, \quad sd=8, \quad p=0,945$$

$p>0,05$ olduğu için istatistiksel fark yoktur.

Tablo 4.15. Otelde Yapılan Çevreye Katkı Faaliyetlerine İlişkin Göstergeler

			görev konumu			Toplam
			üst düzey yönetici	orta düzey yönetici	alt düzey yönetici	
çevreye katkı faaliyetleri	bahçe düzenlemesi	Kisi sayısı	23	56	17	96
		Yanıtlayanlar içindeki payı	24,0%	58,3%	17,7%	100,0%
		Görev konumları içindeki payı	37,1%	42,4%	50,0%	42,1%
	bina bakımı	Kisi sayısı	23	52	13	88
		Yanıtlayanlar içindeki payı	26,1%	59,1%	14,8%	100,0%
		Görev konumları içindeki payı	37,1%	39,4%	38,2%	38,6%
	diğer	Kisi sayısı	16	24	4	44
		Yanıtlayanlar içindeki payı	36,4%	54,5%	9,1%	100,0%
		Görev konumları içindeki payı	25,8%	18,2%	11,8%	19,3%
Toplam	Kisi sayısı	62	132	34	228	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	27,2%	57,9%	14,9%	100,0%	
	Görev konumları içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

H_0 = Farklı görev konumlarında çalışan yöneticilerin, otelde gerçekleştirilen çevreye katkı faaliyetleriyle ilişkili bilinç düzeylerinde fark yoktur.

H_1 = Farklı görev konumlarında çalışan yöneticilerin, otelde gerçekleştirilen çevreye katkı faaliyetleriyle ilişkili bilinç düzeylerinde fark vardır.

$$k_i^2=3,381, sd=4, p=0,496$$

$p>0,05$ olduğu için istatistiksel fark yoktur.

Tablo 4.16. Otele Gelen Müşteriler İçin Mavi Bayrağın Önemine Dair Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Müşteriler için mavi bayrağın önemine inanıyor musunuz?	Evet, inanıyorum	11	28	7	46
	Hayır, inanmıyorum	12	28	10	50
Toplam		23	56	17	96

Otellerde yönetici konumunda çalışan bireylerin yarısından fazlasını oluşturan 50 kişi, müşteriler için mavi bayrağın önemine inanmazken, mavi bayrağın önemine inanan ve inanmayan orta düzey yönetici sayısı eşittir.

Tablo 4.17. Otelde Çevre Temizliğiyle İlgili Yeterli Personelin Mevcudiyetine Dair Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Otelinizde çevre temizliğiyle ilgili yeterli personel mevcut mu?	Evet, mevcuttur	21	53	13	87
	Hayır, mevcut değildir	2	3	4	9
Toplam		23	56	17	96

Ankete yanıt veren 96 yöneticiden 87 si otelde çevre temizliğiyle ilgili yeterli personelin mevcut olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.18. Otel Çalışanları İçin Çevre Hakkında Bilinçlendirme Seminerlerinin Düzenlenme Periyoduna İlişkin Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Çalışanlarınıza çevre eğitim seminerleri düzenlediniz mi?	Evet, periyodik olarak düzenliyoruz	15	19	5	39
	Evet, bir defa düzenledik	3	32	8	43
	Hayır, düzenlemedik	5	5	4	14
Toplam		23	56	17	96

Anketi yanıtlayan çalışanların 43 ü bir defa çevre eğitim semineri düzenlediklerini belirtirken 14 ü hiç düzenlemediklerini belirtmiştir.

Tablo 4.19. Geçen Yılın Aynı Dönemiyle Kıyaslandığında Müşteri Sayısındaki Farka Dair Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Gecen yıla göre müşteri sayısında artış var mı?	Evet, belirgin bir artış var	2	12	5	19
	Evet, kısmen bir artış var	15	25	9	49
	Hayır, artış yok	6	19	3	28
Toplam		23	56	17	96

Yöneticilerin yarısından fazlasını oluşturan 49 kişi, geçen yıllla kıyasladıklarında müşteri sayısında kısmen bir artış gözlerken, artış gözlemlemeyen kişi sayısı 28 dir.

Tablo 4.20. Çöp Arıtma Yollarına Dair Göstergeler

			görev konumu			Toplam
			üst düzey yönetici	orta düzey yönetici	alt düzey yönetici	
çöp arıtma yolları	özel firma yardımı	Kisi sayısı	21	51	16	88
		Yanıtlayanlar içindeki payı	23,9%	58,0%	18,2%	100,0%
		Görev konumları içindeki payı	80,8%	71,8%	61,5%	71,5%
	belediye yardımı	Kisi sayısı	5	20	10	35
		Yanıtlayanlar içindeki payı	14,3%	57,1%	28,6%	100,0%
		Görev konumları içindeki payı	19,2%	28,2%	38,5%	28,5%
Toplam		Kisi sayısı	26	71	26	123
		Yanıtlayanlar içindeki payı	21,1%	57,7%	21,1%	100,0%
		Görev konumları içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

H_0 = Farklı görev konumlarında çalışan yöneticilerin, otelin çöp arıtma yöntemlerine dair bilinç düzeylerinde fark yoktur.

H_1 = Farklı görev konumlarında çalışan yöneticilerin, otelin çöp arıtma yöntemlerine dair bilinç düzeylerinde fark vardır.

$$k_i^2=2,368, sd=2, p=0,306$$

$p>0,05$ olduğu için istatistiksel fark yoktur.

Tablo 4.21. Otelin Yağ Tutucu Mevcudiyetine Dair Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Otelinizde yağ tutucular var mı?	Evet	23	56	17	96
Toplam		23	56	17	96

Anket sorusunu yanıtlayan otel çalışanlarının tamamı, otellerinde yağ tutucularının olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.22. Atık Su Deşarjına İlişkin Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Atık suyunuzu nasıl deşarj ediyorsunuz?	Atık su arıtma tesisine yolluyoruz	22	54	17	93
	Dereye deşarj	1	2	0	3
Toplam		23	56	17	96

96 otel çalışanından 93 ü atık suyun arıtma tesisine yollandığını belirtirken 3 ü dereye deşarj ettiklerini belirtmiştir.

Tablo 4.23. Çevrede Bulunan En Yakın Arıtma Tesisi ile İlgili Yeterli Bilgi Mevcudiyetine Dair Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Çevrenizdeki en yakın arıtma tesisiyle ilgili yeterli bilginiz var mı?	Evet	9	29	5	43
	Hayır	14	27	12	53
Toplam		23	56	17	96

Anket uygulanan otel çalışanlarının yarıdan fazlasını oluşturan 53 kişi, çevrelerinde bulunan en yakın arıtma tesisiyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir.

Tablo 4.24. Otelde Yeniden Geri Dönüşüm Ayırımının Yapılmasına İlişkin Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Otelinizde geri dönüşüm için ayırım yapılıyor mu?	Evet	23	55	17	95
	Hayır	0	1	0	1
Toplam		23	56	17	96

Otel çalışanlarının neredeyse tamamı otellerinde geri dönüşüm için ayırım yapıldığını belirtmiştir. Ayırım yapılmadığını düşünen kişi sayısı 1 dir.

Tablo 4.25. Otelde Kullanılan Yakıt Türüne İlişkin Göstergeler

			gorev konumu			Toplam
			ust duzey yonetici	orta duzey yonetici	alt duzey yonetici	
otelin yakit turu	LPG	Kisi sayisi	23	56	17	96
		Yanitlayanlar içindeki payi	24,0%	58,3%	17,7%	100,0%
		Gorev konumlari içindeki payi	56,1%	56,0%	53,1%	55,5%
	Dogal gaz	Kisi sayisi	18	44	15	77
		Yanitlayanlar içindeki payi	23,4%	57,1%	19,5%	100,0%
		Gorev konumlari içindeki payi	43,9%	44,0%	46,9%	44,5%
Toplam		Kisi sayisi	41	100	32	173
		Yanitlayanlar içindeki payi	23,7%	57,8%	18,5%	100,0%
		Gorev konumlari içindeki payi	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

H_0 = Farklı görev konumlarında çalışan yöneticilerin, otelde kullanılan yakıt türüne dair bilinç düzeylerinde fark yoktur.

H_1 = Farklı görev konumlarında çalışan yöneticilerin, otelde kullanılan yakıt türüne dair bilinç düzeylerinde fark vardır.

$$k_i^2=0,089, sd=2, p=0,956$$

$p>0,05$ olduğu için istatistiksel fark yoktur.

Tablo 4.26. Otellerin Bulunduğu Bölgeyi Olumsuz Etkileyen En Önemli Faktörlere İlişkin Göstergeler

		gorev konumu			Toplam
		ust duzey yonetici	orta duzey yonetici	alt duzey yonetici	
otel bolgesini etkileyen ulasim sorunu olumsuzluklar	Kisi sayisi	14	34	8	56
	Yanitlayanlar içindeki payi	25,0%	60,7%	14,3%	100,0%
	Gorev konumlari içindeki payi	38,9%	37,4%	30,8%	36,6%
trafik ve gurultu sorun	Kisi sayisi	2	7	1	10
	Yanitlayanlar içindeki payi	20,0%	70,0%	10,0%	100,0%
	Gorev konumlari içindeki payi	5,6%	7,7%	3,8%	6,5%
altyapi calismalari	Kisi sayisi	20	50	17	87
	Yanitlayanlar içindeki payi	23,0%	57,5%	19,5%	100,0%
	Gorev konumlari içindeki payi	55,6%	54,9%	65,4%	56,9%
Toplam	Kisi sayisi	36	91	26	153
	Yanitlayanlar içindeki payi	23,5%	59,5%	17,0%	100,0%
	Gorev konumlari içindeki payi	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

H_0 = Farklı görev konumlarında çalışan yöneticilerin, otellerin bulunduğu bölgeyi olumsuz etkileyen en önemli faktörlere ilişkin düşüncelerinde fark yoktur.

H_1 = Farklı görev konumlarında çalışan yöneticilerin, otellerin bulunduğu bölgeyi olumsuz etkileyen en önemli faktörlere ilişkin düşüncelerinde fark vardır.

Linear by linear değeri= 0,458, sd=4, p=0,499

$p > 0,05$ olduğu için istatistiksel fark yoktur.

Tablo 4.27. Müşterilerin Otel Seçim Nedenine Dair Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Müşterilerinizin neden sizin otelinizi tercih ettiğine inanıyorsunuz?	Yüksek hizmet kalitesi	20	48	14	82
	Uygun fiyatlar	1	6	0	7
	Bölgenin çekiciliği	2	2	3	7
Toplam		23	56	17	96

Otel yöneticilerinden 82 si, müşterilerin kendilerine sunulan yüksek hizmet kalitesi nedeniyle otellerini tercih ettiğini düşünürken, uygun fiyatlar ve bölgenin çekiciliği faktörlerini yanıtlayan çalışanların sayısı eşittir.

Tablo 4.28. Çevreyle İlgili Olarak Çalışan Yetkili Kuruluşların Yaptırımları Hakkında Bilgi Mevcudiyetine İlişkin Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Çevreyle ilgili yetkili kurumların yaptırımları hakkında bilginiz var mı?	Evet, detaylı bilgim var	6	14	1	21
	Evet, kısmen bilgim var	8	25	7	40
	Hayır, hiç bir bilgim yok	9	17	9	35
Toplam		23	56	17	96

Anket sorularını cevaplayan çalışanların 40 ı çevreyle ilgili yetkili kurumların yaptırımları hakkında kısmen bilgisinin olduğunu belirtirken, 35 i hiçbir bilgisinin olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 4.29. Çevre Eğitime Dair Göstergeler

			gorev konumu			Toplam
			ust duzey yonetici	orta duzey yonetici	alt duzey yonetici	
cevre egitimi nasil olmalıdır?	toplumun tüm kesimine yonelik olmalı	Kisi sayisi	19	44	14	77
		Yanitlayanlar içindeki payi	24,7%	57,1%	18,2%	100,0%
		Gorev konumlari içindeki payi	34,5%	30,8%	32,6%	32,0%
	tum iletisim araclarindan yararlanilmali	Kisi sayisi	10	41	7	58
		Yanitlayanlar içindeki payi	17,2%	70,7%	12,1%	100,0%
		Gorev konumlari içindeki payi	18,2%	28,7%	16,3%	24,1%
	kendini yetistirmis biri tarafindan verilmeli	Kisi sayisi	11	25	11	47
		Yanitlayanlar içindeki payi	23,4%	53,2%	23,4%	100,0%
		Gorev konumlari içindeki payi	20,0%	17,5%	25,6%	19,5%
	diger	Kisi sayisi	15	33	11	59
		Yanitlayanlar içindeki payi	25,4%	55,9%	18,6%	100,0%
		Gorev konumlari içindeki payi	27,3%	23,1%	25,6%	24,5%
Toplam	Kisi sayisi	55	143	43	241	
	Yanitlayanlar içindeki payi	22,8%	59,3%	17,8%	100,0%	
	Gorev konumlari içindeki payi	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

H_0 = Farklı görev konumlarında çalışan yöneticilerin, çevre eğitiminin olması gereken özelliklerine dair düşünce farklılıkları yoktur.

H_1 = Farklı görev konumlarında çalışan yöneticilerin, çevre eğitiminin olması gereken özelliklerine dair düşünce farklılıkları vardır.

$$k_i^2=4,751, sd=6, p=0,576$$

$p>0,05$ olduğu için istatistiksel fark yoktur.

Tablo 4.30. Otelde Kullanılan Deterjan Seçimin Yöntemine İlişkin Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Deterjan seçiminde neye dikkat ediyorsunuz?	Fiyatına	3	12	2	17
	Markasına	7	16	6	29
	Kolayca biyolojik bozunmaya uğramasına	13	28	9	50
Toplam		23	56	17	96

Anket uygulanan yöneticilerin çoğunluğunu oluşturan 50 kişi, otelde deterjan seçiminde kolayca biyolojik bozunmaya uğramasına dikkat ettiğini belirtirken, 17 si fiyatına, 29 u markasına dikkat ettiğini ifade etmiştir.

Tablo 4.31. Madeni Yağların Kullanıldıktan Sonra Değerlendirilmesine İlişkin Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Madeni yağlar kullanıldıktan sonra nasıl değerlendiriliyor?	Aritma tesisine yollanıyor	4	4	0	8
	Ayrılıp tesisten uzaklaştırılıyor	19	50	17	86
Toplam		23	54	17	94

96 otel çalışanından 86 sı madeni yağların tesisten uzaklaştırıldığını ifade ederken, yalnızca 8 i arıtma tesisine yollandığını belirtmiştir.

Tablo 4.32. Otelde Bitki Bakımı İçin Yapay Gübrenin ve Tarım İlaçlarının Kullanılmasına İlişkin Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Otelinizde yapay gübre ve tarım ilaçları kullanıyor musunuz?	Evet	21	54	16	91
	Hayır	2	2	1	5
Toplam		23	56	17	96

Otel çalışanlarının 91 i otellerinde yapay gübre ve tarım ilaçları kullandıklarını belirtirken, kullanmadıklarını belirtenlerin sayısı 5 tir.

Tablo 4.33. Odalarda Ses Geçirmeyen Camların Mevcudiyetine İlişkin Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
Odalarda ses geçirmeyen camlar var mı?	Evet	2	3	2	7
	Hayır	20	53	15	88
Toplam		22	56	17	95

96 otel çalışanından 88 i otellerinde ses geçirmeyen camların olmadığını, 7 si ise ses geçirmeyen camların olduğunu belirtmiştir. 1 kişi bu soruyu yanıtlamamıştır.

Tablo.4.34. A.B. Çevre Kriterlerinin Otele Kolayca Uygulanabilip Uygulanamayacağına Dair Göstergeler

		Görev Konumu			Toplam
		Üst Düzey Yönetici	Orta Düzey Yönetici	Alt Düzey Yönetici	
A.B. çevre kriterlerinin otelinize kolayca uygulanacağını düşünüyor musunuz?	Evet	21	54	17	92
	Hayır	2	2	0	4
Toplam		23	56	17	96

Anket uygulanan 96 yöneticiden 92 si A.B. çevre kriterlerinin otellerine kolayca uygulanacağını düşünürken, kolayca uygulanamayacağını düşünenlerin sayısı 4 tür.

4.4.3 Bilinç Düzeyinin Otel Müşterilerine Göre Algılanması

Tablo 4.35. Türkiye'yi Tercih Etme Sebeplerine İlişkin Göstergeler

			Ülke Grupları					Toplam
			Türkiye	Avrupa Ülkeleri	Amerika	Rusya	Ortadoğu Ülkeleri	
Tercih Nedenleri	Tarih-Kültür	Kisi sayısı	51	50	5	24	7	137
		Yanıtlayanlar içindeki payı	37,2%	36,5%	3,6%	17,5%	5,1%	100,0%
		Ulke gruplari içindeki payı	26,0%	29,8%	21,7%	30,8%	29,2%	28,0%
	Dogal Güzellik	Kisi sayısı	69	47	6	19	7	148
		Yanıtlayanlar içindeki payı	46,6%	31,8%	4,1%	12,8%	4,7%	100,0%
		Ulke gruplari içindeki payı	35,2%	28,0%	26,1%	24,4%	29,2%	30,3%
	Modern Tesisler	Kisi sayısı	76	71	12	35	10	204
		Yanıtlayanlar içindeki payı	37,3%	34,8%	5,9%	17,2%	4,9%	100,0%
		Ulke gruplari içindeki payı	38,8%	42,3%	52,2%	44,9%	41,7%	41,7%
Toplam	Kisi sayısı	196	168	23	78	24	489	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	40,1%	34,4%	4,7%	16,0%	4,9%	100,0%	
	Ulke gruplari içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

H_0 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin, kaldıkları oteli tercih etme sebepleri arasında düşünce farklılıkları yoktur.

H_1 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin, kaldıkları oteli tercih etme sebepleri arasında düşünce farklılıkları vardır.

$$k_i^2=5,126, sd=68 \quad p=0,744$$

$p>0,05$ olduğu için istatistiksel fark yoktur.

Tablo 4.36. Tercih Edilen Konaklama Tesislerine İlişkin Göstergeler

			Ülke Grupları					Toplam
			Türkiye	Avrupa Ülkeleri	Amerika	Rusya	Ortadoğu Ülkeleri	
Tesis Türü	Tatil Köyü	Kisi sayısı	87	79	11	40	10	227
		Yanıtlayanlar içindeki payı	38,3%	34,8%	4,8%	17,6%	4,4%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	32,8%	36,1%	36,7%	43,0%	40,0%	35,9%
	Şehir Oteli	Kisi sayısı	30	21	1	8	3	63
		Yanıtlayanlar içindeki payı	47,6%	33,3%	1,6%	12,7%	4,8%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	11,3%	9,6%	3,3%	8,6%	12,0%	10,0%
	Dag-Orman Oteli	Kisi sayısı	65	48	11	16	9	149
		Yanıtlayanlar içindeki payı	43,6%	32,2%	7,4%	10,7%	6,0%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	24,5%	21,9%	36,7%	17,2%	36,0%	23,6%
	Pansiyon	Kisi sayısı	26	21	3	14	1	65
		Yanıtlayanlar içindeki payı	40,0%	32,3%	4,6%	21,5%	1,5%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	9,8%	9,6%	10,0%	15,1%	4,0%	10,3%
	Kamp	Kisi sayısı	57	50	4	15	2	128
		Yanıtlayanlar içindeki payı	44,5%	39,1%	3,1%	11,7%	1,6%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	21,5%	22,8%	13,3%	16,1%	8,0%	20,3%
Toplam		Kisi sayısı	265	219	30	93	25	632
		Yanıtlayanlar içindeki payı	41,9%	34,7%	4,7%	14,7%	4,0%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

H_0 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin tercih ettikleri konaklama tesisi türleri arasında farklılık yoktur.

H_1 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin tercih ettikleri konaklama tesisi türleri arasında farklılık vardır.

$$k_i^2=17,473, \text{ sd}=16 \text{ p}=0,356$$

$p>0,05$ olduğu için istatistiksel fark yoktur.

Tablo 4.37. Kalınan Otelin Dışındaki Çevreyi Gezme İsteğine Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadoğulu	
Otel dışında gezmek istediniz mi?	Evet	Kisi Sayısı	49	46	9	17	5	126
		Yanıtlayanlar içindeki payı	38,9%	36,5%	7,1%	13,5%	4,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	44,1%	50,5%	69,2%	41,5%	50,0%	47,4%
	Hayır	Kisi Sayısı	62	45	4	24	5	140
		Yanıtlayanlar içindeki payı	44,3%	32,1%	2,9%	17,1%	3,6%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	55,9%	49,5%	30,8%	58,5%	50,0%	52,6%
Toplam	Kisi Sayısı	111	91	13	41	10	266	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Otel müşterilerinin %47,4 ü otel dışındaki çevreyi gezmeyi arzu etmiştir. Amerikalıların %69,2 si, Avrupalıların %50,5 i, Ortadoğuluların %50 si, Türklerin %44,1 i ve Rusların %41,5 i konkladıkları otelin dışındaki çevreyi gezmeyi istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.38. Konaklanan Tesisinin Bulunduğu Yerin Turizm İçin Uygunluğuna Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadoğulu	
Tesisin yeri turizm için uygun mu?	Evet	Kisi Sayısı	37	31	5	15	4	92
		Yanıtlayanlar içindeki payı	40,2%	33,7%	5,4%	16,3%	4,3%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	33,3%	34,1%	38,5%	36,6%	40,0%	34,6%
	Hayır	Kisi Sayısı	74	60	8	26	6	174
		Yanıtlayanlar içindeki payı	42,5%	34,5%	4,6%	14,9%	3,4%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	66,7%	65,9%	61,5%	63,4%	60,0%	65,4%
Toplam	Kisi Sayısı	111	91	13	41	10	266	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Konkladıkları tesisin yerini turizm için uygun bulan ziyaretçilerin oranı %34,6 dır. Ortadoğuluların %40 ı, Amerikalıların %38,5 i, Rusların %36,6 sı, Avrupalıların %34,1 i ve Türklerin %33,3 ü, konkladıkları tesisin yerini turizm için uygun bulduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.39. Antalya'yı Diğer Tatil Beldelerinden Farklı Kılan En Belirgin Özelliklere Dair Göstergeler

			Ülke Grupları					Toplam
			Türkiye	Avrupa Ülkeleri	Amerika	Rusya	Ortadoğu Ülkeleri	
Farklı Kılan Özellikler	İlman İklim	Kisi sayısı	84	69	12	36	9	210
		Yanıtlayanlar içindeki payı	40,0%	32,9%	5,7%	17,1%	4,3%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	40,2%	37,9%	40,0%	46,2%	50,0%	40,6%
	Tarih-Kültür Degerleri	Kisi sayısı	62	49	8	19	4	142
		Yanıtlayanlar içindeki payı	43,7%	34,5%	5,6%	13,4%	2,8%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	29,7%	26,9%	26,7%	24,4%	22,2%	27,5%
	Zengin Tabii Güzellikler	Kisi sayısı	63	64	10	23	5	165
		Yanıtlayanlar içindeki payı	38,2%	38,8%	6,1%	13,9%	3,0%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	30,1%	35,2%	33,3%	29,5%	27,8%	31,9%
Toplam		Kisi sayısı	209	182	30	78	18	517
		Yanıtlayanlar içindeki payı	40,4%	35,2%	5,8%	15,1%	3,5%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

H_0 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin Antalya'yı diğer tatil beldelerinden farklı kılan en belirgin özelliklere dair düşünceleri arasında farklılık yoktur.

H_1 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin Antalya'yı diğer tatil beldelerinden farklı kılan en belirgin özelliklere dair düşünceleri arasında farklılık vardır.

$$k_i^2=3,235, sd=6 \quad p=0,919$$

$p>0,05$ olduğu için istatistiksel fark yoktur.

Tablo 4.40. Eko-Turizm Kavramına Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadoğulu	
Sizce Eko-Turizm Nedir ?	Doğa ile bağlantılı turizm	Kisi sayısı	87	86	12	33	10	228
		Yanıtlayanlar içindeki payı	38,2%	37,7%	5,3%	14,5%	4,4%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	78,4%	94,5%	92,3%	80,5%	100,0%	85,7%
	Küçük gruplarla yapılan turizm	Kisi sayısı	18	4	1	6	0	29
		Yanıtlayanlar içindeki payı	62,1%	13,8%	3,4%	20,7%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	16,2%	4,4%	7,7%	14,6%	,0%	10,9%
	Eğlence ile ilgili turizm	Kisi sayısı	5	1	0	2	0	8
		Yanıtlayanlar içindeki payı	62,5%	12,5%	,0%	25,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	4,5%	1,1%	,0%	4,9%	,0%	3,0%
	Hiçbiri	Kisi sayısı	1	0	0	0	0	1
		Yanıtlayanlar içindeki payı	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	,9%	,0%	,0%	,0%	,0%	,4%
Toplam		Kisi sayısı	111	91	13	41	10	266
		Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Anket sorusunu yanıtlayan otel müşterilerinin %85,7 si eko-turizmin doğa ile bağlantılı bir turizm çeşidi olduğunu düşünürken, %10,9 u küçük gruplarla yapılan turizm ve %3 ü eğlence ile ilgili turizm çeşidi olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.41. Kitle Turizminin Çevreye Etkisine İlişkin Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadoğulu	
Kitle turizmi çevreyi olumsuz etkiler mi?	Evet	Kisi Sayısı	79	69	8	29	7	192
		Yanıtlayanlar içindeki payı	41,1%	35,9%	4,2%	15,1%	3,6%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	71,2%	75,8%	61,5%	70,7%	70,0%	72,2%
	Hayır	Kisi Sayısı	32	22	5	12	3	74
		Yanıtlayanlar içindeki payı	43,2%	29,7%	6,8%	16,2%	4,1%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	28,8%	24,2%	38,5%	29,3%	30,0%	27,8%
Toplam		Kisi Sayısı	111	91	13	41	10	266
		Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Otel müşterilerinin %72 si kitle turizminin çevreyi olumsuz etkilediğini düşünürken, bu oranın büyük bir çoğunluğunu %75,8 lik pay ile Avrupalılar oluşturmuştur.

Tablo 4.42. Turizmin Yol Açtığı En Önemli Çevresel Problemlere İlişkin Göstergeler

			Ülke Grupları					Toplam
			Türkiye	Avrupa Ülkeleri	Amerika	Rusya	Ortadoğu Ülkeleri	
Çevresel Problemler	Doğal Çevrenin Yokolması	Kisi sayısı	65	65	11	34	8	183
		Yanıtlayanlar içindeki payı	35,5%	35,5%	6,0%	18,6%	4,4%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	19,5%	20,5%	22,9%	26,6%	21,6%	21,2%
	Atıkların Etkisi	Kisi sayısı	72	52	7	21	6	158
		Yanıtlayanlar içindeki payı	45,6%	32,9%	4,4%	13,3%	3,8%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	21,6%	16,4%	14,6%	16,4%	16,2%	18,3%
	Kıyı Kirliliği	Kisi sayısı	63	57	5	25	7	157
		Yanıtlayanlar içindeki payı	40,1%	36,3%	3,2%	15,9%	4,5%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	18,9%	18,0%	10,4%	19,5%	18,9%	18,2%
	Çarpık Yapılaşma	Kisi sayısı	37	34	4	10	2	87
		Yanıtlayanlar içindeki payı	42,5%	39,1%	4,6%	11,5%	2,3%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	11,1%	10,7%	8,3%	7,8%	5,4%	10,1%
	Yabani Hayatta Bozulma	Kisi sayısı	33	51	8	13	7	112
		Yanıtlayanlar içindeki payı	29,5%	45,5%	7,1%	11,6%	6,3%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	9,9%	16,1%	16,7%	10,2%	18,9%	13,0%
	Bitki-Hayvan Neslinin Tükenmesi	Kisi sayısı	51	41	11	20	5	128
		Yanıtlayanlar içindeki payı	39,8%	32,0%	8,6%	15,6%	3,9%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	15,3%	12,9%	22,9%	15,6%	13,5%	14,8%
	Trafik Yoğunluğu	Kisi sayısı	12	17	2	5	2	38
		Yanıtlayanlar içindeki payı	31,6%	44,7%	5,3%	13,2%	5,3%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	3,6%	5,4%	4,2%	3,9%	5,4%	4,4%
Toplam		Kisi sayısı	333	317	48	128	37	863
		Yanıtlayanlar içindeki payı	38,6%	36,7%	5,6%	14,8%	4,3%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

H_0 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin turizmin yol açtığı en önemli çevresel problemlere ilişkin düşüncelerinde farklılık yoktur.

H_1 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin turizmin yol açtığı en önemli çevresel problemlere ilişkin düşüncelerinde farklılık vardır.

$ki^2=20,987$, $sd=24$, $p=0,639$ $p>0,05$ olduğu için istatistiksel fark yoktur.

Tablo 4.43. Turizmin Çevrenin Korunmasındaki Rolüne Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadogulu	
Çevrenin korunmasında turizmin rolü var mı?	Evet	Kisi Sayisi	88	64	10	28	7	197
		Yanıtlayanlar içindeki payı	44,7%	32,5%	5,1%	14,2%	3,6%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	79,3%	70,3%	76,9%	68,3%	70,0%	74,1%
	Hayir	Kisi Sayisi	23	27	3	13	3	69
		Yanıtlayanlar içindeki payı	33,3%	39,1%	4,3%	18,8%	4,3%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	20,7%	29,7%	23,1%	31,7%	30,0%	25,9%
Toplam	Kisi Sayisi	111	91	13	41	10	266	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Anket sorusunu yanıtlayan bireylerin %74,1 i turizmin çevrenin korunmasında rolü olduğunu savunurken, Türklerin %79,3 ü bu fikre katıldığını belirtmiştir.

Tablo 4.44. Türk İnsanın Çevreye Duyarlılığına Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadogulu	
Türk insanı çevreye duyarlı mı?	Evet	Kisi sayısı	15	25	3	13	3	59
		Yanıtlayanlar içindeki payı	25,4%	42,4%	5,1%	22,0%	5,1%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	13,5%	27,5%	23,1%	31,7%	30,0%	22,2%
	Hayir	Kisi sayısı	96	66	10	28	7	207
		Yanıtlayanlar içindeki payı	46,4%	31,9%	4,8%	13,5%	3,4%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	86,5%	72,5%	76,9%	68,3%	70,0%	77,8%
Toplam	Kisi sayısı	111	91	13	41	10	266	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Otel müşterilerinin % 77,8 i Türk insanını çevreye duyarlı olarak gördüğünü belirtmiştir. Soruyu yanıtlayan Türklerin yalnızca %13,5 u Türk insanını çevreye duyarlı bulmaktadır.

Tablo 4.45. İlgilendi Duyulan Turizm Çeşitlerine İlişkin Göstergeler

			Ülke Grupları					Toplam
			Türkiye	Avrupa Ülkeleri	Amerika	Rusya	Ortadoğu Ülkeleri	
Turizm Çeşitleri	Doga Turizmi	Kisi sayisi	66	51	8	24	8	157
		Yanitlayanlar içindeki payi	42,0%	32,5%	5,1%	15,3%	5,1%	100,0%
		Ülke gruplari içindeki payi	33,2%	29,5%	34,8%	32,9%	38,1%	32,1%
	Eglence-spor Turizmi	Kisi sayisi	68	70	9	35	9	191
		Yanitlayanlar içindeki payi	35,6%	36,6%	4,7%	18,3%	4,7%	100,0%
		Ülke gruplari içindeki payi	34,2%	40,5%	39,1%	47,9%	42,9%	39,1%
	Tarihi-kültürel Turizm	Kisi sayisi	65	52	6	14	4	141
		Yanitlayanlar içindeki payi	46,1%	36,9%	4,3%	9,9%	2,8%	100,0%
		Ülke gruplari içindeki payi	32,7%	30,1%	26,1%	19,2%	19,0%	28,8%
Toplam	Kisi sayisi	199	173	23	73	21	489	
	Yanitlayanlar içindeki payi	40,7%	35,4%	4,7%	14,9%	4,3%	100,0%	
	Ülke gruplari içindeki payi	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

H_0 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin ilgi duydukları turizm çeşitleri arasında farklılık yoktur.

H_1 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin ilgi duydukları turizm çeşitleri arasında farklılık vardır.

$$k_i^2=7,819, sd=8, p=0,451$$

$p>0,05$ olduğu için istatistiksel fark yoktur.

Tablo 4.46. Gelecekte Turizmin Yoğunlaşacağı Düşünülen Ülkelere Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadoğulu	
Turizmin yoğunlaşacağı ülkeler	Avrupa ülkeleri	Kisi sayısı	72	48	5	26	5	156
		Yanıtlayanlar içindeki payı	46,2%	30,8%	3,2%	16,7%	3,2%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	64,9%	52,7%	38,5%	63,4%	50,0%	58,6%
	Asya ülkeleri	Kisi sayısı	17	13	1	8	2	41
		Yanıtlayanlar içindeki payı	41,5%	31,7%	2,4%	19,5%	4,9%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	15,3%	14,3%	7,7%	19,5%	20,0%	15,4%
	Kuzey Amerika ülkeleri	Kisi sayısı	4	7	3	5	1	20
		Yanıtlayanlar içindeki payı	20,0%	35,0%	15,0%	25,0%	5,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	3,6%	7,7%	23,1%	12,2%	10,0%	7,5%
	Güney Amerika ülkeleri	Kisi sayısı	11	10	1	2	0	24
		Yanıtlayanlar içindeki payı	45,8%	41,7%	4,2%	8,3%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	9,9%	11,0%	7,7%	4,9%	,0%	9,0%
	Afrika ülkeleri	Kisi sayısı	7	13	3	0	2	25
		Yanıtlayanlar içindeki payı	28,0%	52,0%	12,0%	,0%	8,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	6,3%	14,3%	23,1%	,0%	20,0%	9,4%
Toplam	Kisi sayısı	111	91	13	41	10	266	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Otel müşterilerinin %58,6 sı, gelecekte turizmin yoğunlaşacağı bölgeler olarak Avrupa ülkelerini gösterirken, %15,4 ü Asya ülkelerini, %9,4 ü Asya ülkelerini, %9 u Güney Amerika ülkelerini ve %7,5 u Kuzey Amerika ülkelerini göstermiştir.

Tablo 4.47. Otelin Tercih Nedenine Dair Göstergeler

			Ülke Grupları					Toplam
			Türkiye	Avrupa Ülkeleri	Amerika	Rusya	Ortadoğu Ülkeleri	
Otel Tercih Sebebi	Sahili	Kisi sayısı	89	69	7	35	7	207
		Yanıtlayanlar içindeki payı	43,0%	33,3%	3,4%	16,9%	3,4%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	30,4%	26,6%	18,4%	33,7%	24,1%	28,6%
Bölgenin İklimi	Bölgenin İklimi	Kisi sayısı	54	50	7	23	8	142
		Yanıtlayanlar içindeki payı	38,0%	35,2%	4,9%	16,2%	5,6%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	18,4%	19,3%	18,4%	22,1%	27,6%	19,6%
Yerel Çevresinin Güzelliği	Yerel Çevresinin Güzelliği	Kisi sayısı	23	14	1	2	1	41
		Yanıtlayanlar içindeki payı	56,1%	34,1%	2,4%	4,9%	2,4%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	7,8%	5,4%	2,6%	1,9%	3,4%	5,7%
Hizmet Kalitesi	Hizmet Kalitesi	Kisi sayısı	88	72	12	28	6	206
		Yanıtlayanlar içindeki payı	42,7%	35,0%	5,8%	13,6%	2,9%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	30,0%	27,8%	31,6%	26,9%	20,7%	28,5%
Fiyatının Uygunluğu	Fiyatının Uygunluğu	Kisi sayısı	13	27	7	10	4	61
		Yanıtlayanlar içindeki payı	21,3%	44,3%	11,5%	16,4%	6,6%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	4,4%	10,4%	18,4%	9,6%	13,8%	8,4%
Mavi Bayrak	Mavi Bayrak	Kisi sayısı	26	27	4	6	3	66
		Yanıtlayanlar içindeki payı	39,4%	40,9%	6,1%	9,1%	4,5%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	8,9%	10,4%	10,5%	5,8%	10,3%	9,1%
Toplam	Toplam	Kisi sayısı	293	259	38	104	29	723
		Yanıtlayanlar içindeki payı	40,5%	35,8%	5,3%	14,4%	4,0%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

H_0 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin konakladıkları tesisi seçme nedenleri arasında düşünce farklılıkları yoktur.

H_1 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin konakladıkları tesisi seçme nedenleri arasında düşünce farklılıkları vardır.

$$k_i^2=26,079, sd=20, p=0,163$$

$p>0,05$ olduğu için istatistiksel fark yoktur.

Tablo 4.48. Tarımsal Drenaj Faktörünün Önemine Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadogulu	
Tarımsal alanlarda drenaj	1. derecede önemli	Kisi sayısı	6	3	2	0	0	11
		Yanıtlayanlar içindeki payı	54,5%	27,3%	18,2%	,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	5,4%	3,3%	15,4%	,0%	,0%	4,1%
	2. derecede önemli	Kisi sayısı	4	6	0	4	2	16
		Yanıtlayanlar içindeki payı	25,0%	37,5%	,0%	25,0%	12,5%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	3,6%	6,6%	,0%	9,8%	20,0%	6,0%
	3. derecede önemli	Kisi sayısı	4	5	1	2	2	14
		Yanıtlayanlar içindeki payı	28,6%	35,7%	7,1%	14,3%	14,3%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	3,6%	5,5%	7,7%	4,9%	20,0%	5,3%
	4. derecede önemli	Kisi sayısı	18	8	2	4	0	32
		Yanıtlayanlar içindeki payı	56,3%	25,0%	6,3%	12,5%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	16,2%	8,8%	15,4%	9,8%	,0%	12,0%
	5. derecede önemli	Kisi sayısı	17	15	2	10	0	44
		Yanıtlayanlar içindeki payı	38,6%	34,1%	4,5%	22,7%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	15,3%	16,5%	15,4%	24,4%	,0%	16,5%
	6. derecede önemli	Kisi sayısı	62	54	6	21	6	149
		Yanıtlayanlar içindeki payı	41,6%	36,2%	4,0%	14,1%	4,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	55,9%	59,3%	46,2%	51,2%	60,0%	56,0%
Toplam	Kisi sayısı	111	91	13	41	10	266	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Anket uygulanan otel müşterilerinin %4,1 i, çevresel koruma faktörlerinden tarımsal drenaj faktörünü birinci sırada desteklerken, %56 sı bu faktörü altıncı sıraya koymuştur.

Tablo 4.49. Geri Dönüşüm Faktörünün Önem Derecesine Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadogulu	
Geri dönüşüm	1. derecede önemli	Kisi sayısı	25	24	0	11	2	62
		Yanıtlayanlar içindeki payı	40,3%	38,7%	,0%	17,7%	3,2%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	22,5%	26,4%	,0%	26,8%	20,0%	23,3%
	2. derecede önemli	Kisi sayısı	17	12	3	8	1	41
		Yanıtlayanlar içindeki payı	41,5%	29,3%	7,3%	19,5%	2,4%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	15,3%	13,2%	23,1%	19,5%	10,0%	15,4%
	3. derecede önemli	Kisi sayısı	25	11	1	4	1	42
		Yanıtlayanlar içindeki payı	59,5%	26,2%	2,4%	9,5%	2,4%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	22,5%	12,1%	7,7%	9,8%	10,0%	15,8%
	4. derecede önemli	Kisi sayısı	14	15	5	4	1	39
		Yanıtlayanlar içindeki payı	35,9%	38,5%	12,8%	10,3%	2,6%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	12,6%	16,5%	38,5%	9,8%	10,0%	14,7%
	5. derecede önemli	Kisi sayısı	27	21	2	10	4	64
		Yanıtlayanlar içindeki payı	42,2%	32,8%	3,1%	15,6%	6,3%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	24,3%	23,1%	15,4%	24,4%	40,0%	24,1%
	6. derecede önemli	Kisi sayısı	3	8	2	4	1	18
		Yanıtlayanlar içindeki payı	16,7%	44,4%	11,1%	22,2%	5,6%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	2,7%	8,8%	15,4%	9,8%	10,0%	6,8%
Toplam	Kisi sayısı	111	91	13	41	10	266	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Anket uygulanan otel müşterilerinin %23,3 ü, çevresel koruma faktörlerinden geri dönüşüm faktörünü birinci sırada desteklerken, %6,8 i bu faktörü altıncı sıraya koymuştur.

Tablo 4.50. Bataklıkların Korunması Faktörünün Önem Derecesine Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadogulu	
Bataklıkların korunması	1. derecede önemli	Kisi sayısı	2	2	0	5	0	9
		Yanıtlayanlar içindeki payı	22,2%	22,2%	,0%	55,6%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	1,8%	2,2%	,0%	12,2%	,0%	3,4%
	2. derecede önemli	Kisi sayısı	7	7	2	3	1	20
		Yanıtlayanlar içindeki payı	35,0%	35,0%	10,0%	15,0%	5,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	6,3%	7,7%	15,4%	7,3%	10,0%	7,5%
	3. derecede önemli	Kisi sayısı	10	10	2	4	1	27
		Yanıtlayanlar içindeki payı	37,0%	37,0%	7,4%	14,8%	3,7%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	9,0%	11,0%	15,4%	9,8%	10,0%	10,2%
	4. derecede önemli	Kisi sayısı	32	34	3	12	5	86
		Yanıtlayanlar içindeki payı	37,2%	39,5%	3,5%	14,0%	5,8%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	28,8%	37,4%	23,1%	29,3%	50,0%	32,3%
	5. derecede önemli	Kisi sayısı	37	27	3	11	3	81
		Yanıtlayanlar içindeki payı	45,7%	33,3%	3,7%	13,6%	3,7%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	33,3%	29,7%	23,1%	26,8%	30,0%	30,5%
	6. derecede önemli	Kisi sayısı	23	11	3	6	0	43
		Yanıtlayanlar içindeki payı	53,5%	25,6%	7,0%	14,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	20,7%	12,1%	23,1%	14,6%	,0%	16,2%
Toplam	Kisi sayısı	111	91	13	41	10	266	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Anket uygulanan otel müşterilerinin %3,4 ü, çevresel koruma faktörlerinden bataklıkların korunması faktörünü birinci sırada desteklerken, %16,2 si bu faktörü altıncı sıraya koymuştur.

Tablo 4.51. Katı Atıklarda Kısıtlama Faktörünün Önem Derecesine Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadogulu	
Kati atıklarda kısıtlama	1. derecede önemli	Kisi sayısı	13	7	1	3	0	24
		Yanıtlayanlar içindeki payı	54,2%	29,2%	4,2%	12,5%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	11,7%	7,7%	7,7%	7,3%	,0%	9,0%
	2. derecede önemli	Kisi sayısı	10	6	3	5	0	24
		Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	25,0%	12,5%	20,8%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	9,0%	6,6%	23,1%	12,2%	,0%	9,0%
	3. derecede önemli	Kisi sayısı	27	24	2	8	4	65
		Yanıtlayanlar içindeki payı	41,5%	36,9%	3,1%	12,3%	6,2%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	24,3%	26,4%	15,4%	19,5%	40,0%	24,4%
	4. derecede önemli	Kisi sayısı	33	25	4	12	2	76
		Yanıtlayanlar içindeki payı	43,4%	32,9%	5,3%	15,8%	2,6%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	29,7%	27,5%	30,8%	29,3%	20,0%	28,6%
	5. derecede önemli	Kisi sayısı	17	20	3	7	2	49
		Yanıtlayanlar içindeki payı	34,7%	40,8%	6,1%	14,3%	4,1%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	15,3%	22,0%	23,1%	17,1%	20,0%	18,4%
	6. derecede önemli	Kisi sayısı	11	9	0	6	2	28
		Yanıtlayanlar içindeki payı	39,3%	32,1%	,0%	21,4%	7,1%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	9,9%	9,9%	,0%	14,6%	20,0%	10,5%
Toplam	Kisi sayısı	111	91	13	41	10	266	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Anket uygulanan otel müşterilerinin %9 u, çevresel koruma faktörlerinden katı atıklarda kısıtlama faktörünü birinci sırada desteklerken, %10,5 i bu faktörü altıncı sıraya koymuştur.

Tablo 4.52. Atık Su Arıtımı Faktörünün Önem Derecesine Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadoğulu	
Atık su arıtımı	1. derecede önemli	Kisi sayısı	27	21	0	5	4	57
		Yanıtlayanlar içindeki payı	47,4%	36,8%	,0%	8,8%	7,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	24,3%	23,1%	,0%	12,2%	40,0%	21,4%
	2. derecede önemli	Kisi sayısı	43	31	4	15	2	95
		Yanıtlayanlar içindeki payı	45,3%	32,6%	4,2%	15,8%	2,1%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	38,7%	34,1%	30,8%	36,6%	20,0%	35,7%
	3. derecede önemli	Kisi sayısı	25	18	6	10	0	59
		Yanıtlayanlar içindeki payı	42,4%	30,5%	10,2%	16,9%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	22,5%	19,8%	46,2%	24,4%	,0%	22,2%
4. derecede önemli	Kisi sayısı	6	10	0	6	2	24	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	25,0%	41,7%	,0%	25,0%	8,3%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	5,4%	11,0%	,0%	14,6%	20,0%	9,0%	
5. derecede önemli	Kisi sayısı	9	4	2	3	1	19	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	47,4%	21,1%	10,5%	15,8%	5,3%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	8,1%	4,4%	15,4%	7,3%	10,0%	7,1%	
6. derecede önemli	Kisi sayısı	1	7	1	2	1	12	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	8,3%	58,3%	8,3%	16,7%	8,3%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	,9%	7,7%	7,7%	4,9%	10,0%	4,5%	
Toplam	Kisi sayısı	111	91	13	41	10	266	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Anket uygulanan otel müşterilerinin %21,4 ü, çevresel koruma faktörlerinden atık su arıtımı faktörünü birinci sırada desteklerken, %4,5 i bu faktörü altıncı sıraya koymuştur.

Tablo 4.53. Nesli Tükenen Canlıların Korunması Faktörünün Önem Derecesine Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadoğulu	
Nesli tükenen canlıların korunması	1. derecede önemli	Kisi sayısı	38	34	10	17	4	103
		Yanıtlayanlar içindeki payı	36,9%	33,0%	9,7%	16,5%	3,9%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	34,2%	37,4%	76,9%	41,5%	40,0%	38,7%
	2. derecede önemli	Kisi sayısı	30	29	1	6	4	70
		Yanıtlayanlar içindeki payı	42,9%	41,4%	1,4%	8,6%	5,7%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	27,0%	31,9%	7,7%	14,6%	40,0%	26,3%
	3. derecede önemli	Kisi sayısı	20	22	1	13	2	58
		Yanıtlayanlar içindeki payı	34,5%	37,9%	1,7%	22,4%	3,4%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	18,0%	24,2%	7,7%	31,7%	20,0%	21,8%
	4. derecede önemli	Kisi sayısı	8	1	0	3	0	12
		Yanıtlayanlar içindeki payı	66,7%	8,3%	,0%	25,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	7,2%	1,1%	,0%	7,3%	,0%	4,5%
	5. derecede önemli	Kisi sayısı	4	3	0	0	0	7
		Yanıtlayanlar içindeki payı	57,1%	42,9%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	3,6%	3,3%	,0%	,0%	,0%	2,6%
	6. derecede önemli	Kisi sayısı	11	2	1	2	0	16
		Yanıtlayanlar içindeki payı	68,8%	12,5%	6,3%	12,5%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	9,9%	2,2%	7,7%	4,9%	,0%	6,0%
Toplam	Kisi sayısı	111	91	13	41	10	266	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Anket uygulanan otel müşterilerinin %38,7 si, çevresel koruma faktörlerinden nesli tükenen canlıların korunması faktörünü birinci sırada desteklerken, %6 sı bu faktörü altıncı sıraya koymuştur.

Tablo 4.54 Çevre Eğitim Seminerlerine Katılım Durumuna Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadoğulu	
Ulkenizde çevre seminerine katıldınız mı?	Evet	Kisi sayısı	33	59	6	14	3	115
		Yanıtlayanlar içindeki payı	28,7%	51,3%	5,2%	12,2%	2,6%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	29,7%	64,8%	46,2%	34,1%	30,0%	43,2%
	Hayır	Kisi sayısı	78	32	7	27	7	151
		Yanıtlayanlar içindeki payı	51,7%	21,2%	4,6%	17,9%	4,6%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	70,3%	35,2%	53,8%	65,9%	70,0%	56,8%
Toplam	Kisi sayısı	111	91	13	41	10	266	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Otel müşterilerinin %43,2 si kendi ülkelerinde çevre eğitim seminerine katıldığını belirtmiştir. Avrupalıların yarısından çoğunu oluşturan %51,3 lük kısmı çevre eğitim seminerlerine katıldığını ifade etmiştir.

Tablo 4.55. Oteli Seçmeden Önce Temizliğiyle İlgili Özel Bir İstekte Bulunulmasına Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadoğulu	
Otelinizi seçerken çevre temizliğiyle ilgili istekte bulunur musunuz?	Evet	Kisi sayısı	75	71	10	31	9	196
		Yanıtlayanlar içindeki payı	38,3%	36,2%	5,1%	15,8%	4,6%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	67,6%	78,0%	76,9%	75,6%	90,0%	73,7%
	Hayır	Kisi sayısı	36	20	3	10	1	70
		Yanıtlayanlar içindeki payı	51,4%	28,6%	4,3%	14,3%	1,4%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	32,4%	22,0%	23,1%	24,4%	10,0%	26,3%
Toplam	Kisi sayısı	111	91	13	41	10	266	
	Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%	
	Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Otel müşterilerinin %73,7 si oteli seçmeden önce temizliğiyle ilgili özel istekte bulunduğunu ifade etmiştir. Ortadoğuluların sadece %10 luk kısmı temizlik ile ilgili istekte bulunmadığını belirtmiştir.

Tablo 4.56. Otel ve Çevresinde En Fazla Rahatsız Olunan Faktörlere İlişkin Göstergeler

			Ülke Grupları					Toplam
			Türkiye	Avrupa Ülkeleri	Amerika	Rusya	Ortadoğu Ülkeleri	
Rahatsız Eden Faktörler	Yol Durumu+Trafik+Gürültü	Kisi sayısı	81	66	5	27	7	186
		Yanıtlayanlar içindeki payı	43,5%	35,5%	2,7%	14,5%	3,8%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	78,6%	71,7%	50,0%	75,0%	77,8%	74,4%
	Sahil Kirliliği	Kisi sayısı	9	10	0	5	2	26
		Yanıtlayanlar içindeki payı	34,6%	38,5%	,0%	19,2%	7,7%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	8,7%	10,9%	,0%	13,9%	22,2%	10,4%
	Diğer	Kisi sayısı	13	16	5	4	0	38
		Yanıtlayanlar içindeki payı	34,2%	42,1%	13,2%	10,5%	,0%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	12,6%	17,4%	50,0%	11,1%	,0%	15,2%
Toplam		Kisi sayısı	103	92	10	36	9	250
		Yanıtlayanlar içindeki payı	41,2%	36,8%	4,0%	14,4%	3,6%	100,0%
		Ülke grupları içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

H_0 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin, otel ve çevresinde en fazla rahatsız olunan çevresel faktöre ilişkin düşünceleri arasında farklılık yoktur.

H_1 = Farklı ülke gruplarına mensup otel müşterilerinin, otel ve çevresinde en fazla rahatsız olunan çevresel faktöre ilişkin düşünceleri arasında farklılık vardır.

Linear by linear değeri= 0,112, sd=1, p=0,738

$p > 0,05$ olduğu için istatistiksel fark yoktur.

Tablo 4.57. En Çok Tanınan Gönüllü Çevre Kuruluşuna Dair Göstergeler

			Milliyet					Toplam
			Türk	Avrupalı	Amerikalı	Rus	Ortadoğulu	
En çok tanıdığınız çevre kuruluşu	Greenpeace	Kisi sayısı	60	40	3	18	9	130
		Yanıtlayanlar içindeki payı	46,2%	30,8%	2,3%	13,8%	6,9%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	54,1%	44,0%	23,1%	43,9%	90,0%	48,9%
	EPA	Kisi sayısı	4	10	2	1	0	17
		Yanıtlayanlar içindeki payı	23,5%	58,8%	11,8%	5,9%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	3,6%	11,0%	15,4%	2,4%	,0%	6,4%
	NATO	Kisi sayısı	4	3	3	4	0	14
		Yanıtlayanlar içindeki payı	28,6%	21,4%	21,4%	28,6%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	3,6%	3,3%	23,1%	9,8%	,0%	5,3%
	UNEP	Kisi sayısı	1	2	1	0	0	4
		Yanıtlayanlar içindeki payı	25,0%	50,0%	25,0%	,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	,9%	2,2%	7,7%	,0%	,0%	1,5%
	Bundjugend	Kisi sayısı	0	12	0	0	0	12
		Yanıtlayanlar içindeki payı	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	,0%	13,2%	,0%	,0%	,0%	4,5%
	GEF	Kisi sayısı	0	15	0	0	0	15
		Yanıtlayanlar içindeki payı	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	,0%	16,5%	,0%	,0%	,0%	5,6%
	NABU	Kisi sayısı	0	1	0	0	0	1
		Yanıtlayanlar içindeki payı	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	,0%	1,1%	,0%	,0%	,0%	,4%
	REPO	Kisi sayısı	0	0	0	9	0	9
		Yanıtlayanlar içindeki payı	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	,0%	,0%	,0%	22,0%	,0%	3,4%
	UNCED	Kisi sayısı	1	0	0	3	0	4
		Yanıtlayanlar içindeki payı	25,0%	,0%	,0%	75,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	,9%	,0%	,0%	7,3%	,0%	1,5%
	TEMA	Kisi sayısı	35	0	0	0	0	35
		Yanıtlayanlar içindeki payı	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	31,5%	,0%	,0%	,0%	,0%	13,2%
	WWF	Kisi sayısı	1	3	1	0	1	6
		Yanıtlayanlar içindeki payı	16,7%	50,0%	16,7%	,0%	16,7%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	,9%	3,3%	7,7%	,0%	10,0%	2,3%
	EPRA	Kisi sayısı	0	0	0	5	0	5
		Yanıtlayanlar içindeki payı	,0%	,0%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	,0%	,0%	,0%	12,2%	,0%	1,9%
	OECD	Kisi sayısı	5	5	3	1	0	14
		Yanıtlayanlar içindeki payı	35,7%	35,7%	21,4%	7,1%	,0%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	4,5%	5,5%	23,1%	2,4%	,0%	5,3%
Toplam		Kisi sayısı	111	91	13	41	10	266
		Yanıtlayanlar içindeki payı	41,7%	34,2%	4,9%	15,4%	3,8%	100,0%
		Milliyetler içindeki payı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Anket uygulanan otel müşterilerinin %48.9 u en çok tanınan gönüllü çevre kuruluşu olarak Greenpeace' i göstermiştir. EPRA ve REPO yanıtları sadece Ruslardan, TEMA yanıtı sadece Türklerden, NABU, GEF ve Bundjugend yanıtı sadece Avrupalılardan gelmiştir.

4.4.4 Bilinç Düzeyi Yönünden Sektör Çalışanlarının ve Müşterilerinin Kıyaslanması

Turizm ve çevre konularında bilinç düzeyinin ve farklılıkların saptanması amacıyla otellerde alt düzey, orta düzey ve üst düzey olarak çalışan 96 bireye anket uygulanmıştır. Anket sorularına yanıt veren yöneticilerden 56 tanesi orta düzey, 23 tanesi üst düzey ve 17 tanesi alt düzey konumda yöneticilik yapmakta olup yönetici kademesinin %63,5 ini erkekler oluşturmaktadır.

Anket sonuçlarının değerlendirilmesi sırasında, anket sorularının görev konumlarına göre analizleri yapılmıştır. Amaç, farklı düzeylerde yöneticilik yapan çalışanların, çevre ve turizm bilinci yönünden farklı fikirlere sahip olup olmadığının saptanmasıdır. Sorular analiz edildiğinde frekanslara ve ki-kare sonuçlarına bakıldığı zaman, farklı yönetim kademesindeki çalışanların çevre bilinçleri arasında herhangi bir farklılık yoktur hipotezi kabul edilmektedir. Sonuçlara genel bir değerlendirme yapıldığında, otel çalışanlarının otel ve çevresinde var olan çevresel etkilere karşı duyarlı olduğu söylenebilmektedir.

Anket soruları hazırlanırken çalışanların öznel fikirlerinin yanında çevre bilinçlerinin ölçülmesi belirlenmek istenmiştir. Örneğin, oteli denetleyen kuruluşlar, otelde yapılan çevreye katkı faaliyetleri, düzenlenen çevre bilinçlendirme seminerlerinin periyodu, kullanılan çöp arıtma yöntemleri, yağ tutucuların mevcudiyeti, atık su deşarj noktası, geri dönüşüm, kullanılan yakıt türü, deterjan seçim yöntemleri, madeni yağların değerlendirilmesi, yapay gübre ve tarım ilaçlarının kullanılması, ses geçirmeyen camların mevcudiyeti içerikli sorular, çalışanların otellerinde gerçekleştirilen çevresel faaliyetlerden haberdar olma derecesini gözlemek için sorulmuştur.

İstatistik veriler değerlendirilirken, birden çok seçmeli sorularda kişi sayısının gerçek değerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, bir kişinin birden fazla soruyu işaretlemiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.14 incelendiğinde, İl Sağlık Müdürlüğü'nün toplam verilen cevaplar içindeki oranının %25,9, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın %23,3, Turizm Bakanlığı'nın %21,9, Belediye'nin %21,6 ve sivil toplum kurumlarının %5,3 olduğu gözlenmektedir. Bu yüzdelerin, oteli denetleyen Tarım ve Köy İşleri' ni içermeyip sivil toplum kuruluşlarını

kapsaması ilginç bir durumdur. Yöneticilerden hiçbiri Tarım ve Köy İşleri kurumunu belirtmemiştir.

Tablo 4.15 te, otelde yapılan çevreye katkı faaliyetleri olarak bahçe düzenlemesinin toplam verilen yanıtlar içindeki payının %42,1, bina bakımının payının %38,6 ve diğer adı altındaki cadde ve sokak düzenlemesi ile yerel halka çevre eğitimi verilmesi faktörlerinin payının %19,3 olduğu görülmektedir.

Tablo 4.20 incelendiğinde, çöp arıtma yöntemi olarak gösterilen özel firma şıkkının toplam verilen yanıtlar içindeki payı %71,5, belediye kurumu şıkkının payı ise %28,5 tir. Hiçbir yönetici kendi içlerinde çöp arıtma tesislerinin olduğunu belirtmemiştir.

Tablo 4.25 te otelde kullanılan yakıt türü öğrenilmek istenmiş olup çalışanların tamamı LPG yanıtını vermiş olup, doğal gaz faktörünü işaretleyen çalışanların sayısı 77 dir. Hiçbir yönetici fuel oil şıkkını işaretlememiştir.

Tablo 4.26 ya göre, anket uygulanan 96 çalışandan 56 sı otellerin bulunduğu bölgeyi etkileyen olumsuz faktörler içinde ulaşım sorununu gösterirken, 10 u trafik ve gürültü sorununu, 87 si ise altyapı çalışmalarını göstermiştir.

Tablo 4.29 da çevre eğitiminin olması gereken özelliklerine dair sorunun göstergeleri mevcuttur. Tüm yanıtlanan şıklar içinde toplumun tüm kesimine yönelik olmalı faktörünün payı %32, tüm iletişim araçlarından yararlanmalı faktörünün payı %24,1, kendini yetiştirmiş biri tarafından verilmeli faktörünün payı ise %19,5 tir. Diğer adı altında gösterilen belirli bir kesime yönelik olmalı, en yaygın iletişim araçlarından yararlanmalı, yerel yönetim tarafından verilmeli faktörlerinin payı ise %24,5 tir.

Müşterilere yönelik anket dört farklı dilde uygulanmıştır. Türkçe dışında, anket, Avrupalılar, Ruslar, Ortadoğulular, Amerikalılar için İngilizce, Almanca ve Rusça dillerine çevrilmiştir. Avrupalıların oluşturduğu grup, Almanları, İngilizleri, Hollandalıları, Danimarkalıları, İsveçlileri, İtalyanları kapsarken, Ortadoğuluların oluşturduğu grup, İsrailileri, İranlıları ve Iraklıları içermektedir.

Müşterilere yönelik hazırlanan ankette, genellikle konaklanan tesis ve çevresi hakkında sorulara yer verilmiştir. Bunun yanında çevre bilincini ölçme amaçlı sorular da ankete dahil edilmiştir. Amaç, farklı milliyetlere mensup bireylerin çevre ve turizm konularındaki bilinç düzeyleri arasında farklılığın olup olmadığının saptanmasıdır. Yapılan analizlerin

sonucunda farklı milliyetlerin, turizm ve çevre konularına dair bilinç düzeyleri açısından farklılık görülmemiştir.

Tablo 4.35 te, Türkiye'yi tercih etme nedenlerinin göstergeleri vardır. Verilen yanıtların %41,7 si modern konaklama tesislerine aitken, %30,3 ü doğal güzeleğe, %28 i tarihi ve kültürel değerlere verilen yanıtlardır.

Tablo 4.36 da ise müşterilerin tercih ettikleri konaklama tesislerine ilişkin göstergeler mevcuttur. Verilen yanıtların %35,9 luk kısmı tatil köyüne, %23,6 lık kısmı dağ-orman oteline, %20,3 lük kısmı Kampa, %10,3 lük bölümü pansiyona ve en küçük pay olan %10 luk kısmı da şehir oteline aittir.

Antalya'nın diğer beldelerden farklı özelliklerini gösteren tablo 4.39' daki analiz sonuçlarına göre, ılıman iklim yanıtının tüm yanıtlar içindeki payı %40,6, zengin tabi güzellikler faktörünün payı %31,9 ve tarihi kültürel değerler faktörünün payı ise %27,5 tir.

Tablo 4.42 de turizmin yol açtığı en önemli çevresel problemlere dair göstergelerde verilen yanıtlar içinde en fazla payı, %21,2 ile doğal çevrenin yok olması faktörü oluşturmaktadır. Trafik yoğunluğu ise en az yüzdelerik pay olan %4,4 lük yanıtlanma oranına sahiptir.

İlgi duyulan turizm çeşitlerine ilişkin göstergeleri belirten tablo 4.45 te, eğlence-spor turizmi şikkı %39,1 lik payla tüm şıklar içindeki birinci faktör niteliğindedir. Bunu %32,1 ile doğa turizmi, %28,8 ile tarih-kültür turizmi izlemektedir.

Tablo 4.47 incelendiğinde, müşterilerin konaklanan tesisi tercih nedenleri sorusuna verilen yanıtlar arasında en büyük pay %28,6 ile sahili faktörüne aitken en küçük pay %8,4 ile fiyatın uygunluğu faktörüne aittir. Mavi bayrağın önemini vurgulayan şikkın verilen tüm yanıtlar içindeki payı ise yalnızca %9,1 dir.

Otel ve çevresinde en fazla rahatsız olunan çevresel faktörlere ilişkin analiz sonuçlarını gösteren tablo 4.56 incelendiğinde, yol durumu, trafik ve gürültü faktörlerinin toplamının tüm faktörler içindeki dilimi %74,4 iken bunu sırayla diğer adı altındaki hava kirliliği ile otel çevresinde görüntü kirliliği yaratan binalar faktörleri ve sahil kirliliği izlemektedir.

SONUÇ

Turizm sektörü, dünyanın en büyük endüstrisi olmaya adaydır. Turizm bugün dünya gayrisafi hasılasının önemli bölümünü oluşturan bir sektör konumundadır. Tüm dünyadaki ekonomik duraklamaya karşın büyümesini devam ettirmekte olan bu dinamik sektör, diğer sektörlerin de enerji gücü olarak işlev görmektedir.

Türkiye, turizm sektörünün ulusal ekonomi açısından taşıdığı önemi birçok Avrupa ülkesinden daha önce kavrayarak, sektöre ilişkin yasal düzenlemeleri yapan ilk Avrupa ülkeleri arasında yer almıştır. Ayrıca, diğer Akdeniz ülkelerine kıyasla Türkiye'de turizmin daha geç gelişmesi sonucu, bu ülkelerde yapılan yanlışlar ve doğrular Türkiye'ye iyi bir örnek oluşturmuştur. Türkiye'nin doğal, tarihi ve kültürel zenginlikleri ve Türk insanın bilinen misafirperverliğine ek olarak birçok turizm işletmesinin Akdeniz ve Avrupa'daki en çağdaş ve modern seviyede olmasının getirdiği avantajlar açıkça görülmektedir. Üyesi olmayı amaçladığımız Avrupa Birliği'ndeki gelişmeleri yakından takip ederek, tam bir uyum için ekonomi, mevzuat ve örgütlenme açısından gerekli önlemlerin zamanında alınması durumunda, Türk turizminin Birliğin mevcut üyelerindeki seviyeden daha ileri noktalara ulaşması beklenmektedir.

Çevre kirlenmesi, dünya var olduğundan beri meydana gelmiş bir sorundur. Ancak özellikle 20. yüzyılda sanayileşme ve teknolojiyle birlikte kirlenmenin boyutları gittikçe büyüyerek günümüzde çözümü gereken bir çok çevresel sorunu ortaya çıkarmıştır.

Geçmişte turizm yatırımcıları, turizmi sadece ekonomik fayda olarak görmüşlerdir. Bugün ise, olumsuz gelişmeler nedeniyle, ekonomik faktörlerin ötesinde turizmin çevresel yapısına da bakılmaktadır. Turizm ve çevre birbirini destekleyen ve yaşatan iki unsurdur. Kontrolsüz turizm, çevreye ve kaynaklara zarar verebilmektedir.

Son araştırmalar, turizmin sürdürülebilir kalkınmada pozitif bir yer alabilmesi için çevre korumaya önem vermesi üzerinde durmaktadır. Bu nedenle, turizm, artık yalnızca ekonomik yararları açısından değil, özellikle toplumsal ve fiziki çevre üzerindeki etkileri yönünden de bilimsel araştırmalara konu olmaktadır. Bu bağlamda, sürdürülebilir ve alternatif turizm türlerinin de dahil olduğu turizm endüstrisinin yapısı, turist sayısının artışına paralel olarak

gelen doğal ve kültürel kaynaklar üzerindeki çevresel etkiler, turist kitlesine sunulan hizmetin insan ve çevresine getirdiği sonuçlar, çıkan sorunları çözmeye yönelik önlemler ve politikaların yapısı üzerinde durulması gereken ciddi konular olarak ortaya çıkmaktadır.

Dünyada gelişmekte olan eko-endüstriler yoluyla atıkların yeniden değerlendirilmesi ve çevreye duyarlı teknolojileri içeren bir çevre politikası geliştirilmelidir. Gönüllü çevre kuruluşlarının faaliyetlerinin desteklenmesi, çevre koruma kavramını ileri seviyelere taşıyacaktır. Türkiye’de doğal kaynakların sonsuz görülmesinin yanlış olduğu konusunda bilinçlendirme seminerleri düzenlenmek, bireylerin çevre konusunda bilinçlendirilmesine yardımcı olur.

Turizm gelişim projelerinde fiziksel planlama çalışmalarına önem vermek, verimli tarım alanları ile doğal ve fiziksel çevrenin korunması ve geliştirilmesini sağlar. Çevresel bozulmayı önlemek için, hem planlama sonrasında hem de yatırımlar öncesindeki süreci içeren çevresel etki değerlendirmesi kavramı da benimsenmelidir. Bu süreç içinde çevre izleme ve denetim ağı da kurulmalıdır.

Turizm ve çevre ilişkilerinde bilinç düzeyinin artırılması yönünde, halkın çevre konusunda bilinçlendirilmesi ve çevreye duyarlı hale getirilmesi gerekmektedir. Turizmden kaynaklanan çevre sorunlarının giderilmesinde toplumun her kesimine görev düşmektedir. Turizm yoluyla kalkınma çabalarında, çevre unsuru dikkate alınarak geliştirilecek bir kalkınma modeli benimsenmelidir. Çevre koruma ve geliştirme alanında yapılan çalışmalar, turisti daha sonra da ülkeye çekecek doğrultuda olmalıdır. Bu çalışmaların temelinde yatan turizm ve çevre ahlaki konularına verilen önem artırılmalıdır. Turistler, elde edebilecekleri fayda için bir takım maliyet ödemek zorunda olduklarını bilmeli, turistlerin turizm kaynaklarına verecekleri zarar önlenmelidir. Yeni yapılacak turizm yatırımları için doğal çevreye uyumlu bir mimarinin gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Özellikle, doğal yapıyı bozup betonlaşmayı hızlandıran, ikinci konutlara, inşaat izni verilmemelidir.

Taşıma kapasiteleri aşılmış kritik yörelerdeki yığılmanın yarattığı çevre sorunlarının giderilmesinde turizm mevsiminin uzatılmasını sağlayıcı tedbirler almak, alternatif alanları turizme açmak ve turizmi çeşitlendirmek de güvenli ve sağlıklı bir ortamda turizmi geliştirebilmek için alınması gereken önlemler arasındadır.

Türkiye’nin en lüks otellerinin sıra sıra dizildiği Kundu Bölgesi’nde çevre kirliliği önemli bir boyuta ulaşmıştır. İkinci konut faciası, plansız yapılaşma, deniz kirliliği, çevre konusunda

yeterince bilinç sahibi olmayan otel sahiplerinin Kundu Bölgesi'nin kumul yapısını bozarak ve verimli tarım alanlarını işgal ederek inşa ettikleri oteller, yörenin maruz kaldığı ve kalacağı çevre sorunlarından sadece birkaçıdır. Yerel yönetimler ve yöreye milyonlarca dolarlık yatırım yapan yatırımcılar, bindikleri dalı kesmektedir.

Çalışmanın uygulama bölümünde otel çalışanlarına yöneltilen sorular değerlendirildiğinde, turizm ve çevre ilişkilerinde bilinç düzeyinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu durum yanıltıcı olabilmektedir. Çalışmanın kapsamını oluşturan yüksek eğitim seviyelerine sahip bireyler, çevre hakkında daha duyarlı olmaktadır. Çevre bilinci, eğitimle gelişmektedir.

Kundu Bölgesi'ndeki otellere tatil amacıyla gelen turist grubunu, genellikle eğitim ve gelir seviyeleri yüksek aileler oluşturmaktadır. Bu sebepten ötürü, değerlendirmede milliyetler arasında, turizm ve çevre ilişkilerinde bilinç düzeyi bakımından farklılık görülmemektedir. Her şey dahil sistemine katılan turist grubu, çevresel gözlemlerden ziyade otelin imkanlarına zaman ayırmaktadır.

Ülkemizde turizm sektörü gerek turist sayısı gerekse turizm gelirlerinde gösterilen önemli gelişmelere rağmen, yine de sahip olduğu kapasiteleri sonuna kadar kullanamamaktadır. Turizm her şeyden önce ekonomik ve kültürel bir faaliyettir. Turizmin malzemesi öncelikle kültürdür. Yalnızca güneş ve denizin var olması ile kendiliğinden bir turizm faaliyetinin gelişemeyeceği gerçeği ülkemizde yeni anlaşılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla pazarlanacak olan doğa ve kültür malzemesi, olgunlaştırılmış hizmet kültürü ile birlikte bir anlam ifade edecektir.

KAYNAKÇA

- Akat Ö., Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği, Ekin Kitabevi, Bursa, 1997
- Akdoğan M. ve Kozok N., “Genel Turizm İlkeler- Kavramlar, Detay Yayıncılık, Ankara, 1996
- Barutçugil İ., Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri, Beta Yayınları, İstanbul, 1986
- Barutçugil İ., Turizm İşletmeciliği, Beta Yayınları, İstanbul, 1981
- Birkan İ., “Turizm Endüstrisinin Kalkınmakta Olan Ülkelerin Ekonomileri Üzerindeki Etkileri”, Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, Sayı:2, s.26-29, 1995
- Budak S., Avrupa Birliği ve Türk Çevre Politikası, Büke Yayınları, İstanbul, 2000
- Burkart A.J ve Meldik S., Tourism: Past, Present and Future, Third Edition, Heinemann Professional Pub., Oxford, 1981
- Choy D.J.L., “National Tourism Planning in The Philippines”, Tourism Management, December, 245-252, 1991
- Çavuş S. ve Tanrısevdi A., “Sürdürülebilir Turizm ve Yerel Ölçekli Bir Sürdürülebilir Turizm Gelişme Modeli Önerisi”, Anatolia Dergisi, yıl:11, 2000, 149-159
- ÇED Yönetmeliği, Çevre ve Orman Bakanlığı, 2003
- Çelebi H., “Ekolojik Etken Olarak İnsan”, Ekoloji Dergisi, Yıl:3, Sayı:11, Ankara, 1994
- Çepel N., Doğa, Çevre, Ekoloji, ve İnsanlığın Ekolojik Sorunları, Altın Kitapları, İstanbul, 1992

Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Tematik Paneli, Vizyon ve Öngörü Raporu, Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri Teknolojik Öngörü Projesi, Ankara, 2003

Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği, Çevre ve Orman Bakanlığı, Ankara, 2002

Çoruh S., Genel Turizm Bilgisi, Güven Matbaası, Ankara, 1979

Denizer D., Turizm Pazarlaması, Yıldız Matbaacılık, Ankara, 1992

Diñer İstanbullu F., “Turizm ve Turist Tanımlarındaki Gelişmeler”, Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları, Ankara, 1993, 103-116

Doğan H.Z., “Gençlik Turizmin Psikolojik Temelleri”, Gençlik Turizmi, Konferans-Workshop, 14-16 Mayıs, 1992, s.7-10

Eagles F.J., “Kanada’ daki Turistlerin Seyahat Motivasyonları”, Turizmde Seçme Makaleler, TUGEV Yayınları, 1994

Erdoğan H., Ekonomik, Sosyal, Kültürel, Çevresel Yönleriyle Uluslar arası Turizm, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 1996

Erdoğan N., Çevre ve Eko-turizm, Erk Yayınları, Ankara, 2003

Foster D., Travel and Tourism Management, The Mc Millan Pres Ltd, London, 1985

Görmez K., Çevre Sorunları ve Türkiye, Gazi Kitabevi Yayıncılık, Ankara, 1997

Görmez K., Türkiye’de Çevre Politikaları, Çağlayan Kitabevi, Ankara, 1991

Gür M., “Ülkemiz Turizminin Çeşitlendirilmesi ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği”, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 1998

Gürpınar T., “Turizm Faaliyetlerinin Doğal Çevre Üzerine Etkileri”, Turizm Dünyası, yıl:2, sayı: 12, 1990

Hacıoğlu N., Uluslar arası Turizm, Rota Ofset, Balıkesir, 1987

Handzuh H.F., “Quality of Tourism Development”, Symposium on Tourism Services, WTO, Switzerland, 2001

- Holloway J., The Business of Tourism, Third Edition, Pitman, London, 1989
- İçöz O. ve Kozak M., Turizm Ekonomisi, Turhan Kitabevi, Ankara, 1998
- İçöz O., Turizmin Bölgesel Ekonomik Etkileri ve Kuşadası Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 1987
- İlkin A. ve Dinçer Z., “Turizm, Türk Ekonomisindeki Yeri ve Önemi”, TOBB Yayın No:217, Ekonomik ve Sosyal Sorunlar – Çözüm Önerileri Dizisi:2, Ankara, 1991
- İlkin A. ve Alkın E., “Çevre Sorunları”, Ekonomik ve Sosyal Sorunlar Çözüm Önerileri Dizisi:1, T.O.B.B yayınları, Ankara, 1991
- İnceoğlu N., “Doğu Karadeniz Bölgesi’nde Yayla Turizminin Yapısal Sorunları”, Doğu Karadeniz Turizmi İçinde, Turizm Bakanlığı, Ankara, 1992
- Jonnard M.C., International Business and Trade: Theory, Practise and Policy, CRC Pres LLC, Boca Rotan, 1998
- Kaplan A., Küresel Çevre Sorunları ve Politikaları, Ankara Mülkiyeliler Vakfı Yayınları, Ankara, 1999
- Karaaslan İ.ve Özelçi T., “Sürdürülebilir Turizm”, Dünya Şehircilik Kolokyumu, Sürdürülebilir Turizm Planlaması, Politikalar, İstanbul, 1996
- Karabulut E. ve Düzgünoğlu E., Development of Turkish Tourism, TURSAB, İstanbul, 1999
- Karbuş S., “Sürdürülebilir Kalkınmanın Zaman Yolculuğu”, İktisat Dergisi, yıl:17, Sayı:198, Ankara, 2002
- Kartal K., “Türkiye Kentlerinde ve Kıyılarında Toprak Kullanım Düzeyi ve Çözümleri”, Kıyı Kentlerimizin Temel Sorunları, Kuşadası Belediyesi Yayınları, 1980
- Kerstetter D.L., Hou J., “Profiling Taiwanese Eco-tourists Using a Behavioral Approach”, Tourism Management, volume:25(3), 2004
- Kılınçaslan İ., “Sürdürülebilir Turizm”, 19. Şehircilik Günü Kolokyumu, Çevre Koruma ve Turistik Gelişme İkilemi, İstanbul, 1996

- Kozak N.M., Genel Turizm İlkeler- Kavramlar, Detay Yayıncılık, Ankara, 2001
- Kutluata M., Turizm Pazarlaması ve Turizmde Aracı Kuruluşlar, İ.Ü.İ.F, Basılmamış Doçentlik Tezi, İstanbul, 1977
- Manisalı E. ve Yarcan Ş., Türk Turizm Endüstrisi Araştırması, Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987
- Manisalı E., Türk Turizm Endüstrisi Araştırması, T.C. Bankası A.Ş., Araştırma ve Eğitim Başkanlığı, Ankara, 1987
- McIntosh R. ve Gupta S., Tourism: Principles, Practices, Philosophies, Grid Inc., Third Ed., USA, 1980
- McIntosh R., Turizm: İlkeler-Uygulamalar-Felsefeler, Michigan Eyalet Üniversitesi, Çeviri: Fatma Aylin Mutlu, Michigan, 1985
- Middleton V. ve Hawkins R., Sustainable Tourism: A Marketing Perspective, Butter Worth-Heinemann Linance House, Jordan Hill, Oxford, 1988
- Mill R.C ve Morrison A.M., The Tourism System, Prentice Hall Inc, New Jersey, 1992
- Olalı H., “Turizm Politikası ve Planlaması”, E.Ü.İ.F Yayınları, İzmir, 1982
- Olalı H., Turizm Politikası ve Planlaması, Yön Ajans yayınları, İstanbul, 1990
- Oskay Ü., İletişimin ABC’ si, Der Yayınları, İstanbul, 1997
- Özbey F., Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Turizm Kalkınması, Anadolu Üniversitesi, İİBF, Eskişehir, 1995
- Özdemir İ., “Temel Çevre Sorunları”, Yalnız Gezegen, Kaynak yayınları, İstanbul, 2001
- Özdemir M., Turizmin Türkiye’nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri, Emel Kitabevi, Ankara, 1992

Özel Çevre Koruma Kurumu Daire Başkanlığı'nın 2001-2002 Yılları Arasındaki Eylem ve İşlemlerine İlişkin Araştırma ve Denetleme Raporu Özeti, Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, Ankara, 2003

Özer Ö.A., "Turizm Amaçlı Fiziksel Planlamada Koruma- Kullanma Dengesi", Çevre ve İnsan, Çevre Müsteşarlığı, yıl:4, sayı:11, 1990

Özhan L., "Türkiye'de Turizm ve Çevre Politikaları", Turizm ve Çevre Konferansı, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayınları, Ankara, 1991

Özpençe Ö. ve Özen A., Hızlı Şehirleşme, Sanayileşme ve Çevre Sorunları: Sorunların Çözümünde Siyasi Erkin Rolü, İçişleri Bakanlığı yayınları, Ankara, 2004

Öztunalı G., "Eko-turizm Ders İçeriği", Termesos, 12 Nisan 2002

Pearce D.G., "Tourism and Environmental Research", International Journal of Environmental Studies, Vol:25, 1985

Priskin J., "Charecteristics and Perceptions of Coastal and Wildflower Nature-based Tourists in The Central Coast Region of Western Australia", Journal of Sustainable Tourism, vol:11, 2003

Richins H., Weiler B., "Extreme, Extravagant and Elite: A Profile of Eco-tourists on Earthwatch Expeditions", Tourism Recreation Research, vol:20, 1995

Sevgör A., "Toplam Kalite Yönetimi ve Turizmde Yöresel Kalite", Bilkent Üniversitesi Turizm Forumu, Ankara, 2001

Sezgin M., Genel Turizm (Turistik Kavramlar-Ekonomi-Pazarlama-Turizm Mevzuat), Sevinç Matbaası, Ankara, 1995

Simmons D.G., "Community Participation in Tourism Planning", Tourism Management, vol:15, 1994

Şahin A., İktisadi Kalkınmadaki Önemi Bakımından Türkiye'de Turizm Sektöründeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi, TOBB, Ankara, 1990

Tekeli H., “İkinci Konutların Turizm Amaçlı Kullanımlarında Karşılaşılan Sorunlar”, Turizm İşletmeciliği Dergisi, Ege Üniversitesi Yayınları, Aydın, 1981

TOBB, Çevre Sorunları, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği yayınları, Ankara, 1991

Toskay T., Turizm Olayına Genel Yaklaşım, Der Yayınları, İstanbul, 1989

Turizm Bakanlığı, “Türk Turizminin Ekonomi ve Sosyal Yaşam İçindeki Yeri, 1. Turizm Şurası, Ankara, 1998

Tutar E., “Türkiye’de Turizm Sektörünün Gelişimi”, Afyon İ.İ.B.F Yıllığı-1990, s.119-132, Eskişehir, 1990

Türkiye Çevre Atlası, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001

Türkiye Çevre Atlası, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2004

Türkiye Çevre Vakfı, Orta Asya ve Karadeniz Çevre Gönüllüleri Konferansı, T.Ç.V. Yayını, Ankara, 1999

Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., “Planlama ve İktisadi Araştırmalar Grup Yönetmeliği”, Sektör Araştırmaları Serisi, No:30, Ankara, 2004

Ural E., “Çevre Alanında Uluslar arası Gelişmeler”, Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı, TÇV Yayınları, Ankara, 1990

Ural E., “Çevrenin Politik Yönü”, Çevre Üzerine, TÇV Yayınları, 1991

Uslu O., “Turizm ve Çevresel Etkileri”, Turizm ve Çevre Konferansı, 3-8 Ekim 1990, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara, 1991

Usta Ö., Genel Turizm, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 2001

Ürger S., Genel Turizm Bilgisi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 1992

Wallace G.N., Pierce M.S., “An Evaluation of Eco-tourism in Amazonas, Brazil”, Annals of Tourism Research, vol:23, 1996

Weaver D.B., “Eco-tourism as Mass Tourism: Contradiction or Reality? Cornell Hotel&Restaurant Administration Quarterly”, vol:42, 2001

Wilson C., “Sea Turtles as a Non-Consumptive Tourism Resource Especially in Australia”, Tourism Management, volume:22, 2001

WTO, “Guide for Local Authorities on Developing Sustainable Tourism”, World Tourism Organization, 1998

WTO, Executive Summary, Tourism 2020 Vision, A New Forecast From The World Tourism Organisation, 1996

Yalçındağ S., “Alternatif Turizmin Yöresel Boyutu”, TODAIE, Ankara, 1994

Yarcan Ş., Turizm Endüstrisinin Yapısı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1995

Yarcan Ş., Türkiye’de Turizm ve Uluslar arasılaşma, B.Ü. Yayınları, İstanbul, 1996

Yılmaz T., “Hava Kirliliği ve Kültürel Eserler”, Çevre ve İnsan, sayı: 8, Ankara, 1988

Yücel M., “Türkiye’de Çevresel Etki Değerlendirmesi”, Çevre ve İnsan Dergisi, Sayı:7, Ankara, 1988

<http://vizyon2023.tubitak.gov.tr/teknolojiongorusu/paneller/ulastirmaveturizm/raporlar/raporout.pdf>, 16/03/2005

<http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil1/bas/b068m.htm>, 08/03/2005

www.afyontarim.gov.tr/yapi/default.asp?sayfa=kaynak.htm, 28/04/2006

www.basbakanlik.gov.tr/yayinlar/insanhaklari/insanhak4.htm, 23/02/2006

www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/TURKHABER/2001/26Nisan/T3.htm, 08/03/2006

www.cankaya.gov.tr/tr_html/cevre.htm, 10/02/2006

www.cevremiz.8k.com/egitim.htm, 02/05/2006

www.cevreorman.gov.tr/co_00.htm, 04/02/2006

www.cevreorman.gov.tr/co_002.htm, 04/02/2006

www.etcaritma.com/Dan%4B1%C5%9Fmanl%C4%Blk_Hizmetleri/%A7ed_raporu.htm,
19/05/2006

www.europa.eu.int/comm/dg/tourism/tourism.htm, 06/05/2006

www.europa.eu.int/comm/environment, 06/05/2006

www.geocities.com/muhammetalageyik/kuresellesme_cevre.htm, 20/02/2006

www.jasper1.stanford.edu/~cagan/Final.htm, 02/05/2006

www.kentli.org/makale/kalkinma.htm, 19/05/2006

www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster, 28/05/2005

www.kulturturizm.gov.tr/portal/turizm_tr.asp?belgeno=45224, 30/05/2005

www.msb.gov.tr/prgs/ayim/Ayim_makale_detay.asp?IDNO=63, 28/02/2006

www.mtso.org.tr/99ekorap/sosyal_konut_sor_hakk.htm, 08/05/2006

www.savaskarsitlari.org/arsiv.asp?ArsivTipID=5&ArsivAnaID=30629, 20/04/2006

www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=1791, 23/02/2006

www.tuik.gov.tr/start.do, 03/04/2006

www.tuketiciler.org/cevreahlaki.asp, 12/02/2006

www.turizmdebusabah.com/devam-popup.asp?ID=10864, 08/03/2006

www.turizmgazetesi.com/articles/article.aspx?id=24541, 02/06/2005

www.turizmgazetesi.com/articles/article.aspx?id=245412, 02/06/2005

www.tursab.org.tr/content/turkish/istatistikler, 30/05/2005

www.yerelnet.org.tr/yerel_hizmetler/cop_uluslararasıpolitika.php, 16/04/2006

Ek-1: Otel Çalışanlarına Uygulanan Anket Formu

1. Yaşınız : a) 20-24 b) 25-29 c) 30-34 d)35-39 e) 40 ve üzeri
2. Cinsiyetiniz : a) Bayan b) Erkek
3. Eğitim düzeyiniz : a) Orta-Lise b) Meslek okulu-ön lisans c) Üniversite ve üzeri
4. Kıdeminiz (Turizm Sektöründeki Çalışma Süreniz):
a) 1-5 b) 6-10 c) 11-15 d) 16 – 20 e) 21 ve üzeri
5. Görev Konumunuz (.....)
6. Otelinizde yatak kapasitesinin yeterli olduğuna inanıyor musunuz ? a) Evet b) Hayır
7. Müşterilerinizi otele getiren seyahat acenteleri otel temizliğiyle ilgili isteklerde bulunuyorlar mı?
a) Evet, her zaman b) Evet, ara sıra c) Evet, çok nadiren d) Hayır
8. Müşterileriniz otel dışına (otel ortamından uzaklaşması) çıkmayı talep ediyorlar mı?
a) Evet, her zaman b) Evet, ara sıra c) Evet, çok nadiren d) Hayır
9. Otelinizin bulunduğu çevrenin bir otel inşaatı için uygun olduğuna inanıyor musunuz?
a) Evet, mükemmel bir yer b) Evet, ortalama bir yer c) Hayır, uygun değil
10. Oteliniz hangi yetkili kuruluşlar tarafından denetleniyor ? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Turizm bakanlığı
b) Çevre-Orman bakanlığı
c) Belediye
d) İl Sağlık Müdürlüğü
e) Sivil Toplum Kuruluşları
f) Diğer (.....)
11. Otelinizde çevreye katkı bakımından ne tür faaliyetler yapılıyor? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Cadde ve sokak düzenlemesi
b) Bahçe düzenlemesi
c) Bina bakımı
d) Yerel halka çevre eğitimi verilmesi
e) Diğer (.....)
12. Otelinize gelen müşteriler için mavi bayrağın önemli olduğuna inanıyor musunuz?
a) Evet, inanıyorum b) Hayır, inanmıyorum
13. Otelinizde çevre temizliği ile ilgili yeterli personel mevcut mudur ?
a) Evet, mevcuttur b) Hayır, mevcut değildir
14. Otel çalışanları için çevre hakkında bilinçlendirme seminerleri düzenlediniz mi?
a) Evet, periyodik olarak düzenliyoruz b) Evet, bir defa düzenledik c) Hayır, düzenlemedik
15. Geçen yılın aynı dönemiyle kıyasladığınızda müşteri sayısında belirgin bir artış var mı?
a) Evet, belirgin bir artış var b) Evet, kısmen bir artış var c) Hayır, artış yok
16. Çöp arıtma konusunda hangi yollara başvuruyorsunuz ? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Çöp alımı için özel bir firmayla anlaşıldı
b) Belediyeden yardım alınıyor
c) Kendi tesislerimiz içerisinde çöp arıtma sistemimiz var
d) Diğer (.....)
17. Otelinizde yağ tutucularınız var mı ? a) Evet b) Hayır

18. Atık suyunuzu nasıl deşarj ediyorsunuz ?
a) Atık su arıtma tesisine yolluyoruz
b) Denize deşarj
c) Dereye deşarj
d) Kendi tesislerimiz içerisinde paket arıtma sistemimiz var
e) Hiçbiri
19. Çevrenizde bulunan en yakın arıtma tesisi ile ilgili yeterli bilgiye sahip misiniz ?
a) Evet b) Hayır
20. Otelinizde yeniden geri dönüşüm için ayırım yapıyor mu?
a) Evet b) Hayır
21. Otelinizde hangi yakıt türü kullanılıyor ? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Fuel oil b) LPG c) Doğal gaz d) Diğer (.....)
22. Otelinizin de bulunduğu bölgeyi olumsuz etkileyen en önemli faktörler nelerdir ? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Ulaşım şebekesinin yetersizliği
b) Trafik yoğunluğu
c) Gürültülü bir ortam
d) Alt yapı çalışmaları
e) Diğer (.....)
23. Müşterilerin neden sizin otelinizi tercih ettiğine inanıyorsunuz, en önemli tercih nedenini işaretleyiniz ?
a) Yüksek hizmet kalitesi
b) Uygun fiyatlar
c) Bölgenin çevre olarak turizm yönünden çekiciliği
d) Diğer (.....)
24. Çevreyle ilgili olarak çalışan yetkili kuruluşların yaptırımları hakkında bilginiz var mı?
a) Evet, detaylı bilğim var b) Evet, kısmen bilğim var c) Hayır, hiç bilğim yok
25. Sizce çevre eğitimi nasıl olmalıdır ? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Toplumun tüm kesimlerine yönelik olmalı
b) Belirli bir kesime yönelik olmalı
c) Tüm iletişim araçlarından faydalanmalı
d) En yaygın iletişim araçlarından faydalanmalı
e) Yerel yönetim tarafından verilmeli
f) Bu konuda kendini yetiştirmiş biri tarafından verilmeli
26. Otelinizde kullanılan deterjan seçiminde neye dikkat ediyorsunuz ? (Lütfen tek seçenek işaretleyiniz)
a) Fiyatına
b) Markasına
c) Kolayca biyolojik bozulmaya uğramasına
e) Diğer (.....)
27. Madeni yağlar kullanıldıktan sonra nasıl değerlendiriliyor ?
a) Rogarlardan arıtma tesisine yollanıyor
b) Ayrılıp tesisten uzaklaştırılıyor
c) Diğer (Lütfen yazınız :)
28. Otelinizde bitki bakımı için yapay gübre ve tarım ilaçları kullanılıyor mu ? a) Evet b) Hayır
29. Odalarınızda ses geçirmeyen camlar mevcut mu ? a) Evet b) Hayır
30. Avrupa Birliği çevre kriterlerinin otelinize kolayca uygulanılabileceğini düşünüyor musunuz ?
a) Evet b) Hayır

Ek:2 Otel Müşterilerine Uygulan Türkçe Anket Formu

1. Cinsiyetiniz : a) Bayan b) Erkek
2. Milliyetiniz (Lütfen yazınız.....)
3. Yaşınız: a) 20-24 b) 25-29 c) 30-34 d) 35-39 e) 40 ve üzeri
4. Eğitim düzeyiniz : (Lütfen yazınız.....)
5. Türkiye'yi tercih etmenizdeki nedenler nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
 - a) Tarihi-kültürel içerikli reklamlar
 - b) Doğal güzelliği ön plana çıkaran reklamlar
 - c) Modern konaklama tesislerinin reklamları
 - d) Diğer(Lütfen yazınız:.....)
6. Tercih ettiğiniz konaklama tesisleri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
 - a) Tatil köyü
 - b) Şehir oteli
 - c) Dağ-orman oteli
 - d) Pansiyon
 - e) Kamp
 - f) Diğer(Lütfen yazınız:.....)
7. Kaldığınız otelin dışındaki çevreyi (doğal parklar, nehirler vb.) gezmek istediniz mi?
 - a) Evet
 - b) Hayır
8. Sizce bu konaklama tesisinin bulunduğu yer turizm için uygun mu?
 - a) Evet
 - b) Hayır
9. Antalya'yı diğer tatil beldelerinden farklı kılan en belirgin özellikleri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
 - a) Ilıman iklimi
 - b) Tarihi-kültürel değerler
 - c) Zengin tabii güzellikler
 - d) Diğer (Lütfen yazınız:.....)
10. Sizce Eko-Turizm nedir?
 - a) Doğa ile bağlantılı turizm
 - b) Küçük gruplarla yapılan turizm
 - c) Eğlence ile ilgili turizm
 - d) Yiyecek içecek turizmi
 - e) Hiçbiri
11. Sizce Kitle-Turizmi çevreyi olumsuz etkiler mi?
 - a) Evet
 - b) Hayır
12. Turizmin yol açtığı en önemli çevresel problemler nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
 - a) Doğal çevrenin yok olması
 - b) Atıkların yol açtığı çevre kirlenmesi
 - c) Deniz ve sahillerde kirlenme
 - d) Çarpık yapılaşma
 - e) Yabani hayat ve kırsal alanda bozulma
 - f) Bitki-hayvan neslinin tükenmesi
 - g) Trafik yoğunluğu
 - h) Diğer(Lütfen yazınız:.....)
13. Sizce çevrenin korunmasında turizmin rolü var mı?
 - a) Evet
 - b)Hayır

14. Türk insanını çevreye duyarlı görüyor musunuz?
a) Evet b) Hayır
15. İlgi duyduğunuz turizm çeşitleri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Doğa turizmi
b) Eğlence-spor turizmi
c) Tarihi-kültürel turizm
d) Diğer (Lütfen yazınız :.....)
16. Gelecekte turizmin yoğunlaşacağını düşündüğünüz ilk 3 ülkeyi önem sırasına göre yazınız.
1
2
3
17. Bu oteli tercih nedeniniz nelerdir?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Sahili
b) Bölgenin iklimi
c) Yerel çevresinin güzelliği
d) Hizmet kalitesi
e) Fiyatının uygunluğu
f) Mavi bayrak sahibi olması
g) Diğer(Lütfen yazınız:.....)
18. Aşağıdaki Çevresel Koruma Faktörlerini Destekleme Düşüncenizi (1 – 6) Arasındaki Önem Sırasına Göre İşaretleyiniz

Size Göre Önem Derecesi	Çevresel Koruma Faktörleri
..... Derecede Önemli	Tarımsal Alanlarda İyi Drenaj
..... Derecede Önemli	Geri Dönüşüm
..... Derecede Önemli	Bataklıkların Korunması
..... Derecede Önemli	Katı Atık Miktarında Kısıtlama
..... Derecede Önemli	Atık Su Arıtımı
..... Derecede Önemli	Nesli Tükenmekte Olan Bitki ve Hayvanların Korunması

19. Ülkenizde çevre eğitim seminerlerine katıldınız mı?
a) Evet b) Hayır
20. Otelinizi seçmeden önce temizliğiyle ilgili özel bir istekte bulunur musunuz?
a) Evet b)Hayır
21. Oteliniz ve çevresinde sizi en fazla rahatsız eden faktörler nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Yol Durumu
b) Trafik
c) Gürültü
d) Hava Kirliliği
e) Deniz-Sahil Kirliliği
f) Diğer (Lütfen yazınız :.....)
22. En çok tanıdığımız gönüllü çevre kuruluşu hangisidir? (Lütfen yazınız:.....)

Ek 3: Otel Müşterilerine Uygulanan İngilizce Anket Formu

1. Gender: a) Female b) Male
2. Nationality: (.....)
3. Age: a) 20-24 b) 25-29 c) 30-34 d) 35-39 e) 40 and over
4. Education level : (.....)
5. What is the reason(s) that makes you prefer Turkey for vacation? (You can mark more than one answer)
 - a) Advertisements including historical-cultural values
 - b) Advertisements putting forward the natural beauties
 - c) Advertisements including modern touristic plants
 - d) Other (.....)
6. Which touristic plant(s) would you prefer to stay at? (You can mark more than one answer)
 - a) Holiday village
 - b) City hotel
 - c) Mountain-Forest hotel
 - d) Lodging
 - e) Camp
 - f) Other (.....)
7. Have you asked for touring the surroundings (natural parks, rivers ...) outside the hotel?
 - a) Yes
 - b) No
8. In your opinion, is the location of the hotel you are staying convenient for tourism activities?
 - a) Yes
 - b) No
9. What is the most significant feature(s) of Antalya that makes it different from other touristic regions?(You can mark more than one answer)
 - a) Mild Climate
 - b) Historical-cultural values
 - c) Wealthy natural beauties
 - d) Other (.....)
10. In your opinion, what is eco-tourism?
 - a) Tourism related to nature
 - b) Tourism including small tourist groups
 - c) Tourism related to entertainment
 - d) Tourism related to food and beverage
 - e) None of them
11. In your opinion, does mass tourism have negative affects on environment?
 - a) Yes
 - b) No
12. What is the most significant environmental problem(s) created by tourism? (You can mark more than one answer)
 - a) Destruction of natural environment
 - b) Environmental pollution due to wastes
 - c) Polluted seas and coasts
 - d) Crooked and unplanned constructions
 - e) Destruction of wild lives and rural areas
 - f) Extinction of plant and animal kinds
 - g) Increased density in traffic
 - h) Other (.....)
- 13 In your opinion, does tourism have a role in the protection of environment?
 - a) Yes
 - b) No

Ek 4: Otel Müşterilerine Uygulanan Almanca Anket Formu

1. Geschlecht: a) Frau b) Mann
2. Nation: (Bitte schreiben.....)
3. Alter: a) 20-24 b) 25-29 c) 30-34 d) 35-39 e) 40 und über
4. Erziehung Niveau: (.....)
5. Aus welchen Gründen haben Sie die Türkei vorgezogen? (Sie können mehr als eine Antwort ankreuzen)
 - a) Werbungen vom historischem und naturellem.
 - b) Werbungen die die naturelle Schönheit in den Vordergrund bringen.
 - c) Werbungen moderner Unterkunft Anlagen.
 - d) Andere (.....)
6. Welche Unterkunft Anlage würden Sie vorziehen? (Sie können mehr als eine Antwort ankreuzen)
 - a) Feriendorf
 - b) Stadthotel
 - c) Berg-Wald Hotel
 - d) Pension
 - e) Ferienlager
 - f) Andere (.....)
7. Haben Sie außer dem Hotel die Umgebung (naturelle Parken, Flüsse und andere) sehen wollen?
 - a) Ja
 - b) Nein
8. Denken Sie dass der Platz dieser Unterkunft Anlage für den Tourismus geeignet ist?
 - a) Ja
 - b) Nein
9. Was sind die Auffällige Eigenschaften in Antalya, die sich von den anderen Urlaubsstädten unterscheiden? (Sie können mehr als eine Antwort ankreuzen)
 - a) Milde Klima
 - b) Historische - Kulturelle Werte
 - c) Reiche naturelle Schönheiten
 - d) Andere (.....)
10. Was ist Eko-Tourismus für Sie?
 - a) Natur-Tourismus
 - b) Tourismus die mit kleineren Gruppen gemacht werden
 - c) Tourismus mit vergnügen
 - d) Essen und Trinken Tourismus
 - e) Keiner
11. Denken Sie, dass der gesamt Tourismus die Umgebung negativ beeinflussen würde?
 - a) Ja
 - b) Nein
12. Was sind die wichtigsten Probleme, die der Tourismus in der Umgebung verursacht? (Sie können mehr als eine Antwort ankreuzen)
 - a) Die Vernichtung, der naturellen Umgebung
 - b) Der Abfall, der die Umwelt Verschmutzung verursacht
 - c) See und Strand Verschmutzung
 - d) Planlose Bebauung
 - e) Wilde Leben und Zerstörung im Ländlichen Raum
 - f) Ausgestorbene Pflanzen und Tiere
 - g) Verkehrsdichte
 - h) Andere (.....)

Ek 5: Otel Müşterilerine Uygulanan Rusça Anket Formu

1. Ваш пол : а) Женщина б) Мужчина
2. Национальность (Пожалуйста, напишите.....)
3. Возраст: а) 20-24 б) 25-29 с) 30-34 д) 35-39 е) 40+
4. Уровень образования : (Пожалуйста, напишите))
5. Что послужило поводом при выборе Турции? (Возможно выделить более одного пункта)
 - а) Рекламы на тему история -культура
 - б) Рекламы в которых на первом плане природная красота
 - с) Реклама современных отдых центров
 - д) Другое (Пожалуйста, напишите :.....)
6. Какие вы места отдыхов предпочитаете? (Возможно выделить более одного пункта)
 - а) Отдых центры состоящие из маленьких коттеджей
 - б) Городские отели
 - с) Отели на горах и в лесу
 - д) Пансионат
 - е) Лагерь
 - ф) Другое (Пожалуйста, напишите :.....)
7. Желали ли вы погулять по окружающей среде отеля (Природа, реки и т.д.)?
 - а) Да б) Нет
8. По вашему месту где находится данный центр отдыха удобен ли для туризма?
 - а) Да б) Нет
9. Что определенно выделяет Анталию от других мест отдыха? (Возможно выделить более одного пункта)
 - а) Тёплый климат
 - б) Исторические и культурные ценности
 - с) Богатая природная красота
 - д) Другое (Пожалуйста, напишите :.....)
10. По вашему мнению, что такое Эко – Туризм?
 - а) Туризм имеющий связь с природой
 - б) Туризм с маленькими группами
 - с) Туризм связанный с развлечением
 - д) Туризм еды и напитков
 - е) Ни один
11. По вашему мнению, массовый туризм будет ли плохо влиять на экологию окружающей среды?
 - а) Да б) Нет
12. Какие самые важные экологические проблемы которые исходят от туризма? (Возможно выделить более одного пункта)
 - а) Разрушение экологии окружающей среды.
 - б) Загрязнения из за отходов.
 - с) Загрязнение моря и берегов
 - д) Не планированное строительство
 - е) Исчезновение дикой природы и горных мест
 - ф) Исчезновение растений и животных
 - г) Интенсивность движения
 - h) Другое (Пожалуйста, напишите :.....)
13. По вашему мнению, туризм имеет ли роль в сохранении окружающей среды?
 - а) Да б) Нет

Bu yılki hedef 8 milyon tu

Akdeniz Turistik Otelciler Birliği (AKTOB) Başkanı Osman Ayık, Antalya'nın bu yılki hedefinin 8 milyon turist olduğunu bildirdi. AKTOB Başkanı Ayık, yaptığı açıklamada, Antalya'ya geçen yıl 7 milyon 350 bin turist geldiğini belirterek, bu rakamın 2006 yılında 8 milyon olarak hedeflendiğini, hatta bu rakamın aşılmasının beklendiğini kaydetti. Antalya'nın, Akdeniz çanağında çok önemli bir turizm merkezi olduğuna dikkati çeken Osman Ayık, "Antalya, otelleri, tarihi dokusu ve misafirperver halkıyla turizmde hak ettiği yere geldi. Antalya çok daha fazla turist ağırlayacak. Bunun için turizmcinin desteklenmesi gerekir. Antalya'nın tanıtımına hükümetin katkısı artırılmalıdır" dedi.

Antalya'ya en çok turist'in Haziran ayında geldiğine işaret eden Ayık, bu yıl aynı ayda Almanya'da Dünya Futbol Şampiyonası'nın gerçekleştirileceğini, bu nedenle de turist sayısında, özellikle de en büyük pazar olan Almanya'dan gelecek turist sayısında azalma olacağını söyledi.

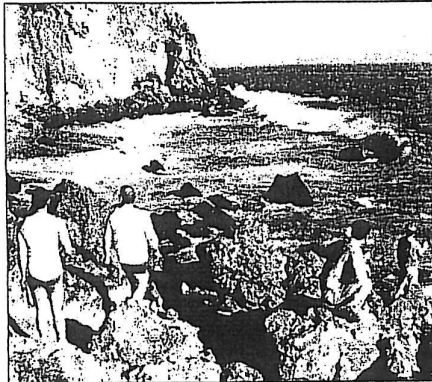
Ayık, buna rağmen 8 milyonu hedeflediklerini kaydetti.

'Tanıtıma ağırlık verilmeli'

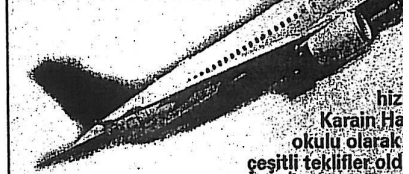
Ayık, Antalya'nın daha fazla turist çekebilmesi için tanıtıma ağırlık verilmesi gerektiğine değinerek, şöyle devam etti: "Türkiye'ye turizmde rakip olan ülkeler her fırsatı değerlendiriyorlar. Türkiye'de bir şey olsa olay abartılıyor. Turistlerin Türkiye'ye gitmemesi yönünde telkinlerde bulunuyorlar. Bunun önüne geçmek için tanıtım şart. Tanıtım süreklilik ister. Turist sayısını artırmak için tanıtım atağı yapmalıyız. Ülkemize turistlerin yoğun olarak geldiği ülkelerde tanıtımı sürekli gerçekleştirmeliyiz. Bunu da sadece Antalya olarak değil, hükümetin desteğiyle yapmalıyız."

'Tur operatörleri ile işbirliği şart'

Turistlerin büyük bölümünün Türkiye'ye tur operatörleri vasıtasıyla geldiğini ifade eden Ayık, "Türkiye'ye turist gönderen tur operatörlerinin yetkilileri ile bire bir görüşme yapılmalı. Kültür ve Turizm Bakanı bizzat bu kişilerle toplantı yapmalı ve ülkemize daha fazla turist gelmesini sağlamalıdır. Biz turizmciler de, tur operatörleri ile sürekli ilişki içindeyiz. Ancak onların Türkiye'ye daha fazla turist getirmesi için bazı kolaylıklar sağlanmalı" diye konuştu.

Karain Havaalanı okul olsun

hiz
Karain Hava
okulu olarak
çeşitli teklifler old

THK Antalya Şube Başkanı Ahmet Turan Güler, yaptığı açıklamada, 1997 yılında hizmete açılan THK Karain Havaalanı'nın uçuş okulu olarak kullanılması için çeşitli teklifler olduğuna işaret ederek, geçen yıl Hollandalı bir firmanın başvurduğunu, ancak teklifin THK genel merkez yönetimi tarafından kabul görmediğini belirtti. Karain Havaalanı'nın uçuş okulu olması için bu yıl da iki firmanın başvurduğunu bildiren Güler, bu firmalardan teklif ve proje talep ettiklerini söyledi. Havaalanında şu anda elektrik olmadığını belirten Güler, şöyle devam etti: "TEDAŞ, havaalanının meskun mahalde bulunmaması nedeniyle elektrik vermedi. Kendi olanaklarımızla Toptancılar Birliği'nden elektrik alacağız. Bu konudaki çalışmalar sürüyor. Adana ve Antalya'da faaliyette bulunan iki firma, Karain Havaalanı'nda uçuş okulu açmak için başvurdu. Bu kabul edildiğinde ve uçuş okulu olduğunda pist 1800 metreye kadar uzatılabilir. Pistin uzatılmasıyla havaalanı kargo ve charter uçaklarının iniş yapabilmelerine uygun hale gelmiş olacak." Devlet Hava Meydanları İşletmesi Antalya Havalimanı'nın yükünün her geçen yıl daha da arttığını

belirten Güler, uzunluğundaki pistinin uzatılıp kargo ve charter yapabilmeleri kullanılabilir. "THK Karain 1800 metreye imkanı var. Uçuş pisti uzatılabilir ve charter uçak kalkış yapabilir. Böylece Havalimanı'nı hafifletmiş ola

'Havaalar da verilek

Havaalanı isteyenlerden açık oldukları. "Havaalanının olursa, her yıl konuda teklifli. Havalanı'nın istiyoruz" diyor Karain Havaalanı'nın kursu açılacak İzmir, Denizli Burdur ile Af kapsayacak ş Uzaktan Kur Yarıları düz

Otellerde enerji ve su tasarrufu uyarısı

Çevre ve Orman Bakanlığı'nın su ve enerjinin verimli kullanımını konusunda verdiği bilgilere göre, öncelikle otellerde "Su ve Enerji Tüketim Yönetim Birimi" olmalı. Yeryüzünde ancak "yüzde 0.3" oranında içilebilir su kaynağı olduğu unutulmamalı. İçme suyu arıtma tesisi işletme maliyeti 0.2-0.4 dolar/ton. Musluklardan, duş başlıklarından v.s'den kullanılmaksızın akan suyun atık suya dönüştüğü de unutulmamalı. Evsel bir atık su arıtma tesisi işletme maliyeti ortalama 0.4-0.6 dolar/ton. Gelişmiş ülkelerde geçmişte tüketilen su miktarı 250 litre/kişi iken, son yıllarda verimli su tüketimiyle bu değer 125 litre/kişiye düşmüş bulunuyor. Bugün İstanbul'da kişi başına su tüketimi ise 200 litre/kişi. Gelişmiş ülkeler içme suyu kaynaklarını su tüketimini azaltarak korumakta. Benzer şekilde atık su oluşumunu ve suların arıtma maliyetini azaltmaktalar. Önümüzdeki yüzyılın en önemli sorununun içme suyu kaynakları ve onların korunması olduğu unutulmamalı. Otel odaları, koridorlar, giriş bölümleri, lokantalar ve barların temizliğini yapan kişiler, verimli su kullanımı konusunda mutlaka eğitilmeli. Bu işleri yapan kişiler daima temiz elbise giymeli, işleri doğru ve hijyenik bir şekilde yapmalı. Muslukları, duş başlıklarını ve tuvalet rezervuarını değiştiren veya tamir eden kişiler de çalışmalarını bilinçli şekilde yapmaları için eğitilmeli. Çoğu otelde su tüketimine ödenen bedel, toplam masrafın yüzde 15'ini oluşturmaktadır. Otel odalarında pille çalışan saat

gibi aletler yerine elektrikle çalışan aletler kullanılmalı. Kullanılmış; fakat tamamen yıpranmamış yatak, yorgan, yorgan yüzü, çarşaf, battaniye gibi yatak odası eşyaları çöpe atılmamalı, temizlendikten sonra gönüllü vakıflar marifetiyle ihtiyaç sahibi kişilere dağılmalı. Böylece, kullanılmış malzemeler daha uzun süre kullanılarak doğal kaynaklar korunmuş ve çevre kirliliği azaltılmış olur. Kullanılmış; ancak anızalı olmayan televizyon, buzdolabı, koltuk, sandalye v.b. aletler de yine gönüllü kuruluşlar aracılığıyla ihtiyaç sahiplerine; anızalı olan kullanılmış aletler ise tamir edildikten sonra verilebilir. Otellerdeki yemek fazlalıkları, çöpe atmak yerine hijyenik şartlarda ayrı ayrı kaplarda toplanarak ve günlük olarak gönüllü vakıflar aracılığıyla ihtiyaç sahibi insanlara onları rahatsız etmeden, incitmeden dağıtılabilir. Oteller, temizlik malzemelerini büyük boyutlu tekrar kullanılabilir kovalarda satın alarak ve kovaları ihtiyaç sahiplerine ücretsiz dağıtarak hem katı atık miktarını minimize edebilir hem de ihtiyaç sahibi kişilere katkıda bulunabilir. Otelerde fazla km yapan araçların mutlaka az ve temiz yakıt tüketen modeller olmasına özen gösterilmeli. Araçların satın alma maliyeti yanında işletme maliyetleri mutlaka hesaplanmalı. Oteller, 6-7 litre benzine eşdeğer LPG veya CNG yakıtları kullanan araçlar satın almalı. Böylece, işletme maliyetinin yanında şehrin hava kirliliğinin azaltılması konusunda da katkıda bulunabilirler.

Çevre ve Orman Bakanlığı, su, ışık ve enerjinin en fazla tüketildiği tesisler olan otellerde daha verimli kullanımın yollarını göstererek, vatandaşları dikkatli olmaları noktasında uyarıyor. Suyu verimli olarak kullanarak daha hijyenik ortamlar sağlanabileceğine işaret eden bakanlık, daha ekonomik işletmelerin nasıl olacağı konusunda otelleri bilgilendiriyor

Yıl: 3 Sayı: 749

3 Ocak 2006 Salı

Sahibi

Beyaz Medya Prodüksiyon LTD

Genel Yayın
Koordinatörü

Genel Yayın
Müdürü

Emel TEMEL İbrahim AKKAYA

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ahmet DÖKDÖK

Yazı İşleri Müdürü
İsmail DUYGULU
(ofisavukatlik@hotmail.com)

Genel Müdür
Deniz Turgut DÖKDÖK

Adres: Kızılsaray Mahallesi Yener Ulusoy Bulvarı
Bilgiç Apt. 44/2 ANTALYA

TEL: 248 72 22 / 53 / 56 FAKS: 244 80 88

Basıldığı Yer: Arslan Güneydoğu
Gazetecilik ve Matbaacılık AŞ Sinan Mah.
Araplar Sok 35/A Antalya
Dağıtım: Merkez Dağıtım AŞ.

Bu gazete Basın Meslek İlkelerine uymaya söz vermiştir.

Lara Kundu mevkii Turizm Bölgesi ilan edildiğinde, diğer neredeyse tüm meslek örgütleri itiraz ederken, biz çevre mühendisleri karşı durmamış ve yörenin turizm bölgesi ilan edilmesi kararının doğru olduğunu söylemiştik.

Kararın doğruluğunu savunurken de, ilimizde geçmişte ilan edilmiş turizm bölgelerinin örnek göstermiş ve bu bölgelerdeki alt yapı yönetim sistemlerinin başarılarından bahsetmiştik.

Ve eğer Antalya ili sahilleri bugüne kadar temiz kaldı ise bu birliklerin gerçekleştirildiği çalışmalar sayesinde olduğunu vurgulamıştık.

Lara'daki turizm yatırımlarının gerçekleştirilme hızını ve çevresel alt yapı yatırım ihtiyacının büyüklüğünü görerek, çevresel alt yapı yatırımları konusunda tecrübeli olan Turizm Bakanlığının ivedilikle alt yapı yatırımlarına başlayarak yöreyi, yüzeysel su kaynaklarını ve denizi çevresel kirlenmelere karşı koruyacağını düşünmüştük.

Lara turizm Bölgesi ilan edilmesine rağmen mevzuatta meydana gelen bir değişiklik neticesinde alt yapı yatırımı yapma sorumluluğu turizm bakanlığından, mücavir alan sınırları içerisinde bulunduğu üzere yerel yönetimlere verilmiştir.

Büyükşehir belediyesinin söz konusu alt yapı yatırımlarını gerçekleştirimde hazırlıksız yakalanmış ve yatırımlar gecikmiştir.

Turizm sezonuna açılacak olan tesisler, gerçekleştirilmesi gereken çevresel altyapı yatırımlarını günlü kurtarmaya yönelik yapmışlardır.

Sonuç olarak 2005 yaz sezonu yörede yer altı ve yer üstü su kaynaklarının mikrobiyal olarak kirlenmesi ile yüzeysel su kaynaklarının denize dökülmesi sonucu bazı turistik tesislerin mavi bayraklarının iptal edilmesi ile ve çevresel şikayetlerle sonuçlanmıştır.

Turizm Bölgelerinde alt yapı yatırımlarının bir planlama dahilinde turizm bakanlığı tarafından Kalkınma Bankası marifeti ile yapılması ve alt yapı yönetiminin, alt yapı yönetim birliklerine devredilmesinin ne kadar doğru olduğu, belediyelerin söz konusu yatırımları kendi imkanları ile yapmalarının siyasi olmalarından dolayı ne denli güç ve yanlış olduğu, gerçeğini ispatlanmış oldu.

Ne pahasına? Yüzeysel ve yer altı su kaynakları ile denizin kirlenmesi ve yörenin kötü reklam edilmesi pahasına!

Başlı başına bir çevre yönetim rezaletine dönmüş turizm alt yapı yatırım serüveni, yörede turizm yatırımı yapan yatırımcıya çevre mevzuatının yaptırımlarını uygulamadaki çifte standart ve keyfiyet, gerçekte çevrecilikle yakından uzaktan alakası olmayan maskeli çevrecilerin gerçek yüzünün görülmesine yardımcı olmuştur.

Lara tüm Antalya'lılar için özel bir bölgedir.

Hepimizin çocukluğunda, gençliğinde bu bölgede yaşanmış hatıraları vardır.

Belki bir çoğumuz yüzmeyi bu sahillerde öğrendi, belki de ilk sevgilisini buradaki çam ağaçlarının birinin altında öptü.

Konyaaltındaki obalar ile lara'daki kamu kurumlarına ait dinlenme tesislerinden faydalanmanın ayrıcalıklarını yaşadık.

Lara Turizm Bölgesi ilan edildiğinde, planlama yetkisinin tu-

rizm bakanlığına devredilmesi sonucu verilen tepkinin temel nedeni belki de bizimle birlikte yaşayan bu hatıralardır.

Yöre ile planlama yetkisinin Büyükşehir Belediyesince yapılması, Antalya'nın istek ve taleplerinin göz önünde bulundu-

rulduğu herkesin refah ve mutluluğunu gözetken bir planlamanın yapılacağı ön görüşüne olan inanç nedeniyle idi.

Her ne kadar Büyükşehir bünyesinde görevlendirilen üst düzey yöneticiler Antalya olmasa da, Lara onlar için herhangi bir sayfiye yeri olsa da, Nede olsa Menderes bizim oğlandı ve yanlış yapmazdı!

ÇEVRENİN SESİ

CEM ARUV

Yöre ile ilgili olarak Büyükşehir belediyesince geçtiğimiz yaz turizm yapılaşmasının devam ettiği doğu kesimde yapılan 1/25000'lik planlama çalışmalarına, meslek örgütleri tarafından verilen olumlu görüşleri bir bütün halinde değerlendirince, Büyükşehir Belediyesinin geçmişten gelen aksaklıkları da düzelterek yukarıda belirttiğimiz herkesin refah ve mutluluğunu gözetken bir planlama yapmaya çalıştığını söyleyebiliriz.

Bu planlama çalışması esnasında kamuoyunda en çok tartışılan şeylerden bir tanesi ise Lara kent parkının ne olacağı ve acaba birilerine peşkeş mi çekileceği idi.

Bu bölgedeki emsalin ne olması gerektiği, yamansız sit alanının ne olacağı başka bir tartışma konusu idi.

Derken uzun zamandır gitmediğim yöreye, birkaç hafta önce gidip gezeyim, yeni bir gelişme var mı, diye bakayım, dedim. Turizm yolundan oteller bölgesine gidiyorum birde ne göreyim?

Acayip bir inşaat başlamış, TRT kampının hemen arkasınca!

Bu ne inşaatı diye incelerken birde ne göreyim! Lara Arıtma Tesisi inşaatı değil miymiş. Gözlerime inanamadım!

Arıtma tesisi yapılmasını en çok bizim istediğimizi, bu konuda verdiğimiz mücadeleyi başta kamu kurumlarındaki arkadaşlarımız olmak üzere bizi yakından tanıyan herkes bilir.

Başka bir kelime bulamadığım için yazıyorum, bu kadar da cahillik olmaz.

Bu kadar da körlük olmaz. Milletle dalga geçer gibi sen git turizm bölgesinin tam ortasına, yol kenarına arıtma tesisinin ilk kademe inşaatını yapmaya başla. İnanamıyorum!

Utanasam başka şeylerde yazacağımı!

Bu yatırımları kim, hangi kriterlere göre, nasıl planlıyor?

Karar verme noktasında olanlar yarın bir gün arıtma tesisinden kaynaklanabilecek çevresel etkiler nedeni ile ciddi sıkıntılann oluşabileceğini, görmüyorlar mı?

Dönümüne trilyonlar verilecek kadar değerli bir araziye, git, 5 yıldızlı arıtma yap.

Lara için hep şunu dedik! Lara Antalya ilinin salonudur. Şimdi salonun tam ortasına arıtma yapıyoruz.

Laranın her metrekaresine yapılacak olan yatırımlarda hassas davranmak zorunda olan bizler popülizm uğruna doğal güzelliklerimizi hor kullanıyoruz!

Meslek örgütleri alın size lara kent parkı, alın size emsal, alın size sit alanı.

Siz değil misiniz çevre yatırımı isteyen, siz değil misiniz düzgün planlama isteyen.

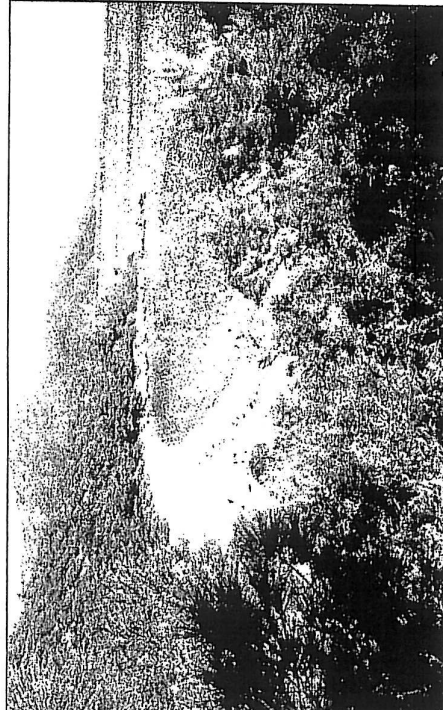
Larayı öyle bir planlar ki tam ortasına gelir arıtma yapılar.

SABAH, çevrecileri harekete geçirdi

SABAH gazetesinde dün yayımlanan "Göcek'te Kepçe" haberi, çevrecileri harekete geçirdi. Bodrum ve Göcek'in doğal güzelliklerinde bir süredir devam eden betonlaşma hareketlerine tepki, SABAH'ın manşetten verdiği haber ile eyleme dönüştü. Kendi aralarında mail zinciri kuran çevreciler, cumartesi günü Bodrum'da yapacakları eylemle seslerini tüm Türkiye'ye duyurmayı planlıyorlar

MAIL ZİNCİRİ VAR

Türkiye'nin, doğal güzellikleriyle yerli ve yabancı turistleri kendisine hayran bırakan koyları betonlaşma tehlikesiyle yüz yüze. Tamamı ağaçlarla kaplı olan Port Göcek Marina'nın bulunduğu 136 bin metrekarelik koya, 130 villa ve 500 kişilik kongre merkezi, 500 yatak kapasiteli bir otel ve SPA merkezi de inşa edileceği haberinin dün Sabah'ta yayımlanmasıyla doğa dostları harekete geçti. Haber, internet yoluyla bir çok doğa dostuna iletildi, kurulan mail zinciriyle herkes eyleme

HER ŞEY BU KOYLAR BETONLAŞMASIN DIYE

çevreciler, 22 Nisan'da Bodrum İskele Meydanı'nda başlayacak eylemlerine, bin 550 yataklı 3 adet otel için tahsis verilen Alakışla Koyu'nda devam edecek.

davet edildi. Bir süredir Bodrum'un bakir koylarına yönelik benzer imarlaşma hareketlerini de protesto eden çevreciler cumartesi günü Bodrum'da büyük bir eylemle seslerini duyuracaklar.

EYLEM CUMARTESİ

22 Nisan günü sabah 9'da Bodrum İskele Meydanı'nda başlanacak olan "Mavi yol girişimi" isimli eyleme Bodrum'daki tüm sivil toplum örgütleri, ocaklar ve siyasi parti üyeleri ile Bodrum halkı katılacak.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Alakışla Koyu (Küssebüki) Adalıyalı mevkinde toplam 2550 yataklı

3 adet, Çökertme koyunda 200 yataklı 1 adet ve Gündoğan'da 80 yataklı 1 adet otel için gerçekleştirildiği tahsis kararlarının iptalini talep eden grup, Kissebüki'nde müzik ve konuşmalar eşliğinde gösteriye devam edecek. Akşam İskele Meydanı'nda sona erecek olan protesto gösterisine, kurulan mail zincirinin de etkisiyle büyük bir katılım bekleniyor.

4 Pazartesi, 1 Mayıs 2006

Haber

EKO TURİZM

Temalı Park tahsisisi Limak Grubu kazan

Satılma yok tahsis edildi

KÜLTÜR ve Turizm Bakanı Atilla Koc, Antalya Lara'da temalı park yapılacak üzere tahsis edilen alanın parayla satılmadığını, tahsis edildiğini söyledi.

Belek Turizm Yatırımcıları Birliği'nin düzenlediği "2. Belek Turizm Paneli"ne katılan Bakan Koc, toplantı sonrasında gazetecilerin Lara'da tahsis yapılan alana ilişkin sorularına tepki gösterdi. Bakan Koc, bir gazetecinin tahsis bedeline ilişkin sorusuna karşılık şöyle dedi: "Biz tahsise çıktık, ne tepkisi kardeşim? Ne siyasi partiler, ne tepkisi... Biz tahsise çıkıyoruz, parayla satmıyoruz. Parayla satma diye bir şey yok. Ne zaman öğreneceksiniz bu konuları? Parayla satma yok, ihaleyle de almıyoruz. Tahsise giren iki şahıs varsa (hangisi verecek) diye (hangisini tercih edeceğiz) diye altyapı katılım parası alıyoruz. Satılma yok. Bu fiyata değil, ondan daha az da olabiliirdi. Tahsisler parayla satılmaz. Biz tahsislerde adalet sağlamak için (A şahsını niye seçtiniz, B şahsını niye seçmediniz) diye katılım payı alıyoruz. Önce meseleyi öğrenin, ondan sonra manşet atın."

Antalya Kemeragzı Muratpaşa Beldesi Lara Plajı mevkiinde yer alan parsel, Kültür Turizm Bakanlığı tarafından LİMAK İnşaat Sanayi ve T.A.Ş'ye verildi. Kültür ve Turizm Bakanlığı, turizm yatırımı için yeterli görülen firmalarla arazi tahsis için müzakere yaptı. 5 ayrı alanın tahsisinin yapıldığı müzakerenin açılışını, Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ahmet Kara yaptı. Kara, turizm yatırımcılarına tahsis edilecek kamu arazilerinin resmi gazete ve diğer gazetelerde ilan edildiğini hatırlatarak, firmaların tahsis taleplerine ilişkin başvurularının değerlendirildiğini söyledi. Kara, söz konusu yatırım alanları için, sosyal ve teknik altyapıya en fazla katkıyı sağlayan girişimcileri, müzakere sonucu belirleyeceklerini ifade etti. Daha sonra yatırım ve işlemler Genel Müdürü Şenol Aydemir, müzakere sürecini başlattı.

Uzun zamandır tartışmalara neden olan Antalya Lara Plajı mevkiindeki alan için, LİMAK Grubu ve IC Antbel A.Ş yarıştı. Yapılan açık artırmada "Antalya Kemeragzı Muratpaşa Beldesi Lara Plajı mevkiinde yer alan 1 özel no'lu parsel-temalı park" 10 milyon 550 YTL ile LİMAK grubunda kaldı.

LİMAK Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Sezai Bacaksız, Antalya'lıların korktuğu gibi, çevreye zarar veren hiçbir şey yapmayacaklarını belirterek, "Başvurumuz tasdik edilirse, uluslararası bir projeye Disneyland tarzı bir yer yapabiliriz. Antalya'ya her yıl 7,5 milyon turist geliyor. Bu alan Antalya'nın gözbebeği. Gelen turistlerin ziyaret edeceği bir yer yapacağız" dedi.

Bacaksız, projelerini sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde hazırlayacaklarını ifade ederek "Bizim, çevreye saygılı 4 ayrı otelimiz daha var. Antalya'yı tahrip etmek, taş yığını haline getirmek niyetinde değiliz" diye konuştu.

Turizmde eğitim za

INSANA yapılan yatırımın en büyükünü eğitim olarak kabullenen Justmano Hotels Club Varuna yönetimi Prana İletişim ve Danışmanlık firma yetkilisi Ayşegül Müstecaplıoğlu'nun verdiği, "Yö-

netim becerilerini nulu eğitimde başarılı işletmelerin rında önemli oldu timlerin süreciğir

Lara'da temalı park yapılmak üzere tahsis edilen alanı Limak Grubu aldı. Limak Grubu Genel Müdürü Sezai Bacaksız, "Çevreyi tahrip etmeyeceğimize, taş yığını haline gelmeyecek" dedi.

Tahsis edilen diğer alanlar

■ Belek TM, iskele mevkiinde yer alan sağlıklı yaşam parseli için 4 firma yarıştı. Arazi 5 milyon 100 bin YTL'ye Yazıcı Demir-Çelik'te kaldı.

■ Güney Antalya Kemer İlçesinde yer alan 19 ada 1 no'lu parsel, Otem Uygulama Oteli için 5 firma yarıştı. TURSAB'ın da katıldığı açık artırmada otel, 2 milyon 150 bin YTL'ye Alanya Özkaymak firmasının oldu.

■ Güney Antalya Kemer İlçesi

Göynük mevkiinde no'lu parsel için 10 zı, 18 milyon 500 l Otelcilik'te kaldı.

■ Ankara İli Ça hatpaşa Caddesi'n ada, 9 no'lu parsel Evi için TURSAB vı Lokantacılık yarıştı. 150 bin YTL veren Lokantacılık'ta kaldı

Atış

GÜNDEM

Turizmin yüzü nisanda güldü

TURİZM kenti Antalya'ya Nisan ayında havayoluyla 471 bin turist geldi. Geçen yılın aynı ayına oranla gelen turist sayısında yüzde 9 artış görüldü.

Yılın ilk 4 ay toplamında ise geçen yıla oranla 19 düşüş yaşandı.

Karikatür krizi ve kuş gribi nedeniyle bu yıla kötü başlayan turizm sezonunda sektörün yüzü, Nisan ayı rakamlarıyla güldü. Bu yıl Nisan ayında Antalya'ya havayoluyla 471 bin 161 turist giriş yaptı. Geçen yıl aynı dönemde Antalya'ya 432 bin 106 turist gelmişti. Nisan ayındaki turist rakamlarında yaşanan yüzde 9'luk artış turizmcilerin morallerini yükseltti. Yılın ilk 4 ay

toplamında gelen turist sayısı 900 bin 485 olurken, geçen yılın ilk 4 ayı sonunda 1 milyon 74 bin 847 turist Antalya'ya gelmişti. 4 aylık toplamda ise geçen yıla oranla yüzde 19 düşüş görüldü. Geçen yıl Ocak ayında 140 bin 464, Şubat ayında 185 bin 510 ve Mart'ta da

316 bin 767 turist gelmişti. Bu yıl ise Ocak'ta 111 bin 475, Şubat ayında 110 bin 602 ve Mart ayında ise 207 bin 248 turist geldi.

Bu yılın ilk 4 ayında gelen turistlerin ülkelerine göre dağılımında ise Almanya yüzde 59,94 ile ilk sırada yer alırken, İsrail yüzde 6,35 ile ikinci ve Hollanda da yüzde 5,52 ile üçüncü oldu. Akdeniz Turistik Otelciler Birliği (AKTOB) Başkanı Osman Ayık, Nisan ayındaki artışın az da olsa sektördeki moralleri düzelttiğini söyledi. Bu ayda artış belediklerini kaydeden Ayık, şunları söyledi: "Paskalya bayramı bu yıl Nisan ayına kaymıştı. Nisan ayı rakamları bu yüzden daha iyi çıktı. Mayıs ayında da aynı trendin devam etmesini bekliyoruz. Bu trend Mayıs ayında da devam ederse herkesin morallerimiz daha da yükselecek. Geneldeki düşüş ise 2005'in yansımasıdır. 2005 yılında yaşanmış bütün olumsuzluklar, ister istemez turist rakamlarına da yansdı. Bunun içinde karikatür krizi de var, kuş gribi de." ■ **Göksel YAPAR**

Haber

Turizmcilere tehdit gibi çevre uyarısı

Turizmcilerle bir araya gelen Kestel Belediye Başkanı Adem Murat Yücel, çevre konusunda duyarlılık istedi. Yücel, "Denize foseptik aktırdığı şekilde şikayet alıyorum. Bunu belgelersem yakarım" diye uyarıda bulundu

Adem TEKİN

Alanya'nın Kestel Beldesi Belediye Başkanı Adem Murat Yücel beldesinde bulunan turizmcilerle bir toplantı yaptı. İmar, altyapı, çevre sağlığı, güvenlik ve spor tesisleri konularında turizmcilere bilgi veren Başkan Yücel, 15-16 Temmuz tarihleri arasında yapılacak olan yağlı güreşler için de organizasyona destek vermelerini istedi. Tanıtıma önem verdiklerini ifade eden Başkan Yücel, "Beldemizin tanıtımına öncelik verilmesi ve otellerde konaklayan turistlerin doğal güzellikleri görmesini sağlarız. Yapılan her türlü organizasyona destek verilmeli. Organizasyon için gelen konukların otellerde konaklatılmasını talep ediyorum. Spor tesisleri en iyi şekilde kullanılmalı. Beldemize gelen futbol kultipleri en iyi şekilde alınmalı ve spor tesisleri yeterince kullanılmalı" dedi.

Kestel Belediye Başkanı Adem Murat Yücel, bir araya geldiği turizmcilere, çalışmalar hakkında bilgi verdi ve çevre konusunda daha duyarlı olmalarını istedi.

belediyemize başvurmak suretiyle ruhsat, gerekli yasal izin ve prosedür müstemilatının tamamlanması ve 1/5 binlik içerisinde tamamlamalı. Söz konusu 1/5 bin ölçekli Nazım İmar Planına göre turistik tesis alanı için yapılaşma şartları uygulanarak, otel binası ve

EVRAKLARINIZI TAMAMLAYIN

yönelik şikayet aldığını da dile getirerek turizmcilere sert çıktı. Yücel, sözlerini şöyle tamamladı:

SERT ÇIKIŞTI

"Alt yapı ile ilgili belediyemiz ile işbirliği yapılarak, proje ve gerekli yatırımların eksiklikleri tamamlanmalı. Artırma tesislerinin günümüz şartlarına göre teknolojinin güncellenerek ilaveler yapılması ve eksiklikleri giderilecek suretiyle çevreye en az zarar vermeyecek hale getirilmeli. Sulama kanalları ve çevreye foseptik boşaltımına dair belediyemize sürekli şikayet gelmektedir. Bu sorunun çözülmesini istiyorum. Sahil düzenleme çalışmalarını sizlerin katkısıyla yapmak istiyoruz. Alt yapı çalışmaları için gerektiğinde personel konusunda işbirliği ve destek sağlanmalı. Bu konuda belediyemize gelen talepleri değerlendirireceğiz. Gürültü kirliliği oluşturan şekilde yasa ve yönetmeliklerdeki ses desibelini aşılmalı. Katı atık depolama ve muhafazasında gerekli düzenlemelerin yapılarak, çevre ve otel içerisinde gerekli

Turizm, 2006 sezonunu iyi açmadı

Geçen yıl ocakta 700 bin yabancı turist ağırlayan Türkiye, bu yıl 677 bin kişiyi konuk edebildi. Gelen turist sayısı yüzde 4.7 azaldı

KUŞ grihi ve ağır kış koşulları ile boğuşan Türkiye 2006 yılına iyi başlamadı. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre ocak ayında giriş yapan turisti sayısı geçen yılın aynı ayına göre yüzde 4.7 azalarak 677 bin kişiyeye geriledi. Aynı dönemde çıkış yapan yabancı ziyaretçilerin sayısında da yüzde 4.8 azalma oldu.

TÜİK verilerine göre ocak 2005'te 700 bin 469 turisti ağırlayan Türkiye, geçen ay 667 bin 337 kişiyi konuk etti.

Ocakta Türkiye'ye giriş yapan vatandaş sayısı ise yüzde 30.3

artarak 531 bin 203'den 691 bin 933'e ulaştı.

Türkiye'ye giriş yapan yabancı ziyaretçi ve vatandaş toplamı da, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 10.4 artarak 1 milyon 359 bin 270'e çıktı. Geçen yılın ocak ayında Türkiye'ye giriş yapanların toplamı 1 milyon 231 bin 672 olarak belirtmişti.

ALMANYA LİDER

Türkiye'ye ocakta giriş yapan yabancıların milliyet dağılımına bakıldığında ise yüzde 19'luk payla Almanya yine ilk sırada yer

aldı. Bu ülkeyi yüzde 15.7 ile Bulgaristan, yüzde 4.6'sar ile Rusya ve İran, yüzde 3.6 ile Azerbaycan, yüzde 3.5 ile Gürcistan, yüzde 3 ile Fransa, yüzde 2.9'ar ile İngiltere ve Yunanistan, yüzde 2.8 ile Hollanda ve yüzde 37.3 ile diğer ülkeler izledi.

Türkiye'den ocak ayında çıkış yapan toplam ziyaretçi sayısı ise geçen yılın aynı ayına kıyasla yüzde 2.8 artarak, 1 milyon 362 bin 320 kişiden 1 milyon 400 bin kişiyeye yükseldi. Bunun 714 bin 502'si yabancı ziyaretçilerden, 685 bin 816'si da vatandaşlardan oluştu.

İlk 10 ülkenin payı yüzde 63

Ülke	2006	Payı (%)
Almanya	127.034	19,0
Bulgaristan	105.038	15,7
Rusya	30.966	4,6
İran	30.589	4,6
Azerbaycan	24.307	3,6
Gürcistan	23.063	3,5
Fransa	19.863	3,0
İngiltere	19.568	2,9
Yunanistan	19.551	2,9
Hollanda	18.757	2,8
İlk 10 toplamı	418.736	62,7
Diğer Ülkeler	248.601	37,3
Toplam	667.337	100,0

EKOONOMİ

UNIFORMALAY
• özel tasarımlar
• ateller
• restorantlar
• havayolları
• kurumsal şirketler
• güvenlik şirketleri

form up
UNIFORM

www.formup.com T. 346 03

AKDENİZ
Hürriyet

CAIŞAMBA, 17 Mayıs 2006 5

EKOONOMİ

ALYERİŞİMLERİ	ADEN
URUN	FİYAT
→ İS spor pantolon	99.00 YTL
→ Vakko gömlek	98.00 YTL
→ Sgarbi gömlek	100.00 YTL
→ Morgan dantelli bluz	119.00 YTL
→ Sprazio tiyatro elbise	129.00 YTL
→ Paranez kadife etek	149.00 YTL
→ Spion kıyafetleri	199.00 YTL
→ İsa Dora masjora	34.50 YTL
→ İsa Dora ailelik	55.00 YTL
→ İsa Dora 4'ü far	38.00 YTL
→ Dermatologlar toplantıları	193 TL
→ Paradox Edt.	129.50 YTL
→ Escapade Edt.	181.95 YTL
→ S.T Eau De Dupont Edt.	125.00 YTL
→ La Borsa stilet çanta	120.00 YTL
→ Beta dolgu topuk bot	169.00 YTL
→ Pantolon 4'ü çiy seti	89.00 YTL
→ Jumbo 3'ü çevre takım	80.00 YTL
→ Fetal Sünger jüpe	60.00 YTL
→ Fetal Sünger jüpe	64.80 YTL
→ Fetal Sünger jüpe	73.50 YTL

İÇ turizmde yönelik hazırlıklar başladı

ANTALYA merkezli Wing Travel'in başkanı Angi Yetiye ucaz tatl akumyla birlikte İstanbul merkezli ETS, CNN, Jolly Tour ve Touristica gibi devler de fiyat kurd. Varandasm tatile ilgili boyalkde yoğunlaşınca, Odeon turizm gibi Antalya merkezli şirketler yeni turiste yönelik hazırlıklar için kollarını sıvadı.

YİNE KUM DENİZ GÜMES Odeon Tour, Kalite ve İnanç Kaynakları Müdürü Erdem Karakus, yıl içinde faaliyetlerini bu yönde destekleyeceklerini söyledi. İlt enayta, yine kum, deniz

Özellikle uçak biletlerinin ucuzlaması sonrasinda iç turizmde yaşanan hareketlilik üzerine dev turizm şirketleri yeni turizmci geldi

KATLAMAK BÜYÜYECEK iç turizmin arak frendeneyecek bir akım olduğunu, gelişmiş yönelik çalışmalar da olumlu karışıklıkları ifade eden Karakus, gelecek yıllarda iç turizmin kalamak büyüyeceğini öne sürdü. Rusya, ağırlıklı olarak gelişen iki firmadan biri olduğunu vurgulayan Karakus, "Bu sene getirileceğimiz yollu sayısını yüzde 55 oranında artırmayı hedefliyoruz" dedi ve bu bölgeden gelen turisti sayısında ise genel olarak yüzde 25 artış olacağını söyledi.

ve günes iletmesi çerçevesinde kışık çaptı olarak iç turizmde yöneliklerini vurgulayacak. "Bütik anlayışta başlıyoruz. Uzun vadede tartıştığımız için yere sağlam basacağız, kültür turizmi de olacak. Otelde olan görüşmelerimiz sürüyor" diye konuştu.

Çiftçiler bilgiye ilgisiz

GAZİPASA'da İç Turizm Müdürlüğü ile

Öğret, turisti daha uzun süre ağırlayacak

TURİZMDE geçen yıla oranla yassanan gerilime üzerine farklılaşma ve alternatif pazarlama yöntemlerinin önem kazanması, turizm şirketlerini harekete geçirdi. Öğret, "Tavel, gelecek yıl koşulları için 2-3 haftalık uzun tatil paketleri hazırlayacağını açıkladı.

Antalya'ya kıym gelen turistin yaşlı nüfus olduğunu ve daha az zaman sorunu yaşadığını belirten Öğret Genel Müdürü Koray Küçükylmaz, "Bu hazırlık ile birlikte turizmin tüm yıla yayılmak için de farklı bir kapı aramız olacağız" diye konuştu.

TAMİTİM KAMPANVALARI Küçükylmaz, yaz için planı ise bu sezon sonunda belirleyeceğini söyledi. Kızıdan kurtulmak için ilgili olacak olan tüm kampanyalarına daha fazla ağırlık

verdiklerini belirten Küçükylmaz, "Bu yıl sayda yalalayabiliriz önemli olan ise süreklilik" dedi. İç turizmin gelişmesinin memnuniyet verici olduğunu, fakat turizmi aylara yaymak için iç pazara bel bağlanmasını gerektiğine dikkat çeken Küçükylmaz, "Turizmdeki yetkililerin de desteğiyle farklı olan yatacılmak zorundayız. Yoksa borçlarımız ödenececek duruma kalırız" diye konuştu. ■ **ANTALYA (DHA)**

4

Beyaz HA

192 plaja mavi bayrak

Antalya'da ödül alan plajlar

ALANYA:Keykubat Plajı, Damlataş Plajı, Kleopatra Doğu ve Batı plajları
KARGIÇAK: Kargıcak (Titan-Dinler) ve Drita otel
MAHMUTLAR: Club Hotel Syedra
KONAKLI: Serapsu Otel
TÜRKLER: Türkler V (Aydınbey Gold), Türkler IV (Club Güneş), Türkler III (Asrın Beach), Türkler II (Jasmin), Türkler I (Köşdere-Hit)
AVSALLAR: Avsallar I (Rubi Otel, Aspendos Otel), Avsallar II (Club Justiniano Beach) Avsallar III (Alara Park Otel)
İNCEKUM: Pegasos Otel, Incekum I Halk Plajı
OKURCALAR: Karaburun II (Park Conti Hotel), Karaburun I (Botanik), Karaburun III (Meryan Otel-Clup Hotel Sidera, Riva Delta) Karaburun IV (Riva Club, Arycanda Deluxe Hotel), Karaburun V (Delpin Deluxe Resort Hotel)
MANAVGAT: Kızılağaç I (Club Alibey, Club Nena), Kızılağaç II (Silence Beach Resort, Sunrise Resort, Majesty Palm Beach, Turan Prince World Hotel), Titreyengöl I (Majesty Sun Flower), Titreyengöl II, Sorgun I (Club Blue Waters), Sorgun II (Voyage Sorgun, Side Palace), Sorgun IV (Hotel Turquoise, Robinson Hotel, Silence Park Resort)
SIDE: Side IV (Side Star Hotel, Trendy Side Beach Hotel), Side II (Asteria Otel), Side III (Sunrise Queen), Side I (Perissia Otel, Side Grand Otel), Ilıca Kumköyü II (Mira Mare Hotels), Evrenseki Monachus Otel, Çolaklı Kamelya World, Stone Palace, Süral Hotels (Süral Otel, Süral Saray Hotel), Riva Bella Hotel-Golden Coast Resort Hotel,
GÜNDOĞDU: Gündoğdu I (Tayyarbey Otel, Trendy Aspendos Beach Hotel, Turan Prince Residence),
SEFİK: Belek Acısı (Xanadu Resort Hotel), İleribaşı I (Şilyum Hotel, Papillon Ayscha), Iskele II (Grida Village)
KADRIYE: Taşlıburun I (Papillon Belvil Hotel, Asteria Bellis, Attaleia Tatil

Köyü), Taşlıburun II (Justiniano Belek, Otium Sun Zeynep), Uçkumtepesi II (IC Hotel Santal), Uçkumtepesi III (Tatbeach Golf Resort), Uçkumtepesi I (Club Asteria, Club Megasaray)
MERKEZ: ÇALKAYA: Kundu II (Venezia Hotel), Concorde Otel, Lara III (Riva Diva)
MURATPAŞA: Lara I (Sera Otel, Turist Otel), Dedeman Otel, Talya Otel, BÜYÜKŞEHİR: Konyaaltı III (Beach Park), Konyaaltı VII (Beach Park), Konyaaltı V (Baki Group), Konyaaltı VI (Baki Group)
KEMER: Beldibi Atatürk Parkı Halk Plajı, Beldibi II (Rixos Beldibi, Antedon Otel), Beldibi IV (Nautilus Otel, Catamaran Otel), Beldibi I (Amara Club Marine, Club Med), Beldibi III (Sea Gull Hotel),
GÖYNÜK: Göynük II (Ulusoy Tatil Köyü, Mirada Delmar), Göynük IV (Kilikya Palace, Fame Göynük Hotel), Göynük III (Majesty Mirage Park), Göynük I (Club Phaselis),
KEMER: Palmiye Tatil Köyü, Kemer II (Grand Gül Beach Hotel, Rose Residence, Rose Xiza Hotel, Alatiemya Otel, Amara Wing Hotel), Kemer IV (Kemer Resort, Orange County Resort), Kemer III (Grand Haber Hotel), Kemer I (Fame Residence), Türkiz Otel, Ayışığı Plajı, Akdeniz Tatil Köyü (Club Med Kemer), Kiriş I (Joy Kiriş World Hotel), Kiriş III (Alinda Beach Hotel), Kiriş IV (Le Jardin Hotel), Kiriş II (Limak Limra Hotel),
ÇAMYUVA: Çamyuva II (Riva Zena Hotel, Rixos Labada Hotel), Çamyuva IV (Fantasia Hotel, Simena Hotel), Çamyuva I (Marco Polo Tatil Köyü), Çamyuva III (Robinson Club Çamyuva Hotel, Elize Beach Resort),
TEKİROVA: Tekirova I (Martı Myra), Tekirova III (Phaselis Princess), Tekirova IV (Queen's Park Resort Hotel), Tekirova II (Corinthia Club Hotel Tekirova), KAŞ: Kalkan Patara Prince Resort

Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı koordinasyonunda Danimarka'nın başkenti Kopenhag'ta toplanan uluslararası jüri, bu yılki "Mavi Bayrak" ödülüne layık görülen plaj ve marinaları belirledi. Türkiye'den 192 plaj ve 14 marina mavi bayrak almaya hak kazandı

Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı'nın koordinasyonunda toplanan uluslararası jüri, 35 ülkenin önerdiği aday plajlar ve marinalar içinden mavi bayrak kriterlerine uygun olanları açıkladı. Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (TÜRÇEV) Genel Müdürü Erol Güngör, AA muhabirine yaptığı açıklamada, Türkiye'den bu yıl 192 plaj ve 14 marinanın "Mavi Bayrak Ödülü" almaya hak kazandığını bildirdi. Mavi Bayrak Ödülü'nün, deniz suyu temiz, çevre yönetimine duyarlı, öngörülen donanımına sahip ve çevreyi bilinçlendirme konusunda aktif plajlara verildiğini ifade eden Güngör, şunları kaydetti: "Bu amaçla, önceden belirlenmiş ve ödülle aday olmak isteyen plajlardan 15 gün arayla deniz suyu numunesi alınmakta ve mikrobiyolojik analizleri yapılmaktadır. Analiz sonuçlarının AB Yüzme Suyu Standardı'nın en temiz düzeyinde olması istenmektedir. Ülkemizde, mavi bayrak uygulaması Türkiye Çevre Eğitim Vakfı koordinasyonunda yürütülmekte olup, bu yıl 192 plaj ve 14 marınamız ödüllü almaya hak kazanmıştır. Geçen yıl ise 174 plaj ve 12 marınamız bu ödüllü almıştı." Güngör, ödülün, uluslararası alanda tanınmış olması dolayısıyla uluslararası turizm pazarında olumlu yönde katkı sağladığını vurguladı.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI : Kudret Aslı OKŞAŞOĞLU

Doğum Tarihi ve Yeri : 11/09/1980 Adana

Medeni Durumu : Bekar

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : Antalya Anadolu Lisesi

Lisans Diploması : Ortadoğu Teknik Üniversitesi/ Çevre Mühendisliği

Yüksek lisans Diploması:

Tez Konusu : Turizm ve Çevre İlişkilerinde Bilinç Düzeyi: Kundu Bölgesi'nde
Uygulama Çalışması

Yabancı Dil / Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetler

İş Deneyimi

Stajlar : Belek Arıtma Tesisi, Armasan A.Ş.

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : KUYAB Evsel Atıksu Arıtma Tesisi

Adres : Şirinyalı mah. Eski Lara Yolu. Hacı Çalık Sitesi. C Blok. K:5/11
ANTALYA

Tel. no : 0532-3938613/ 0505-6253815